

Zhodnocení dosavadního pokroku při dosahování cílů OPŽP 2014–2020 II

Závěrečná evaluační zpráva

Zpracovatel: SPF Group, s.r.o., Bozděchova 99/6, 400 01 Ústí nad Labem

Zadavatel: Česká republika – Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 1442/65, 100 10
Praha 10 – Vršovice

Datum: 11. 10. 2022

SEZNAM ZKRATEK

BIM	Building Information Modelling
BSK	Biochemická spotřeba kyslíku
CENIA	Česká agentura životního prostředí
CZK	Česká koruna
ČOV	Čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ELENA	European Local ENergy Assistance
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EPC	Nástroj zaručující předpokládané snížení energie (Energy Performance Contracting)
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FS	Fond soudržnosti
GJ	Gigajoule
CHSKCr	Chemická spotřeba kyslíku stanovena dichromanem draselným
ISOH	Informační systém odpadového hospodářství
KO	Komunální odpad
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR
MŽP	Ministerstvo životního prostředí ČR
OPE	Operational Programme Environment
OPŽP	Operační program Životní prostředí
OZE	Obnovitelné zdroje energie
PA	Priority Axis
PM	Pevné částice (z anglického Particulate Matter)
PO	Prioritní osa
REZZO	Registr emisí a zdrojů znečištění ovzduší
ŘO	Řídicí orgán
SC	Specifický cíl
SO	Specific Objective
SFŽP	Státní fond životního prostředí
VOC	Těkavé organické látky (z anglického Volatile Organic Compound)

OBSAH

1	MANAŽERSKÉ SHRUTÍ	6
1.1	Účel zprávy	7
1.2	Čerpání a plnění cílů v jednotlivých oblastech	7
1.3	Odpovědi na evaluační otázky	11
1.3.1	EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?	11
1.3.2	EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?	11
1.3.3	EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?	13
1.3.4	EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifíků pro dané oblasti?	14
1.3.5	EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?	16
1.4	Doporučení evaluace	18
1	EXECUTIVE SUMMARY	20
1.1	Purpose of the report	20
1.2	Implementation and achievement of targets in each area	20
1.3	Answers to evaluation questions	24
1.3.1	EQ 1: To what extent has the OPE subsidy contributed to the fulfilment of the stated objectives of the OPE 2014–2020?	24
1.3.2	EQ 2: What is the effectiveness of interventions in each area?	25
1.3.3	EQ 3: Are the current outputs in the individual priority axes directed towards achieving the set target values within the 2014–2020 programming period?	27
1.3.4	EQ 4: To what extent has the spending contributed to addressing regional specificities for the areas concerned?	28
1.3.5	EQ 5: Where should funding be targeted in the future?	29
1.4	Evaluation recommendations	32

2	METODIKA.....	34
2.1.1	Analýza finančního pokroku (3.X.1).....	34
2.1.2	Analýza věcného pokroku (3.X.2).....	35
2.1.3	Regionální analýza (3.X.3)	35
2.1.4	Hodnocení účelnosti (3.X.4)	36
2.1.5	Hodnocení účinnosti (3.X.5)	37
2.1.6	Expertní panely (3.X.6).....	37
2.1.7	Odpovědi na evaluační otázky (3.X.7).....	38
2.1.8	Specifická šetření	38
3	ZJIŠTĚNÍ ZA JEDNOTLIVÉ PRIORITNÍ OSY	40
3.1	PRIORITNÍ OSA 1: Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní	40
3.1.1	Analýza finančního pokroku.....	40
3.1.2	Analýza věcného pokroku.....	46
3.1.3	Regionální analýza	54
3.1.4	Hodnocení účelnosti	71
3.1.5	Hodnocení účinnosti	74
3.1.6	Expertní panely	75
3.1.7	Odpovědi na evaluační otázky	77
3.1.8	Výsledky hodnocení kontaminovaných míst.....	157
3.2	PRIORITNÍ OSA 2: Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech	82
3.2.1	Analýza finančního pokroku.....	82
3.2.2	Analýza věcného pokroku.....	87
3.2.3	Regionální analýza	93
3.2.4	Hodnocení účelnosti	100
3.2.5	Hodnocení účinnosti	104
3.2.6	Expertní panely	105
3.2.7	Odpovědi na evaluační otázky	107
3.3	PRIORITNÍ OSA 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika.....	111
3.3.1	Analýza finančního pokroku.....	111

3.3.2	Analýza věcného pokroku.....	117
3.3.3	Regionální analýza	131
3.3.4	Hodnocení účelnosti	144
3.3.5	Hodnocení účinnosti	151
3.3.6	Expertní panely	152
3.3.7	Odpovědi na evaluační otázky	154
3.4	PRIORITNÍ OSA 4: Ochrana a péče o přírodu a krajinu	161
3.4.1	Analýza finančního pokroku.....	161
3.4.2	Analýza věcného pokroku.....	165
3.4.3	Regionální analýza	171
3.4.4	Hodnocení účelnosti	178
3.4.5	Hodnocení účinnosti	181
3.4.6	Expertní panely	182
3.4.7	Odpovědi na evaluační otázky	185
3.5	PRIORITNÍ OSA 5: Energetické úspory	188
3.5.1	Analýza finančního pokroku.....	188
3.5.2	Analýza věcného pokroku.....	194
3.5.3	Regionální analýza	203
3.5.4	Hodnocení účelnosti	207
3.5.5	Hodnocení účinnosti	209
3.5.6	Expertní panely	210
3.5.7	Odpovědi na evaluační otázky	213
3.5.8	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření: Aktuální potřeby potenciálních žadatelů v oblasti energetických úspor a OZE pro Operační program Životní prostředí 2021–2027	217
4	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	226
5	PŘÍLOHY	231

ANOTACE

Výsledkem zde představené evaluace je sada závěrů, které reflektují úspěšnost realizace Operačního programu Životní prostředí 2014–2020, a to principiálně ke konci roku 2021 a začátku roku 2022.

Při hodnocení **úspěšnosti čerpání alokovaných prostředků** z Evropské unie se ukázalo, že se úspěšně daří čerpat alokaci zejména u prioritních os 1 a 3, největší komplikace měla s čerpáním v čase hodnocení prioritní osa 5. Pozitivní zprávou ale je, že v současné době u všech prioritních os dochází k plnění klíčových závazků v podobě celkových způsobilých výdajů. S úspěšností čerpání do jisté míry souvisí i **míra plnění indikátorů** v jednotlivých prioritních osách. Jako nejvíce úspěšné v plnění cílů se zde ukazují prioritní osa 1 a 2. Naplňování indikátorů v prioritní ose 3 zatím naplňuje očekávání jen částečně, podobně je na tom prioritní osa 4. V případě prioritní osy 5 souvisí nízká míra plnění cílů jak s nízkým čerpáním prostředků EU, tak se sníženou mírou podpory.

Na základě provedených šetření můžeme dále konstatovat, že:

- z hlediska množství proinvestovaných prostředků se daří naplnit stanovené závazky
- z hlediska dosažených hodnot indikátorů se daří naplňovat cíle zejména u PO 1 a PO 2, z poloviny pak u PO 3 a PO 4, a jen částečně u PO 5
- u všech PO se zaměření projektů ukazuje jako smysluplné, je dosahováno požadovaných změn a nad jejich rámec se daří indikovat celou řadu vedlejších (neočekávaných) dopadů
- realizace programu přinesla další poznatky pro vhodnější nastavení podpory v dalších letech

Pro realizaci obdobných aktivit do budoucna se doporučuje zejména:

- zaměřit se na možné překryvy mezi podobnými opatřeními ve stávajícím programu zaměřených jak na revitalizaci vodních toků (PO 4), tak i protipovodňová opatření (SC 1.3).
- v návaznosti na současnou situaci na poli s energiemi očekávat změnu v poptávce po zdrojích energie; lze očekávat, že zájem o plynové kotle bude nižší, zájem o kotle na biomasu poroste a zájem o tepelná čerpadla by mohl zůstat či mírně narůst.
- s ohledem na soulad s principy oběhového hospodářství a potřebu splnit nově stanovené evropské cíle pro oběhové hospodářství je v případě PO 3 nezbytné razantní snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současné zvyšování jejich materiálového a energetického využití.
- zvážit uplatnění bodového zvýhodnění (bonifikace) projektů v oblasti prevence vzniku odpadů v regionech s vyšší mírou intenzity produkce komunálního odpadu
- u PO4 důsledněji oddělovat plošné indikátory na základě specifických činností, indikátory na počet opatření konkretizovat.
- s ohledem na nepředvídatelný vývoj v následujících měsících/letech umožnit nalézt cestu, jak pracovat s tzv. inflační doložkou, se kterou se bude ve smlouvách o dílo častěji pracovat.

1 MANAŽERSKÉ SHRnutí

1.1 Účel zprávy

Závěrečná evaluační zpráva představuje finální věcný výstup projektu *Zhodnocení dosavadního pokroku při dosahování cílů OPŽP 2014–2020 II*, jehož účelem bylo vyhodnotit úspěšnost Operačního programu Životní prostředí 2014–2020 při dosahování svých cílů a naplňování předpokládaných výstupů a výsledků. V této závěrečné zprávě předkládáme konsolidované výstupy a závěry vyplývající z evaluačních šetření. Evaluace měla za cíl zodpovědět těchto pět výzkumných otázek:

- **EQ 1:** Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?
- **EQ 2:** Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?
- **EQ 3:** Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?
- **EQ 4:** Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifik pro dané oblasti?
- **EQ 5:** Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

Zpráva principiálně reflektuje stav implementace OPŽP k datu 31. 12. 2021.

Hodnocení proběhlo na úrovni pěti prioritních os:

- Prioritní osa 1 (PO 1): Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní
- Prioritní osa 2 (PO 2): Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech
- Prioritní osa 3 (PO 3): Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika
- Prioritní osa 4 (PO 4): Ochrana a péče o přírodu a krajinu
- Prioritní osa 5 (PO 5): Energetické úspory

1.2 Čerpání a plnění cílů v jednotlivých oblastech

Jedním z výstupů evaluace je vyhodnocení, do jaké míry se reálně daří vyčerpat prostředky EU alokované na jednotlivé prioritní osy OPŽP. Celkové způsobilé výdaje, které jsou vzhledem k nastaveným podmínkám vykazování financování vůči EK stěžejní pro úspěšné dočerpání programu, se přitom vedle prostředků EU skládají ještě z národního spolufinancování a vlastních zdrojů žadatele. Míra spolufinancování se napříč prioritními osami lišila, proto ji při hodnocení také reflektujeme.

Pozitivní zprávou je, že v současné době u všech prioritních os dochází k plnění závazků z pohledu celkových způsobilých výdajů. Liší se nicméně, do jaké míry jednotlivé specifické cíle přispěly k úspěšnému plnění závazků a do jaké míry se k jejich naplnění podařilo využít všechny alokované prostředky z EU.

V tabulce 1 je vyhodnoceno, jak se podařilo zazávazkovat prostředky EU pro jednotlivé prioritní osy (PO) a specifické cíle (SC) – tedy jak velké množství prostředků z EU je využito na konkrétní realizované projekty. Úspěšně se daří čerpat alokaci zejména u prioritních os 1 a 3; alokace v těchto osách bude velmi pravděpodobně zcela či téměř úplně vyčerpána a v některých případech je také již vysoké procento alokace proplaceno. Jen v případě Specifického cíle 1.3 „*Zajistit povodňovou ochranu intravilánu*“ byla důvodem dlouhá a složitá příprava projektů i veřejných zakázek, která řadu aktérů vedla k přerušení záměru či zmenšení rozměru původně uvažovaného záměru, roli hrál i důraz na zahrnutí přírodních blízkých opatření do podporovaných aktivit tohoto specifického cíle. Naopak v případě specifických cílů 1.2 nebo 3.4 dochází k přečerpání alokace, na což budou využity prostředky z těch SC a PO, kde čerpání nebylo tak vysoké.

Míra čerpání alokace je k datu hodnocení nízká také u Specifického cíle 2.4 „*Snížit emise velkých stacionárních zdrojů v uhelných regionech*“ a to zejména z důvodu, že daný Specifický cíl by do programu zařazen až v roce 2019, kdy byly do programu převedeny finanční prostředky z OP PIK. Vliv má také zdržení u zadávacího řízení několika velkých projektů, na nichž využití alokace především stálo. Na druhou stranu se velmi úspěšně podařilo přečerpat alokaci u Specifického cíle 2.3 „*Zlepšit systém hodnocení a sledování kvality ovzduší*“. K výraznému přezávazkování by došlo např. i u Specifického cíle 2.2 „*Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek*“, kdyby u tohoto cíle nedošlo k navýšení alokace v roce 2021 nebo kdyby byly podpořeny všechny projekty a nevytvářel se zásobník projektů. Finanční alokace vyčleněná na tento SC byla vlivem obrovské poptávky ze strany žadatelů v průběhu programového období navýšena nejen v roce 2021, ale i v roce 2016, tedy celkově o 67 % původně vyčleněné alokace, tedy byla navýšena poměrově nejvíce ze všech SC. Velmi úspěšný, a i Evropskou komisí velmi ceněný, byl zejména Specifický cíl 2.1 „*Snížit emise z lokálního vytápění domácností podílející se na expozici obyvatelstva koncentracím znečišťujících látek*“, který se zaměřoval na výměnu zastaralých zdrojů tepla na pevná paliva za ekologičtější zdroj vytápění (kotlíková dotace). Tato aktivita byla úspěšná nejen z pohledu čerpání finančních prostředků, kdy vyčleněná alokace na podporu výměny zdrojů byla v průběhu programového období také dvakrát navyšována, ale i z pohledu environmentálních cílů, kdy by mělo dojít ke snížení emisí skleníkových plynů min. o 512 kt CO₂/rok. Do úspěšných prioritních os 2 a 3 byly v návaznosti na usnesení vlády č. 815 ze dne 27. 7. 2020 v roce 2021 přesměrovány další prostředky z ostatních specifických cílů operačního programu.

V případě prioritní osy 4 je aktuálně zazávazkováno 94 % alokace EU, což lze hodnotit pozitivně. Na úrovni specifických cílů lze zaznamenat dosud menší využití alokace u dvou z nich. Protože ale SC 4.3 „*Posílit přirozené funkce krajiny*“ představuje více než polovinu alokace pro PO 4 a právě u ní je alokace úspěšně čerpána, na úrovni prioritní osy je využití alokace bezproblémové. Vliv na celkové dočerpání této PO budou mít ještě výzvy vyhlášené v r. 2022.

Problematické se proto může zdát jen dočerpání alokace EU u PO 5. Kombinací několika faktorů došlo k tomu, že množství podpořených projektů není tak velké, jak se původně očekávalo. Na jedné straně je

např. chybějící zkušenost řady obcí s obdobnými projekty, nedostatečné kapacity na obecních úřadech, které by se administraci projektu mohly věnovat, omezený okruh žadatelů v některých SC (jen na organizační složky státu, příspěvkové organizace či veřejné výzkumné instituce) a především pak nízká míra financování z dotace, která reálně představuje jen asi 20-35 % z celkové investice (tj. včetně nezpůsobilých výdajů). Alokace EU byla tedy v čase hodnocení (s daty ke konci roku 2021) zazávazkována jen asi z 69 % a hodnocena byla proto negativně. Důležité je ale poznamenat, že v PO byly i tak naplněny závazky v podobě celkových způsobilých výdajů směřujících na podpořené projekty, nedojde tedy ke krácení. V současné době je nutné také doplnit, že aktuální finanční objem všech projektů schválených k podpoře a vložených do zásobníku projektů činí již 105 % alokace EU.

Tabulka 1: Předpoklad vyčerpání alokace EU v rámci jednotlivých prioritních os a specifických cílů (tmavě zeleně = přečerpáno (více než 105 % alokace), světle zeleně = vyčerpáno zcela (z 90—100 %), oranžově = vyčerpáno částečně (ze 70–90 %), červeně = vyčerpáno nedostatečně (méně než 70 %). Zdroj: MS2014+

	PO 1				PO 2				PO 3					PO 4				PO 5		
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3
Specifický cíl																				

Úspěšnost naplňování cílových hodnot stanovených indikátorů prezentujeme v tabulce 2 níže. Do jisté míry je tato úspěšnost závislá na tom, jak úspěšně se daří v dané PO čerpat alokace. Jako nejvíce úspěšné v plnění cílů se zde ukazují prioritní osa 1 a 2, kde dojde k pravděpodobnému naplnění většiny cílových hodnot indikátorů. Nebudou naplněny jen predikce stanovené při přípravě operačního programu v roce 2013 u počtu opatření pro snížení eutrofizace. Důvodem je především skutečnost, že v roce 2013 se počítalo s přijetím legislativy na národní úrovni zpřísnující limity pro vypouštění fosforu do vodních toků. Tato legislativa nakonec nebyla přijata, což se projevilo i v minimálním zájmu potenciálních příjemců o dotaci na projekty zaměřené na snížení míry eutrofizace. Dále v rámci PO 1 nebudou naplněny predikce týkající se délky upravených vodních toků z pohledu zvýšené protipovodňové ochrany. Dotace na protipovodňovou úpravu vodních toků jsou podporovány i v rámci programů Ministerstva zemědělství, a to se zaměřením na ochranu pozemků určených k plnění funkcí lesa, kde mají pro žadatele méně přísné podmínky podpory (není tam kladen stejně vysoký důraz na přírodě blízkou formu úpravy toku jako v případě OPŽP), žadatelé tedy projekty, které se dotýkaly lesů, řešili přes dotační program Ministerstva zemědělství. Pokud měli žadatelé projekty na pomezí SC 1.3 a PO 4, často projekt podali v rámci PO 4, kde byla míra podpory vyšší.

Naplňování indikátorů v prioritní ose 3 zatím naplňuje očekávání jen částečně, mimo jiné proto, že velká část projektů, které jsou již pod závazkem, nebyla dosud dokončena. Alokace byla navíc v této ose navýšena, a to u oblastí zaměřujících se na zpracování a využití odpadů. Zatímco u některých indikátorů je jejich cílová hodnota dalece překročena, u jiných tomu tak není. Nedochozí ke snižování odpadové náročnosti v takové

míře, jaká se původně predikovala. Kapacita zařízení pro energetické využití opadů zůstává rovněž za původním očekáváním. V oblasti odstraňování ekologických zátěží se až díky později dokončovaným projektům začíná navyšovat plocha rekultivovaných skládek i celková kubatura odtěženého materiálu u sanovaných lokalit. Ve druhém případě nejsou v potřebném objemu zazávazkovány aktivity, které přispívají k naplňování indikátoru.

Podobně je na tom prioritní osa 4, kde se ne zcela dobře daří naplňovat indikátory u SC 4.1, nízký je zejména počet různých opatření, ke kterým se žadatelé měli zavázat. Na druhou stranu se daří plnit cíle u SC 4.4 a podporovat tak kvalitu prostředí v sídlech. Vliv na plnění cílů má nejen výše finančního čerpání, ale také rozdílná nákladovost projektů, kdy i projekty s relativně nízkými náklady přispějí ke stejnému indikátoru stejnou hodnotou jako projekty až o několik řádů větší.

V případě prioritní osy 5 souvisí nízká míra plnění cílů jak s nízkým čerpáním prostředků EU, tak se sníženou mírou podpory. Cílové hodnoty byly nastavovány na základě předběžných výsledků a zkušeností získaných v rámci programového období 2007-2013, přičemž v programovém období 2007-2013 byla průměrná míra podpory vyšší, než v programovém období 2014-2020, avšak jednotkové náklady byly vlivem výrazného nárůstu cen stavebních prací a vlivem úpravy skladby projektů (jsou podporovány i projekty, které jsou méně efektivní, avšak přínosné ze zdravotního hlediska – např. nucené větrání ve školách apod.) nižší, než v programovém období 2007-2013. Situace způsobená externími vlivy v průběhu roku 2022 nicméně jednoznačně ukazuje nezbytnou veřejnou podporu aktivitám směřujícím k realizaci energeticky úsporných opatření a přispívá tak ke změně náhledu jednotlivých subjektů na realizaci daných opatření. Nicméně minimálně u SC 5.1 a 5.2 budou výsledné hodnoty alespoň částečně dosaženy, např. u množství vyrobeného tepla z obnovitelných zdrojů.

Tabulka 2: Věcný pokrok v naplňování indikátorů jednotlivých prioritních os a specifických cílů (světle zeleně = naplnění zcela (z 90–100 %), oranžově = naplněno částečně (okolo 85 %), červeně = nedostatečně plněno (70 a méně %). Zdroj: MS2014+

	PO 1				PO 2				PO 3					PO 4				PO 5		
Specifický cíl	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3
	Oranžová	Světle zelená	Oranžová	Světle zelená	Světle zelená	Oranžová	Světle zelená	Oranžová	Oranžová	Červená	Oranžová	Oranžová	Oranžová	Červená	Oranžová	Oranžová	Světle zelená	Oranžová	Světle zelená	Červená

Celkově lze tedy říci, že plnění věcných a finančních cílů se operačnímu programu daří částečně. Navázat prostředky na konkrétní projekty je úspěšné u oblastí zaměřujících se na vodu, ovzduší a odpady. Oblasti, o které žadatelé projeví enormní zájem, jako např. vodohospodářská infrastruktura, staré ekologické zátěže či oblast zlepšování kvality ovzduší. Jedná se o oblasti, kde byla stanovená alokace velmi rychle žadateli vyčerpána a bylo nezbytné do daných oblastí doplnit finanční prostředky z externích zdrojů. V PO 4 se ukazuje jako problém nutnost poskytovat vysokou míru podpory (často 100 %), aby byl o realizaci potřebných

opatření zájem, což ukázaly mj. zkušenosti ze začátku programového období 2014-2020 a je s tím nutné počítat i do budoucna. Přes nízkou míru podpory v PO 5 to vypadá, že se nakonec podaří využít dostupnou alokaci (pokud vlivem aktuální hospodářské situace nedojde ke změně) a tedy se podaří aktivovat velké množství veřejných prostředků na realizaci potřebných opatření. Plnění cílů dle nastavených indikátorů se pak nejlépe daří v oblasti na podporu kvality vod a ovzduší.

1.3 Odpovědi na evaluační otázky

1.3.1 EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

Hlavním cílem Operačního programu Životní prostředí 2014–2020 je dle programového dokumentu „*ochrana a zajištění kvalitního prostředí pro život obyvatel České republiky, podpora efektivního využívání zdrojů, eliminace negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a zmírňování dopadů změny klimatu*“.

Na základě námi provedených (a v následujících kapitolách podrobněji popsanych) šetření můžeme konstatovat, že:

- z hlediska množství proinvestovaných prostředků se daří naplnit stanovené závazky
- z hlediska dosažených hodnot indikátorů se daří naplňovat cíle zejména u PO 1 a PO 2, z poloviny pak u PO 3 a PO 4, a jen částečně u PO 5
- u všech PO se zaměření projektů ukazuje jako smysluplné, je dosahováno požadovaných změn a nad jejich rámec se daří indikovat celou řadu vedlejších (neočekávaných) dopadů
- realizace programu přinesla další poznatky pro vhodnější nastavení podpory v dalších letech (viz dále)

1.3.2 EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

V případě PO 1 se na základě výzkumných šetření ukazuje, že podpořené projekty efektivně naplňují svoje cíle. Dle odebraných vzorků dochází ke zvyšování jakosti vod, zvyšuje se ochrana obyvatelstva před záplavami, zrychlil se také přenos informací mezi relevantními subjekty. Dochází také ke zvyšování hladiny podzemní vody v dotčených lokalitách. Za původně nezamýšlené dopady lze považovat např. zvýšení biodiverzity v lokalitě vybudovaného poldru. Dochází také ke zlepšení informovanosti obyvatel např. díky rozesílání SMS zpráv, což bylo u vybraných obcí již v praxi vyzkoušeno. Dochází tak k tomu, že počet

obyvatel ohrožených rozlivem stoleté vody se zatím vlivem podpory z OPŽP snížil o 4 846 obyvatel a s postupným dokončováním projektů se bude počet ochráněných obyvatel ještě zvyšovat.

U PO 2 dochází ke zlepšování lokální kvality ovzduší snižováním škodlivých částic, které jsou vypouštěny do ovzduší. V případě velkých stacionárních zdrojů se to děje především pro emise PM_{2,5}, VOC a SO₂. Vedle očekávaných přínosů byly zaznamenány také dopady na zlepšené pracovní prostředí a v případě měřicích stanic následné zvýšení frekvence čištění komunikací na základě získaných výsledků a celkově lepší informovanost občanů města o tom, jak se emisní situace v lokalitě průběžně vyvíjí. Dle údajů ČHMÚ došlo na území ČR v době, kdy byl realizován OPŽP, ke snížení množství emisí PM_{2,5} a PM₁₀ produkovaných v průmyslu a zemědělství o cca 28 tis., resp. 2,7 tis. tun za rok¹. Co se týče tzv. kotlíkových dotací – na podporu stacionárních zdrojů v domácnostech, podařilo se přes OPŽP podpořit téměř 90 tis. jednotlivých zdrojů. Intervence zaměřená na kotlíkové dotace byla pro programové období 2014-2020 v OPŽP zcela nová, a to i z pohledu způsobu administrace žádostí, kdy reálnými příjemci dotace byly domácnosti a žadateli kraje. I v tomto ohledu lze podporu v této oblasti označit za úspěšnou.

U PO 3 výzkumná šetření prokázala, že účelnost podpory je vysoká. Podaří-li se úspěšně překonat některé z náročnějších kroků (konkrétně proces a následný výběr vhodného dodavatele služeb), projekty přinášejí úspěšnou a pozitivní změnu. U projektu materiálového využití se jako důležité ukazuje hledání návazných spoluprací – ať už s okolními obcemi či s regionálními aktéry, kteří mohou vzniklé produkty využívat. Projekty zaměřené na rekultivaci starých skládek či sanaci ekologických zátěží mají společně to, že vedle odstranění ekologických rizik spojených s danou lokalitou, což je naprosto zásadní dopad, se jako významný vedlejší efekt ukazuje zlepšení vzhledu, resp. zpřístupnění daného prostoru (ať už pro veřejnost či pro soukromé využití vlastníka/nájemce prostoru). U oblasti snižování ekologických rizik jsme na základě zkušeností dvou projektů zaměřených na zlepšení chladicích zařízení pro zimní stadiony zaznamenali jako vedlejší dopad snížené nároky na obsluhu a možnost přizpůsobovat nastavení chlazení pro různé typy cílových skupin využívající stadion.

V případě PO 4 se daří naplňovat účel podpořených projektů a především díky pravidelnému monitoringu lze požadované dopady v oblasti ochrany krajiny a biodiverzity jasně doložit. Svědčí o tom např. výsledky provedených biologických posouzení uvedených v Příloze 5.2 této zprávy. Dochází ke zvyšování biodiverzity na příslušných lokalitách (pijavka lékařská, perlírodka říční), navyšuje se hladina pozemní vody. Za vedlejší dopady lze pak považovat např. snížení rizika povodní v okolních sídlech. Výhodou projektů na zlepšení přirozených funkcí krajiny či posílení ochrany stanovišť je, že pro udržitelnost nejsou projekty náročné a nevyžadují tolik dalších průběžných zásahů. To neplatí pro sídelní zeleň, která je v tomto ohledu naopak náročnější a je třeba se o ni průběžně starat.

¹ Nutné je ale dodat, že dle dostupných údajů z naplňování indikátorů nelze vazbu mezi aktivitami PO 2 a snížením emisí PM_{2,5} a PM₁₀ jasně prokázat.

V případě PO 5 přispívají podpořené projekty k snížení energetické náročnosti budov a k prodloužení životnosti některých budov. Jako náročné se pro velkou řadu příjemců ukázalo nastavení nových systémů (především u projektů s nuceným větráním s rekuperací) a to i vzhledem k tomu, že v řadě krajů se jednalo o pilotní projekty tohoto druhu v oblasti veřejných budov. Co se týče aktuální situace na energetickém trhu, díky dotazníkovému šetření se podařilo zjistit, že přibližně šestina úspěšných žadatelů v rámci PO 5 zaznamenala zvýšení nákladů či změněný harmonogram projektu z důvodu aktuální energetické situace. Asi u 3 % žadatelů se realizace projektu tohoto typu na čas úplně přerušila.

Pro každou PO byla provedena také analýza jednotkových nákladů – komparace podpořených a nepodpořených žádostí v OPŽP podle toho, jak finančně náročné je dosažení jednotkové změny u vybraných indikátorů. Z analýzy jednotkových nákladů vyplývá, že se pro PO 1, PO 3, ale i pro PO 5 podařilo podpořit efektivnější projekty, tj. projekty, které dosáhnou více výsledků za stejnou cenu. V případě PO 2 rozdíl mezi podpořenými a nepodpořenými projekty není tak velký jako u jiných os, nicméně i tak lze výběr projektů do PO 2 hodnotit kladně. U PO 4 se efektivita v oblasti jednotkových nákladů prokázala jen částečně (např. jen u indikátoru počet vysázených stromů, kde se ukázalo, že podpořené projekty v SC 4.4 sázely nové stromy ve srovnání s nepodpořenými projekty až o 28 % levněji. U hodnocení PO 4 hrál roli zejména ne zcela vhodný list indikátorů, z něhož lze efektivitu posuzovat. U části projektů je nutné dávat pozor na to, že se u indikátorů zaměřených na plochu dotčeného území někdy uvádí celá plocha chráněného území, což neodpovídá realitě projektu.

1.3.3 EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Na základě prezentovaných analýz je v první řadě možné říci, že se daří u všech prioritních os naplnit výkonnostní rámec v podobě celkových certifikovaných způsobilých výdajů, které jsou u jednotlivých prioritních os aktuálně pod závazkem. Díky tomu proto nehrozí, že by se prostředky poskytnuté ze strany EU měly nějakým způsobem krátit. Stejně tak se úspěšně daří naplňovat výkonnostní rámec u hlavních indikátorů pro jednotlivé prioritní osy, pouze v případě PO 5 je situace nejistá.

Podíváme-li se na jednotlivé prioritní osy a jimi dosažené výsledky, zjišťujeme, že k datu hodnocení:

- je pod závazkem již 98 % alokace EU pro PO 1 i PO 2, 104 % alokace pro PO 3, 94 % alokace EU určená pro PO 4 a 69 % alokace pro PO 5, přičemž další projekty jsou v procesu hodnocení a schvalování,
- v rámci některých SC byl vytvořen zásobník projektů (SC 1.1 – 52 projektů, SC 1.3 – 4 projekty, SC 1.4 – 147 projektů, SC 2.2 – 53 projektů, SC 2.4 – 61 projektů, SC 3.2 – 3 projekty, SC 3.5 – 11

projektů a SC 5.1 – 303 projektů) a dále v rámci SC 2.2, SC 4.1 a SC 5.1 existují projekty s dílčím právním aktem

- v oblasti plnění stanovených indikátorů se nejúspěšněji daří plnit cíle u PO 1 a PO 2, kde se většinu cílových hodnot indikátorů daří naplnit
- v případě PO 3 a PO 4 se daří naplňovat přibližně polovinu stanovených indikátorů, v PO 5 se situace nevyvíjí dle původních očekávání, přičemž v oblasti indikátorů se daří naplnit přibližně polovinu stanovených indikátorů

Co vše již bylo díky OPŽP zajištěno? Pod závazkem je např.:

- 2015 km vybudovaných kanalizací (PO 1)
- nová či rekonstruovaná kapacita ČOV pro téměř 380 tis. obyvatel (PO 1)
- více než 330 tis. obyvatel chráněných proti povodním díky opatřením OPŽP (PO 1)
- 90 tis. stacionárních zdrojů znečišťování, u nichž je nebo bude provedeno opatření vedoucí ke snížení emisí (PO 2)
- kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití odpadu ve výši 356 tis. tun ročně (PO 3)
- nově vytvořená kapacita systému separace a svozu odpadu ve výši 340 tis. tun ročně (PO 3)
- celková rozloha sanovaných lokalit ve výši 548 tis. m² (PO 3)
- plocha podpořených stanovišť ve výši 64 tis. ha (PO 4)
- téměř 4 900 lokalit s posílenou ekosystémovou funkcí krajiny (PO 4)
- více než 3 400 ploch podpořené sídelní zeleně (PO 4)
- více než 1,1 mil. GJ v množství snížené spotřeby energie ve veřejných budovách za rok (PO 5)

1.3.4 EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifíků pro dané oblasti?

I přesto, že cíle podpory OPŽP se primárně neřeší v návaznosti na regionální charakter, součástí evaluace bylo i hodnocení toho, do jaké míry se regionalita ve skutečném zacílení podpory projevila.

PO 1: Z regionální analýzy vyplývá, že významná část podpory z OPŽP směřuje do oblastí, ve kterých byl, a stále do značné míry je, menší podíl obyvatelstva připojených na zlepšené čištění vod (kanalizaci, nebo kanalizaci ukončenou ČOV) a na vodovod. K řešení regionálních specifíků také vhodně přispívá i příspěvek v oblasti preventivní protipovodňové ochrany. V krajích se značným povodňovým rizikem došlo a v následujících letech dojde díky podpořeným projektům k lepší ochraně poměrně významné části obyvatelstva vzhledem k celkovému počtu obyvatel dotčených povodňovým rizikem v těchto krajích díky realizaci preventivních opatření, jako je zpracování digitálních povodňových plánů nebo vybudování výstražných systémů. Naopak nízkou vazbu na regionální specifika v této oblasti ukazují projekty zaměřené

na zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv a projekty výstavby nebo rekonstrukce vodních děl sloužící povodňové ochraně (suché nádrže, bezpečnostní přelivy atp.).

PO 2: V rámci Specifických cílů zaměřených snížení emisí odpovídají počty projektů v jednotlivých krajích rozmístění průmyslových zdrojů fugitivních emisí tuhých znečišťujících látek, na které je prioritní osa primárně zaměřena. Nejvyšší počet těchto stacionárních zdrojů a potenciálních žadatelů se nachází v Moravskoslezském kraji, ale obecně i na území střední a severní části Moravy. Vyšší počet projektů lze pozorovat rovněž v Ústeckém kraji a Středočeském kraji. Z hlediska investovaných prostředků pak mají (při relativně nízkém počtu podpořených projektů) na výsledné rozložení prostředků vliv dva zásadní faktory: finanční alokace na náhradu lokálních zdrojů vytápění a velikost jednotlivých investic do průmyslových zdrojů. Co se týče podpořených zdrojů energie v domácnostech – tzv. kotlíkové dotace – v přepočtu na obyvatelstvo byly nejvíce podpořeny kraje Moravskoslezský, Jihočeský a Vysočina, méně pak kraje Jihomoravský či Ústecký.

PO 3: V souhrnu lze konstatovat, že územní rozložení podpory nových kapacit na separaci a sběr odpadu odpovídaly relativně potřebě tyto kapacity doplnit. V oblasti prevence vzniku odpadu byla analýzou dostupných dat zjištěna v některých krajích odchylka mezi intenzitou podpory a regionálním specifickým odpadového hospodářství. V případě specifických cílů zaměřených na sanaci a rekultivaci skládek a dalších ekologických zátěží se ukazuje, že hustota podpory směřuje tam, kde je množství sanovaných lokalit vysoké – konkrétně Praha a Olomoucký kraj. Ačkoliv je nutné u těchto dvou regionů zdůraznit, že je podpořeno spíše malé množství větších lokalit než mnoho malých. To se děje spíše u Středočeského, Jihomoravského, ale také u Královéhradeckého kraje, který sám o sobě tak zásadní problém s ekologickým zátěží (relativně ve srovnání s jinými kraji) nemá.

PO 4: Regionální analýza ukázala, že rozdíly v podpoře krajů jsou dány v první řadě velikostí jejich chráněných oblastí, a to přitom nejen těch maloplošných. V tomto smyslu tedy podpora do jisté míry skutečně odpovídá tomu, jak velkou plochou chráněného území disponuje. Neplatí to však u všeho. Významnou podporu získal např. Jihomoravský kraj, kde množství chráněných území není velké, a navíc jde o kraj s poměrně vysokým zastoupením zemědělské půdy. Směřování prostředků však lze odůvodnit opatřeními proti suchu.

PO 5: Z regionální analýzy v případě PO 5 vyplývá, že aktuálně je podpora rozložena do jednotlivých krajů bez zásadní souvislosti se spotřebou plynu na úrovni středně velkých spotřebitelů. U všech ukazatelů se ukazuje nejvíce podpořený Středočeský kraj, což souvisí s v podstatě se neustále rozvíjející soustavou malých obcí, u nichž je zvýšená potřeba zajistit, aby úřady, a především školy, fungovaly efektivně a docházelo u nich k úsporám energie. V přepočtu na obyvatelstvo bylo relativně více investováno též do krajů Zlínského nebo Pardubického, jde především o menší projekty na úrovni obcí. K relativně vysokým závazkům úspory emisí se zavázali (v přepočtu na plochu kraje) žadatelé v Moravskoslezském či v Praze. Naopak nejméně se vlivem OPŽP změnila situace v kraji Vysočina.

1.3.5 EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

U PO 1 v oblasti budování vodovodů a kanalizací, zejména v případě malých obcí, existuje poptávka po vyšší podpoře s ohledem na vyšší provozní náklady, které jsou s tímto pro vlastníky vodohospodářské infrastruktury, potažmo pro obyvatele spojené. Nové vodovody a/nebo kanalizace chybějí především v oblastech, kde je jejich vybudování a/nebo provozování finančně náročné a nepříliš efektivní. Ve vodohospodářských projektech financovaných z OPŽP platí zásada „znečišťovatel platí“, jsou reflektovány platné oborové předpisy, zejména povinnost generovat finanční prostředky na obnovu infrastruktury pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti vodohospodářského systému jako celku. Naplnění těchto požadavků však může pro konečného spotřebitele v konečném důsledku znamenat vyšší ceny pro vodné a/nebo stočné.

V případě opatření zaměřených na vodní toky příjemci v některých případech poukazovali na možné překryvy mezi podobnými opatřeními OPŽP v SC 1.3 a v PO 4 při přípravě komplexních opatření zaměřených jak na revitalizaci vodních toků (PO 4), tak i protipovodňová opatření (SC 1.3). Především v případě větších projektů je poměrně běžné, že řeší opatření na vodních tocích jak v intravilánu, tak i v extravilánu. Z tohoto důvodu nebylo vždy možné zařadit opatření do jednoho či druhého specifického cíle, aniž by současně došlo k poklesu míry podpory pod úroveň, která je ještě pro potenciální žadatele na tento typ opatření akceptovatelná. I z tohoto důvodu pak žadatelé preferovali jiné zdroje spolufinancování, případně záměr zcela odložili. I toto byla příčina pro to, že žadatelé více preferovali záměry na posilování přirozené funkce krajiny před záměry zaměřené primárně na protipovodňová opatření v sídlech (a to i s ohledem na výši dotace). Z toho důvodu doporučujeme nastavit pravidla tak, aby bylo možné podávat rovněž žádosti o dotaci na komplexní projekty (tj. projekty zaměřené na více podporovaných aktivit) zahrnující jak úpravu toků v sídlech, tak i posílení přirozené funkce krajiny bez toho, aby se tyto přístupy vzájemně omezovaly.

Evaluace v případě PO 2 ukázala, že zaměření a cíle této prioritní osy jsou nastaveny dobře a převládá názor, **že je vhodné podobným způsobem postupovat i do budoucna**. Z hodnocení dosažení cílových hodnot prioritní osy 2 nicméně vyplynul následující poznatek. Ukazuje se, že při přípravě programu byl podceněn podíl tepelných čerpadel na skladbě nově instalovaných zdrojů. Očekávaná skladba zdrojů, s největší pravděpodobností, vycházela z tehdejších informací o fungování dotačních programů a relativně nízkém zájmu obyvatelstva o dotace na tepelná čerpadla. Vlivem velmi slušného motivačního charakteru podpory došlo ale k tomu, že tepelná čerpadla v řadě výzev a krajů dominují, což se negativně i pozitivně promítalo do hodnot indikátorů. S ohledem na tuto novou zkušenost a stávající situaci na trhu s energiemi lze očekávat, že zájem o plynové kotle bude nižší, zájem o kotle na biomasu poroste (což není zcela optimální jak z hlediska dopadů na ovzduší, tak dostupnost biomasy) a zájem o tepelná čerpadla by mohl zůstat či mírně narůst. Výše uvedené skutečnosti však zájem o tzv. kotlíkové dotace nijak neovlivnily.

S ohledem na soulad s principy oběhového hospodářství a potřebu splnit nově stanovené evropské cíle pro oběhové hospodářství je v případě PO 3 nezbytné **razantní snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současné zvyšování jejich materiálového a energetického využití**. ČR má schválený Aktualizovaný POH ČR 2015-2024 s výhledem do roku 2035, který reflektuje všechny závazné cíle vyplývající z evropské legislativy. Rovněž v prosinci 2021 byla schválena vládou ČR strategie – Strategický rámec Cirkulární Česko 2040. Důležité je zlepšení uplatňování hierarchie nakládání s odpady, podpora opatření vedoucích k přechodu na oběhové hospodářství, a to zejména prevence vzniku, znovuvyužití a recyklace odpadu. Expertní panely dále ukázaly např. to, že do budoucna by mělo jít o **komplexní podporu materiálového, příp. energetického využívání odpadu**: nestačí pouze podporovat budování třídících či dotřídovacích linek, ale musí se **nastavit systémový odbýt recyklovaných materiálů/výrobků, podpořit poptávku po produktech recyklace**.

V případě PO 4 skladba podpořených opatření **nevyžaduje do budoucna zásadní úpravu**, oslovení experti nicméně definovali několik oblastí, na které je vhodnější se do budoucna více zaměřit. Větší důraz by měl být i nadále kladen na zadržování vody v krajině.

Je také otázkou, zda do oblastí podpory chráněných území nevztáhl integrovaný přístup, kdy by byl nejprve schválen komplex zásahů jako celek, a to včetně alokace prostředků z programu. Dílčí projekty by v tomto rámci byly následně implementovány postupně poté, co by byly detailně zpracovány, příjemce by již však měl prostředky předem zajištěny. Tím by se oslabil praxe, kdy do jednotlivých výzev jsou předkládány spíše projekty, které jsou dostatečně připravené, než ty, které jsou skutečně potřebné. Dále byla zmíněna také komplikace v období udržitelnosti, které je v případě projektů na výsadbu stromu poměrně náročné, a v případě, že dojde k prodloužení doby realizace projektu, výrazně se zkracuje podpora následné péče vzhledem k ukončení podpory v roce 2023; je tedy otázkou, zda nehledat systémovější řešení pro podporu těchto aktivit i po skončení programu.

Ukazuje se, že pro naplňování cílů prioritní osy 5 není ani tak problémem zaměření programu, jako ale spíše dynamicky se měnící externí prostředí a s tím spojená jen omezená možnost programu na tyto změny reagovat. Principiálně jde o dva klíčové problémy: tím prvním je prudce se zvyšující finanční náročnost aktivit způsobena situací na stavebním trhu a jeho reakcí na přicházející krize (inflace, ale nyní např. i válka na Ukrajině). Druhým důvodem je pak to, že aktuální situace v plné šíři odhalila vtělená omezení programu OPŽP (resp. všech dotačních titulů), a to jejich omezenou možnost reakce na podstatnou změnu okolností, resp. vnější vlivy. I přes akcentovanou a vyjádřenou snahu SFŽP reagovat v rámci definovaných mantinelů a vycházet jednotlivým příjemcům vstříc v rámci jejich schválených projektů, je tato reakce příliš pomalá anebo nedostatečná pro úspěšné dokončení řady schválených a již realizovaných projektů. V tomto smyslu se proto do budoucna doporučuje umožnit vyšší flexibilitu výběru řešení pro jednotlivé žadatele, čímž se také zvýší flexibilita při reakci na externí změny/krize. Vedle toho se pak více zaměřit na přípravnou fázi zejména u malých obcí, tedy navýšit podporu ze strany SFŽP i ve fázi přípravy technické části záměrů, a to např.

na principu fungování programu ELENA. Celkově tedy jde zejména o to zvýšit motivaci žadatelů k tomu projekty realizovat. Vedle výše uvedených návrhů to lze také učinit v zásadě dvěma způsoby: prostřednictvím navýšením podílu financování z dosavadních reálných 20 a 35 % (z celkových nákladů na realizaci takové aktivity, tj. včetně nezpůsobilých výdajů) a včasným spuštěním výzev s dostatečným prostorem na přípravu projektů. Aktuální situace na energetickém trhu v polovině roku 2022 je nicméně sama o sobě dostatečnou motivací a je tak velmi pravděpodobné, že další podpora již nebude potřeba.

Z výsledků dotazníkového šetření u dosavadních žadatelů v PO 5 vyplynulo, že pouze 5 % z nich neplánuje podávat žádost do nového OPŽP 2021–2027. Znamená to, že ŘO se musí připravit na výrazný zájem v této oblasti umocněný současnou energetickou situací. Naprostá většina z nich se plánuje zaměřit na snižování energetické náročnosti veřejných budov a veřejné infrastruktury, téměř polovina respondentů dále přímo zmiňuje instalaci fotovoltaické elektrárny. Podstatné je také zjištění, že 80 % respondentů předpokládá žádat o komplexní projekt, tedy projekt, přes něj lze podpořit více opatření v rámci OPŽP. Využití inovativních metod jako např. EPC (Energy Performance Contracting) zvažuje více než čtvrtina respondentů, metodu Performance Design & Build pak asi 21 % respondentů. Výrazně častěji s aplikací metody počítají veřejné výzkumné organizace a VŠ, zatímco velmi obezřetně se k využití metod staví státní podniky a organizace.

Většina respondentů přitom uvádí, že by své projekty rádi zahájili v období 2023 – 2024.

1.4 Doporučení evaluace

Toto je základní přehled navrhovaných doporučení (podrobněji jsou představena v kap. 4 této zprávy):

- Všechny PO: Umožnit využití inflační doložky jak ve smlouvách o dílo, tak i případně ve smlouvách o poskytnutí dotace s ohledem na nepředvídatelný vývoj cen stavebních prací a stavebních materiálů – více informací k této problematice je uvedeno např. v kapitolách 3.1.6 a 3.3.6
- Všechny PO: Zachovat, resp. zjednodušovat osvědčené a zažité postupy administrace z OPŽP 2014–2020
- PO 1: Průběžně aktualizovat případně stanovené limitní ceny (jak materiálů, tak i jednotkových cen – Kč/obyt., m² apod.) s ohledem na situaci na trhu
- PO 1: Umožnit souběžnou podporu projektů zaměřených na úpravu toků v sídlech i posílení přirozených funkcí v krajině
- PO 2: Při navrhování cílových hodnot indikátorů pro intervence v oblasti náhrady lokálního vytápění pevnými palivy zohlednit podíl zastoupení tepelných čerpadel ve skladbě nově instalovaných zdrojů vytápění v hodnotě indikátorů
- PO 2: Při nastavení podporovaných aktivit a detailních pravidel pro žadatele a příjemce v oblasti průmyslových zdrojů (a především složitějších průmyslových provozů) pokračovat v podpoře

komplexních projektů, kombinujících více než jeden typ opatření podporovaných operačním programem

- PO 2: Při plánování výzev zohlednit mimořádně dlouhý čas na přípravu a realizaci složitějších projektů v oblasti průmyslových zdrojů (a především složitějších průmyslových provozů) a výzvu pro tento typ projektů vypsát bez prodloužení po schválení operačního programu
- PO 3: Orientovat podporu na materiálové (energetické) využití odpadů komplexně, tzn. vedle podpory přípravy odpadů na recyklaci budování třídících či dotřídňovacích linek podpořit využívání druhotných recyklovaných materiálů v rámci projektů prostřednictvím bonifikace zelených zakázek
- PO 3: Zvážit uplatnění bodového zvýhodnění (bonifikace) projektů v oblasti prevence vzniku odpadů v regionech s vyšší mírou intenzity produkce komunálního odpadu
- PO 3: Z dotačních prostředků hradit přípravu finančně náročných projektů (typicky odstraňování starých ekologických zátěží) v případech, kdy je žádoucí motivovat žadatele k přípravě projektů. Zařadit přípravné práce do způsobilých nákladů a poskytnout předfinancování, zároveň oddělit zakázky na přípravu projektu a samotnou realizaci
- PO 4: Důsledněji oddělovat plošné indikátory na základě specifických činností, indikátory na počet opatření konkretizovat
- PO 4: Zvážit integrovaný přístup pro podporu chráněných území s cílem podpořit opatření, která mají větší význam a jsou součástí dlouhodobé strategie
- PO 4: Zajistit, aby se fáze následné péče nezkracovala v souvislosti s prodloužením vlastním doby realizace projektů
- PO 5: Zvýšit atraktivitu podporovaných aktivit větším rozsahem akceptovatelných opatření a nastavit proces urychleného posuzování případných změn technického řešení, případně podporou i ve fázi přípravy technické části záměrů
- PO 5: Při plánování výzev zohlednit mimořádně dlouhý čas na přípravu a realizaci složitějších projektů (především v SC 5.2 a 5.3) a výzvy pro tento typ projektů vypsát bez prodloužení po schválení operačního programu

1 EXECUTIVE SUMMARY

1.1 Purpose of the report

The final evaluation report represents the last (third) output of the project *Evaluation of the progress made so far in achieving the objectives of the Operational Programme Environment 2014–2020 II*, the purpose of which was to evaluate the success of the Operational Programme Environment 2014–2020 (OPE) in achieving its objectives and fulfilling the expected outputs and results. In this final report we present the consolidated outputs and conclusions resulting from the evaluation investigations. The evaluation aimed to answer the following five research questions:

- **EQ 1:** To what extent has the OPE subsidy contributed to the achievement of the stated objectives of the 2014–2020 OPE?
- **EQ 2:** What is the effectiveness of the interventions in each area?
- **EQ 3:** Are the outputs to date in each priority axis directed towards achieving the set targets under the 2014–2020 programming period?
- **EQ 4:** To what extent has the spending contributed to addressing regional specificities for the areas concerned?
- **EQ 5:** In which areas would it be appropriate to target funds in the future?

The report reflects in principle the state of implementation of the OPE as of 31.12.2021.

The evaluation was carried out at the level of the five priority axes:

- Priority Axis 1 (PA 1): Improving water quality and reducing flood risk
- Priority Axis 2 (PA 2): Improving air quality in human settlements
- Priority Axis 3 (PA 3): Waste and material flows, environmental burdens and risks
- Priority Axis 4 (PA 4): Protection and care of nature and landscape
- Priority Axis 5 (PA 5): Energy savings

1.2 Implementation and achievement of targets in each area

The evaluation dealt primarily with the assessment of the extent to which the EU funds allocated to the individual priority axes of the OPE are actually being used. In addition to EU funds, the total eligible expenditure from which the selected projects were supported consists of national co-financing and applicant's own resources. The level of co-financing varied across the priority axes and is therefore also reflected in the evaluation.

The positive news is that commitments in terms of total eligible expenditure are currently being met for all priority axes. However, the extent to which individual specific objectives have contributed to the successful implementation of commitments and the extent to which all allocated EU funds have been used to meet them varies.

Table 1 assesses how successfully the EU funds have been committed for each priority axis (PA) and specific objective (SO) - i.e. how much of the EU funds have been used for the specific projects implemented. In particular, priority axes 1 and 3 have been successful in drawing down their allocations; the allocations in these axes are very likely to be fully or almost fully committed and, in some cases, a high percentage of the allocations have already been disbursed. Only in the case of Specific Objective 1.3 "Ensure flood protection in the urban area", the reason was the long and complex preparation of projects and public procurement, which led many actors to abort the project or to reduce the size of the originally envisaged project; the emphasis on the inclusion of nature-friendly measures in the supported activities of this specific objective also played a role. Conversely, in the case of specific objectives 1.2, 3.4 or 3.5, there is an over-drawing of the allocation, which will be covered by funds from those PAs and SOs where the uptake was not so high.

As of the evaluation date, the rate of absorption of the allocation is also currently low for Specific Objective 2.4 "Reduce emissions from large stationary sources in coal regions", mainly because this Specific Objective would not be included in the programme until 2019, when funds from the OP PIK were transferred to the programme. It is also affected by delays in the tendering procedure for several large projects, on which the use of the allocation mainly depended. On the other hand, it was very successful to overdraw the allocation for Specific Objective 2.3 "Improve the air quality assessment and monitoring system". A significant overcommitment would also have occurred, for example, for Specific Objective 2.2 "Reduce emissions from stationary sources contributing to the exposure of the population to above-limit concentrations of pollutants" if this objective had not been subject to an increase in allocation in 2021 or if all projects had been supported and a project pipeline had not been created. Due to the huge demand from applicants during the programming period, the financial allocation allocated to this SC was increased not only in 2021 but also in 2016, i.e. by 67% of the original allocation, i.e. it was increased proportionally the most among all SCs. Particularly successful, and highly appreciated by the European Commission, was Specific Objective 2.1 "Reduce emissions from local household heating contributing to the exposure of the population to concentrations of pollutants", which focused on replacing outdated solid fuel heating sources with a more environmentally friendly heating source (boiler subsidy). This activity was successful not only in terms of the use of funds, where the allocation for the support of the replacement of sources was also increased twice during the programming period, but also in terms of environmental objectives, where greenhouse gas emissions should be reduced by at least 512 kt CO₂/year. Additional funds from the other specific objectives of the operational programme were redirected to the successful priority axes 2 and 3 in 2021, following Government Resolution No. 815 of 27 July 2020.

In the case of Priority Axis 4, 94% of the EU allocation is currently committed, which can be assessed positively. At the level of the specific objectives, a lower utilisation of the allocation can be actually noted for two of them. However, as SC 4.3 "Strengthen the natural functions of the landscape" represents more than half of the allocation for PA 4 and it is here that the allocation is successfully used, the use of the allocation is smooth at the priority axis level. The calls announced in 2022 will still have an impact on the overall absorption of this PA.

Therefore, only the absorption of the EU allocation for PA5 may seem problematic. Several factors have combined to mean that the number of projects supported is not as large as originally expected. On the one hand, there is, for example, the lack of experience of many municipalities with similar projects, insufficient capacity in municipal offices to administer the project, the limited range of applicants in some SOs (only state organisational units, contributory organisations or public research institutions) and, above all, the low level of grant funding, which in reality represents only about 20-35% of the total investment (i.e., including ineligible expenditure). Thus, the EU allocation was currently only about 69% committed at the time of the evaluation (with data as of the end of 2021) and is therefore assessed negatively. At present, it should also be added that the current financial volume of all projects approved for support and placed in the project pipeline is already 105% of the EU allocation.

Table 3: Assumption of EU allocation exhaustion in terms of commitments under individual priority axes and specific objectives (dark green = over-exhausted (more than 105% of allocation, light green = fully exhausted (from 90-100%), orange = partially exhausted (from 70-90%), red = insufficiently exhausted (less than 70%).
Source: MS2014+

	PA 1				PA 2				PA 3					PA 4				PA 5		
Specific Objective	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3
	Light Green	Dark Green	Orange	Light Green	Light Green	Light Green	Dark Green	Red	Light Green	Light Green	Light Green	Dark Green	Dark Green	Orange	Light Green	Light Green	Orange	Orange	Light Green	Red

The success of meeting the target values of the indicators is presented in Table 4 below. To a certain extent, this success rate depends on how successfully the allocation in a given PA is being drawn. As the most successful in meeting the targets, Priority Axes 1 and 2 appear here, where most of the target values of the indicators are likely to be met. Only the predictions set when the PA was prepared in 2013 for the number of measures to reduce eutrophication will not be met. This is mainly due to the fact that in 2013 it was foreseen to adopt legislation at national level tightening the limits for phosphorus discharges to watercourses. This legislation was not adopted in the end, which was reflected in the minimal interest of potential beneficiaries for subsidies for projects aimed at reducing eutrophication rates. Furthermore, the predictions concerning the length of watercourses treated in terms of increased flood protection will not be met under PA 1. Subsidies

for flood control treatment of watercourses are also supported under the Ministry of Agriculture programmes, which have less stringent support conditions for applicants (there is not the same high emphasis on the nature-friendly form of stream treatment as in the case of the OPE, which, especially in the case of intravillage projects, represents a significant limiting factor for the actual project preparation). Discussions with experts confirmed that applicants therefore more often decided to implement similar measures through PA 4.

The implementation of indicators in Priority Axis 3 has so far only partially met expectations, inter alia because a large number of projects already under commitment have not yet been completed. In addition, the allocation has been increased in this axis for areas focusing on waste treatment and recovery. While for some indicators the target value is far exceeded, for others this is not the case. Waste intensity is not being reduced to the extent originally predicted. The capacity of waste-to-energy facilities also remains below original expectations. In the area of environmental removal, the area of landfill sites being reclaimed and the total volume of material removed from remediated sites are only starting to increase as a result of projects completed later. In the latter case, the activities that contribute to the indicator are not committed to the necessary extent.

The situation is similar in Priority Axis 4, where the indicators for SO 4.1 are not well met, in particular the number of different measures to which the applicants should have committed is low. On the other hand, the targets for SO 4.4 are being met, thus promoting the quality of the environment in settlements. Not only the level of financial absorption, but also the different costliness of projects, where even relatively low-cost projects contribute the same value to the same indicator as projects up to several orders of magnitude larger, have an impact on the achievement of the targets.

In the case of Priority Axis 5, the low rate of achievement of the targets is related to both the low absorption of EU funds and the reduced level of support. The targets were set on the basis of preliminary results and experience gained in the 2007-2013 programming period, while in the 2007-2013 programming period the average support rate was higher than in the 2014-2020 programming period, but unit costs were higher due to a significant increase in the cost of construction works and due to the adjustment of the project composition (projects that are less efficient but beneficial from a health point of view are also supported - e.g. However, the situation caused by external influences during 2022 clearly shows the necessary public support for activities aimed at the implementation of energy-saving measures and thus contributes to changes in the view of individual entities on the implementation of the measures.

Table 4: Substantive progress in the implementation of the indicators of the individual priority axes and specific objectives (light green = fully filled (90-100%), orange = partially filled (around 85%), red = under-filled (70% or less). Source: MS2014+

PA 1				PA 2				PA 3					PA 4				PA 5		
1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3

Specific
Objectives

Overall, it can be said that the operational programme is partially successful in meeting its material and financial objectives. The linking of funds to specific projects has been successful in the areas of water, air and waste. Areas of huge interest from applicants, such as water infrastructure, old environmental burdens and air quality improvement. These are areas where the set allocation was very quickly exhausted by the applicants and it was necessary to supplement the funding from external sources in these areas. In OP 4, the need to provide a high level of support (often 100%) in order to attract interest in the implementation of the necessary measures is proving to be a problem, which has been demonstrated, among other things, by the experience from the beginning of the 2014-2020 programming period and must be taken into account in the future. Despite the low level of support in OP 5, it seems that the available allocation will eventually be used (if the current economic situation does not change) and therefore a large amount of public funds will be mobilised for the implementation of the necessary measures. The best way to meet the targets according to the set indicators is in the area of water and air quality.

1.3 Answers to evaluation questions

1.3.1 EQ 1: To what extent has the OPE subsidy contributed to the fulfilment of the stated objectives of the OPE 2014–2020?

The main objective of the Operational Programme Environment 2014–2020 is, according to the programme document, "to protect and ensure a quality environment for the inhabitants of the Czech Republic, to promote the efficient use of resources, to eliminate the negative impacts of human activities on the environment and to mitigate the effects of climate change".

On the basis of the investigations (and described in more detail in the following chapters), we can conclude that:

- in terms of the amount of resources invested, the commitments made are being met
- in terms of indicators achieved, the objectives are being met mainly for PA 1 and PA 2, half for PA 3 and PA 4, and only partially for PA 5
- for all PAs, the focus of the projects appears to be meaningful, the desired changes are achieved, and a number of secondary (unexpected) impacts can be indicated beyond them
- the implementation of the programme has provided further insights for a more appropriate setting of support in future years (see below)

1.3.2 EQ 2: What is the effectiveness of interventions in each area?

In the case of PA 1, research shows that the supported projects are effectively meeting their objectives. According to sampling, water quality is improving, protection of the population from flooding is increasing, and the transfer of information between relevant actors has accelerated. The groundwater level in the affected areas is also increasing. For example, the increase in biodiversity in the area of the constructed polder can be considered as originally unintended impacts. There is also an improvement in the awareness of the inhabitants, e.g., by sending SMS messages, which has already been tested in practice in selected municipalities. Thus, the number of inhabitants at risk from the 100-year flood has so far been reduced by 4 846 inhabitants due to the support from the OPE and the number of protected inhabitants will increase as the projects are completed.

For PA 2, local air quality is being improved by reducing harmful particles emitted into the air. In the case of large stationary sources, this is mainly for PM_{2.5}, VOC and SO₂ emissions. In addition to the expected benefits, there have also been impacts on the improved working environment and, in the case of the measuring stations, a subsequent increase in the frequency of road cleaning based on the results obtained and an overall better awareness of the citizens of the city of how the emission situation in the locality is evolving on an ongoing basis. According to the data of the Czech Hydrometeorological Office, the amount of PM_{2.5} and PM₁₀ emissions produced in industry and agriculture at the time when OPE was in operation has been reduced by approximately 28 thousand and 2.7 thousand tonnes per year, respectively. As far as the so-called boiler subsidies are concerned - to support stationary sources in households, almost 90,000 individual sources were supported through the OPE. The intervention focused on boiler subsidies was completely new for the 2014-2020 programming period in the OPE, also in terms of the way applications were administered, when the real beneficiaries of the subsidies were households and the applicants were regions. In this respect, the support in this area can also be described as successful.

For PA 3, research has shown that the effectiveness of support is high. If some of the more challenging steps (namely the process and subsequent selection of a suitable service provider) can be successfully overcome, projects bring about successful and positive change. In the case of material recovery projects, finding follow-up collaborations - either with neighbouring municipalities or with regional actors who can use the resulting products - proves to be important. Projects aimed at reclaiming old landfill sites or remediating environmental burdens have in common that, in addition to removing the environmental risks associated with the site, which is an absolutely crucial impact, improving the appearance or making the area more accessible (whether for public or private use by the owner/occupier of the space) proves to be an important side effect. In the area of environmental risk reduction, based on the experience of two projects aimed at improving the cooling facilities

for ice rinks, we have observed as a side effect reduced maintenance requirements and the possibility to adapt the cooling settings for different types of target groups using the stadium.

In the case of PA 4, the purpose of the supported projects is being fulfilled and, thanks to regular monitoring, the required impacts in the field of landscape and biodiversity protection can be clearly demonstrated. This is evidenced, for example, by the results of the biological assessments carried out as presented in Annex 5.2 of this report. There is an increase in biodiversity at the sites concerned (leeches, river pearl mussel), and the water table is rising. Side-effects can then be considered to be, for example, a reduction in flood risk in nearby settlements. The advantage of projects to improve natural landscape functions or enhance habitat protection is that they are not demanding for sustainability, and do not require as much additional ongoing intervention. This is not the case for settlement greenery, which is more demanding in this respect and needs to be continuously maintained.

In the case of PA 5, the supported projects contribute to reducing the energy consumption of buildings and to extending the lifetime of some buildings. Setting up new systems proved to be challenging for a large number of beneficiaries (especially for projects with forced ventilation with heat recovery), also due to the fact that in many regions these were pilot projects of this kind in the field of public buildings. Regarding the current situation on the energy market, the questionnaire survey revealed that approximately one sixth of the successful applicants under PA 5 have experienced an increase in costs or a changed project schedule due to the current energy situation. Around 3% of the applicants have had their project of this type completely interrupted for a while.

A unit cost analysis was also carried out for each PA - a comparison of supported and unsupported applications in the OPE according to how financially demanding it is to achieve a unit change for selected indicators. The unit cost analysis shows that for PA 1, PA 3, but also for PA 5, it was possible to support more efficient projects, i.e., projects that achieve more results for the same cost. In the case of PA 2, the difference between supported and unsupported projects is not as large as for other axes, but the selection of projects for PA 2 can still be assessed positively. For PA 4, efficiency in unit costs was only partially demonstrated (e.g., only for the indicator number of trees planted, where it turned out that supported projects in SC 4.4 planted new trees up to 28% cheaper compared to unsupported projects). In the evaluation of PA 4, the lack of a suitable list of indicators from which to assess effectiveness was particularly important. For some projects, care should be taken that the indicators focusing on the area of the affected area sometimes indicate the entire area of the protected area, which does not correspond to the reality of the project.

1.3.3 EQ 3: Are the current outputs in the individual priority axes directed towards achieving the set target values within the 2014–2020 programming period?

On the basis of the presented analyses, it is possible to say first of all that it is possible to meet the performance framework in the form of total certified eligible expenditure for all priority axes, which are currently below the commitment for each priority axis. Therefore, there is no risk that the funds provided by the European Commission will be reduced in any way. Similarly, the performance framework for the main indicators for each priority axis has been successfully met, only in the case of PA 5 the situation is uncertain.

If we look at the individual priority axes and the results achieved by them, we find that:

- 98% of the EU allocation for both PA 1 and PA 2 is already under commitment, 104% of the allocation for PA 3, 94% of the EU allocation for PA 4 and 69% of the allocation for PO 5, with other projects in the process of evaluation and approval
- a pipeline of projects has been established under some SOs (SO 1.1 - 52 projects, SO 1.3 - 4 projects, SO 1.4 - 147 projects, SO 2.2 - 53 projects, SO 2.4 - 61 projects, SO 3.2 - 3 projects, SO 3.5 - 11 projects and SO 5.1 - 303 projects) and there are projects with a sub-legal act under SO 2.2, SC 4.1 and SO 5.1
- in terms of meeting the set indicators, the most successful in meeting the targets are for PA 1 and PA 2, where most indicators are being met
- in the case of PA 3 and PA 4 it is possible to meet approximately half of the set indicators, in PO 5 the situation does not develop according to the original expectations, while in the area of indicators it is possible to meet approximately half of the set indicators.

What has already been secured thanks to the OPE? The commitment includes, for example:

- 2015 km of sewers built (PA 1)
- new or reconstructed wastewater treatment plant capacity for almost 380,000 inhabitants (PA 1)
- more than 330,000 inhabitants protected against floods thanks to the measures of the OPIE (PA 1)
- 90 thousand stationary sources of pollution for which emission reduction measures have been or will be implemented (PA 2)
- a capacity of 356 thousand tonnes per year of supported waste material recovery facilities (PA 3)
- new capacity created in the waste separation and collection system of 340 000 tonnes per year (PA 3)
- total area of 548 thousand m² of sites remediated (PA 3)
- area of supported habitats of 64 thousand ha (PA 4)

- almost 4 900 sites with enhanced ecosystem function of the landscape (PA 4)
- more than 3 400 areas of supported urban green space (PA 4)
- more than 1.1 million GJ in reduced energy consumption in public buildings per year (PA 5)

1.3.4 EQ 4: To what extent has the spending contributed to addressing regional specificities for the areas concerned?

Despite the fact that the objectives of the OPE support are not primarily addressed in relation to the regional character, the evaluation included an assessment of the extent to which regionalism was reflected in the actual targeting of the support.

PA 1: The regional analysis shows that a significant part of the support from the OPE is directed to areas where a smaller proportion of the population was, and still is, connected to improved water treatment (sewerage or sewerage terminated by a wastewater treatment plant) and to water supply. The contribution in the area of preventive flood protection also contributes appropriately to addressing regional specificities. In regions with significant flood risk, the supported projects have improved and will continue to improve the protection of a relatively significant part of the population in relation to the total population affected by flood risk in these regions in the coming years through the implementation of preventive measures such as the development of digital flood plans or the construction of warning systems. On the contrary, projects aimed at improving or increasing the retention potential of watercourses and adjacent floodplains and projects for the construction or reconstruction of water works for flood protection (dry reservoirs, safety spillways, etc.) show a low link to regional specificities in this area.

PA 2: Under the Specific Objectives on emission reduction, the number of projects in each region corresponds to the distribution of industrial sources of fugitive emissions of particulate pollutants on which the priority axis is primarily focused. The highest number of these stationary sources and potential applicants is located in the Moravian-Silesian Region, but also in the territory of Central and Northern Moravia in general. A higher number of projects can also be observed in the Ústí nad Labem Region and the Central Bohemia Region. In terms of invested funds, two main factors influence the resulting distribution of funds (with a relatively low number of supported projects): the financial allocation for the replacement of local heating sources and the size of individual investments in industrial sources. In terms of underused energy sources in households - the so-called boiler subsidies - the Moravian-Silesian, South Bohemian and Vysočina regions were the most supported in per capita terms, while the South Moravian and Ústí nad Labem regions were less supported.

PA 3: In summary, the spatial distribution of support for new waste separation and collection capacities corresponded to the relative need to add these capacities. In the area of waste prevention, the analysis of available data revealed a divergence in some regions between the intensity of support and the regional specificities of waste management. In the case of specific objectives aimed at the remediation and

rehabilitation of landfills and other environmental burdens, it appears that the density of support is directed where the number of remediated sites is high - namely Prague and the Olomouc Region. Although it should be emphasised that in these two regions, a small number of larger sites are supported rather than many small sites. This is more the case in Central Bohemia, South Moravia, but also in the Hradec Králové Region, which itself does not have such a major problem with environmental burdens (relatively speaking, compared to other regions).

PA 4: The regional analysis has shown that the differences in support between regions are primarily due to the size of their protected areas, and not only the small ones. In this sense, the support does indeed correspond to some extent to the size of the protected area. However, this is not true for everything. The South Moravian Region, for example, has received significant support, where the number of protected areas is not large, and it is a region with a relatively high proportion of agricultural land. However, the targeting of funds can be justified by drought measures.

PA 5: The regional analysis for PA 5 shows that support is currently spread across regions without a significant link to gas consumption at the level of medium-sized consumers. For all indicators, the Central Bohemia region appears to be the most supported, which is related to the essentially continuously developing system of small municipalities, where there is an increased need to ensure that offices and especially schools operate efficiently and save energy. Relatively more investment per capita was also made in the Zlín and Pardubice regions, mainly in smaller projects at municipal level. Applicants in Moravian-Silesian or Prague committed to relatively high emission saving commitments (per area of the region). On the other hand, the situation in the Vysočina Region will change the least due to the OPE.

1.3.5 EQ 5: Where should funding be targeted in the future?

In the case of PA 1 in the area of water supply and sewerage systems construction, especially in the case of small municipalities, there is a demand for higher support in view of the higher operating costs associated with this for the owners of the water infrastructure and hence for the population. New water supply and/or sewerage systems are lacking in particular in areas where they are costly to build and/or operate and not very efficient, which ultimately means higher prices for water and/or sewerage for the final consumer. However, this demand is contrary to the 'polluter pays' principle, the regulations in force (obligation to generate funds for infrastructure renewal) or to ensuring the long-term sustainability of the water system as a whole.

In the case of measures targeting watercourses, beneficiaries have in some cases pointed to possible overlaps between similar measures of the OPE in SO 1.3 and in PA 4 in the preparation of comprehensive measures targeting both watercourse revitalisation (PA 4) and flood protection measures (SO 1.3). Especially in the case of larger projects, it is quite common that they include measures on watercourses both in the

intramural and extramural areas. For this reason, it has not always been possible to include measures under one or the other specific objective without at the same time reducing the level of support below the level that is still acceptable to potential applicants for this type of measure. For this reason too, applicants then preferred other sources of co-financing or postponed the project altogether. This was also the reason why applicants preferred projects aimed at strengthening the re-generated function of the landscape more than projects primarily aimed at flood protection measures in settlements (also with regard to the amount of the subsidy). We therefore recommend that the rules be set so that it is also possible to submit applications for subsidies for complex projects (i.e. projects focusing on several supported activities) involving both the treatment of flows in settlements and the enhancement of the natural function of the landscape without these approaches being mutually restrictive.

The evaluation of PA 2 showed that the focus and objectives of this priority axis are well set and the prevailing opinion is that it is appropriate to proceed in a similar way in the future. However, the evaluation of the achievement of the target values of Priority Axis 2 revealed one dimension that was not given sufficient attention. It appears that the share of heat pumps in the mix of newly installed sources was underestimated in the preparation of the programme. The expected mix of sources was most likely based on information at the time about the operation of subsidy programmes and the relatively low interest of the population in subsidies for heat pumps. However, due to the very decent incentive nature of the support, heat pumps dominated in a number of calls and regions, which was reflected both negatively and positively in the indicator values. In view of this new experience and the current energy market situation, it can be expected that the interest in gas boilers will be lower, the interest in biomass boilers will increase (which is not entirely optimal both in terms of air impacts and biomass availability) and the interest in heat pumps could remain or slightly increase. However, the above-mentioned facts did not affect the interest in the so-called boiler subsidies.

With regard to compliance with the principles of circular economy and the need to meet the newly set European targets for circular economy, it is necessary in the case of PA 3 to drastically reduce the share of landfilling in the total production of municipal waste and at the same time increase its material and energy recovery. The Czech Republic has approved the Updated Waste Management Plan of the Czech Republic 2015-2024 with a view to 2035, which reflects all binding objectives resulting from European legislation. Also in December 2021, the strategy - Strategic Framework Circular Czech Republic 2040 - was approved by the Government of the Czech Republic. It is important to improve the application of the waste management hierarchy, to support measures leading to the transition to a circular economy, in particular waste prevention, reuse and recycling.

The expert panels also showed, for example, that in the future there should be comprehensive support for the material or energy recovery of waste: it is not enough to support the construction of sorting or re-sorting lines, but a systemic marketing of recycled materials/products must be set up, to support the demand for recycling products.

In the case of PA 4, the composition of the supported measures does not require major adjustments in the future, however, the experts interviewed defined several areas where it is more appropriate to focus in the future. Greater emphasis should continue to be placed on water retention.

It is also questionable whether an integrated approach should be incorporated in the area of support for protected areas, whereby the complex of interventions as a whole would be approved first, including the allocation of programme funds. The sub-projects would then be implemented in a phased manner once the details have been worked out, but the beneficiary would already have the funds secured in advance. This would weaken the practice whereby projects that are sufficiently prepared are submitted to individual calls rather than those that are actually needed. Furthermore, the complication of the sustainability period was also mentioned, which is quite demanding in the case of tree planting projects, and if the project implementation period is extended, the aftercare support is significantly shortened due to the end of support in 2023; therefore, the question is whether to look for a more systemic solution to support these activities beyond the end of the programme.

It appears that it is not so much the focus of the programme that is problematic for the achievement of the objectives of Priority Axis 5, but rather the dynamically changing external environment and the associated limited capacity of the programme to respond to these changes. In principle, there are two key problems: the first is the rapidly increasing financial intensity of activities caused by the situation on the construction market and its response to the coming crises (inflation, but now also, for example, the war in Ukraine). The second reason is that the current situation has fully exposed the embodied limitations of the OPE programme (or all subsidy titles), namely their low flexibility to respond to significant changes in circumstances or external influences. Despite the accentuated and expressed efforts of the State Environmental Fund to react within defined boundaries and to accommodate individual beneficiaries within their approved projects, this reaction is too slow or insufficient for the successful completion of many approved and already implemented projects. In this sense, it is therefore recommended to allow more flexibility in the choice of solutions for individual applicants in the future, which will also increase flexibility in responding to external changes/crises. In addition, more focus should be placed on the preparation phase, especially for small municipalities, i.e., increasing support from the State Environmental Fund also in the preparation phase of the technical part of the projects, e.g., on the basis of the ELENA programme. Overall, the main aim is to increase the motivation of applicants to implement projects. In addition to the above proposals, this can also be done in principle in two ways: through an increase in the share of funding from the current realistic 20 % and 35 % (of the total cost of implementing such an activity, i.e., including ineligible costs) and by launching calls early with sufficient space for project preparation. However, the current energy market situation in mid-2022 is sufficient motivation in itself and it is very likely that no further support will be needed.

The results of the questionnaire survey of the existing applicants in PA 5 showed that only 5% of them do not plan to apply for the new OPE 2021–2027. The vast majority of them plan to focus on reducing the energy

consumption of public buildings and public infrastructure, and almost half of the respondents also directly mention the installation of photovoltaic power plants. It is also significant to note that 80% of respondents expect to apply for a complex project, i.e., a project through which more than one OPE measures can be supported. The use of innovative methods such as EPC (Energy Performance Contracting) is considered by more than a quarter of respondents, and the Performance Design & Build method by about 21% of respondents. Public research organisations and HEIs are significantly more likely to consider the application of the method, while municipalities and state organisations are very cautious about using the method.

The majority of respondents indicate that they would like to start their projects in the period 2023-2024.

1.4 Evaluation recommendations

This is a basic overview of the proposed recommendations (presented in more detail in Chapter 4 of this report):

- All PAs: Allow for the use of inflation clauses in both works contracts and, where appropriate, in grant contracts to take account of unpredictable developments in the prices of construction works and construction materials - see, for example, Chapters 3.1.6 and 3.3.6 for more information on this issue.
- All PAs: Maintain or simplify proven and established procedures for the administration of the 2014–2020 OPE
- PA 1: Continuously update, if necessary, the set limit prices (both for materials and unit prices - CZK/capita, m2 etc.) taking into account the market situation
- PA 1: Allow for simultaneous support for projects aimed at improving flows in settlements and enhancing natural functions in the landscape
- PA 2: Take into account the share of heat pumps in the composition of newly installed heating sources when designing target values for indicators for interventions in the field of substitution of local heating with solid fuels
- PA 2: When setting up supported activities and detailed rules for applicants and beneficiaries in the field of industrial sources (and especially more complex industrial plants), continue to support complex projects
- PA 2: When planning calls, take into account the exceptionally long preparation and implementation time for more complex projects in the field of industrial resources (and especially more complex industrial plants) and launch a call for this type of projects without delay after the approval of the operational programme
- PA 3: Orient support to the material (energy) recovery of waste in a comprehensive way, i.e., in addition to supporting the preparation of waste for recycling, building sorting or re-sorting lines, support the systemic provision of marketing of recycled materials/products.

- PA 3: Consider applying a point advantage (bonus) to waste prevention projects in regions with a higher intensity of municipal waste production.
- PA 3: Use the subsidy to cover the preparation of financially demanding projects (typically the removal of old environmental burdens) in cases where it is desirable to motivate applicants to prepare projects. Include preparatory work in eligible costs and provide pre-financing, while separating contracts for project preparation and actual implementation.
- PA 4: Separate more consistently the area indicators on the basis of specific activities, and specify indicators per number of measures.
- PA 4: Consider an integrated approach to support protected areas in order to support measures that are of greater relevance and are part of a long-term strategy.
- PA 4: Ensure that the aftercare phase is not shortened by extending the actual implementation time of projects
- PA 5: Increase the attractiveness of the supported activities by a wider range of acceptable measures (open list) and set up a process of accelerated assessment of possible changes in the technical solution, or support even in the phase of preparation of the technical part of the projects
- PA 5: When planning calls, take into account the exceptionally long time for preparation and implementation of more complex projects (especially in SO 5.2 and 5.3) and launch calls for this type of projects without delay after approval of the operational programme

2 METODIKA

V této části představujeme způsob vyhodnocení jednotlivých analýz, které jsou prezentovány v kapitole 3 pro každou z pěti prioritních os Operačního programu Životní prostředí². Podrobnější popis metodiky použité během evaluace je k dispozici ve Vstupní zprávě k této zakázce.

2.1.1 Analýza finančního pokroku (3.X.1)

Pro každou prioritní osu přinášíme shrnutí zjištění a závěrů z provedené analýzy finančního pokroku implementace OPŽP. Jednotlivá zjištění a závěry jsou prezentovány jak na úrovni prioritních os, tak i na úrovni specifických cílů. Je také popsána změna, která ve vývoji nastala od března 2021.

Součástí hodnocení je vždy hodnotící výrok, který je formulován na základě následujících dvou škál.

Škála hodnotících výroků v případě hodnocení finančního pokroku je následující:

	Pozitivní výrok Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.
	Pozitivní výrok + přečerpání alokace Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] lze hodnotit bez výhrad. Dle současného stavu se ukazuje, že čerpání alokace EU je vyšší, než bylo původně očekáváno a přečerpání alokace vykryje nedočerpání v jiných oblastech.
	Převážně pozitivní výrok s dílčími výhradami Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] lze hodnotit pozitivně s dílčími výhradami.
	Výrok s významnými výhradami, negativní výrok Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] lze hodnotit s významnými výhradami.

² V pořadí poslední prioritní osa 6: Technická pomoc není v této evaluaci hodnocena

2.1.2 Analýza věcného pokroku (3.X.2)

Podobným způsobem je pro každou prioritní osu provedena analýza věcného pokroku.

Škála hodnotících výroků v případě hodnocení věcného pokroku je následující:

	Pozitivní výrok Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] lze jednoznačně očekávat dosažení cílových hodnot ³ v rámci programového období 2014–2020.
	Převážně pozitivní výrok s dílčími výhradami Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] spíše lze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.
	Výrok s významnými výhradami, negativní výrok Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy / specifického cíle [...] spíše nelze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

2.1.3 Regionální analýza (3.X.3)

Pro každou prioritní osu prezentujeme zpracování regionální analýzy. Cílem regionální analýzy je posoudit, do jaké míry přispěly podpořené projekty k řešení regionálních specifik daných tematických oblastí, na které se zaměřuje podpora v rámci jednotlivých prioritních os operačního programu.

Pro každou prioritní osu jsou vybrány tematické oblasti. Následná analýza se skládá ze dvou částí:

a) *Analýza regionálních specifik / kontextu pro danou tematickou oblast*

³ Dosažením cílových hodnot je míněno min. 100% dosažení cílových hodnot k roku 2023 v případě hlavních programových indikátorů (výstupových i výsledkových).

V této části na základě dat z odborných zdrojů (Ministerstvo životního prostředí, Česká informační agentura pro životní prostředí, Český statistický úřad aj.) prezentujeme aktuální situaci v dané tematické oblasti a srovnáváme závažnost potřeb/problémů napříč jednotlivými kraji ČR.

b) Analýza územního rozložení podpory v rámci vybrané prioritní osy, která se vztahuje k tematické oblasti

Analýza územního rozložení podpory je provedena na základě poskytnutých projektových dat schválených a podpořených projektů. V této části regionální analýzy byly pro každý specifický cíl zvoleny ukazatele, které nejlépe vystihují předmět realizace podpořených projektů v rámci daného specifického cíle a zároveň umožňují zobrazení lokalizace těchto projektů ve formě mapových výstupů. Základní sledovanou územní jednotkou je opět kraj. Porovnáme tedy, do jakých regionů směřovala podpora více než do jiných a tuto geografickou distribuci dáváme do souvislosti s regionálními specifiky a důvody těchto regionálních rozdílů.

2.1.4 Hodnocení účelnosti (3.X.4)

Na základě vstupní zprávy bylo stanoveno, že vyhodnocení účelnosti bude hodnoceno s využitím poznatků z případových studií, které byly pro každou prioritní osu realizovány, a to v podobě evaluačních rozhovorů s příjemci podpořených projektů. Prostřednictvím kritéria účelnosti je hodnoceno, zda podpořené projekty splnily svůj účel, tedy zda a v jaké míře byly naplněny cíle projektu. Hodnocení je primárně ve formě kvalitativního komentáře.

Výběr podpořených projektů, které jsou předmětem případových studií, byl proveden tak, aby reflektoval všechny významné typy podporovaných aktivit v rámci jednotlivých prioritních os, resp. specifických cílů. Zkoumány byly primárně **typické případy** (projekty) v jednotlivých prioritních osách.

Základními charakteristikami pro výběr vzorku případových studií v jednotlivých prioritních osách byly následující aspekty:

- typ podporované aktivity
- typ příjemce podpory (soukromý sektor, veřejný sektor; velikost subjektu/obce)
- region/ kraj

Tabulka 5: Počty případových studií v rámci jednotlivých prioritních os

Název prioritní osy	Počet případových studií
PO 1	8
PO 2	5
PO 3	10
PO 4	20
PO 5	10

Zpracování případových studií bylo založeno na kombinaci metod desk research (rešerše především projektové dokumentace, popř. i jiných relevantních zdrojů) a individuálních rozhovorů se zástupci příjemců podpory. Individuální rozhovory se zástupci příjemců podpory byly prováděny formou telefonického rozhovoru, videokonference nebo formou osobní návštěvy.

2.1.5 Hodnocení účinnosti (3.X.5)

Kritérium účinnosti definujeme jako ověření předpokladu, že výběr projektů maximalizoval příspěvek veřejných zdrojů ve vztahu k cílům programu. Hodnocení je proto založeno na analýze potenciálního příspěvku projektů, které nebyly podpořeny (ale byly zaregistrovány) a jeho porovnání se skupinou realizovaných projektů. Jedná se o porovnání měrných **nákladů na jednotku výstupu/výsledku** u vybraných monitorovacích indikátorů podpořených (realizovaných) a nepodpořených projektů, přičemž si je zpracovatel vědom skutečnosti, že měrné náklady nepodpořených projektů mohou být zkresleny tím, že došlo k výpočtu před realizací výběrového řízení / žadatel uvedl do žádosti nesprávné údaje apod.

Předmětem hodnocení je, zda bylo při daných vstupech (objem finančních prostředků) možné dosáhnout vyššího výstupu a zda intervence přispívaly k nejlepšímu dosažení cílů / výsledků při daném objemu prostředků. I přes to, že finanční data z registrovaných a nepodpořených žádostí lze považovat za předběžná, lze s použitím tohoto srovnání ilustrovat minimálně to, jak se odlišuje zamýšlená efektivita projektů.

S využitím kritéria účinnosti srovnáváme jednotkovou nákladovost projektů podpořených s projekty nepodpořenými. Využíváme k tomu hodnoty vybraných indikátorů, jejichž naplnění žadatelé v žádosti avizovali. Pro analýzu bylo nutné zvolit vhodné indikátory a dále zkontrolovat, zda je vložená hodnota závazku správně zaznamenána. Z toho důvodu byl u některých indikátorů upřesněn výběr projektů, které byly pro analýzu nakonec využity (např. když žadatel uvedl do závazku hodnotu zcela evidentně neodpovídající zadání, byl tento projekt z hodnocení vyřazen). Za účelem zvýšení vypovídající schopnosti analýzy byly u každého indikátoru z analýzy vyřazeny ty projekty, jejichž hodnoty představovaly specificky odlehlou hodnotu – statisticky řečeno, vyřazeny byly tzv. outliers. Srovnávání je tak relevantnější (jen obtížně se totiž srovnávají projekty, kde je podpořeno 100 obyvatel, s projekty podporujícími 500 000 obyvatel).

2.1.6 Expertní panely (3.X.6)

Poslední dílčí etapou před závěrečnou syntézou zjištění z jednotlivých etap je ještě realizace expertních panelů. V rámci každé prioritní osy byl realizován jeden expertní panel, pouze v případě PO 3 došlo k rozdělení na dva samostatné panely. Předpokládaný počet účastníků každého z expertních panelů je 3 - 5 osob. Panelové diskusi předcházela úvodní prezentace v délce cca 15 min, která uvede expertní panel,

představí jeho průběh a shrne hlavní zjištění evaluace. Samotná diskuse v rámci panelu byla dále rozdělena do těchto níže uvedených otázek, přičemž u každého panelu se lišil důraz na jednotlivé otázky:

1. Nakolik celkově přispěla dotace OPŽP k naplňování cílů prioritní osy?
2. V jaké míře to bylo v případě jednotlivých specifických cílů?
3. Jak hodnotíte relevanci programu strategiím a skutečným potřebám?
4. Zaměřil se program na správné problémy a potřeby v této oblasti?
5. Co v programu chybělo? Co v něm bylo naopak navíc?
6. Reagoval program dostatečně na změny vnějších podmínek?
7. Jaká byla efektivita intervencí?
8. Byla při řešení respektována specifika daného prostoru?
9. Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních disparit?
10. Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky?
11. V jakém rozsahu by měla být podpora aktivit nastavena?
12. Jakým způsobem by bylo možné v budoucnu zvýšit absorpční kapacity pro jednotlivé aktivity?
13. Jak je možné v budoucnu zlepšit implementaci programu po procesní stránce?

Jednotlivé expertní panely se konaly:

- Pro PO 1 dne 24. 3. 2022
- Pro PO 2 dne 4. 3. 2022
- Pro PO 3 dne 24. 3. 2022 a 7.4. 2022
- Pro PO 4 dne 28. 3. 2022
- Pro PO 5 dne 25. 3. 2022

2.1.7 Odpovědi na evaluační otázky (3.X.7)

Na konci každé kapitoly věnované příslušné prioritní ose shrnujeme výsledky hodnocení do podoby odpovědi na jednotlivé evaluační otázky. V následující hlavní kapitole 4: Závěry a doporučení tyto výsledky transformujeme do podoby evaluačních doporučení.

2.1.8 Specifická šetření

Pro některé prioritní osy byla definována speciální šetření navázaná na konkrétní výstupy. Jde o:

- Pro prioritní osu 2: Zhotovitel měl dle smlouvy využít poznatky ze dvou výstupů: Vyhodnocení 1. a 2. výzvy Specifického cíle 2.1 Snížení emisí z lokálního vytápění domácností podléjící se na expozici obyvatelstva koncentracím znečišťujících látek OPŽP k vyhodnocení emisí a úspor energie v daném

programovém období 2014—2020 a Finanční analýza opatření ke zlepšení kvality ovzduší. První jmenovaná studie byla využita v podobě aktuálních dat v agregované podobě poskytnutých zadavatelem při zpracování analýzy věcného pokroku (kapitola 3.2.2 závěrečné zprávy). Druhá uváděná studie byla použita především pro přípravu podkladů pro expertní panel a pro zpracování kapitoly 3.2.3 Regionální analýza závěrečné zprávy.

- Pro prioritní osu 3:
 - **Výpočet jednotlivých rizikových kontaminantů** identifikovaných v rámci vybraných ukončených projektů realizovaných v rámci aktivity 3.4.2 Realizace průzkumných prací (včetně doprůzkumů) a analýz rizik a výpočtu množství jednotlivých odstraněných kontaminantů u vybraných projektů v rámci aktivity 3.4.3 Sanace vážně kontaminovaných lokalit. Shrnutí výsledků za jednotlivé lokality je uvedeno v kapitole 3.3.8, podrobněji jsou pak výsledky v interní příloze 5.5 této zprávy.
 - **Využití Metodiky pro hodnocení přínosu podpořených projektů v oblasti odpadového hospodářství z OPŽP 2007–2013 a 2014–2020.** Zpracování této části zakázky je uvedeno jako součást kapitoly 3.3.4. – Hodnocení účinnosti.
- Pro prioritní osu 4: **Provedení biologického posouzení** u celkem 6 vybraných podpořených projektů. Výstupy posouzení jsou k dispozici v příloze 5.2 této zprávy.
- Pro prioritní osu 5: **Provedení dotazníkového šetření mezi žadateli a příjemci PO 5.** Toto šetření se zaměřuje na zpětnou vazbu a zejména pak aktuální potřeby příjemců v oblasti energetických úspor. Toto šetření bylo realizováno v průběhu července 2022, shrnutí výsledků je uvedeno v kapitole 3.5.8 a podrobnější výsledky pak v příloze 5.4.

3 ZJIŠTĚNÍ ZA JEDNOTLIVÉ PRIORITY OSY

3.1 PRIORITY OSA 1: Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní

Priority osa 1, která se zaměřuje na zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní, obsahuje celkem čtyři specifické cíle:

- **SC 1.1:** Snižit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod
- **SC 1.2:** Zajistit dodávky pitné vody v odpovídající jakosti a množství
- **SC 1.3:** Zajistit povodňovou ochranu intravilánu
- **SC 1.4:** Podpořit preventivní protipovodňová opatření

3.1.1 Analýza finančního pokroku

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci priority osy 1 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Shrnutí

Celková alokace finančních prostředků pro priority osu 1 činí 735,9 mil. EUR prostředků EU⁴, což tvoří cca 26,4 % z alokace pro OPŽP. Finanční prostředky pro priority osu 1 jsou čerpány z FS (Fondů soudržnosti). V rámci priority osy 1 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 2 559 žádostí o podporu v celkové výši necelých 1,17 mld. EUR, tedy 158 % alokace priority osy 1. Zazávazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 721,1 mil. EUR (98,0 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 655,0 mil. EUR (89,0 % alokace).

Z uvedených údajů tak lze konstatovat, že čerpání v PO 1 probíhá bez výraznějších problémů a komplikací a že ke konci programovacího období bude alokace vyčerpána ve výši blížící se 100 % alokace.

Dílním problémem se může jevit čerpání v SC 1.3 – blíže je tato záležitost rozebrána v další části textu.

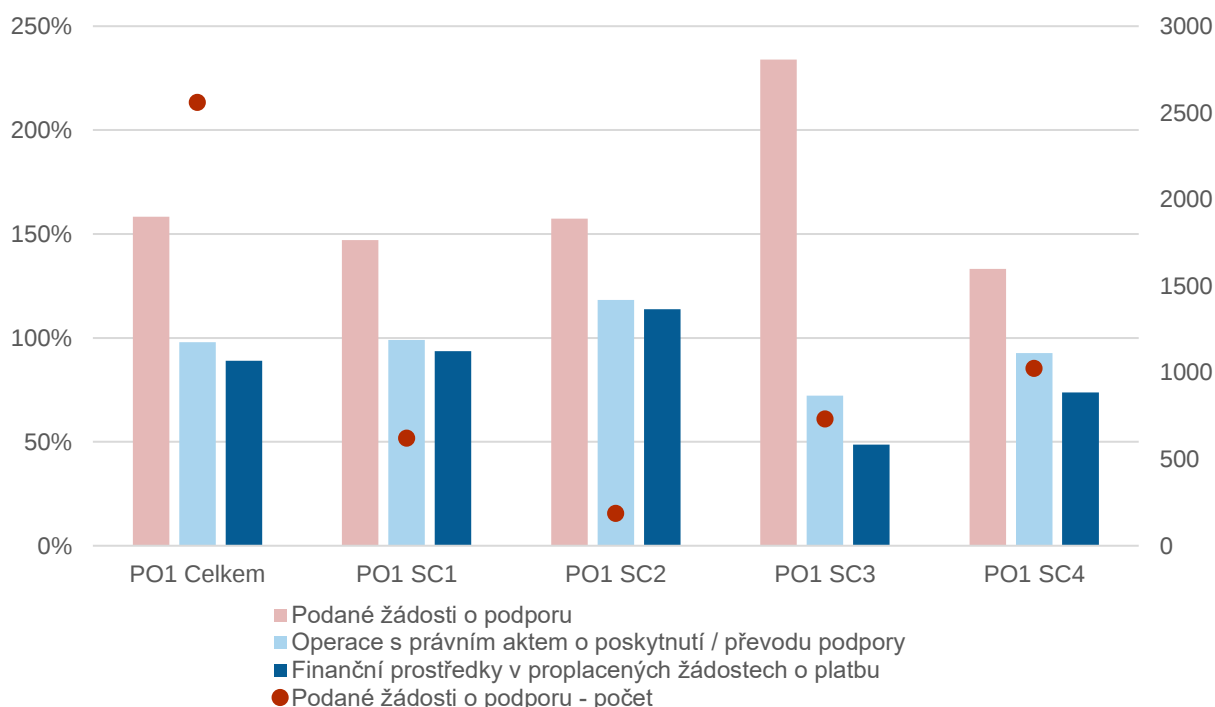
⁴ Při veškerém popisu, který se týká hodnocení finančního pokroku, jsou finančními prostředky myšleny finanční prostředky EU (tj. finanční prostředky (příspěvek) z Fondů soudržnosti nebo Evropského fondu pro regionální rozvoj).

V porovnání s ostatními prioritními osami je pak v rámci PO 1 nejvyšší procento proplacených finančních prostředků (je to ovšem způsobeno i tím, že u PO 2 došlo ve sledovaném období k navýšení alokace o téměř 10 %, což s sebou přineslo i snížení relativní výše proplacených prostředků u PO 2).

I přes nabídku dotací z národních zdrojů (programy MZe, Národní program Životní prostředí a případně i programů na úrovni krajů) zájem žadatelů o finanční podporu výrazně převyšuje alokaci OPŽP (obecně to platí i pro problematický SC 1.3). Navíc lze považovat za takřka jisté, že tento zájem potrvá i v programovém období 2021–2027, a to jak z pohledu výstavby nových, tak i modernizaci a rozšiřování stávajících systémů zaměřených na hospodaření s vodou.

Graf 1: Postup čerpání alokace EU - PO 1 - specifické cíle 1 - 4, stav ke dni 31. 12. 2021. Zdroj: MS2014+

Srovnání s předchozím vývojem (oproti stavu k 31. 3. 2021)

Ve srovnání s předchozí zprávou (stav k 31.3.2021) došlo jen k marginálnímu posunu v oblasti počtu nově podaných žádostech o dotaci. Je to z toho důvodu, že v posuzovaném období byly vyhodnocovány pouze žádosti podané do Specifického cíle 1.3, kde bylo podáno 14 nových žádostí.

Současně byla ve sledovaném období snížena alokace celé prioritní osy 1 o 31 mil. EUR (snížení se týkalo alokace SC 1.1 a SC 1.3). Z tohoto důvodu narostlo procento čerpání alokace více, než by odpovídalo čistě

jen navýšení souvisejícímu se schválením nových, resp. proplacení dalších žádostí o podporu. V absolutních číslech došlo k nárůstu závazku o cca 20 mil. EUR, proplaceno bylo dalších více než 100 mil. EUR.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 1 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 6: Výkonnostní rámec PO 1. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 3. 2021	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021
Celkové certifikované způsobilé výdaje - FS	EUR	141 252 782	865 771 384	862 916 711 (100 %)	631 378 982	742 964 597 (82 %)

Na konci roku 2021 se pohybovala dosažená hodnota celkových proplacených způsobilých výdajů z Fondu soudržnosti na úrovni těsně pod 90 % cílové hodnoty. Vzhledem k finančnímu objemu podpory u projektů v realizaci a projektů schválených s již vydaným právním aktem lze do konce roku 2023 očekávat úplné naplnění cílové hodnoty, a tedy bezproblémové proplacení prostředků EU ze strany Evropské komise.

Specifický cíl 1.1 - Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 1.1 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Celková alokace specifického cíle 1.1 činí 449,6 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 620 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 661,0 mil. EUR (147,0 % alokace pro specifický cíl 1.1). Z toho téměř dvě třetiny (411) podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory a je tak smluvně zazávazkováno 99,1 % celkové alokace tohoto SC. Smluvně uzavřeny nejsou prostředky ve výši přibližně 4,2 mil. EUR z celkové alokace pro SC 1.1. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je již téměř 94 % alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle a s přihlédnutím k výše prezentovaným číselným údajům lze předpokládat, že celková alokace EU bude do konce programového období vyčerpána v téměř plné výši (i s ohledem na možnou kombinaci s SC 1.2), navíc existuje dostatečný počet projektů v tzv. zásobníku projektů, které by mohly pokrýt projekty, které v budoucnu případně odstoupí.

Specifický cíl 1.2 - Zajistit dodávky pitné vody v odpovídající jakosti a množství

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 1.2 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020. Objem proplacených prostředků je již nyní vyšší než celková alokace, k proplacení přezávazkované alokace budou proto použity prostředky z ostatních SC.

Celková alokace specifického cíle 1.2 činí 115,3 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 186 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 181,5 mil. EUR (157,4 % alokace pro specifický cíl 1.2). Z toho více než tři čtvrtiny (140) podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory a je tak smluvně zazávazkováno cca 118,3 % celkové alokace tohoto SC. Zazávazkováno je tedy více, než činí alokace, a to o více než 21 mil. EUR. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je již téměř 114 % alokovaných finančních prostředků.

Objem proplacených prostředků v SC 1.2 je již nyní vyšší, než jaká je celková alokace. S ohledem na skutečnost, že již žádné výzvy nebudou vyhlašovány, lze pro další postup doporučit realokaci prostředků především z SC 1.3, případně doplňkově i v kombinaci s převodem prostředků z SC 1.1 i 1.4.

Specifický cíl 1.3 - Zajistit povodňovou ochranu intravilánu

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 1.3 je potřeba hodnotit s výhradou. Vzhledem k výši zasmluvněných finančních prostředků i k výši proplacených finančních prostředků a s ohledem na krátký časový úsek do ukončení termínu pro čerpání prostředků je pravděpodobné, že naplánované finanční prostředky tohoto specifického cíle nebudou do konce programového období využity v plné výši.

Celková alokace specifického cíle 1.3 činí 94,1 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 730 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 220,2 mil. EUR (jedná se o téměř 234 % alokace pro specifický cíl 1.3 – jedná se o druhou nejvyšší hodnotu ze všech Specifických cílů OPŽP 2014–2020). Pouze mírně nad 40 % (295) podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory; smluvně jsou tak zazávazkovány necelé tři čtvrtiny (72,3 %) celkové alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je pouze necelá polovina (48,6 %) alokovaných finančních prostředků.

S ohledem na krátkou dobu pro realizaci projektů (jež jsou v rámci SC 1.3 zpravidla časově náročné na realizaci), nelze předpokládat, že by ve zbylé části programovacího období došlo k výraznému nárůstu počtu uzavřených právních aktů, které by navýšily podíl čerpání alokace. Navíc, s ohledem na současnou situaci ve stavebnictví, nelze očekávat výraznější nárůst počtu uzavíraných smluv o dílo se zhotoviteli stavebních prací.

Důvody pro skutečnost, že právní akt byl uzavřen pouze na cca 40 % podaných žádostí a finanční alokace je zazávazkována jen z necelých tří čtvrtin (což je nejmenší podíl ve srovnání s ostatními SC této PO 1) je možné formulovat následovně: důvodem pro nízký podíl zasmluvněné alokace je především složitá a komplikovaná příprava jednotlivých projektů, především z pohledu majetkoprávních vztahů a obecně i složitosti přípravy tohoto typu projektových záměrů. Svoji roli může hrát i skutečnost, že problematika zvyšování retenčních schopností krajiny a vyššího využívání srážkových vod se v prostředí České republiky výrazněji akcentuje až v posledních cca pěti letech, což je s ohledem na složitost přípravy jednotlivých záměrů příliš krátká doba na to, aby jednotliví žadatelé dokázali zajistit všechny kroky nezbytné pro vlastní realizaci stavebních prací. Navíc, obdobný dotační program administruje i Ministerstvo zemědělství (podpora prevence před povodněmi).

Poměrně významná část podpořených projektů v rámci SC 1.3 se týká projektů zaměřených na hospodaření se srážkovými vodami. Typickými představiteli tohoto typu projektů jsou:

- Nádrže na zachycování dešťových vod
- Propustné povrchy (např. parkovišť)
- Retence dešťových vod pro jejich další využívání apod.

Ze strany žadatelů o dotaci bylo možné identifikovat zájem o podporu pro tento typ projektů především v závěrečné fázi programovacího období, což bylo důsledkem intenzivních diskuzí o problematice sucha a využívání dešťových vod pro jeho eliminaci. Tyto diskuze přinesly zvýšení povědomí o této problematice a byly jednou z příčin zvýšeného zájmu žadatelů o dotaci. Lze důvodně předpokládat, že tato problematika bude v popředí zájemců o dotaci i v dalším programovacím období – a to ať již z pohledu evropských či národních dotačních programů.

Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle tak lze konstatovat, že do konce programového období nebude celá alokace SC 1.3 vyčerpána; za úspěch bude možné považovat vyčerpání prostředků na úrovni 85 % alokace (a to i se zohledněním případné realokace prostředků do úspěšnějšího SC 1.2). Hlavním důvodem pro toto tvrzení je především růst cen stavebních materiálů i stavebních prací i omezené kapacity stavebních firem, což v součtu může způsobit nemožnost dokončení realizace všech podpořených projektů v termínech platných pro programové období 2014–2020.

Specifický cíl 1.4 - Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 1.4 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Celková alokace specifického cíle 1.4 činí 76,9 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 1 023 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 102,4 mil. EUR (133,2 % alokace pro specifický cíl 1.4). Z toho více než 70 % (719) podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory a je tak smluvně zazávazkováno cca 92,8 % celkové alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je již cca 73,8 % alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem k dosavadnímu průběhu čerpání a charakteru projektů v tomto SC lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána v téměř plné výši, navíc existuje dostatečný počet projektů v tzv. zásobníku projektů, které by mohly pokrýt projekty, které v budoucnu případně odstoupí.

3.1.2 Analýza věcného pokroku

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy 1 lze očekávat dosažení naprosté většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Shrnutí

Míra naplnění sledovaných indikátorů se v rámci PO 1 poměrně odlišuje, a to nejen v porovnání mezi jednotlivými specifickými cíli, ale i v jejich rámci.

S ohledem na skutečnost, že v rámci PO 1 jsou podporovány především projekty s dlouhou dobou realizace (tříletá realizace není výjimkou, ale běžným stavem), je vyhodnocení míry naplnění jednotlivých indikátorů touto skutečností výrazně ovlivněno a je třeba s ní při hodnocení pokroku při dosahování jednotlivých indikátorů počítat. Právě s ohledem na dlouhou dobu přípravy a realizace jednotlivých projektů (především v SC 1.1, 1.2 a 1.3) lze počítat s tím, že významná část projektů spolufinancovaných z PO 1 bude dokončována až v samotném závěru programovacího období. To se pochopitelně výrazně projeví i ve změně dosažení hodnot jednotlivých indikátorů do konce roku 2023.

Obecně však lze konstatovat, že u PO 1 by se po dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, měla (až na výjimky, popsane dále v textu) většina ze sledovaných indikátorů (minimálně) přiblížit cílovým hodnotám. Některé cílové hodnoty indikátorů SC 1.1 a SC 1.3 byly v roce 2021 v návaznosti na realokaci finančních prostředků z těchto SC do PO 2 a PO 3 poměrově k alokaci sníženy; cílová hodnota vybraných indikátorů tak nebude ke konci programového období výrazně překročena, resp. dosažená hodnota bude rámcově odpovídat aktualizovaným cílovým hodnotám indikátorů.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 1 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 7: Výkonnostní rámec PO 1. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota
Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV (SC 1.1 - FS)	ekvivalentní obyvatelé	20 000	377 439	379 819 (101 %)	149 458 (40 %)
Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním (SC 1.3, 1.4 - FS)	počet obyvatel	22 000	278 330	334 401 (120 %)	256 873 (92 %)

Hodnota indikátoru 42205 „Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV“ je naplňována projekty realizovanými v rámci SC 1.1. K naplňování indikátoru 43200 „Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním“ přispívají projekty SC 1.3 a SC 1.4.

V případě obou sledovaných indikátorů výkonnostního rámce se míra závazku podpořených projektů pohybuje mírně nad 100 % cílové hodnoty pro rok 2023. Lze tedy předpokládat, že po ukončení realizace všech podpořených projektů budou cílové hodnoty obou sledovaných indikátorů naplněny. V případě indikátoru 42205 „Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV“ lze v souvislosti s ukončováním stavebních prací u řady podpořených projektů až v samotném závěru programovacího období očekávat v blízké době strmý nárůst dosažené hodnoty, a tedy zvýšení současné míry naplnění, která je na úrovni cca 40 %.

Kontext

V rámci PO 1 není naplňování výsledkových indikátorů výrazněji závislé na vnějších jevech. Obecně lze totiž konstatovat, že indikátory výsledku sledované v PO 1 (viz přehled níže) naplňují ta opatření, po kterých je ze strany potenciálních investorů dlouhodobě výrazná poptávka, podporována i legislativou. Projekty v rámci PO 1 jsou z velké části investičně náročné (řádově od desítek milionů Kč výše) a s ohledem na skutečnost, že žadateli v PO 1 jsou převážně veřejné subjekty, bez podpory z veřejných zdrojů se jejich realizace obejde jen ve spíše výjimečných případech.

Sledovanými hlavními indikátory výsledku PO 1 jsou:

- 42000 „Podíl obyvatel zásobovaných vodou v odpovídající kvalitě z vodovodů pro veřejnou potřebu“ (SC 1.2)
- 42110 „Množství vypouštěného znečištění v ukazateli P celk.“ (SC 1.1)
- 42111 „Množství vypouštěného znečištění v ukazateli CHSKCr“ (SC 1.1)
- 42210 „Počet vodních útvarů s nevyhovujícím stavem v ukazateli BSK₅“ (SC 1.1)
- 42212 „Množství čištěných splaškových odpadních vod“ (SC 1.1)
- 42310 „Nepropustně zpevněná plocha připojená na kanalizaci“ (SC 1.3)
- 43010 „Počet obcí s nedostatečnou povodňovou ochranou“ (SC 1.4)
- 43210 „Počet obyvatel dotčených rozlivem Q₁₀₀“ (SC 1.3)
- 44311 „Území s identifikovanou svahovou nestabilitou“ (SC 1.3)

Srovnání s předchozím vývojem

Oproti minulému posouzení k 31.3.2021 došlo k poměrně výraznému zvýšení míry naplnění hodnot jednotlivých indikátorů a lze důvodně předpokládat, že tento trend bude (především u indikátoru 42205 „Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV“) akcelarovat ve zbylé části programovacího období 2014–2020.

Specifický cíl 1.1 - Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 1.1 lze očekávat dosažení většiny sledovaných cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 1.1 je sledováno celkem osm různých hlavních indikátorů. Sedm z nich se vztahuje k aktivitám přímo se vztahujícím k výstavbě kanalizace a čištění odpadních vod. U všech těchto sedmi indikátorů lze důvodně předpokládat, že u těchto indikátorů (jak výsledkových, tak výstupových) bude k datu 31. 12. 2023 cílová hodnota dosažena.

Z pohledu naplnění cílů programu je v tomto specifickém cíli problematické dosažení výstupového indikátoru vztahujícího se k problematice snížení eutrofizace vod (Aktivita 1.1.3: Odstraňování příčin nadměrného zatížení povrchových vod živinami (eutrofizace vod)). Indikátor 42400 „Počet opatření realizovaných pro snížení eutrofizace“ zcela jistě nebude naplněn. Důvodem je skutečnost, že na tuto problematiku byly zaměřeny dvě výzvy OPŽP (č. 1 a č. 72), ve kterých byl podán a následně podpořen pouze jeden projekt zaměřený primárně na snížení eutrofizace povrchových vod. Při přípravě OPŽP 2014–2020 se předpokládalo schválení tehdy připravované legislativní změny počítající s úpravami, které by motivovaly vlastníky a provozovatele ČOV ke snížení vypouštěného znečištění v ukazateli P (fosforu). Tyto legislativní úpravy však nakonec nebyly schváleny (jejich aplikace do procesu čištění odpadních vod by měla za následek takové zvýšení ceny stočného, které by v mnoha případech překračovalo sociálně únosnou cenu), neexistuje tak závazný právní rámec pro naplnění tohoto cíle (a tedy i indikátoru 42400) a tedy ani motivace vlastníků vodohospodářské infrastruktury pro přípravu a následnou realizaci opatření zaměřených doplnění technologie na stávajících ČOV k dodatečnému odstraňování fosforu. Plánovaná cílová hodnota (47 podpořených projektů) tak nebude dosažena; k naplnění tohoto indikátoru totiž přispěje jen tento jeden projektový záměr.

Tato problematická situace vztahující se k indikátoru 42400 však nepředstavuje z pohledu naplnění reálných cílů SC 1.1 zásadnější problém. Ostatní opatření podpořená v jeho rámci významným způsobem přispívají k eliminaci vnosu nežádoucích živin do povrchových vod a v konečném důsledku tak přispívají se snížení eutrofizace povrchových vod.

Dosažená hodnota jednotlivých výstupových indikátorů se pohybuje v širokém rozmezí od 2 % do 90 % (viz tabulka níže). Jak je uvedeno výše v textu, velká část projektů je v současné době v realizaci a současně s jejich postupným dokončováním bude dosažená hodnota relativně rychle růst.

Z hlediska výsledkových indikátorů ve specifickém cíli 1.1 by měly být cílové hodnoty u všech čtyř indikátorů bez výraznějších problémů dosaženy. Jak již bylo zdůrazněno v předchozích částech evaluační zprávy, projekty v SC 1.1 jsou často dlouhodobějšího charakteru. Především v oblasti čištění odpadních vod se přínosy pro naplnění výsledkových indikátorů plně projeví až po ukončení zkušebních provozů a jeho vyhodnocení; zpravidla toto vyhodnocení probíhá po skončení prvního kalendářního roku, kdy byly ČOV v plném provozu. Dopady na míru naplnění výsledkových indikátorů tak bude možné finálně posoudit a vyhodnotit nejdříve v roce 2024.

Tabulka 8: Stav naplňování indikátorů PO 1 - specifický cíl 1. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Délka vybudovaných kanalizací (km)	O	0	1 998	2 015 (101 %)	1806 (90 %)	Ž/P
Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV (počet obyvatel)	O	0	377 439	379 819 (101 %)	149458 (40 %)	Ž/P
Počet opatření realizovaných pro snížení eutrofizace	O	0	47	1 (2 %)	1 (2 %)	Ž/P
Počet obyvatel nově připojených na zlepšené čištění odpadních vod	O	0	176 214	180 134 (101 %)	61 154 (35 %)	Ž/P
Množství vypouštěného znečištění v ukazateli P (t/rok)	R	1 203	856	-	1113	ČSÚ
Množství vypouštěného znečištění v ukazateli CHSKCr (t/rok)	R	40 100	32 308	-	37 338*	ČSÚ
Množství čištěných splaškových odpadních vod (mil.m3/rok)	R	318	285	-	317	ČSÚ
Počet vodních útvarů s nevyhovujícím stavem v ukazateli BSK5	R	166	76	-	165	MŽP

* Oproti údajům z ČSÚ lze dohledat celkové množství sníženého znečištění v ukazateli CHSKCr též na úrovni jednotlivých projektů, dosažená hodnota k 31. 12. 2021 činí 3 186 t/rok, což v podstatě odpovídá hodnotě uvedené ČSÚ (při odečtu z výchozí hodnoty).

Specifický cíl 1.2 - Zajistit dodávky pitné vody v odpovídající jakosti a množství

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 1.2 lze jednoznačně očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

U specifického cíle 1.2 jsou sledovány dva hlavní indikátory (jeden výsledkový, jeden výstupový). U obou dvou indikátorů lze předpokládat dosažení cílové hodnoty.

Výstupový indikátor 42001 „Počet obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou“, respektive jeho dosažená hodnota, je sice na nízké úrovni (21,3 %), ovšem s ohledem na dokončování realizace jednotlivých projektů i na hodnotu uvedenou v zázávkovaných projektech (105 % cílové hodnoty) lze (obdobně jako u SC 1.1) očekávat dosažení cílové hodnoty tohoto indikátoru nejpozději k 31. 12. 2023.

U výsledkového indikátoru 42000 „Podíl obyvatel zásobovaných vodou v odpovídající kvalitě z vodovodů pro veřejnou potřebu“ bude předpokládané hodnoty 95,61 % dosaženo, bude-li nově napojeno navíc cca 100.000 obyvatel v porovnání se současným stavem. S ohledem na hodnoty tohoto indikátoru uvedené v závazku a na skutečně dosaženou hodnotu lze naplnění tohoto indikátoru předpokládat.

Tabulka 9: Stav naplňování indikátorů PO 1 - specifický cíl 2. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou	O	0	1 723 355	1 810 975 (105 %)	363 672 (21 %)	Ž/P
Podíl obyvatel zásobovaných vodou v odpovídající kvalitě z vodovodů pro veřejnou potřebu (v %)	R	93,8	95,61	-	94,6	ČSÚ

Specifický cíl 1.3 - Zajistit povodňovou ochranu intravilánu

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 1.3 lze očekávat dosažení větší části cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 1.3 je sledováno celkem osm různých hlavních indikátorů, z toho jsou tři indikátory výsledkové. U SC 1.3 jsou markantní velké rozdíly v míře naplnění cílových hodnot indikátorů – a to jak v případě závazků, tak i dosažených hodnot. Opět je třeba vzít v úvahu, že nikoliv nevýznamná část projektů je stále v realizaci a dokončena bude až v roce 2022, případně i na začátku roku 2023.

V tuto chvíli je však možné konstatovat, že ani ke konci roku 2023 nedojde k naplnění výstupového indikátoru 43300 „Délka řešených kilometrů toku“. Očekávaná cílová hodnota je 196 km, v současné době jsou uzavřeny právní akty na projekty naplňující tento indikátor s očekávanou hodnotou cca 7 km. I v případě dokončení dalších projektů nelze předpokládat, že by byla dosažená hodnota tohoto indikátoru výrazněji vyšší, než jaké bylo dosaženo k 31. 12. 2021. Důvodem může být složitost přípravy tohoto typu projektů (liniová stavba s řadou dotčených pozemků různých vlastníků, složité povolovací procesy apod.). V úvahu je třeba vzít i skutečnost, že podmínkou je i použití přírodě blízkých technických postupů, což může znamenat omezení jak z pohledu funkčnosti protipovodňového opatření, tak i z hlediska finanční náročnosti. Žadatelé tak mohou dávat přednost národním programům v gesci Ministerstva zemědělství Podpora prevence před povodněmi, které jsou z tohoto pohledu jednodušší, neboť zde není kladen tak vysoký důraz na realizaci přírodě blízkých forem úprav toků.

V případě ostatních indikátorů lze předpokládat, že po dokončení realizace podpořených a zasmluvněných projektů bude plánovaných hodnot indikátorů dosaženo.

Výsledkové indikátory SC 1.3 lze stručně vyhodnotit následovně:

- Indikátor 42310 „Nepropustně zpevněná plocha připojená na kanalizaci“ je sledován ze strany Řídicího orgánu a dle aktuálních údajů lze očekávat jeho naplnění.
- Indikátor 44311 „Území s identifikovanou svahovou nestabilitou“ je sledován Českou geologickou službou a bude-li úspěšně dokončena alespoň část z projektů v realizaci, nemělo by ani v tomto případě být ohroženo dosažení cílové hodnoty.
- Indikátor 43210 „Počet obyvatel dotčených rozlivem Q_{100} “ je sledován v rámci Povodňového informačního systému (POVIS).

Tabulka 10: Stav naplňování indikátorů PO 1 - specifický cíl 3

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Plocha nově stabilizovaných objektů svahových nestabilit v rámci OPŽP 2014+	O	0	16	15 (94 %)	12 (75 %)	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet obnovených, vystavěných a rekonstruovaných vodních děl sloužících k povodňové ochraně	O	0	32	44 (138 %)	32 (100 %)	Ž/P
Délka řešených kilometrů toků (km)	O	0	196	7 (4 %)	5 (3 %)	Ž/P
Objem retardované dešťové vody (m³)	O	0	31 399	23 965 (76 %)	13 711 (44 %)	Ž/P
Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním	O	0	4 741	10 888 (230 %)	4846 (102 %)	Ž/P
Nepropustně zpevněná plocha připojená na kanalizaci (ha)	R	118	20	-	110	ŘO
Území s identifikovanou svahovou nestabilitou (ha)	R	19	3	-	7	ČGS
Počet obyvatel dotčených rozlivem Q100	R	397 000	379 829	-	392 154	POVIS

Specifický cíl 1.4 - Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 1.4 lze jednoznačně očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

U specifického cíle 1.4 je sledováno pět hlavních indikátorů (čtyři výstupové, jeden výsledkový). U všech výstupových indikátorů se míra dosaženého závazku pohybuje nad 100 % cílové hodnoty a lze předpokládat, že po dokončení realizace všech podpořených projektů budou cílové hodnoty těchto indikátorů naplněny, čemuž nasvědčují i hodnoty dosažené k 31. 12. 2021.

Jediný výsledkový indikátor v tomto specifickém cíli je indikátor 43010 „Počet obcí s nedostatečnou povodňovou ochranou“, který je sledován v rámci POVIS. Z údajů v uvedených v tomto zdroji dat vychází, že by mělo dojít k naplnění tohoto výsledkového indikátoru.

Tabulka 11: Stav naplňování indikátorů PO 1 - specifický cíl 4

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet obcí s digitálním povodňovým plánem	O	0	400	879 (220 %)	712 (178 %)	Ž/P
Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním	O	0	273 589	323 513 (118 %)	252027 (92 %)	Ž/P
Počet studií v oblasti s potenciálním povodňovým rizikem s návrhem povodňové ochrany přírodě blízkým způsobem	O	0	30	36 (120 %)	31	Ž/P
Počet analýz v oblasti s potenciálním povodňovým rizikem	O	0	120	182 (152 %)	158	Ž/P
Počet obcí s nedostatečnou povodňovou ochranou	R	1 033	233	-	752	POVIS

3.1.3 Regionální analýza

Tematické oblasti vybrané pro regionální analýzu PO 1 jsou⁵:

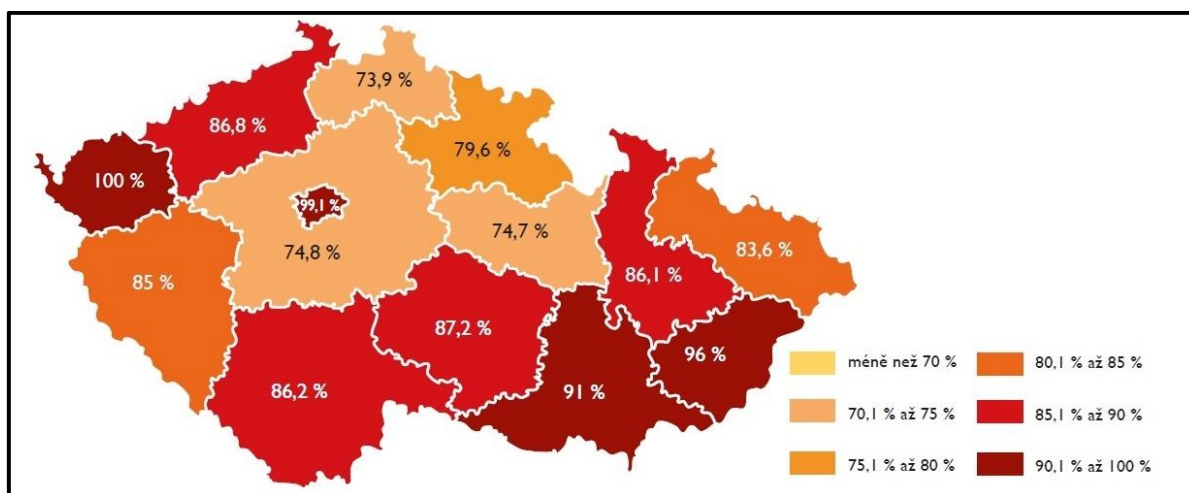
- Vodovody a kanalizace (SC 1.1 a SC 1.2)
- Ohrožení obyvatel povodněmi (SC 1.3 a SC 1.4)

Vodovody a kanalizace

Napojení obyvatel trvale bydlících v domech na kanalizaci

V roce 2020 žilo v domech napojených na kanalizaci 9,21 mil. obyvatel České republiky, to je 86,1 % celkového počtu obyvatel. Nejvyšší podíl obyvatel napojených na kanalizaci byl v roce 2020 v Karlovarském kraji (100,0 %) a v hlavním městě Praze (99,1 %). Naopak nejnižší podíl obyvatel napojených na kanalizaci je zaznamenán v kraji Libereckém (73,9 %), Pardubickém (74,7 %) a Středočeském (74,8 %).

Obrázek 1: Obyvatelé trvale bydlící v domech napojených na kanalizaci v roce 2020. Zdroj: ČSÚ

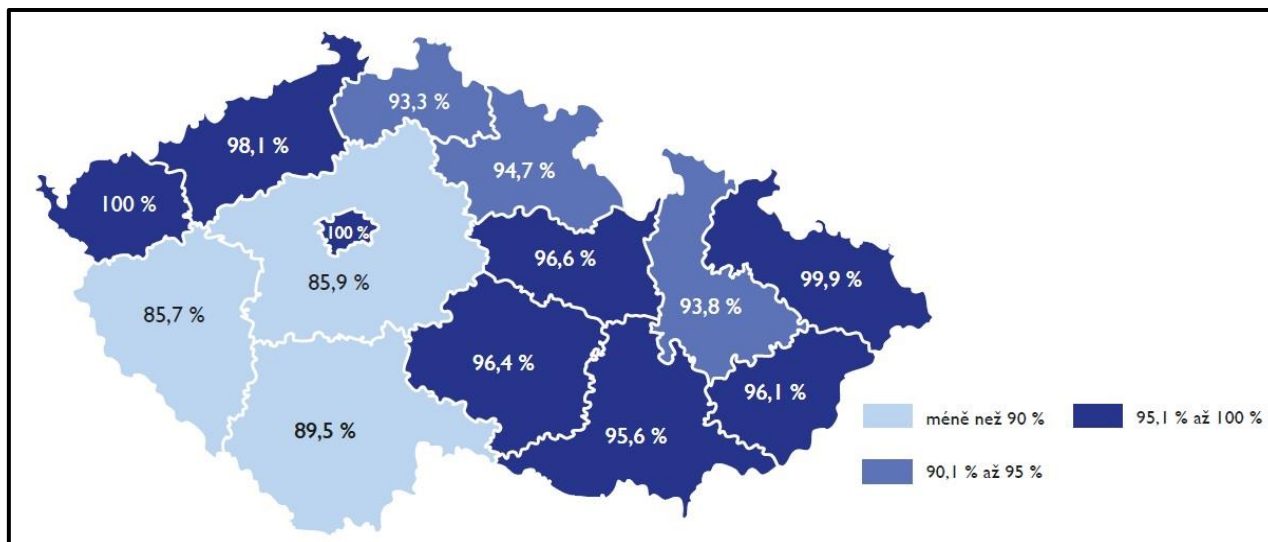
V roce 2020 bylo v České republice zásobováno z vodovodů 10,13 mil. obyvatel, tj. 94,6 % z celkového počtu obyvatel. Nejvyšší podíl obyvatel zásobených pitnou vodou z vodovodů byl v roce 2020 v Karlovarském kraji (100 %), v hlavním městě Praze (100 %) a v Moravskoslezském kraji (99,9 %), nejnižší naopak v kraji Plzeňském (85,7 %), Středočeském (85,9 %) a Jihočeském (89,5 %). V roce 2013 bylo zásobováno vodou z vodovodů 9,85 mil. obyvatel (93,8 % z celkového počtu obyvatel v tomto roce). Nejvyšší podíl obyvatel zásobených pitnou vodou z vodovodů byl v tomto roce v Karlovarském kraji (100 %), v hlavním městě Praze (100 %) a v Moravskoslezském kraji (99,8 %), nejnižší podíl byl v kraji Plzeňském (83,3 %), Středočeském

⁵ Původně byla součástí regionální analýzy pro PO 1 i tematická oblast Kvalita (jakost) povrchových vod. S ohledem na nedostupnost detailnějších dat týkajících se lokalizace ale nemohla být provedena v úplné míře (základní analýza v této oblasti byla uvedena v Průběžné zprávě č. 2).

(83,7 %) a Jihočeském (89,5 %). Podíl obyvatelstva zásobované vodou z vodovodů mezi lety 2013 – 2020 vzrostl o 0,8 %.

Obrázek 2: Obyvatelé zásobování vodou z vodovodů v roce 2020. Zdroj: ČSÚ

Analýza územního rozložení podpory SC 1.1 a SC 1.2

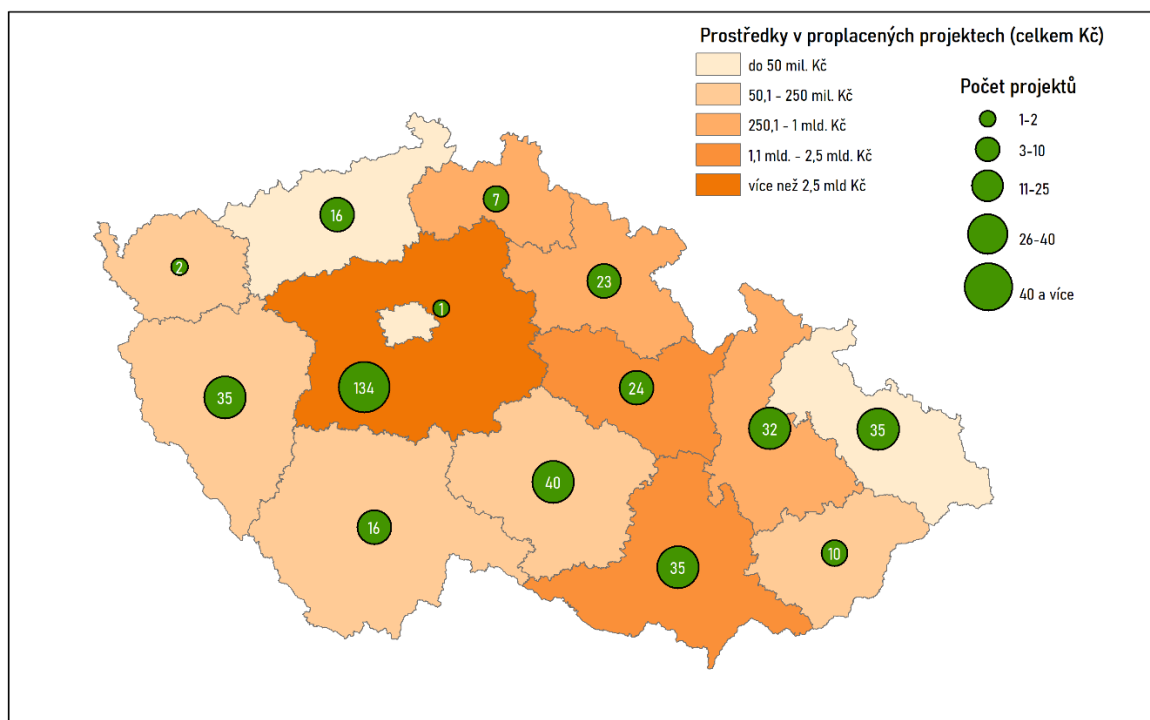
Specifický cíl 1.1

Počet schválených a ukončených projektů

V rámci SC 1.1 bylo k 31. 12. 2021 schváleno celkem 411 projektů výstavby kanalizací, nebo výstavby, modernizace či intenzifikace čistíren odpadních vod. Nejvíce schválených projektů se nachází ve Středočeském kraji (134) a v kraji Vysočina (40), viz níže. Fyzická realizace již byla ukončena v případě 174 projektů, z toho přibližně třetina projektů (54) byla realizována ve Středočeském kraji.

Obrázek 3: Počet schválených projektů (SC 1.1). Zdroj: MS2014+

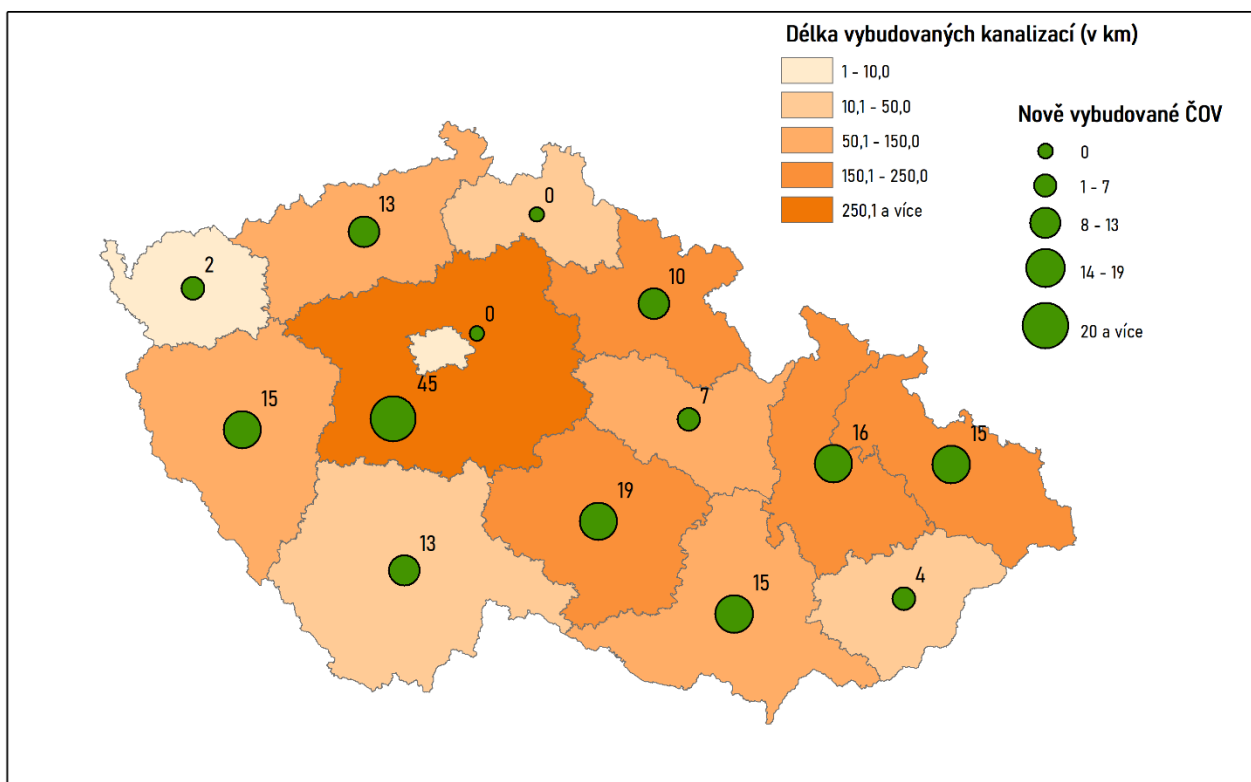
V zásadě lze konstatovat, že míra rozložení schválených projektů napříč ČR reflektuje počty obcí, které doposud neměly kanalizační systém vybudován (s přihlédnutím k velikosti jednotlivých obcí; v případě velmi malých obcí s rozptýlenou zástavbou se lépe hodí spíše DČOV). Např. Středočeský kraj dlouhodobě vykazuje nízké procento obyvatel napojených na systémy čištění odpadních vod a je tedy logické, že se nově budují právě v tomto regionu.

Nově vybudované ČOV

Výše očekávaného počtu (závazku) v případě schválených projektů činí celkem 174 nově vybudovaných ČOV. Dosaženo již bylo výstavby 48 nových ČOV. Nejvíce nových ČOV bylo vybudováno ve Středočeském (10), Jihočeském (6) a Olomouckém kraji (5). V některých krajích, konkrétně v hlavním městě Praze a v Libereckém kraji, naopak nebyla prozatím vybudována žádná nová ČOV v rámci projektů podpořených z OPŽP 2014–2020.

Obrázek 4: Nově vybudované ČOV a délka nově vybudovaných kanalizací. Zdroj: MS2014+

Počet obyvatel nově připojených na zlepšené čištění odpadních vod⁶

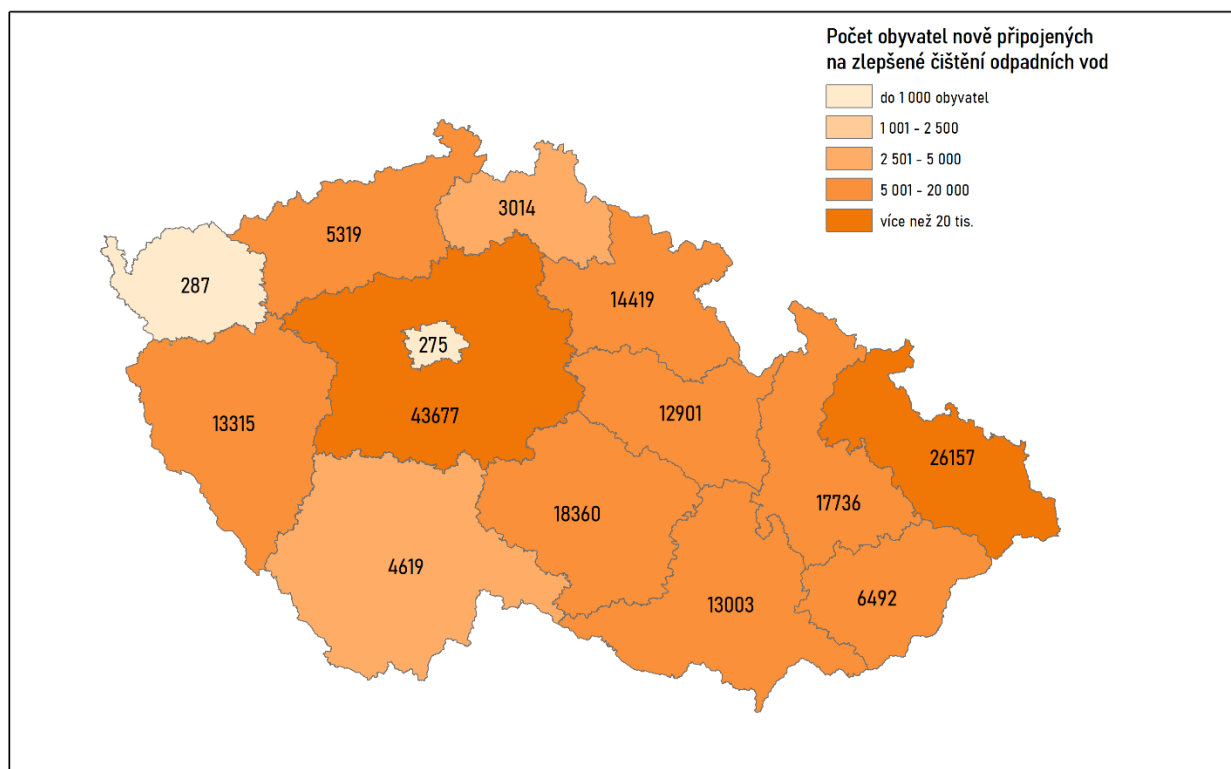
V důsledku realizace schválených projektů lze očekávat, že nově dojde k připojení na zlepšené čištění odpadních u celkem 180 134 obyvatel⁷. Nově bylo na zlepšené čištění odpadních vod již připojeno 59 304 obyvatel. Nejvíce obyvatel bylo nově připojeno na zlepšené čištění odpadních vod ve Středočeském kraji (12 242 obyvatel v 39 obcích), v kraji Vysočina (7 920 obyvatel v 15 obcích) a v Moravskoslezském kraji (7 733 obyvatel v 12 obcích).

⁶ Počet osob, jejichž odpadní vody jsou kanalizací dopravovány do čistíren odpadních vod v důsledku projektů na zlepšení systému čištění odpadních vod / zvýšení kapacity kanalizace vybudované v rámci projektu, a které dosud nebyly připojeny nebo byly připojeny k sub-standardním zařízením. To zahrnuje zlepšení úrovně čištění odpadních vod. Indikátor se vztahuje na osoby v domácnostech s aktuálním (tj. ne potenciálním) připojením k systému čištění odpadních vod.

⁷ Jedná se o počet tzv. ekvivalentních obyvatel. Počet ekvivalentních obyvatel je uměle zkonstruovaná jednotka, která se používá pro návrh potřebné kapacity čistíren odpadních vod pro konkrétní území.

Obrázek 5: Počet obyvatel nově připojených na zlepšené čištění odpadních vod. Zdroj: MS2014+

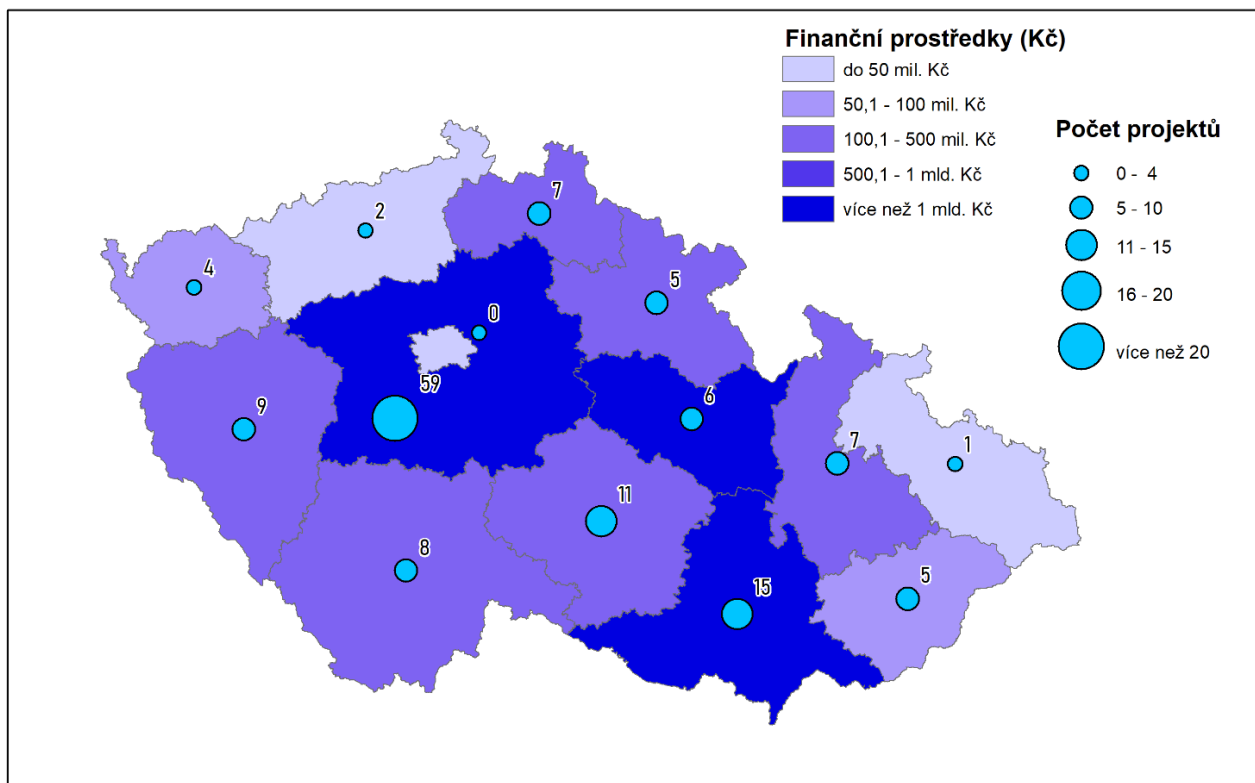

Specifický cíl 1.2

V případě SC 1.2 bylo k 31. 12. 2021 schváleno celkem 140 projektů výstavby a modernizace úpraven vody, nebo výstavby, či dostavby přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody. Nejvíce schválených projektů se nachází ve Středočeském (59) a Jihomoravském kraji (15). Dokončena již byla realizace 79 projektů. Třetina ze všech již ukončených projektů byla realizována ve Středočeském kraji. V ostatních krajích byly ukončeny pouze jednotky projektů, v Plzeňském např. 7.

Obrázek 6: Počet schválených projektů (SC 1.2). Zdroj: MS2014+

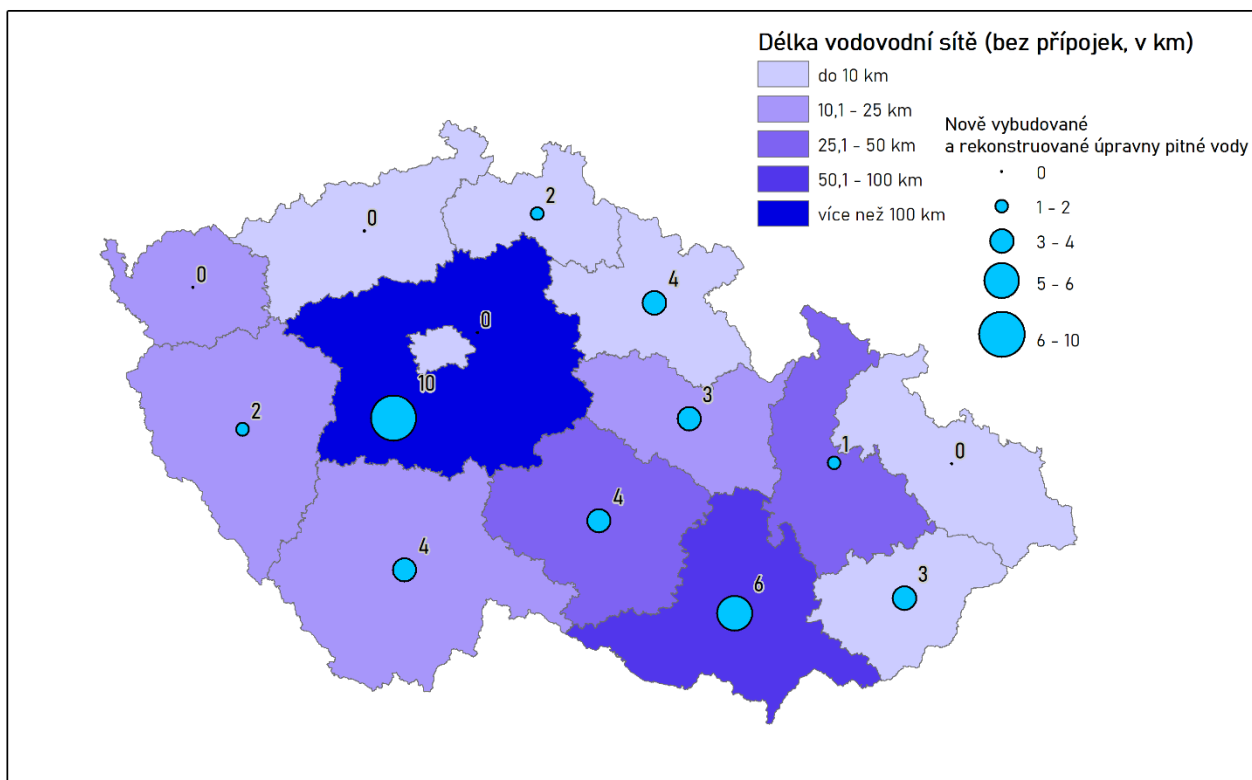

V případě budování nové vodovodní sítě lze konstatovat, že obdobně jako v případě kanalizační sítě je nejvíce projektů dokončeno v těch regionech ČR, které vykazují nejnižší procento obyvatel napojených na vodovodní síť. Pozitivní je, že se podpora výstavby vodovodů soustředí na Středočeský a Jihomoravský kraj, což jsou kraje s vysokým ohrožením suchem.

Počet nově vybudovaných a rekonstruovaných úpraven pitné vody

Při úspěšné realizaci všech schválených projektů lze předpokládat vybudování nebo rekonstrukci celkem 40 úpraven pitné vody. Již dokončeno je celkem 23 projektových záměrů výstavby nebo rekonstrukce úpraven pitné vody, přičemž se jedná o jednotky projektů napříč všemi kraji.

Obrázek 7: Nově vybudované a rekonstruované úpravný pitné vody a délka nově vybudované vodovodní sítě (bez přípojek). Zdroj: MS2014+

Počet obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou⁸

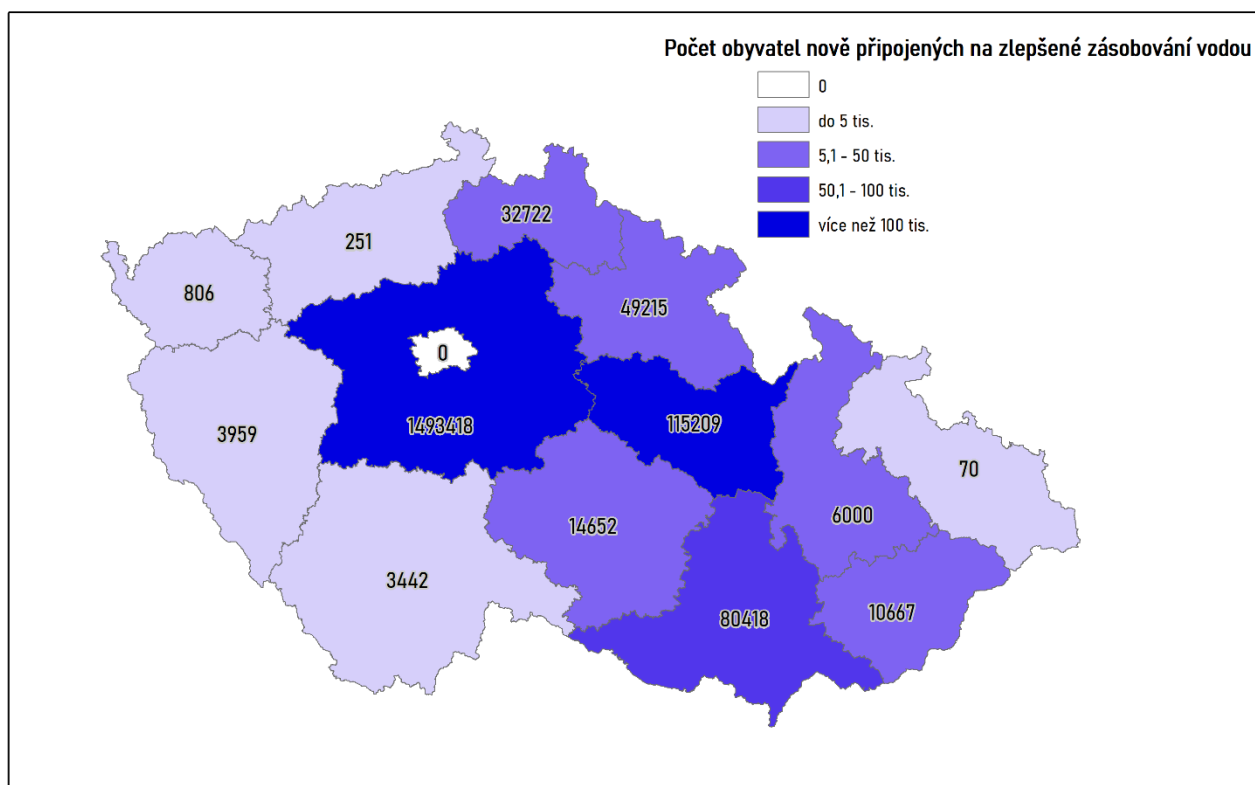
V důsledku realizace schválených projektů lze očekávat, že nově dojde k připojení na zlepšené zásobování vodou u celkem 1 810 975 obyvatel. Velká část naplnění tohoto cíle závisí především na úspěšné realizaci těchto tří projektů: „Modernizace úpravny vody Želivka, 2. stavba - sorpce na granulovaném aktivním uhlí (GAU)“ (cílová hodnota: 1 300 000 obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou), „Komplexní opatření na zdroji pitné vody Káraný“ (cílová hodnota: 149 383) a „Zajištění kapacity a kvality skupinového vodovodu Pardubice“ (cílová hodnota: 87 300).

Již připojeno bylo 326 083 obyvatel. Nejvíce pak ve Středočeském kraji a Praze (dohromady 173 633 obyvatel) – technicky se ale vykazuje do indikátoru za Středočeský kraj – z toho důvodu lze v mapě na území Prahy pozorovat nulovou hodnotu.

⁸ Počet obyvatel připojených na vodovod pro veřejnou potřebu, u kterých dojde ke zlepšení kvality dodávané pitné vody nebo ke zvýšení množství dodávané pitné vody v důsledku zvýšené produkce pitné vody/přenosové kapacity. Jde o obyvatele, kteří původně buď nebyli připojeni na vodovod, byli připojeni na sub-standardní dodávky vody, nebo jim byla dodávána voda nižší kvality. Do tohoto indikátoru se započítávají skuteční odběratelé, nikoliv potenciální. Tento indikátor zahrnuje rekonstrukce zařízení, ale nezapočítávají se projekty na zavlazňování.

Obrázek 8: Počet obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou. Zdroj: MS2014+

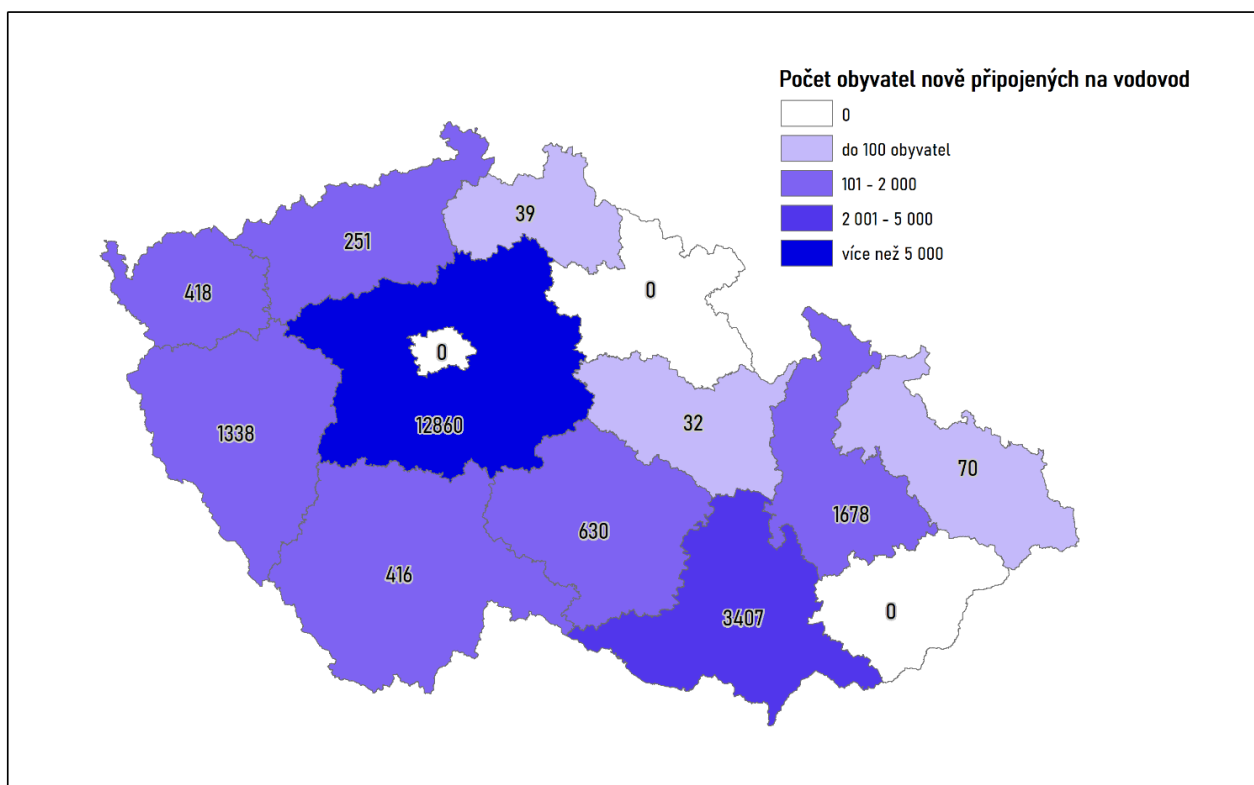
Počet obyvatel nově připojených na vodovod⁹

Prostřednictvím realizace schválených projektů by mělo být nově připojeno na vodovod celkem 21 139 obyvatel. Z tohoto počtu již bylo na vodovod nově připojeno 5 330 obyvatel. Nejvíce obyvatel bylo na vodovod nově připojeno ve Středočeském kraji (3 467 obyvatel v 18 obcích), dále pak s výraznějším odstupem v Plzeňském kraji (787 obyvatel v 5 obcích) a v kraji Vysočina (405 obyvatel ve 4 obcích).

⁹ Počet obyvatel nově připojených na vodovod pro veřejnou potřebu v rámci realizace projektu. Zahrnuje obyvatele, kteří doposud nebyli napojeni na vodovod pro veřejnou potřebu.

Obrázek 9: Počet obyvatel nově připojených na vodovod. Zdroj: MS2014+

Závěr za SC 1.1 a SC 1.2

Z výše uvedených statistik vyplývá, že **významná část podpory z OPŽP SC 1.1 směřuje do oblastí, ve kterých byl, a stále do značné míry je, menší podíl obyvatelstva připojených na zlepšené čištění vod** (kanalizaci, nebo kanalizaci ukončenou ČOV). Do tří krajů s nejnižším podílem obyvatelstva připojených na zlepšené čištění vod, tj. kraje Středočeského, Libereckého a Pardubického, směřuje více než třetina (36,9 %) veškerých finančních prostředků. Zřetelný je především velmi vysoký objem finančních prostředků směřovaných do realizace projektů výstavby kanalizací a ČOV ve Středočeském kraji. V případě tohoto kraje se jedná o nadprůměrnou výši podpory i při zohlednění počtu obyvatel jednotlivých krajů. Nadprůměrná výše podpory, v porovnání s ostatními kraji, je směřována také do realizace projektů na území Pardubického kraje. Poměrně malý objem finanční podpory oproti tomu směřuje do Libereckého kraje, který je také jedním z krajů, kde je dlouhodobě nízký podíl obyvatel připojených na zlepšené čištění vod.

Z porovnání údajů týkajících se obyvatelstva zásobeného pitnou vodou z vodovodů v jednotlivých krajích v letech 2013 a 2020 a dat ohledně územního rozložení podpořených projektů vyplývá zřejmý **pozitivní příspěvek vynaložených prostředků z OPŽP SC 1.2 k řešení regionálních specifik v této oblasti**. Do tří krajů s nejnižším podílem obyvatelstva zásobeného pitnou vodou z vodovodů, tj. kraje Plzeňského, Středočeského a Jihočeského směřuje čtvrtina (25,5 %) veškerých finančních prostředků. V případě

Středočeského kraje představuje předpokládaný počet obyvatel nově připojených na vodovod téměř 1 % (0,92 %) obyvatel kraje. Jen již dokončené projekty přispěly k nárůstu podílu obyvatelstva zásobeného pitnou vodou z vodovodů o 0,2 %. Rovněž významný, byť nikoliv v takové míře, je vliv podpořených projektů na nárůst podílu obyvatel zásobeného pitnou vodou z vodovodů v Plzeňském kraji. Naopak v případě Jihočeského kraje, kraje s třetím nejnižším podílem obyvatel zásobeného pitnou vodou z vodovodů, lze zaznamenat pouze 4 projekty, které mají přímý vliv na zvýšení počtu obyvatel připojených na vodovod a jejichž souhrnný dopad vzhledem k celkovému počtu obyvatel kraje je zanedbatelný. Důvody, proč zrovna v Jihočeském kraji bylo realizováno tak málo projektů, nelze věrohodně bez důkladných analýz přesahujících rámec této evaluace stanovit. Je ale pravděpodobné, že hlavními důvody budou především dostatek vody pro individuální zásobování, respektive její dobrá kvalita právě v jihočeském regionu.

Ohrožení obyvatel povodněmi

Podle dat z Plánů pro zvládání povodňových rizik v jednotlivých povodích bylo v roce 2020 evidováno celkem 236 740 obyvatel žijících v oblastech dotčených případným rozlivem stoleté vody (Q100). Nejvíce obyvatel ohrožených rozlivem stoleté vody trvale žije na území dílčího povodí Moravy. Jedná se především o oblasti na území Olomouckého a Zlínského kraje.

Celkově, v porovnání s předchozími Plány pro zvládání povodňových rizik v jednotlivých povodích z roku 2015, lze identifikovat v tomto ohledu zřejmý pozitivní trend snižování povodňového rizika vyjádřeného hodnotou ukazatele počtu ohrožených obyvatel, popř. počtem obyvatel trvale žijících na území v nepřijatelném riziku (viz Tabulka níže). V některých oblastech, konkrétně v případě povodí Labe, nicméně došlo ke zvýšení počtu ohrožených obyvatel. Podle informací z Plánu pro zvládání povodňových rizik v povodí Labe pro období 2021 - 2027 se jedná z velké části o důsledek využití přesnějších modelů a podkladů pro vymezování ohrožených území.

Tabulka 12: Počty obyvatel dotčených povodní a povodňovým rizikem v jednotlivých povodích. Zdroj: Plány pro zvládání povodňových rizik v jednotlivých povodích (2015, 2020)

		Počet obyvatel dotčených povodňovým nebezpečím s N-leťostí (Q 100)			Počet obyvatel trvale bydlících na území v nepřijatelném riziku		
Povodí	Dílčí povodí	2020	2015	rozdíl	2020	2015	Rozdíl
Labe	Horní a střední Labe	40 655	44 371	-3 716	18 628	22 611	-3 983
	Horní Vltava	13 805	13 170	635	3 659	6 136	-2 477
	Berounka	13 088	6 964	6 124	4 265	3 087	1 178

	Dolní Vltava	10 005	8 074	1 931	4 869	5 013	-144
	Ohře, Dolní Labe a ostatní přítoky Labe	42 967	32 655	10 312	18 032	20 730	-2 698
	Celkem - povodí Labe	120 520	103 104	17 416	49 453	56 112	-6 659
Dunaj	Morava	77 680	128 951	-51 271	36 355	74 874	-38 519
	Dyje	36 679	51 603	-14 924	20 298	31 671	-11 373
	Celkem - povodí Dunaj	114 359	180 554	-66 195	56 653	106 545	-49 892
Odra	Horní Odra	20 234	21 327	-1 093	6 975	8 211	-1 236
	Lužická Nisa a ostatní přítoky Odry	8 627	8 359	268	5 794	6 136	-342
	Celkem - povodí Odra	28 861	29 686	-825	12 769	14 347	-1 578
Celkem za všechna povodí		263 740	313 344	-49 604	118 875	177 004	-58 129

Analýza územního rozložení podpory SC 1.3 a SC 1.4

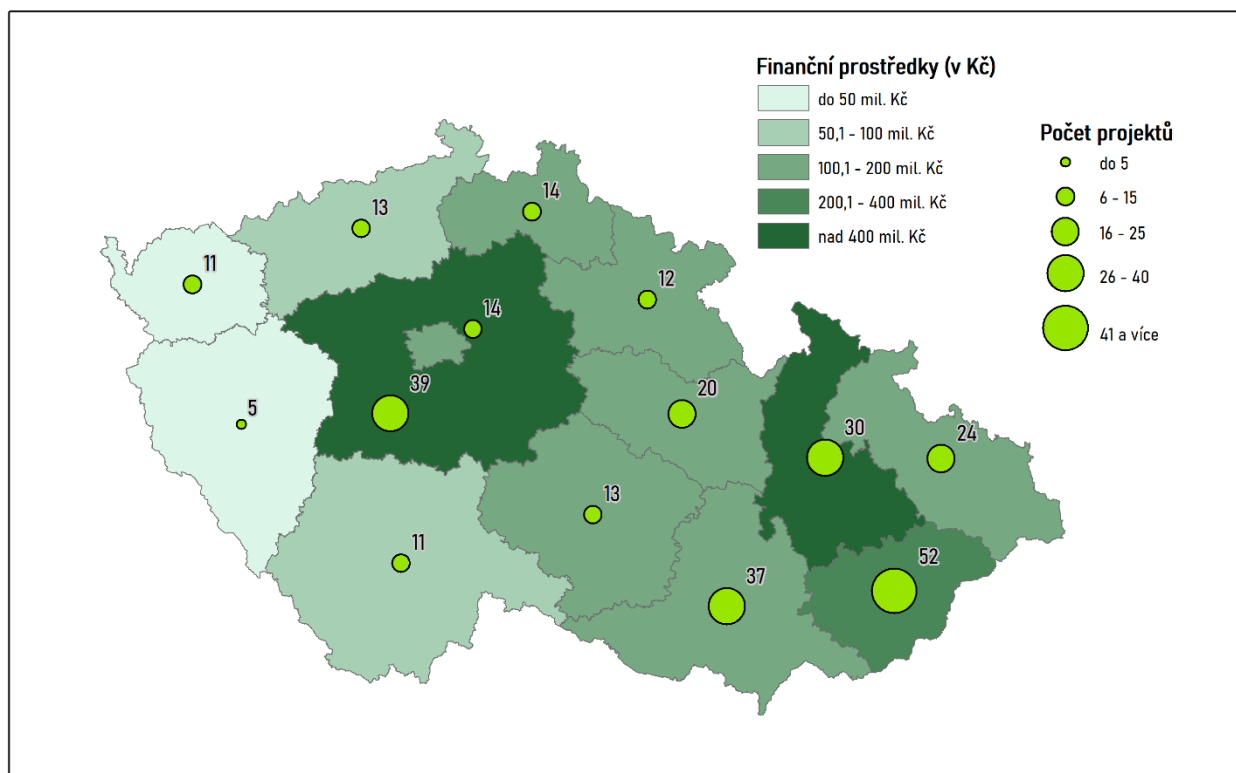
Specifický cíl 1.3

V rámci SC 1.3 bylo k 31. 12. 2021 schváleno celkem 295 projektů. Nejvíce schválených projektů se nachází ve Středočeském (39) a Zlínském kraji (52).

Soubor schválených projektů je v případě tohoto specifického cíle poměrně různorodý a s velmi rozdílnými očekávanými výsledky. Největší počet schválených projektů, více než polovina, se týká zlepšení hospodaření se srážkovými vodami v obcích a jejich dalšího využití. Další pětina schválených projektů se zabývá sanací a stabilizací svahových nestabilit, především různorodých skalních útvarů. Jen přibližně pětina zbývajících projektů je pak explicitně zaměřena na protipovodňovou ochranu obcí. Dokončena již byla realizace 112 projektů, jejichž lokalizace je relativně rovnoměrná napříč jednotlivými kraji.

Obrázek 10: Počet schválených projektů (SC 1.3). Zdroj: MS2014+

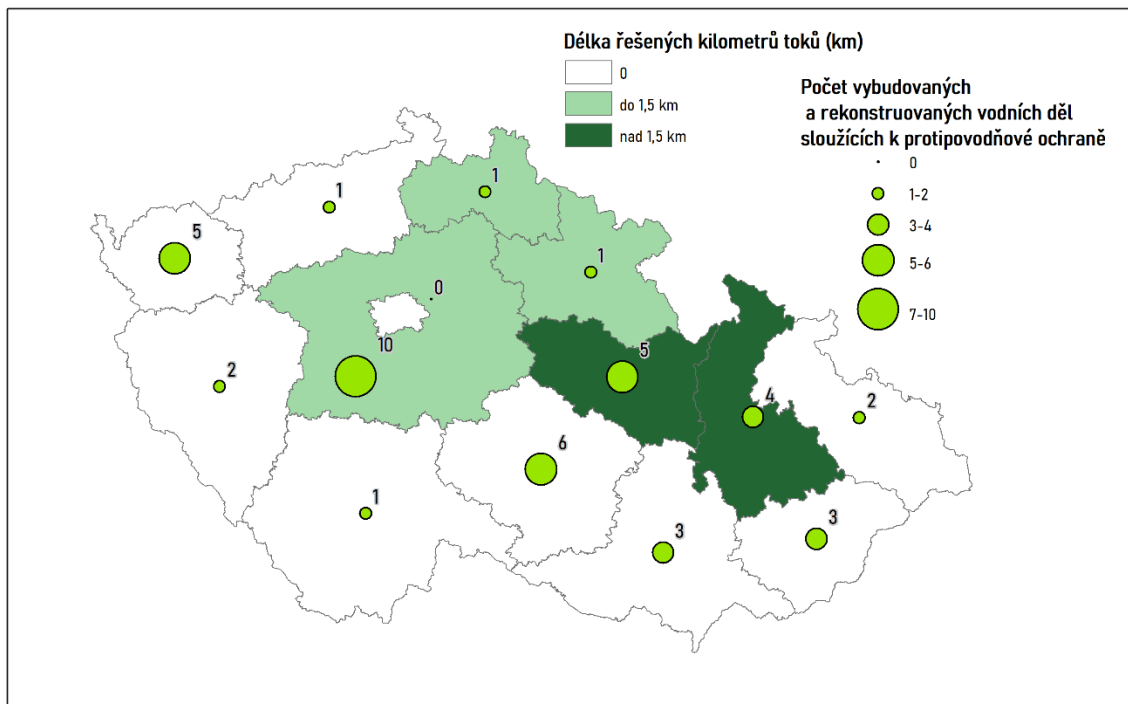

S ohledem na relativně malý počet schválených projektů na území celé ČR není jednoduše možné provést regionální analýzu (a to právě z důvodu malého množství relevantních dat k analýze). Je tedy dobře možné, že rozdělení počtu projektů mezi kraje v ČR je náhodné, resp. závislé na místních podmínkách (např. aktivita sdružení obcí, ochránců přírody apod.)

Počet obnovených, vystavěných a rekonstruovaných vodních děl sloužících k povodňové ochraně

V případě úspěšné realizace schválených projektů lze očekávat celkem 44 obnovených, vystavěných nebo rekonstruovaných staveb (vodních děl) sloužících k protipovodňové ochraně. Dokončena již byla výstavba, rekonstrukce či obnova 27 staveb. Vzhledem k počtu krajů jde o jednotky staveb v jednotlivých krajích. Nejvíce staveb bylo provedeno na území kraje Vysočiny (5), Středočeského (4) a Olomouckého kraje (4). Jedná se hlavně o projekty výstavby suchých nádraží (poldrů) a bezpečnostních přelivů na vodních nádržích či rybnících, které mají přímý vliv na rozliv vody v území a míru povodňového rizika.

Obrázek 11: Počet vybudovaných a rekonstruovaných vodních děl a délka řešených toků. Zdroj: MS2014+

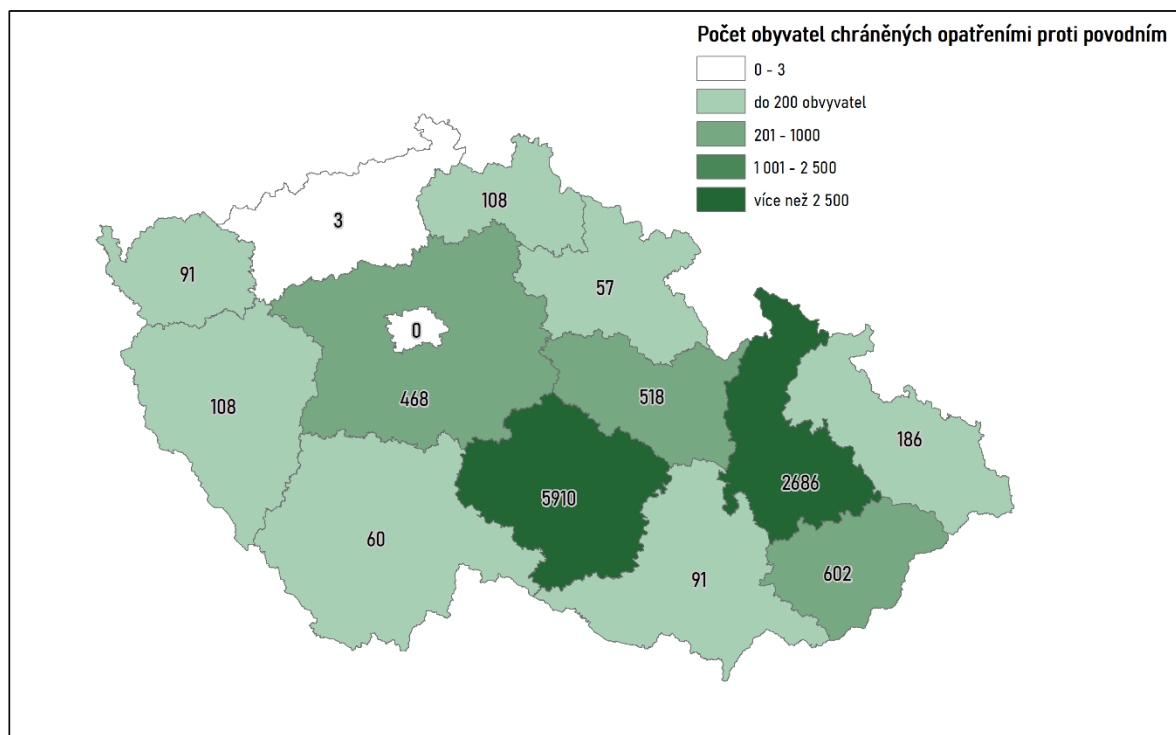

Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním

V důsledku realizace schválených projektů, zaměřených na protipovodňovou ochranu intravilánů obcí, by mělo být lépe chráněno proti povodním celkem 10 888 obyvatel ve 43 obcích. Prostřednictvím dokončených projektů již je dosaženo lepší ochrany 2 773 obyvatel v 19 obcích. Nejvíce obyvatel, kteří jsou díky dokončeným projektům lépe chráněni proti povodním, se nachází v Olomouckém kraji (1 021 obyvatel ve 3 obcích), v kraji Vysočina (736 ve 3 obcích), ve Zlínském kraji (572 obyvatel ve 2 obcích).

Obrázek 12: Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním. Zdroj: MS2014+

Velmi rozdílný počet osob chráněných opatřeními proti povodním v jednotlivých krajích ČR je s ohledem na poměrně malé množství projektů možné interpretovat tak, že v některých regionech byly podpořeny projekty s větším plošným dopadem, v jiných regionech zase projekty s lokálním dopadem.

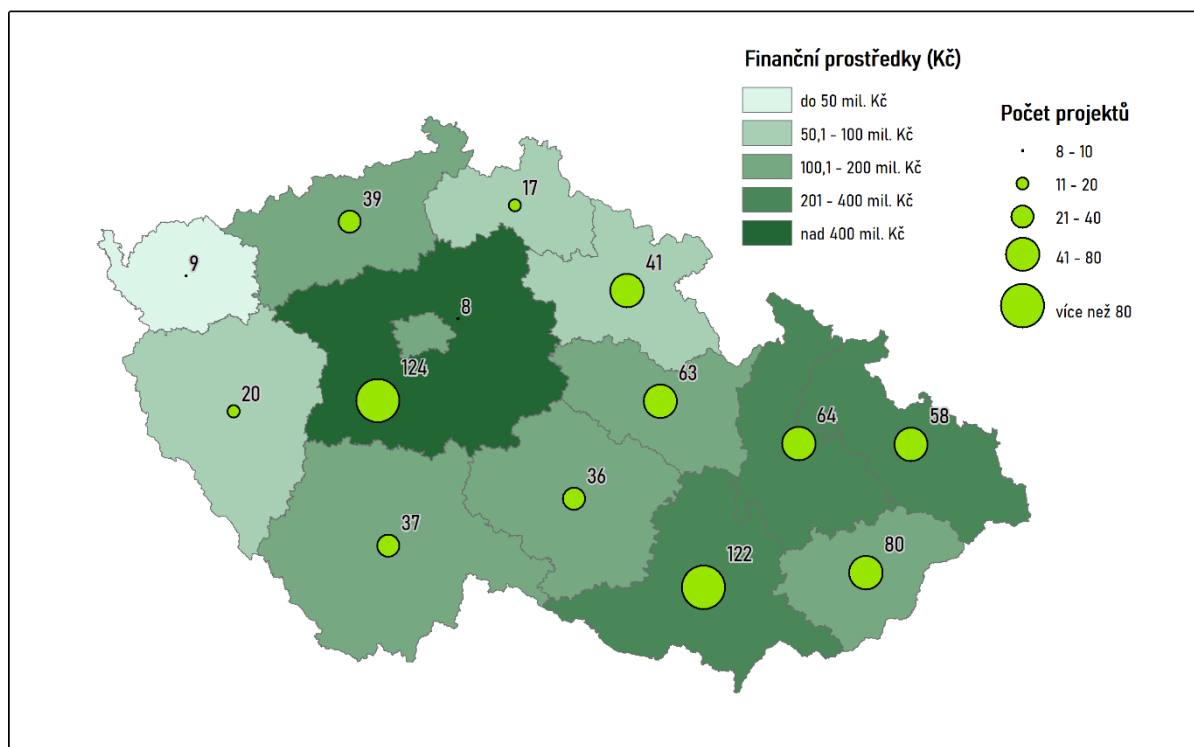
Specifický cíl 1.4

V rámci SC 1.4 bylo k 31. 12. 2021 schváleno celkem 719 projektů. Nejvíce schválených projektů se nachází v Jihomoravském (122) a Středočeském kraji (124). Dokončena již byla realizace 452 projektů. Největší počet ukončených projektů je Středočeském (79), Jihomoravském (73) a Pardubickém kraji (52). Naopak nejméně ukončených projektů v rámci tohoto specifického cíle bylo zrealizováno v Karlovarském kraji (8) a hlavním městě Praze (4), kde se jedná kromě jednoho projektu městské části Praha-Čakovice o projekty nadregionálního nebo celostátního charakteru v gesci Povodí Vltavy a ČHMÚ.

Na rozdíl od podporovaných projektů v rámci SC 1.3 (aktivity 1.3.1. a 1.3.3), kdy se jedná například o úpravy koryt vodních toků či výstavbu vodních děl, jde v případě SC 1.4 především o soubor **preventivních protipovodňových opatření** (varovné systémy, digitální povodňové plány) bez opatření ve formě stavebních zásahů.

Obrázek 13: Počet schválených projektů (SC 1.4). Zdroj: MS2014+

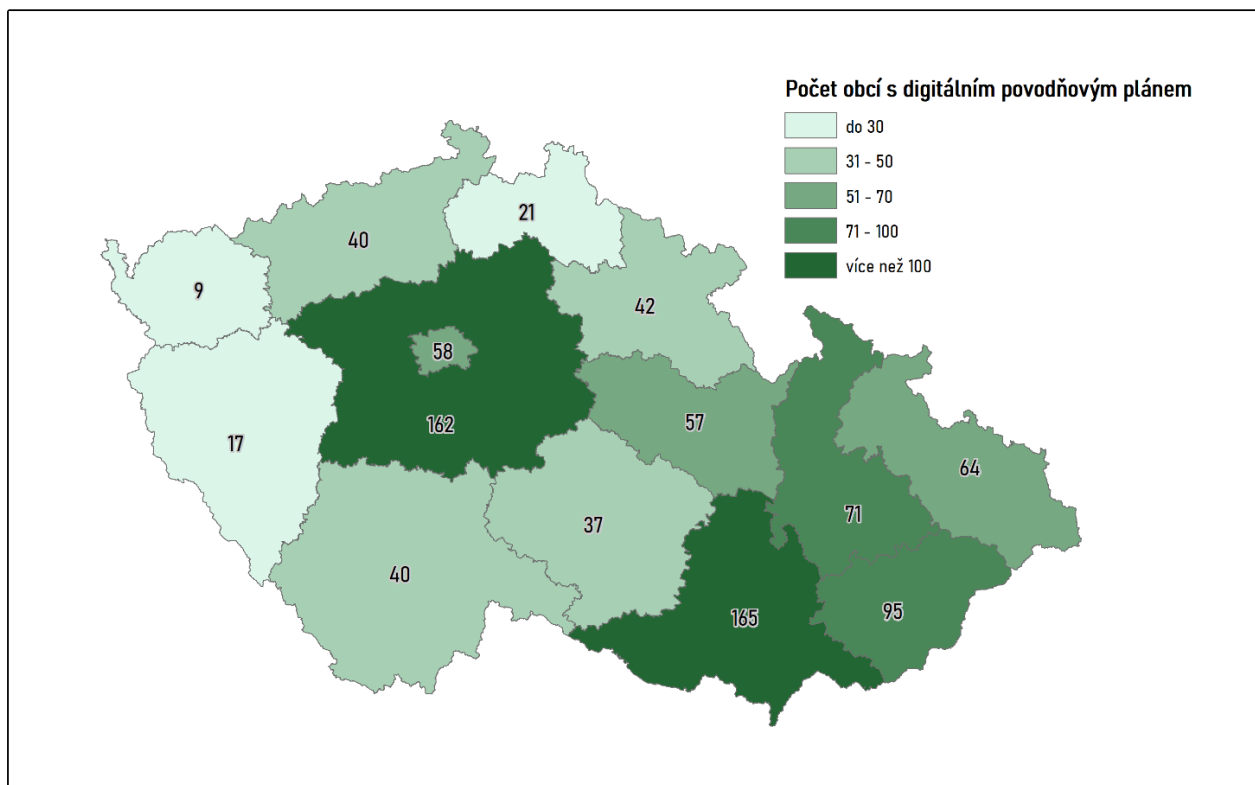
Počty obcí s vybudovaným digitálním plánem jsou z pohledu regionálního členění poměrně dosti rozdílné. Důvody pro tuto skutečnost mohou být různé, ale velkou roli bude hrát jak míra ohrožení povodněmi (resp. počty povodňových ohrožení v posledním období), tak i aktivita jednotlivých obcí či jejich sdružení.

Počet obcí s digitálním povodňovým plánem

V případě úspěšné realizace schválených projektů lze očekávat vytvoření celkem 879 digitálních povodňových plánů měst, obcí a městských částí (v případě Prahy). Již dokončeno bylo zpracování 612 digitálních povodňových plánů. Nejvíce digitálních povodňových plánů bylo zpracováno v obcích Středočeského (162) a Jihomoravského kraje (165).

Obrázek 14: Počet obcí s digitálním povodňovým plánem vybudovaným s podporou z OPŽP 2014–2020. Zdroj: MS2014+

Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním

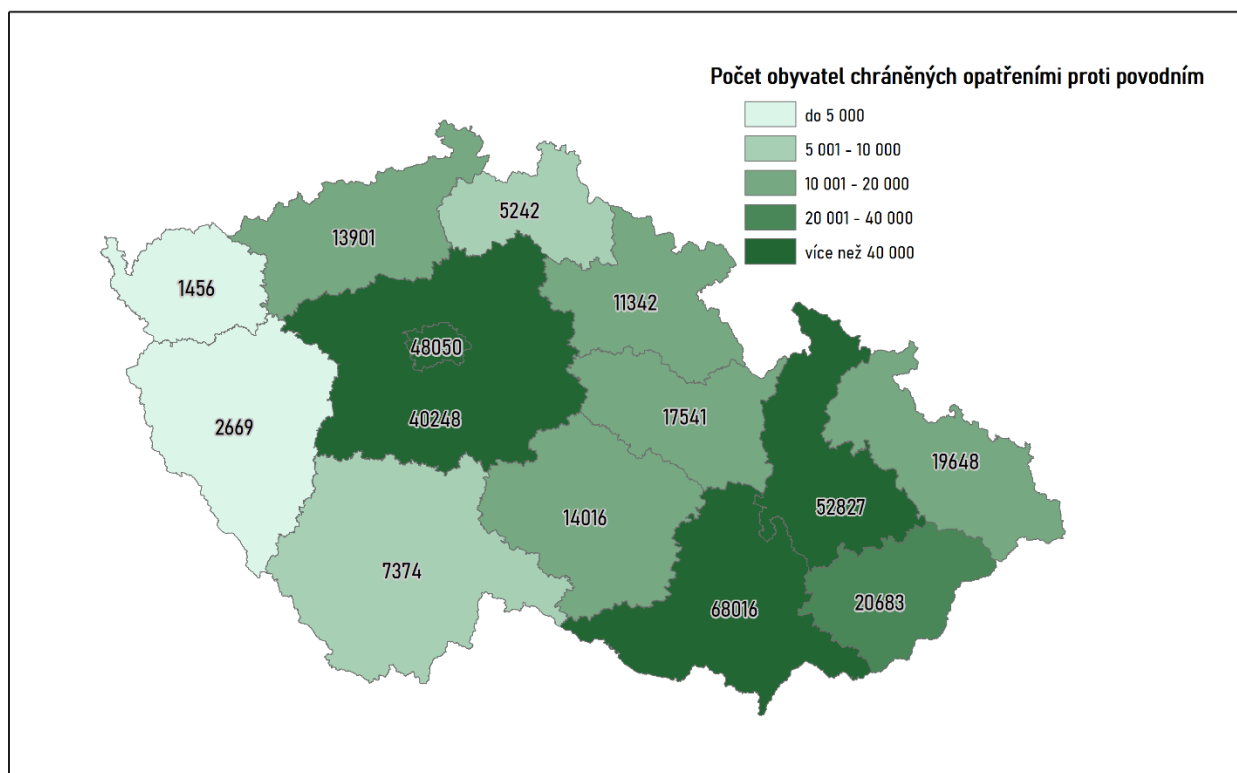
V důsledku realizace schválených projektů, zaměřených na preventivní protipovodňovou ochranu, by mělo být lépe chráněno proti povodním celkem 323 513 obyvatel. Realizovány již byly projekty, jejichž prostřednictvím je lépe chráněno před následky povodní 204 213 obyvatel. Jedná se především o projekty obcí a měst obsahující protipovodňová opatření spočívající v instalaci lokálního výstražného a varovného systému a zároveň digitalizaci povodňového plánu.

Nejvíce obyvatel, kteří jsou díky těmto projektům již lépe chráněni před následky povodní, se nachází v Jihomoravském kraji (43 871 obyvatel), v hlavním městě Praze (43 000) a ve Středočeském kraji (26 715). Na výše uvedené celkové počty lépe preventivně chráněných obyvatel v jednotlivých krajích má v mnoha krajích významný vliv několik jednotlivých projektů. V případě Jihomoravského kraje se jedná o projekt „Varovný protipovodňový systém a digitální povodňové plány města Brna“ (počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním - 30 000 obyvatel). Dalšími takovými projekty jsou především „Digitální povodňový plán hlavního města Prahy a digitální povodňový plán všech jejích městských částí“ (počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním - 33 000), „Modernizace protipovodňového varovného a monitorovacího systému města a ORP Kralupy nad Vltavou“ (počet obyvatel chráněných opatřeními proti

povodním - 8 200) a „Protipovodňový monitorovací, varovný a informační systém města Šumperka“ (počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním - 6 089).

Obrázek 15: Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním na základě podpory z OPŽP 2014–2020.
Zdroj: MS2014+

Závěr za SC 1.3 a 1.4

Príspevek podpořených projektů k řešení regionálních specifík (potřeb území) v oblasti protipovodňové ochrany (SC 1.3) lze obecně hodnotit jako nízký. Důvodem je především velmi nízký počet podpořených projektů z podporovaných aktivit, které mají přímý dopad na protipovodňovou ochranu a snižování povodňových rizik; tedy projekty zaměřené na zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv anebo) projekty výstavby nebo rekonstrukce vodních děl sloužící povodňové ochraně (suché nádrže, bezpečnostní přelivy atp.).

Délka vodních toků v oblastech s významným povodňovým rizikem je v celé České republice 2 827 km. Nejmenší délka úseků vodních toků s významným povodňovým rizikem je evidována na území dílčího povodí Lužické Nisy a ostatních přítoků Odry (112,4 km). Nejvíce naopak na území dílčího povodí Horního a středního Labe (698,6 km). V tomto kontextu je rozsah a dopad podpořených projektů, kdy dojde k ovlivnění podmínek na vodních tocích o délce maximálně jednotek km, velmi omezený. Samotné zacílení ve smyslu lokalizace podpořených projektů je v souladu s potřebami území. Naplnění souladu intervencí

s potřebami území bylo mj. podpořeno prostřednictvím nastavení hodnotících kritérií, kdy jsou přímo bonifikovány projekty, resp. opatření, které jsou obsaženy v plánovacích dokumentech daného povodí.

Příspěvek podpořených projektů k řešení regionálních specifík (potřeb území) v oblasti preventivní protipovodňové ochrany (SC 1.4) lze hodnotit jako relativně významný. V krajích se značným povodňovým rizikem, měřeno jak délkou úseků vodních toků s významným povodňovým rizikem, tak počtem obyvatel dotčených rozlivem tzv. stoleté vody (Q100) došlo a v následujících letech dojde díky podpořeným projektům k lepší ochraně poměrně významné části obyvatelstva vzhledem k celkovému počtu obyvatel dotčených povodňovým rizikem v těchto krajích.

3.1.4 Hodnocení účelnosti

V této části představujeme hlavní výsledky z celkem 8 případových studií, které proběhly pro potřeby PO 1 (po dvou v SC 1.1, 1.2, 1.3 a 1.4).

Tabulka 13: Přehled projektů zařazených do případové studie. Zdroj: evaluace

Název příjemce	Název projektu	Zaměření projektu	Datum realizace
Obec Velké Svatoňovice	Velké Svatoňovice - dokončení kanalizace, včetně nové ČOV *pozn LD dvakrát v souboru RH final	vybudování kanalizace a ČOV (SC 1.1)	2017-2020
Obec Korožluky	Korožluky a Sedlec splašková kanalizace a ČOV	vybudování kanalizace a ČOV (SC 1-1)	2017-2020
Obec Pocinovice	Pocinovice - výstavba vodovodu	vybudování vodovodu a vodojemu (SC 1.2)	2018-2021
Vodovody a kanalizace Havlíčkův Brod, a. s.	Optimalizace procesu úpravy vody ÚV Světlá nad Sázavou	úprava vody (SC 1.2)	2017-2019
Obec Otaslavice	Poldr "Močelky" Otaslavice	protipovodňové opatření (SC 1.3)	2016-2018
Obec Přísnovice	PŘÍSNOTICE - Lokalita Za Kostelem, Hospodaření se srážkovými vodami	hospodaření se srážkovou vodou (SC 1.3)	2019-2020
Město Strakonice	Zpracování digitálního povodňového plánu a lokálního výstražného systému pro město a ORP Strakonice	digitální povodňový plán, varovný systém (SC 1.4)	2018-2020
Obec Nivnice	Zpracování digitálního povodňového plánu pro obec Nivnice a vybudování varovného a výstražného systému ochrany před povodněmi pro obec Nivnice	digitální povodňový plán, varovný systém (SC 1.4)	2018-2021

Hlavní potřeby příjemců (stav před realizací projektů)

V rámci rekapitulace klíčových problémů/potřeb, na které podpořené projekty reagovaly, uváděli respondenti v naprosté většině skutečnosti shodující se s danými částmi Žádostí o podporu.

V případě projektů výstavby nebo modernizace vodohospodářské infrastruktury potřeba řešení likvidace splaškových odpadních vod v určitých částech obce, zvýšení jakosti vody pro tamní obyvatele nebo řešení technologicky nevyhovujících zařízení. Podobně tomu bylo i u projektů z oblastí povodňové ochrany intravilánu obcí (zaplavování a zanášení území při přívalových nebo vydatnějších srážkách), preventivních protipovodňových opatření (doplnění systému povodňové ochrany na vedlejší vodní toky, propojení a rozšíření varovných systémů) a hospodaření se srážkovými vodami (problémy s podzemními vodami).

Realizace projektů (problémy, překážky)

Všechny zkoumané projekty proběhly bez zásadních problémů. K významnějším úpravám projektu či k vícepracím došlo pouze u projektů s většími stavebními zásahy. V případě výstavby poldru byla i přes realizaci geologického průzkumu před realizací projektu odhalena skála v prostoru plánovaného dna hráze. Vznikly tak vícepráce spojené s jejím nezbytným odstraněním a navýšení rozpočtu projektu o tyto činnosti. U projektu výstavby ČOV pak byly překonávány problémy s hladinou spodní vody a administrativní potíže související s posunem katastrální hranice obce.

Dosažené přínosy projektů

Projekty výstavby nebo modernizace vodohospodářské infrastruktury

- likvidace odpadních vod účinnými technologiemi (mechanicko-biologické čištění)
- zvýšení jakosti vody (i na základě odebraných vzorků), odstranění zápachu
- zvýšení objemu, efektivity a ekonomiky úpravy vod (dálkový přístup, bezobslužný provoz)

Projekty povodňové ochrany intravilánu

- zvýšená ochrana obyvatelstva - od dokončení výstavby poldru (2018) dosud nedošlo k přelivu hráze a zaplavení části obce či záplavě okolních pozemků, před realizací projektu docházelo při přívalových nebo vydatnějších srážkách k zaplavování a zanášení dotčeného území (místní část obce)
- nezamýšleným dopadem rovněž zvýšení biodiverzity v lokalitě vybudovaného poldru

Projekty preventivních protipovodňových opatření

- vybudování/doplnění systému povodňové ochrany (zvýšení rozsahu sítě čidel)
- zrychlení přenosu informací a propojení relevantních subjektů a osob

- zlepšení informovanosti obyvatel (dříve místním veřejným rozhlasem a HZS megafonem, v současnosti místní veřejný rozhlas a SMS zprávy)

Zástupci obou dotazovaných obcí deklarovali reálné zkušenosti a praktickou využitelnost z provozu vybudovaných varovných systémů. V případě obce Nivnice zaznamenali již dokonce opakované využití varovaného systému od doby instalace a jeho spuštění.

Projekty hospodaření se srážkovou vodou

- retence srážkové vody v akumulční nádrži s využitím pro závlahu
- zvýšení hladiny podzemní vody v dotčené lokalitě
- řízený odvod vody při zvýšeném množství srážek

Tabulka 14: Udržitelnost efektů projektů. Zdroj: Případové studie

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekty výstavby nebo modernizace vodohospodářské infrastruktury	ano	pravidelná údržba technologických zařízení a infrastruktury
Projekty povodňové ochrany intravilánu	ano	pravidelná kontrola poldru/nádrží a jejich řízené vypouštění v době výrazných srážek
Projekty preventivních protipovodňových opatření	ano	servis a kontrola čidel, kontrola varovných systémů, pravidelná aktualizace povodňových plánů
Projekty hospodaření se srážkovou vodou	ano	pravidelná kontrola/údržba akumulčních nádrží

Respondenty nebyla zmíněna žádná rizika z hlediska zajištění podmínek udržitelnosti dosažených přínosů podpořených projektů. Všichni respondenti byli schopni popsat podmínky udržitelnosti a způsob jejich zajištění.

Zkušenosti příjemců podpory

- Nebyly identifikovány žádné bariéry z hlediska nastavení podmínek výzev u žádného z jednotlivých typů projektů
- Příjemci pozitivně hodnotili komunikaci se SFŽP

Mrtvá váha¹⁰

Všichni zástupci vybraných podpořených projektů, kromě jediného, by dle jejich vlastního vyjádření daný projekt bez poskytnuté podpory z OPŽP nerealizovali. Výjimku představuje zástupce obce Nivnice (projekt „Zpracování digitálního povodňového plánu pro obec Nivnice a vybudování varovného a výstražného systému ochrany před povodněmi pro obec Nivnice“), který deklaroval vysokou potřebnost realizace projektu a ochotu jej realizovat i bez poskytnuté podpory.

3.1.5 Hodnocení účinnosti

V tabulce níže jsou uvedeny indikátory, které byly do hodnocení zařazeny. V dalších sloupcích jsou pak uvedeny další informace vycházející ze srovnání mezi projekty podpořenými (tj. ve stavu PP30 a výše) a projekty nepodpořenými (konkrétně vybrané žádosti ve stavech PN20, 21, 22, 23a, 27, 28, 29).

¹⁰ Respondenti v této části scénáře rozhovoru odpovídali na otázku „Realizovali byste projekt i bez dotace? (ano/ne/částečně)“.

Tabulka 15: Srovnání jednotkové ceny u vybraných indikátorů projektů PO 1. Zdroj: MS2014+

Zvolený indikátor	Jednotková cena u PODPOŘENÝCH	Jednotková cena u NEPODPOŘENÝCH	Rozdíl v jednotkové ceně (v %)	Poznámka
Množství vypouštěného znečištění v ukazateli CHSKCr v rámci podpořených projektů (SC 1.1) – t/rok	2 484 827 Kč	2 895 567 Kč	-14%	Rozsah hodnot od 0 do 50 t/rok.
Počet obyvatel nově připojených na zlepšené zásobování vodou (SC 1.2) - počet	30 092 Kč	32 338 Kč	-7%	Rozsah hodnot od 0 do 4954 obyvatel.
Plocha nově stabilizovaných objektů svahových nestabilit v rámci OPŽP 2014+ (SC 1.3) - ha	26 903 450 Kč	20 667 324 Kč	30%	Rozsah hodnot od 0 do 1 ha.
Počet obyvatel chráněných opatřeními proti povodním (SC 1.3, SC 1.4) - počet	16 642 Kč	32 013 Kč	-48%	Rozsah hodnot od 0 do 1 057 obyvatel.

Z uvedených údajů vyplývá, že pro PO 1 se skutečně podařilo podpořit efektivnější projekty, tj. projekty, které dosáhnou více výsledků za stejnou cenu. Díky podpořeným projektům se za stejnou cenu podařilo snížit větší množství vypouštěného znečištění v ukazateli CHSKCr, podpořen byl v přepočtu na jednotku ceny větší počet obyvatel jak proti povodním, tak zlepšením zásobování vodou. Pouze v jednom případě se ukázalo, že projekty nepodpořené měly větší ambice než projekty podpořené; a to v případě plochy nově stabilizovaných svahových nestabilit. Cena za 1 ha takto zajištěné plochy se u podpořených projektů pohybuje okolo 27 mil. Kč, kdežto u nepodpořených je to v průměru 21 mil. Kč. Je otázkou, zda by nepodpořené projekty v případě realizace takových výsledků skutečně dosáhly, v tuto chvíli je to jen v rovině teorie.

3.1.6 Expertní panely

Z jednání expertního panelu, který proběhl dne 24. 3. 2022 od 9:30 v prostřední MS Teams, vyplynuly následující závěry a doporučení:

- V oblasti protipovodňových opatření viděli žadatelé a příjemci o dotaci velké překryvy mezi SC 1.3 a PO 4. Často upřednostnili revitalizační pohled na záměr a podali žádost do PO 4 (a to i s ohledem na výši dotace)

- Limitujícím faktorem pro podávání žádosti o dotaci na protipovodňová opatření v PO 1.3 byl i požadavek na nutnost aplikovat přírodě blízká opatření. Především v intravilánech je začlenění přírodě blízkých opatření do projektové dokumentace z prostorových i majetkoprávních důvodů jen obtížně realizovatelné
- Příjemci dotace identifikovali „šedou zónu“ mezi podporou z SC 1.3 a PO 4. Při přípravě komplexních opatření zaměřených jak na revitalizaci vodních toků (PO 4), tak i protipovodňová opatření (SC 1.3), což je poměrně běžné, nebylo možné nalézt vhodný rámec podpory. Respektive při zařazení do jedné či druhé kategorie podpory klesly uznatelné výdaje pod úroveň, která je pro příjemce dotace ještě zajímavá. I z tohoto důvodu pak žadatelé preferovali jiné zdroje spolufinancování, případně záměr zcela odložili.
- Obecně platí, že procentuální výše podpory může být především u menších žadatelů (např. menší obce) limitujícím faktorem. ŘO OPŽP by mohl zvážit bonifikaci žadatelů např. z řad menších obcí či v případech výrazného rizika sucha, povodňového ohrožení apod.
- V oblasti vodovodů a kanalizací bude v OPŽP 2021-2027 podporována především výstavba nových vodovodů a kanalizací (intenzifikace stávajících úpraven vody a čistíren odpadních vod bude podporována pouze do výše 30 % způsobilých výdajů). Nové kanalizace a/nebo vodovody chybějí především v oblastech, kde je jejich vybudování a/nebo provozování finančně náročnější než např. ve městech nebo hustě zastavěných menších obcích. To mimo jiné znamená, že se tyto relativně vysoké investiční i provozní náklady nutně promítnou do cen vodného a stočného, které by při požadavku na generování prostředků na obnovu vodohospodářského majetku právě z vodného a stočného snadno mohly přesáhnout sociálně únosnou cenu. I ta je však pro obyvatele především menších obcí relativně vysoká a v konečném důsledku by mohla představovat problém se zajištěním udržitelnosti jako důsledek nižšího výběru vodného a stočného oproti předpokladům. Možné řešením tohoto potencionálního problému by mohlo být následující: příjemci dotace by v průběhu desetiletého monitorovacího období nemuseli na vodném a stočném vybrat 100 % z částky stanovené podmínkami v době udržitelnosti, ale pouze dílčí část této sumy.
- V souvislosti s vývojem cen stavebních prací a materiálů od roku 2021 vzešla následující doporučení
 - Pravidelně aktualizovat maximální jednotkové ceny určené pro stanovení způsobilých výdajů s ohledem na vývoj cen stavebních prací a materiálů
 - Akceptovat zahrnutí inflační doložky u smluv na stavební práce. Především u těch přesahujících jeden rok (což je v případě stávající PO 1 většina) by za současné situace na trhu mohlo hrozit riziko, že zhotovitel od smlouvy odstoupí; a to jak před zahájením vlastních stavebních prací, tak i v jejich průběhu. Případně by poskytovatel dotace mohl zvážit možnost indexace vysoutěžené ceny jako základu pro výpočet výše podpory v případě, že mezi uzavřením smlouvy o dílo a podpisem smlouvy o dotaci uplyne delší doba, během níž dojde k významnějšímu pohybu cen stavebních prací a materiálů

- ŘO OPŽP by mohl zvážit možnost, zda ze své strany nepodpořit (např. metodicky) zadávání veřejných zakázek v režimu Design & Build. Může to přispět jak ke zjednodušení přípravy ze strany žadatelů, tak i ke zjednodušení realizační fáze a tím i ke zvýšení absorpční kapacity a snížení míry pravděpodobnosti chybovosti či navyšování ceny díla (vícepráce).

3.1.7 Odpovědi na evaluační otázky

EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

Na základě výše prezentovaných analýz lze říci, že cíle Operačního programu Životní prostředí pro prioritní osu 1 jsou naplňovány. Do konce roku 2021 se podařilo alokovat až 98 % alokace PO – částečně i díky tomu, že se 31 mil. Kč z alokace této prioritní osy přesunulo do jiných. Důležité ovšem je, že se daří plnit stanovené cíle v podobě výstupů a výsledků. **Pod závazkem je u podpořených projektů:**

- **2015 km vybudovaných kanalizací**
- **nová či rekonstruovaná kapacita ČOV téměř 380 tis. obyvatel**
- **více než 330 tis. obyvatel chráněných proti povodním díky opatřením OPŽP**

Ve všech případech se přitom daří naplnit cíle prakticky ve výši, která byla původně naplánovaná. Pokud nedojde k zásadnímu problému při realizaci již podpořených projektů, lze potvrdit, že stanovené cíle OPŽP pro PO 1 jsou naplňovány.

EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

Na základě realizovaných šetření lze konstatovat, že jsou intervence programu efektivní. Prezentované příklady projektů hodnocených přes případové studie dokazují např. to, že dle odebraných vzorků dochází ke zvyšování jakosti vod. Díky jiným projektům se zase zvýšila se ochrana obyvatelstva před záplavami, které konkrétní obce již neohrožují tak, jak to bylo v minulosti. Zvýšil se rozsah sítě čidel povodňové ochrany a zrychlil se také přenos informací mezi relevantními subjekty. Dochází také ke zvyšování hladiny podzemní vody v dotčených lokalitách.

Za původně nezamýšlené dopady lze považovat např. zvýšení biodiverzity v lokalitě vybudovaného polderu. Dochází také ke zlepšení informovanosti obyvatel např. díky rozesílání SMS zpráv, což bylo u vybraných obcí již v praxi vyzkoušeno.

U všech typů projektu byla potvrzena jejich udržitelnost a definovány podmínky, za kterých lze dopady projektů udržovat v následujících letech. Všichni zástupci vybraných hodnocených projektů, kromě jediného, by dle jejich vlastního vyjádření daný projekt bez poskytnuté podpory z OPŽP nerealizovali.

Z analýzy jednotkových nákladů pak vyplývá, že se pro PO 1 se skutečně podařilo podpořit efektivnější projekty, tj. projekty, které dosáhnou více výsledků za stejnou cenu.

EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Na základě věcného pokroku v rámci prioritní osy 1 lze očekávat dosažení naprosté většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020. Tato skutečnost platí i přes to, že míra naplnění sledovaných indikátorů je v této prioritní ose na velmi rozdílné úrovni. I přesto je ale ve srovnání s jinými prioritními osami v dostatečně pokročilé fázi.

Obecně lze konstatovat, že u PO 1 by se po dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, měla (až na výjimky, již popsané v textu) většina ze sledovaných indikátorů (minimálně) přiblížit cílovým hodnotám, tedy 100 % plnění, případně jej i překročit. Cílové hodnoty indikátorů především pro SC 1.1 a SC 1.3 byly v roce 2021 s ohledem na charakter podpořených projektů mírně upravovány; dosažená hodnota bude rámcově odpovídat aktualizovaným cílovým hodnotám indikátorů.

Oproti minulému posouzení k 31. 3. 2021 došlo k poměrně výraznému zvýšení míry naplnění hodnot jednotlivých indikátorů a lze důvodně předpokládat, že tento trend bude (především u indikátoru Návrhová kapacita nově vybudovaných a rekonstruovaných ČOV) akcelarovat ve zbylé části programovacího období 2014–2020.

EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifik pro dané oblasti?

Z regionální analýzy vyplývá, že významná část podpory z OPŽP SC 1.1 směřuje do oblastí, ve kterých byl, a stále do značné míry je, menší podíl obyvatelstva připojených na zlepšené čištění vod (kanalizaci, nebo kanalizaci ukončenou ČOV). Nadprůměrná výše podpory, v porovnání s ostatními kraji, je směřována také do realizace projektů na území Pardubického kraje. Poměrně malý objem finanční podpory

oproti tomu směřuje do Libereckého kraje, který je také jedním z krajů, kde je dlouhodobě nízký podíl obyvatel připojených na zlepšené čištění vod.

Z porovnání údajů týkajících se obyvatelstva zásobeného pitnou vodou z vodovodů v jednotlivých krajích vyplývá zřejmý pozitivní příspěvek vynaložených prostředků z OPŽP SC 1.2 k řešení regionálních specifik v této oblasti. V případě Středočeského kraje představuje předpokládaný počet obyvatel nově připojených na vodovod téměř 1 % (0,92 %) obyvatel kraje. Rovněž významný, byť nikoliv v takové míře, je vliv podpořených projektů na nárůst podílu obyvatel zásobeného pitnou vodou z vodovodů v Plzeňském kraji. Naopak v případě Jihočeského kraje, kraje s třetím nejnižším podílem obyvatel zásobeného pitnou vodou z vodovodů, lze zaznamenat pouze 4 projekty, které mají přímý vliv na zvýšení počtu obyvatel připojených na vodovod a jejichž souhrnný dopad vzhledem k celkovému počtu obyvatel kraje je zanedbatelný.

Naopak příspěvek podpořených projektů k řešení regionálních specifik (potřeb území) v oblasti protipovodňové ochrany (SC 1.3) lze obecně hodnotit jako nízký. Důvodem je především velmi nízký počet podpořených projektů z podporovaných aktivit, které mají přímý dopad na protipovodňovou ochranu a snižování povodňových rizik, tj. a) projekty zaměřené na zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv a b) projekty výstavby nebo rekonstrukce vodních děl sloužící povodňové ochraně (suché nádrže, bezpečnostní přelivy atp.).

Příspěvek podpořených projektů k řešení regionálních specifik (potřeb území) v oblasti preventivní protipovodňové ochrany (SC 1.4) lze hodnotit jako relativně významný. V krajích se značným povodňovým rizikem, měřeno jak délkou úseků vodních toků s významným povodňovým rizikem, tak počtem obyvatel dotčených rozlivem tzv. stoleté vody (Q100) došlo a v následujících letech dojde díky podpořeným projektům k lepší ochraně poměrně významné části obyvatelstva vzhledem k celkovému počtu obyvatel dotčených povodňovým rizikem v těchto krajích.

EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

Z pohledu indikátorů sledovaných v SC 1.1 a SC 1.2 v podmínkách České republiky platí, že řada obcí stále ještě zcela či částečně nemá vybudovanou infrastrukturu pro zásobování obyvatel pitnou vodou z veřejné vodovodní sítě a následné čištění odpadních vod. Existuje, a minimálně v horizontu několika desítek let i existovat bude, významná poptávka obcí pro přípravu a realizaci projektů zaměřených na zkvalitňování dodávek pitné vody a odvádění a čištění odpadních vod.

Tuto poptávku podporuje a podporovat bude i potřeba reakce na postupně se zpřísnující normy týkající se jak kvality pitné vody, tak i způsobu čištění odpadních vod. V tomto kontextu tedy lze očekávat setrvání (či spíše i nárůst) zájmu po projektech zaměřených na zkvalitňování vodohospodářské infrastruktury

v souvisejících oblastech (intenzifikace a zvyšování kapacity úpraven vody a ČOV) ze strany potenciálních příjemců.

Na druhou stranu je nutné připomenout (a v expertním panelu toho bylo probíráno), že nové kanalizace a/nebo vodovody chybějí především v oblastech, kde je jejich vybudování a/nebo provozování finančně náročnější než např. ve městech nebo hustě zastavěných menších obcích, což v konečném důsledku znamená vyšší ceny vodného a stočného, které mohou i přesáhnout sociálně únosnou cenu.

V oblasti zásobování obyvatelstva pitnou vodou může hrát důležitou úlohu i reakce na případné klimatické změny projevující se v nedostatku vody, a tedy nutnosti vyhledávat nové či intenzifikovat stávající zdroje pitné vody pro obyvatelstvo. Obdobná situace platí i v oblasti protipovodňové ochrany území. Zde jsou však projekty spolufinancované z OPŽP mírně znevýhodněny tím, že se zaměřují na podporu přírodně blízkých protipovodňových opatření, jež se hodí pro spíše menší projekty (jak z pohledu plošného rozsahu, tak i z pohledu finančního). Žadatelé tak často dávají přednost jiným dotačním programům v gesci Ministerstva zemědělství, které tuto (z pohledu některých investorů omezující) podmínku neobsahují. Určité pnutí bylo zaznamenáno také mezi podobnými opatřeními OPŽP v SC 1.3 a v PO 4. Při přípravě komplexních opatření zaměřených jak na revitalizaci vodních toků (PO 4), tak i protipovodňová opatření (SC 1.3.), což je poměrně běžné, nebylo možné nalézt vhodný rámec podpory. Respektive při zařazení do jedné či druhé kategorie podpory klesly uznatelné výdaje pod úroveň, která je pro příjemce dotace ještě zajímavá. I z tohoto důvodu pak žadatelé preferovali jiné zdroje spolufinancování, případně záměr zcela odložili.

Závěrem lze konstatovat, že z pohledu výsledkových indikátorů programu především v SC 1.1 a 1.2 jsou vnější podmínky takové, že zájem o projekty splňující charakter těchto specifických cílů bude i nadále vyšší, než jaká je disponibilní alokace. O tom svědčí i skutečnost, že plánovaná alokace bývá rychle vyčerpána jak v OPŽP, tak i komplementárních dotačních programech na národní úrovni – NPŽP a MZe. I velký zájem potenciálních investorů o dotaci na přípravu projektové dokumentace na projekty zaměřené na výstavbu a/nebo modernizaci vodovodů a kanalizací pro OPŽP 2021-2027 svědčí o tom, že prostředí vně OPŽP (tedy potřeba zajistit jak kvalitní a spolehlivé zásobování obyvatelstva pitnou vodou tak i její následné čištění) významným způsobem stimuluje poptávku po realizaci projektů tohoto typu. S velkou mírou pravděpodobnosti lze konstatovat, že tento zájem zůstane zachován i v začínajícím programovém období, resp. bude narůstat v souvislosti s potřebou zkvalitňovat dodávku pitné vody a čištění odpadních vod (tedy projekty týkající se modernizace a/nebo intenzifikace stávajících úpraven vody a ČOV). I na tyto typy projektových záměrů by měla být soustředěna podpora v rámci OPŽP 2021-2027. Výjimku z hlediska absorpční kapacity a očekávaného zájmu žadatelů představuje aktivita týkající se odstraňování příčin nadměrného zatížení povrchových vod živinami (eutrofizace vod), kde byl zcela zájem o podporu zcela minimální.

U projektů zaměřených na protipovodňová opatření lze očekávat minimálně setrvalou úroveň poptávky. Je zájem jak správců vodních toků, tak i subjektů samosprávy (kraje, obce a jejich sdružení) zajistit protipovodňovou ochranu území.

V současné době nelze predikovat, jak se na reálné absorpční kapacitě projeví nově přijatá legislativa (tedy především nový stavební zákon, nebude-li jeho účinnost odložena), protože u typů projektů spadajících do PO 1 bývá limitujícím faktorem komplikovaná příprava – a to jak z hlediska majetkoprávního vypořádání, tak i vlastní přípravy všech povolení nezbytných pro zahájení vlastní výstavby. Velmi obtíže odhadnutelným vnějším faktorem pro další období je vývoj cen stavebních prací a materiálů a s tím související reálná disponibilní kapacita stavebních společností. Pokud by v roce 2022 a dalších nedošlo k ustálení cenové úrovně, lze očekávat pokles zájmu především ze strany menších obcí, a to právě z důvodu nemožnosti zajistit spolufinancování v důsledku navýšení cen po dokončení veřejných soutěží na zhotovitele stavebních prací. I z tohoto důvodu se jako výhodné jeví podmínka podání žádosti s již vysoutěženou cenou, což eliminuje případné navýšení vlastních zdrojů po podání žádosti o dotaci, snižuje riziko odložení realizace projektů a v konečném důsledku i naplnění předpokládaných hodnot indikátorů. Tato skutečnost má však i svoji zápornou stránku, kdy při aplikaci této podmínky se příjemci dotace brání uzavřít smlouvu o dílo bez toho, aby měli jistotu poskytnutí dotace. Stavební firmy zase nemohou garantovat udržení cen stavebních prací a materiálů po delší dobu mezi termínem pro podání nabídek a termínem uzavření smlouvy.

Možným řešením tohoto problému by mohla být akceptace jistého druhu inflační doložky, který by ve smlouvách o díla reflektoval růst cen stavebních prací a materiálů v mezidobí mezi podáním nabídky na dílo a vlastním zahájením stavebních prací. Toto řešení by mohlo napomoci udržet absorpční kapacitu a zájem především malých obcí na realizaci projektů podporovaných v rámci OPŽP 2021-2027.

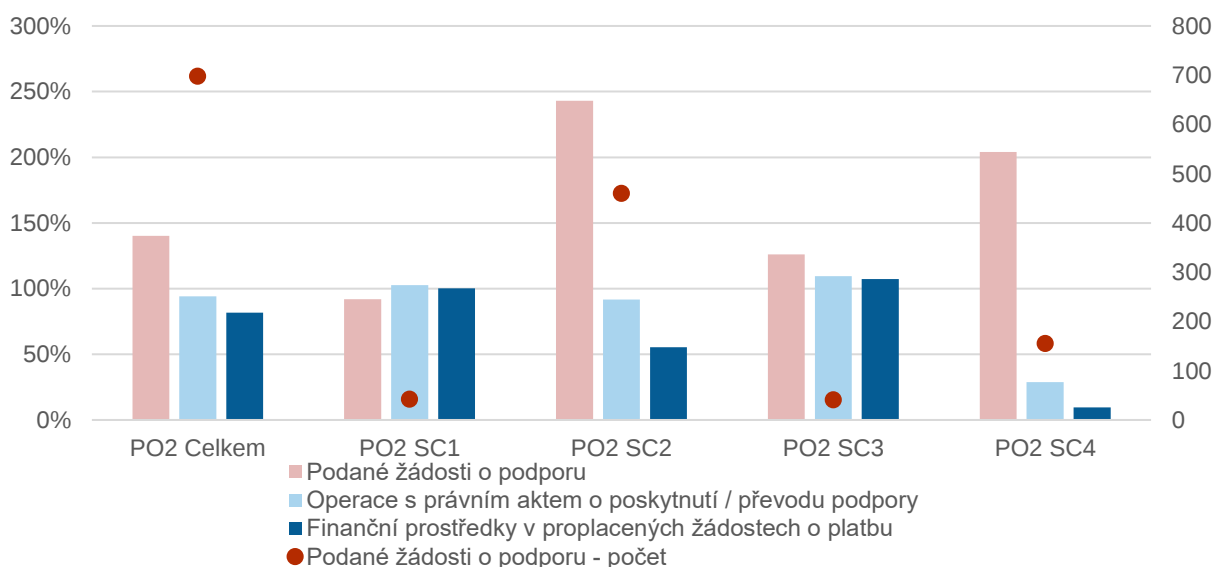
3.2 PRIORITNÍ OSA 2: Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech

3.2.1 Analýza finančního pokroku

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy 2 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Celková alokace finančních prostředků pro prioritní osu 2 činí 625,3 mil. EUR. Finanční prostředky pro prioritní osu 2 jsou čerpány jak z FS (Fond soudržnosti - SC 2.1, 2.2, 2.3) tak z EFRR (Evropský fond pro regionální rozvoj - SC 2.4). V rámci prioritní osy 2 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 698 žádostí o podporu v celkové výši 868,8 mil. EUR, tedy 140 % alokace prioritní osy 2. Zazávazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 589,4 mil. EUR (94 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 511,7 mil. EUR (82 % alokace). U této prioritní osy by neměl být problém finanční prostředky dočerpat, a to především z hlediska FS. U EFRR (specifický cíl 2.4) se může problém dočerpání projevit.

Graf 2: Postup čerpání alokace EU - PO 2 - specifické cíle 1 - 4, stav ke dni 31. 12. 2021. Zdroj: MS2014+

Srovnání s předchozím vývojem (oproti stavu k 31. 3. 2021)

Ve srovnání s předchozí zprávou (stav k 31.3.2021) došlo k navýšení alokace a pouze k mírnému zvýšení objemu operací s právním aktem podpory.

Dále došlo k zvýšení objemu finančních prostředků v proplacených žádostech o 48,9 mil. EUR.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 2 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 16: Výkonnostní rámec PO 2. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 3. 2021	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021
Celkové certifikované způsobilé výdaje - FS	EUR	83 384 420	677 733 601	684 461 195 (101 %)	469 971 200	526 540 684 (78 %)
Celkové certifikované způsobilé výdaje - EFRR	EUR	-	57 946 479	22 666 559 (39 %)	3 050 707	5 907 119 (10 %)

Dosažená hodnota celkových certifikovaných způsobilých výdajů byla v případě finančních prostředků z Fondu soudržnosti (SC 2.1, 2.2 a 2.3) ke konci roku 2021 na úrovni 78 % cílové hodnoty, v případě finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj (SC 2.4) pak pouze na úrovni 10 % cílové hodnoty.

U ukazatele „Celkové certifikované způsobilé výdaje - FS“ lze v roce 2023, vzhledem k finančnímu objemu podpory u projektů v realizaci a projektů schválených s již vydaným právním aktem, očekávat splnění cílové hodnoty. Ukazatel „Celkové certifikované způsobilé výdaje - EFRR“ byl přidán do výkonnostního rámce PO 2 až dodatečně spolu se schválením nového SC 2.4. Dosažení cílové hodnoty na úrovni min. 85 % se v případě tohoto ukazatele může jevit jako ohrožené, nicméně je nutné brát v potaz existenci projektu, který byl k 31. 12. 2021 ve stavu před vydáním právního aktu v ceně cca 27 mil. EUR. Z toho důvodu je i naplnění tohoto indikátoru min. z 85 % reálné.

Specifický cíl 2.1 Snížit emise z lokálního vytápění domácností podílející se na expozici obyvatelstva koncentracím znečišťujících látek

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 2.1 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Alokace finančních prostředků pro specifický cíl 2.1 činí 398,7 mil. EUR. Finanční prostředky jsou čerpány z FS (Fond soudržnosti). V rámci specifického cíle 2.1 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 42 žádostí o podporu v celkové výši 366,9 mil. EUR. Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu

dosahuje výše 100 % alokace)¹¹. Žádostmi se zde přitom míní žádosti krajů o finanční prostředky, které pak jednotlivé kraje poskytují konečným příjemcům.

Tento specifický cíl je beze zbytku dočerpán.

Alokace prostředků z OPŽP byla doplněna o 1,5 mld. Kč z prostředků podprogramu Nová zelená úsporám – Adaptační a mitigační opatření.

Specifický cíl 2.2 Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 2.2 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Alokace finančních prostředků pro specifický cíl 2.2 činí po navýšení 159,2 mil. EUR. Finanční prostředky jsou čerpány z FS (Fond soudržnosti). V rámci specifického cíle 2.2 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 460 žádostí o podporu v celkové výši 386,8 mil. EUR. Zazávazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 146,1 mil. EUR (92 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 88,1 mil. EUR (55 % alokace).

Tento specifický cíl by měl být bez problémů s čerpáním, navíc existuje dostatečný počet projektů v tzv. zásobníku projektů, které by mohly pokrýt projekty, které v budoucnu případně odstoupí. Dočerpat sice zbývá 71,1 mil. EUR, ale řada, zejména větších, schválených projektů buď ještě nebyla dokončena, nebo je jejich realizace stále v přípravě (větší projekty většinou využívají mechanismus „design-build“ a jsou ve fázi zadávacího řízení). To souvisí jak s jejich velikostí, tak i s postupnou podporou projektů ze zásobníku 89. výzvy OPŽP. Navíc asi 9,5 mil. EUR se bude čerpat nad rámec právních aktů u projektů s dílčím plněním.

¹¹ Přesněji řečeno, vyplaceno formou ex-ante bylo 10 506 968 483 Kč, nicméně část těchto prostředků byla po vyúčtování prvních dvou vln krajských dotací vrácena a převedena do třetí vlny.

Specifický cíl 2.3 Zlepšit systém sledování, hodnocení a předpovídání vývoje kvality ovzduší a souvisejících meteorologických aspektů

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 2.3 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020, alokace byla dokonce přečerpána a k proplacení přezávazkované alokace budou využity prostředky z ostatních SC.

Alokace finančních prostředků pro specifický cíl 2.3 činí 18,2 mil. EUR. Finanční prostředky jsou čerpány z FS (Fond soudržnosti). V rámci specifického cíle 2.3 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 41 žádostí o podporu v celkové výši 22,7 mil. EUR. Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 19,5 mil. EUR (107 % alokace).

Tento specifický cíl je beze zbytku dočerpán.

Specifický cíl 2.4: Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek v uhelných regionech

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 2.4 lze hodnotit s významnými výhradami.

Alokace finančních prostředků pro specifický cíl 2.4 činí 49,3 mil. EUR. Finanční prostředky jsou čerpány z EFRR (Evropský fond pro regionální rozvoj). V rámci specifického cíle 2.4 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 155 žádostí o podporu v celkové výši 100,5 mil. EUR. Zazávazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 14,2 mil. EUR. Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 4,6 mil. EUR (9 % alokace).

Objem podaných žádostí je výrazně vyšší než alokace specifického cíle, i přesto velmi pravděpodobně nedojde k úplnému využití alokace EU. Několik větších podpořených projektů bylo žadateli staženo. Dominantní podíl (z pohledu objemu požadované dotace) v rámci poslední, 154., výzvy tvoří dva finančně náročné projekty odprášení hybridních pecí společnosti Liberty Ostrava a.s., každý s dotací téměř 15 mil. EUR. Z důvodu prodlevy při přípravě a průběhu zadávacího řízení žadatel již řídicí orgán informoval, že do konce roku 2023 je schopen vyčerpat pouze polovinu původně požadované dotace. Jeden z těchto projektů

byl v čase hodnocení ve stavu PP27, což znamená těsně před vydáním právního aktu, de facto je tak celkově množství zazávazkovaných prostředků EU v tomto SC na cca 60 %.

I přes nízký podíl vyčerpání alokace EU pravděpodobně není ohroženo proplacení celé alokace EU z Evropské komise, neboť množství certifikovaných celkových způsobilých výdajů dosahuje (i se zařazením uvedeného projektu ve stavu PP27) min výše 85 % cílové hodnoty. Velký vliv na implementaci tohoto Specifického cíle má však skutečnost, že byl do programu zařazen až v roce 2019, kdy byly do programu převedeny finanční prostředky z OP PIK.

3.2.2 Analýza věcného pokroku

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy 2 lze očekávat dosažení naprosté většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Shrnutí

S výjimkou cílové hodnoty indikátoru 36010 „Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů“ u SC 2.2 (to je však vysoce kompenzováno překročením hodnoty tohoto indikátoru u specifického cíle 2.1) a indikátoru 36101 „Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí“ (SC 2.4 - EFRR), jsou cílové hodnoty ostatních indikátorů buď již dosaženy nebo lze očekávat, že dosaženy budou.

Proto se domníváme, že lze věcný pokrok implementace prioritní osy 2 hodnotit bez výhrad.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 2 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 17: Výkonnostní rámec PO 2. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota
Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí (SC 2.1, 2.2 - FS)	počet	20 000	90 368	90 218 (100 %)	82 870 (92 %)
Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí (SC 2.4 - EFRR)	počet	0	54	51 (94 %)	14 (26 %)

V případě indikátoru 36101 „Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí - FS“ je hodnota indikátoru naplňována především projekty „kotlíkových dotací“ (SC 2.1). Všechny projekty v této oblasti jsou buď již ukončené, nebo v realizaci. Nad rámec závazku zde proto nelze očekávat nějaké další navýšení hodnoty indikátoru. K plnění tohoto indikátoru dále přispívají projekty náhrady nebo rekonstrukce stacionárních zdrojů znečišťování podpořené v rámci SC 2.2. V tomto případě se však jedná o nižší stovky zařízení, u kterých byla nebo budou provedena opatření ke snížení emisí, nikoliv tisíce jako v případě „kotlíkových dotací“. Vzhledem k závazkům z právních aktů, by cílová hodnota měla být na konci období splněna, popřípadě splněna na téměř 100 %.

Indikátor 36101 „Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí - EFRR“ je naplňován podpořenými projekty náhrady nebo rekonstrukce stacionárních

zdrojů znečišťování v uhelných regionech (SC 2.4). Pro tyto projekty byly vyhlášeny celkem dvě výzvy, přičemž první výzva byla vyhlášena v roce 2019, kdy byl daný SC začleněn do programu. Druhá výzva byla vyhlášena v červenci 2020 a příjem žádostí ukončen v únoru 2021. Dosažená hodnota byla tak v době hodnocení na nízké úrovni, nicméně s ohledem na velký počet projektů v zásobníku není její naplnění ohroženo.

Kontext

Oproti programovému období 2007–2013 došlo u této prioritní osy v tomto období:

1. Ke snížení celkové alokace,
2. k zařazení podpory lokálních topenišť v domácnostech (cca 70 % alokace)
3. k rozšíření podpory sledování, hodnocení a předpovídání vývoje kvality ovzduší (cca 7 % alokace)

Vysoký podíl alokace pro lokální topeniště je založen na skutečnosti, že domácnosti se podílí na celkových ročních emisích PM_{2,5} a benzo[a]pyrenu rozhodujícím způsobem. V případě PM_{2,5} tvořil podíl domácností v letech 2018 a 2019 mezi 70 a 74 % celkových emisí a v případě benzo[a]pyrenu je to ve stejných letech 96 až 99 % celkových emisí (zdroj: Znečištění ovzduší na území České republiky v roce 2019 a 2020, ČHMÚ). Co se týče bodu 3, je vhodné doplnit, že toto bylo v OPŽP 2007–2013 předmětem podpory v oblasti 2.1.4 Doplnění a inovace systémů sledování a hodnocení imisní zátěže na území ČR.

Absorpční kapacita u stacionárních zdrojů znečišťování byla oproti období 2007–2013 omezena následujícími faktory:

1. Zpřísněná pravidla veřejné podpory
2. Vyloučení projektů na zařízení zařazených do systémů obchodování s emisními povolenkami a vedoucích (v jakkoliv malé míře) ke snížení emisí skleníkových plynů.

Proto se zdálo, že výše uvedené faktory vykompenzují významný pokles alokace pro tuto kategorii zdrojů znečišťování ovzduší. Zájem (zejména průmyslových podniků) však významně převýšil alokaci a vedl k vytvoření zásobníku projektů, který byl postupně „vyprazdňován“ na základě interních úspor v rámci specifického cíle a navýšením alokace. Přesto v tomto zásobníku zůstávají nepodpořené projekty, z nichž některé již byly i realizovány z vlastních zdrojů žadatelů.

Pokud jde o projekty, které jsou v současné době v přípravě či realizaci, u řady z nich dochází k časovým průtahům a u některých i k jejich věcné a finanční redukci. Důvodem jsou:

- Narušení dodavatelských řetězců spjaté s dopady nemoci COVID 19, včetně nárůstu realizačních nákladů v důsledku nedostatku komponent
- nárůst cen energií

- dopad války na Ukrajině, který v některých případech způsobil ztrátu trhů v důsledku sankcí.

Z pohledu dopadu této prioritní osy na kvalitu ovzduší je potěšující úspěch v naplňování specifického cíle 2.1 – snížení emisí z lokálního vytápění domácností.

Neméně důležitá je však v tomto kontextu i skutečnost, že v rámci specifického cíle 2.2 (resp. 2.4) byla podpořena řada projektů zaměřených na snížení tzv. fugitivních emisí v průmyslových podnicích. Pro tyto projekty jsou charakteristické tyto rysy:

- Důraz na snížení (často i dosud nevykazovaných) emisí bezprostředně ovlivňujících kvalitu ovzduší v okolních urbanizovaných oblastech
- Vysoká míra snížení emisí v důsledku realizace projektů (často přesahující 90 %)
- Nízké jednotkové náklady na snížení emisí
- Synergie mezi snižováním emisí a současnou modernizací výrobních procesů a tedy i posilováním konkurence schopnosti českých a moravských podniků

Srovnání s předchozím vývojem

Ve srovnání se stavem k 31. 3. 2021 došlo k následujícím zásadnějším změnám:

- Zvýšení dosažené hodnoty počtu stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí u specifického cíle 2.1
- Zanedbatelnému nárůstu dosažené hodnoty počtu podpořených projektů u specifického cíle 2.4

Specifický cíl 2.1 Snížit emise z lokálního vytápění domácností podílející se na expozici obyvatelstva koncentracím znečišťujících látek

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 2.1 lze jednoznačně očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Hodnoty všech tří hlavních výsledkových indikátorů jsou již dosaženy a překročeny (cílová hodnota snížení konečné spotřeby energie je pak překročena o 10 %). Hodnota výstupového indikátoru odhadovaného ročního snížení emisí skleníkových plynů činí 521 kt. To je o 62 % víc, než činí cílová hodnota tohoto indikátoru ve výši 321 534 t. Výstupový indikátor 36101 „Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí“ je k 31. 12. 2021 naplněn pouze ze 82 % (zazávazkováno je přitom téměř 100 % a lze očekávat, že tento počet bude dosažen).

Věcný pokrok implementace specifického cíle 2.1 lze hodnotit bez výhrad.

Tabulka 18: Stav naplňování indikátorů PO 2 – specifický cíl 1. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí	O	0	90 296	89 879 (100 %)	82698 (92 %)	Ž/P
Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů (tuny ekvivalentu CO ₂ /rok)	O	0	321 534	-	512 000 ¹² (159 %)	Ž/P
Množství emisí prekurzorů PM 2,5 z lokálního vytápění domácností (t/rok)	R	9 530	7 423	-	6808	ČHMÚ
Množství emisí PM10 z lokálního vytápění domácností t/rok)	R	30 656	24 613	-	23 485	ČHMÚ
Snížení konečné spotřeby energie u podpořených subjektů (GJ/rok)	R	0	2 625 086	-	2 890 000	ŘO

Specifický cíl 2.2 Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 2.2 lze spíše očekávat dosažení většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Oba hlavní výsledkové indikátory (resp. jejich počáteční a cílové hodnoty) jsou vzhledem k jejich zdrojovým údajům, kdy je na datech ČHMÚ vykazována hodnota za ČR, společné pro specifické cíle 2.2 a 2.4. Lze důvodně předpokládat, že oba budou naplněny. Cílová hodnota výstupového indikátoru 36010 „Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů“ je naplněna pouze z 5 %. Důvodem je skutečnost, že řada, zejména větších, podpořených projektů byla zaměřena na snížení fugitivních emisí částic, tedy projektů, při kterých nedochází k žádnému snižování emisí skleníkových plynů. Dalším důvodem je i omezení možnosti podporovat projekty vedoucí ke snížení emisí CO₂ u zařízení spadajících do EU ETS ze strany Evropské komise, ačkoliv původně tuto možnost program (v souladu s nařízeními EU) obsahoval. Nedosažení této

¹² Údaj z Výroční zprávy o implementaci programu za rok 2021.

hodnoty je však vysoce kompenzováno překročením hodnoty tohoto indikátoru u specifického cíle 2.1. Vzhledem k výše uvedenému se domníváme, že věcný pokrok implementace specifického cíle 2.2 lze hodnotit pozitivně, avšak s dílčími výhradami právě k plnění tohoto indikátoru v rámci specifického cíle 2.2.

Tabulka 19: Stav naplňování indikátorů PO 2 - specifický cíl 2

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí	O	0	72	339 (471 %)	172 (239 %)	Ž/P
Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů (tuny ekvivalentu CO ₂ /rok)	O	0	60 000	10 030 (16 %)	2892 (5 %)	Ž/P
Množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 pocházejících z průmyslu a zemědělství (t/rok)	R	62 629	34 179	-	34754*	ČHMÚ
Množství emisí primárních částic PM 10 pocházejících z průmyslu a zemědělství (t/rok)	R	17 732	14 279	-	13858	ČHMÚ

* Oproti údajům z ČHMÚ lze dohledat hodnotu sníženého množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 z průmyslu a zemědělství též na úrovni jednotlivých projektů v PO 2, dosažená hodnota k 31. 12. 2021 činí pouze 18 t/rok, což znamená, že na hodnotě za celou ČR se OPŽP podílel jen okrajově.

Specifický cíl 2.3 Zlepšit systém sledování, hodnocení a předpovídání vývoje kvality ovzduší a souvisejících meteorologických aspektů

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 2.3 lze jednoznačně očekávat dosažení většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Cílové hodnoty obou hlavních výstupových indikátorů již byly dosaženy a významně překročeny. U výsledkového indikátoru 37010 „Míra nejistoty prostorové interpretace imisních dat“ lze předpokládat, že jeho cílová hodnota bude naplněna. Dopad realizace podpořených projektů, zejména podpořených systémových projektů ČHMÚ, se ještě nemohl projevit ve sledované statistice.

Tabulka 20: Stav naplňování indikátorů PO 2 - specifický cíl 3

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet pořízených přístrojů a techniky ke sledování, hodnocení a předpovídání kvality ovzduší a relevantních meteorologických aspektů	O	0	350	672 (192 %)	630 (180 %)	Ž/P
Počet pořízených licencí a nově vyvinutých nebo zmodernizovaných softwarových nástrojů ke sledování, hodnocení a předpovídání kvality ovzduší a relevantních meteorologických aspektů	O	0	8	12 (150 %)	11 (138 %)	Ž/P
Míra nejistoty prostorové interpretace imisních dat (v %)	R	35	30	-	32	ČHMÚ

Specifický cíl 2.4: Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek v uhelných regionech

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 2.4 lze spíše očekávat dosažení většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Oba hlavní výsledkové indikátory (resp. jejich počáteční a cílové hodnoty) jsou vzhledem k jejich zdrojovým údajům, kdy je na datech ČHMÚ vykazována hodnota za ČR, společné pro specifické cíle 2.2 a 2.4. Lze důvodně předpokládat, že oba budou naplněny a stejně tak lze očekávat splnění indikátoru na úrovni výstupu. Věcný pokrok implementace specifického cíle 2.4 lze hodnotit pozitivně.

Tabulka 21: Stav naplňování indikátorů PO 2 - specifický cíl 4

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí	O	0	54	51 (94 %)	14 (26 %)	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 pocházejících z průmyslu a zemědělství (t/rok)	R	62 629	34 179	-	34 754*	ČHMÚ
Množství emisí primárních částic PM 10 pocházejících z průmyslu a zemědělství (t/rok)	R	17 732	14 279	-	15 095	ČHMÚ

* Oproti údajům z ČHMÚ lze dohledat hodnotu sníženého množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 z průmyslu a zemědělství též na úrovni jednotlivých projektů v PO 2, dosažená hodnota k 31. 12. 2021 činí pouze 18 t/rok, což znamená, že na hodnotě za celou ČR se OPŽP podílel jen okrajově.

3.2.3 Regionální analýza

Pro prioritní osu 2 zabývající se ovzduším byly vybrány dvě tematické oblasti:

- Emise ze stacionárních zdrojů
- Systém monitoringu kvality ovzduší

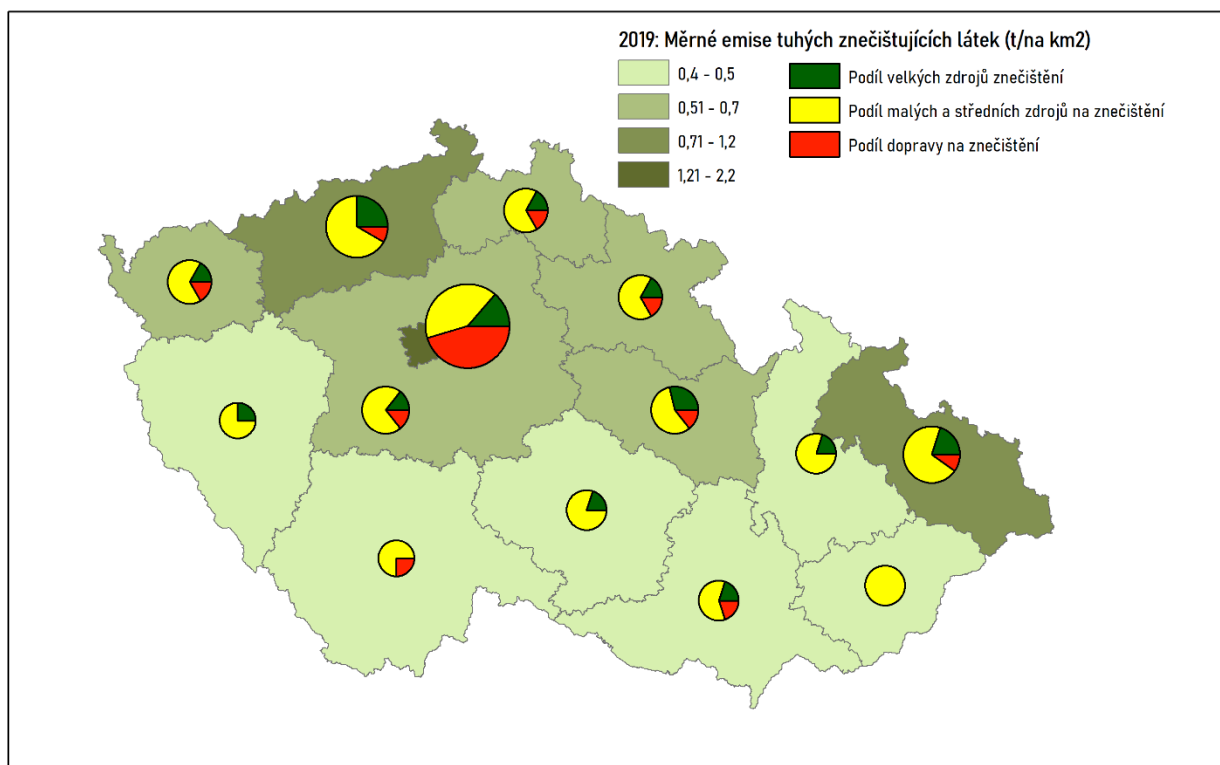
Emise ze stacionárních zdrojů

Operační program Životní prostředí se zaměřuje mimo jiné na snižování emisí tuhých znečišťujících látek. V současné době lze na území České republiky zaznamenat rozdíly v míře emisí tuhých látek do ovzduší napříč kraji. To je způsobeno dvěma faktory:

- **Přítomností stacionárních zdrojů emisí**, které rozdělujeme do třech kategorií (REZZO 1-3) podle velikosti zdrojů znečišťování (od velkých znečišťovatelů až po domácnosti)
- **Hustoty dopravy, která se na daném území vyskytuje** – mobilní zdroje se řadí do samostatné kategorie REZZO 4

Pro regionální analýzu jsme se zaměřili na vyhodnocení regionálních rozdílů **v emisích tuhých znečišťujících látek**. Na obrázku níže lze vidět, že stacionární zdroje znečištění představují ve většině krajů zcela dominantní složku, která se na měrných emisích tuhých látek (tj. množství emisí přepočítaných na jednotku plochy) podílí. Výjimkou je v tomto ohledu pouze Praha, která jakožto ekonomické a správní centrum země disponuje vysokými dopravními výkony – doprava se zde na emisích podílí přibližně ze 45 %.

Obrázek 16: Měrné emise tuhých znečišťujících látek dle krajů v roce 2019. Zdroj: ČSÚ

Celkové množství měrných emisí v přepočtu na km² má právě kvůli dopravě Hlavní město Praha, za ní následuje Ústecký a Moravskoslezský kraj, kde je větší množství velkých a středních znečišťovatelů. Relativně vysoké hodnoty má ale také Pardubický kraj (vlivem přítomnosti velkých znečišťovatelů) a Středočeský kraj (nedominuje zde žádný typ znečišťovatele, žádný ale není zastoupen podprůměrně).

Celkově nejmenší množství emisí tuhých látek je produkováno na území Zlínského kraje a kraje Vysočina, nižší podíl je i v Jihomoravském kraji.

Analýza územního rozložení podpory Specifických cílů 2.1, 2.2 a 2.4

Tři uvedené specifické cíle jsou zde hodnoceny dohromady, protože se zaměřují na řešení podobných problémů. Zatímco SC 2.1 se zaměřuje na domácnosti, tedy malé zdroje emisí, SC 2.2 míří na ostatní stacionární zdroje, SC 2.4 pak se specifickým zaměřením na stacionární zdroje v uhelných regionech.

Nejvíce projektů z těchto SC k 31. 12. 2021 směřovalo do Moravskoslezského kraje a do Ústeckého kraje, v přepočtu na počet obyvatel zamířilo relativně velké množství i do Olomouckého kraje. V množství prostředků, které v přepočtu na obyvatelstvo do regionu směřují, se vepředu drží Moravskoslezský kraj následovaný Středočeským a překvapivě i Zlínským krajem, naopak Ústecký kraj v tomto ohledu průměrný. Na území Prahy pak bylo investováno jen minimum prostředků, což je dáno tím, že do Prahy velké množství

prostředků z OPŽP směřovat nemůže - na území Prahy se nachází jen relativně malý počet lokálních zdrojů vytápění domácností a nenachází se zde v takové míře ani významné stacionární zdroje emisí.

Počty projektů v dalších krajích pak odpovídají rozmístění průmyslových zdrojů fugitivních emisí tuhých znečišťujících látek, na které je prioritní osa primárně zaměřena. Nejvyšší počet těchto stacionárních zdrojů a potenciálních žadatelů se nachází v Moravskoslezském kraji, ale obecně i na území střední a severní části Moravy. Vyšší počet projektů lze pozorovat rovněž v Ústeckém kraji a Středočeském kraji. V Ústeckém kraji může být vyšší počet projektů dán jednak opět vyšším zastoupením činností spojených s fugitivní emisí tuhých znečišťujících látek a dále pak také tím, že v Ústeckém kraji lze s ohledem na dlouhodobě horší kvalitu ovzduší pozorovat větší chuť provozovatelů stacionárních zdrojů investovat (vyvolanou dílem zvýšeným tlakem veřejné správy a dílem zvýšenou citlivostí na kvalitu životního prostředí). Vyšší počet projektů ve Středočeském kraji je dán především jeho velkou rozlohou a umístěním celé řady stacionárních zdrojů ze všech možných cílových skupin (průmyslové činnosti, zemědělství, energetika).

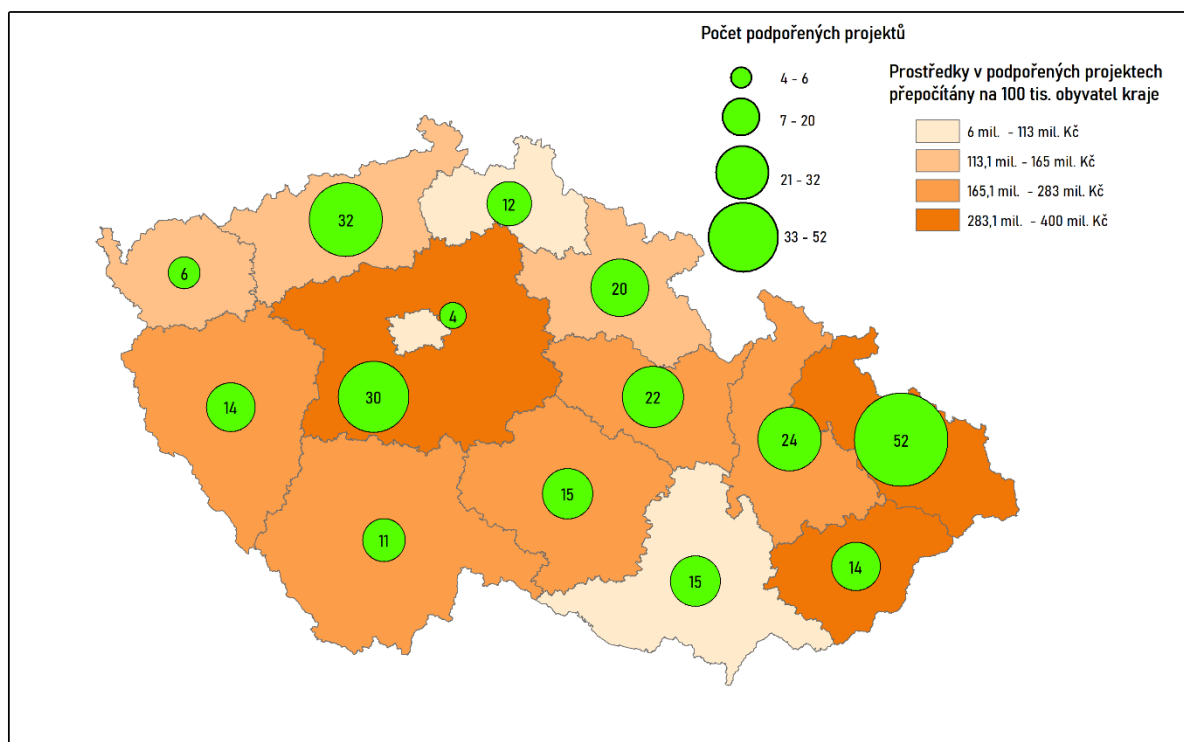
Z hlediska investovaných prostředků pak mají (při relativně nízkém počtu podpořených projektů) na výsledné rozložení prostředků vliv dva zásadní faktory: finanční alokace na náhradu lokálních zdrojů vytápění a velikost jednotlivých investic do průmyslových zdrojů.

Finanční alokace pro jednotlivé kraje zohledňovala v první fázi počet lokálních vytápění domácností na pevná paliva ovlivněný počtem obyvatel kraje, rozšířením plynovodní soustavy a sociální skladbou obyvatel. V druhé fázi byla zohledněna míra zatížení daného kraje znečištěním ovzduší a kraje s horší kvalitou ovzduší byly upřednostněny. V neposlední řadě pak záleželo na faktické absorpční kapacitě, tedy zájmu o čerpání dotace na náhradu kotle ze strany obyvatelstva, což mělo vliv na rozdělení dodatečné alokace mezi kraje.

Při nízkém počtu podpořených projektů pak rozhodující vliv má i velikost jednotlivých projektů. Na území České republiky viditelně vyčnívají tři kraje: Moravskoslezský, Zlínský a Středočeský. V případě Moravskoslezského kraje je tato situace očekávatelná s ohledem na silné zastoupení těžkého hutního průmyslu. Ve Středočeském kraji je výsledek ovlivněn mimořádně velkým projektem na Elektrárně Mělník i a rovněž vysokým zájmem o náhradu lokálního vytápění. Ve Zlínském kraji za výsledkem stojí realizace tří velkých projektů.

Obrázek 17: Počet projektů SC 2.1, 2.2, 2.4 a množství prostředků v přepočtu na obyvatelstvo kraje. Zdroj: MS2014+

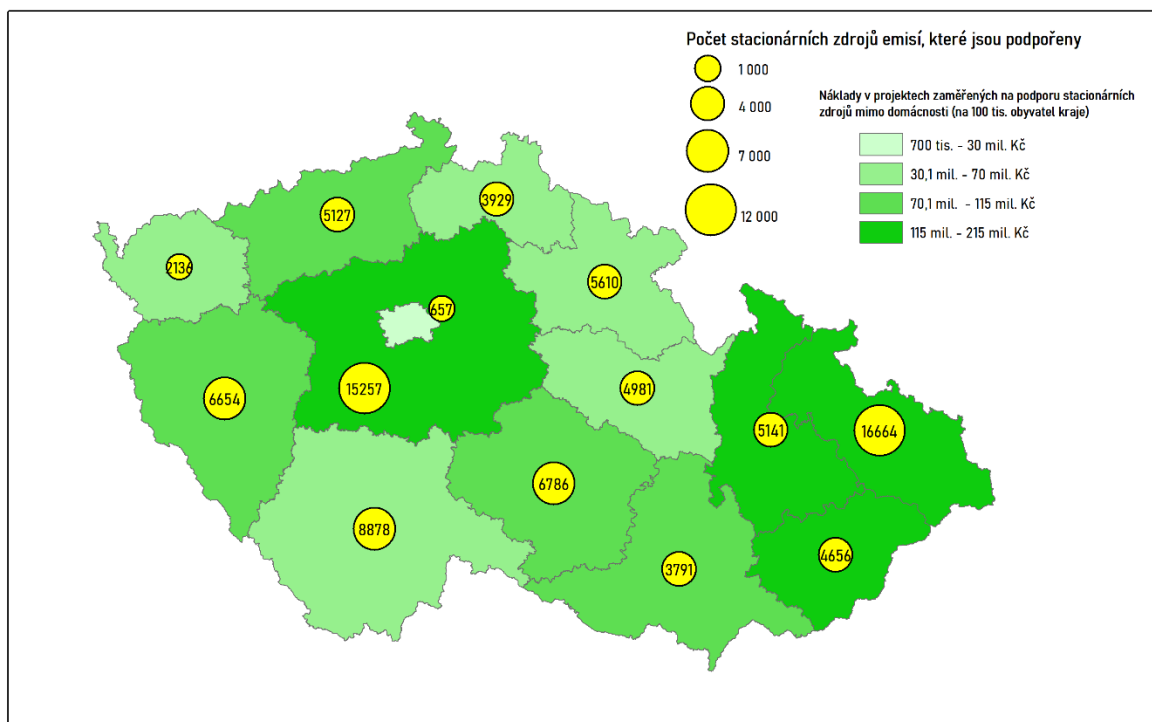

Na dalším obrázku vidíme, u kolika stacionárních zdrojů znečištění má být podle aktuálních závazků v projektech provedeno opatření pro snížení emisí. U počtu jednotlivých stacionárních zdrojů se jedná dominantně o zdroje v domácnostech, z celkového počtu 90 218 se domácností týká 89 879 z nich (99,7 %). Nejvíce takových zařízení je v Moravskoslezském a Středočeském kraji. V přepočtu na počet obyvatel se významné podpory dočkaly vedle Moravskoslezského také kraje Jihočeský a Vysočina (více než 1 300 podpořených zdrojů na 100 tis. obyvatel, naopak nejméně to bylo vedle Prahy také v případě Ústeckého a Jihomoravského kraje (méně jak 700 podpořených zdrojů na 100 tis. obyvatel).

Vezmeme-li projekty zaměřené pouze na stacionární zdroje bez domácností, nejvíce bylo v tomto ohledu investováno (v přepočtu na obyvatelstvo) opět do Moravskoslezského i do Středočeského kraje (viz obrázek níže). Ale zároveň opět platí, že Zlínský kraj patří v tomto ohledu k nejvíce podpořeným, ve srovnání s Ústeckým krajem, který je mezi kraji z hlediska velikosti podpory na počet obyvatel až na 6. místě. I Plzeňský kraj, ačkoliv se řadí ke krajům s nejnižší hodnotou měrných emisí na km², byl podpořen více.

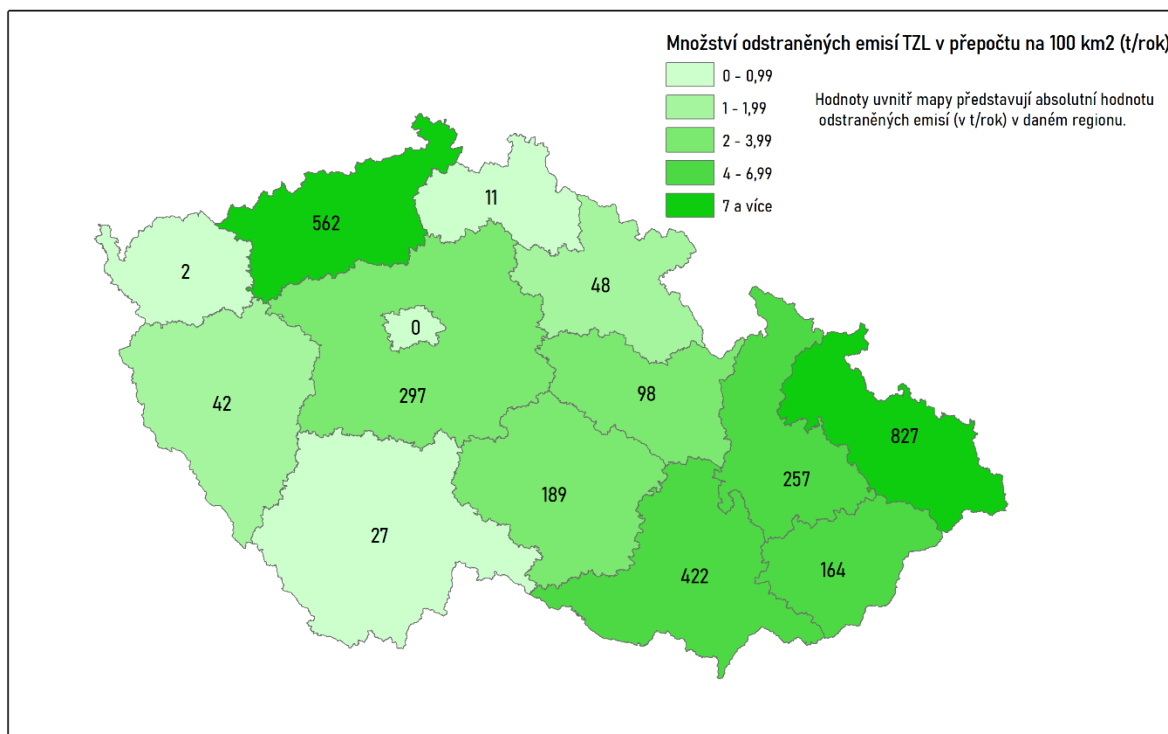
Obrázek 18: Počet podpořených stacionárních zdrojů v regionech včetně hodnoty projektů. Zdroj MS2014+

Celkem by dle závazkových hodnot projektů mělo být odstraněno až 2961 tun emisí tuhých znečišťujících látek za rok. Regionální rozdělení těchto odstraněných emisí se již mnohem více blíží tomu, jaká je emisní situace v jednotlivých krajích. Vepředu jsou kraje Moravskoslezský a Ústecký, na druhé straně se pak nacházejí kraje jako Plzeňský či Jihočeský, kde je emisní situace všeobecně lepší. Regionem, u kterých množství odstraněných emisí neodpovídá jeho velikosti, je např. Karlovarský kraj, kde je hodnota velmi nízká i přes to, že jde o nejmenší kraj.

Obrázek 19: Množství odstraněných emisí tuhých znečišťujících látek v regionech (absolutně a přepočet na rozlohu krajů). Zdroj: MS2014+

Výsledky regionální analýzy potvrzují očekávané výsledky prioritní osy a potvrzují, že finanční prostředky směřují do potřebných regionů k potřebným žadatelům. Tohoto výsledku je dosaženo dílem nastavením podmínek podpory v prioritní ose (podmínky přijatelnosti, alokace, způsob hodnocení) a dílem rovněž zvýšeným tlakem především státní správy na realizaci investičních akcí na snižování emisí do vnějšího ovzduší. Obecně lze tedy říci, že podpora byla směřována do nejpotřebnějších regionů. Ve specifickém cíli 2.1 to bylo zajištěno mechanismem pro určení alokace finančních zdrojů pro jednotlivé kraje, kdy tento mechanismus zohledňoval potřebnou absorpční kapacitu. U ostatních stacionárních zdrojů byla regionální dimenze zohledněna vytvořením specifického cíle 2.4, který nad rámec původně stanovené alokace „přidal“ dodatečné prostředky zejména do Moravskoslezského kraje.

Systém monitoringu kvality ovzduší

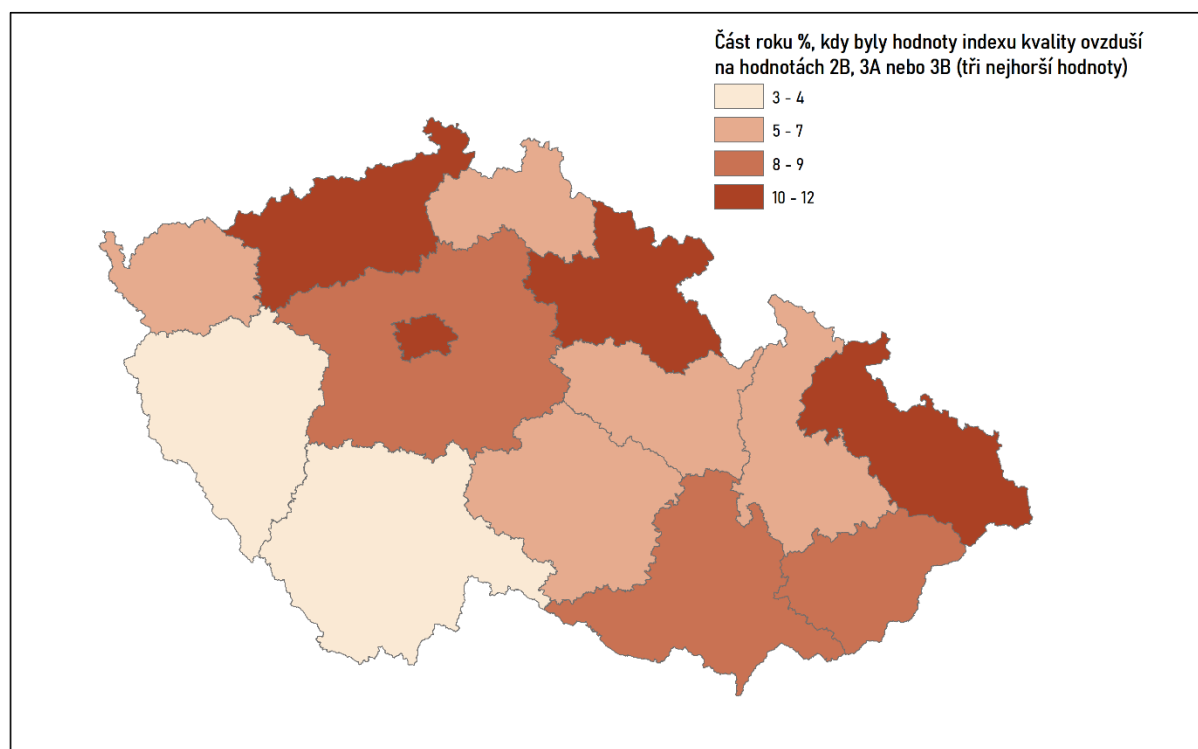
S emisní situací souvisí také monitoring a dostatečné zajištění měřicími nástroji. Jen s dostatečným vybavením je možné adekvátně vyhodnocovat situaci a na základě zjištěných výsledků realizovat opatření, které mají za cíl v co největší míře zachovat zdraví populace (respektive ho co nejméně poškodit).

Na základě dat ČHMÚ lze vyhodnotit, jak se kvalita ovzduší v průběhu roku v různých regionech mění. Index kvality ovzduší užívá šest základních stupňů (1A, 1B, 2A, 2B, 3A a 3B). Na obrázku níže je zobrazeno, po

jakou část roku 2019 byla v daném regionu hodnota kvality ovzduší na třech horších hodnotách (tj. 2B až 3B). Nejdéle, téměř 12 % z celého roku byla taková situace v Praze, následuje Ústecký kraj a Moravskoslezský kraj, cca z 10-11 % dní. Naopak nejméně takových situací bylo v Jihočeském (ve 3 %) a v Plzeňském (4 %).

Obrázek 20: Část roku 2020, po kterou byl na území daného kraje index kvality ovzduší na 3 nejhorších hodnotách. Zdroj: ČHMÚ

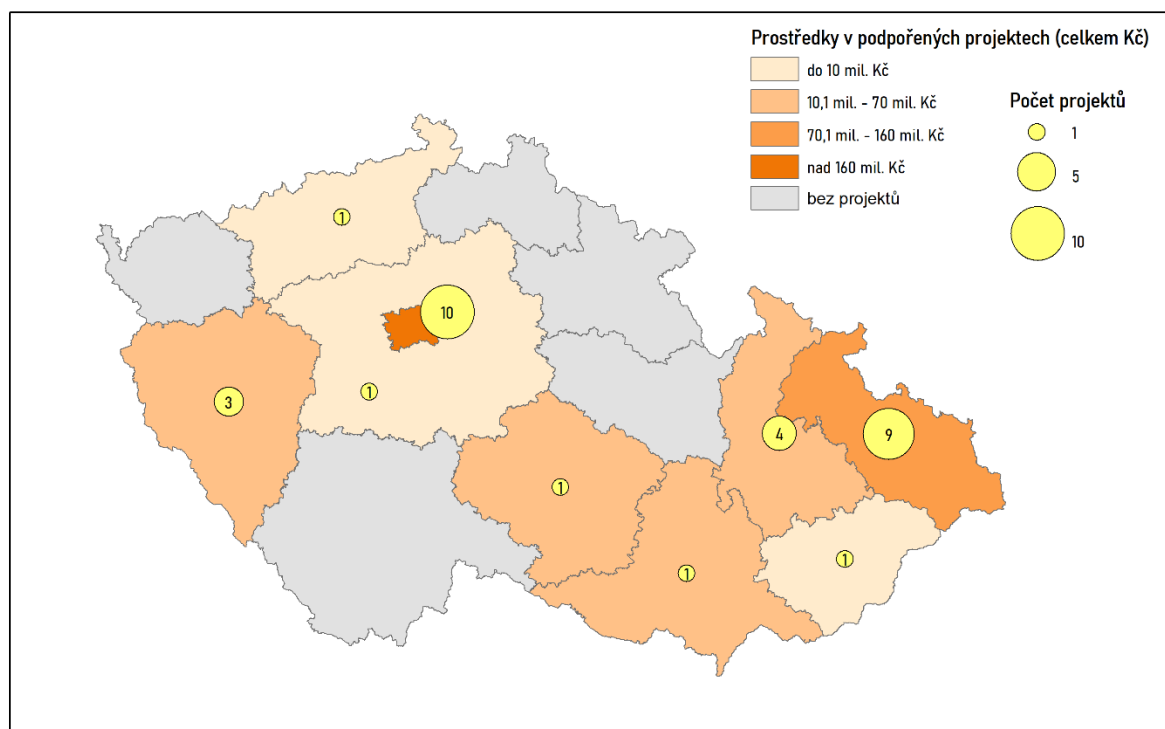

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 2.3

Právě Specifický cíl 2.3 se zaměřoval na zlepšení systému sledování, hodnocení a předpovídání vývoje kvality ovzduší. Na následujícím obrázku je zobrazeno, do jakých regionů směřovaly projekty nejvíce. Z cca 40 % směřovaly prostředky do hlavního města, ze čtvrtiny do Moravskoslezského kraje.

Obrázek 21: Počet a hodnota podpořených projektů SC 2.3 v jednotlivých krajích. Zdroj: MS2014+

Výsledky tohoto specifického cíle je nezbytné interpretovat v kontextu podporovaných aktivit. Výsledek je zcela zásadně ovlivněn skutečností, že dominantním žadatelem zde byl Český hydrometeorologický ústav se sídlem v Praze. Větší počet projektů je umístěn do Moravskoslezského kraje, kde sídlí Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě (3 projekty). Tři projekty zde předložilo Statutární město Třinec s ohledem na špatnou kvalitu ovzduší v dané oblasti. Zbytek projektů tvoří malé projekty města a obcí, které mají lokální zvýšený zájem o lepší monitoring kvality ovzduší.

3.2.4 Hodnocení účelnosti

V této části představujeme hlavní výsledky z celkem 5 případových studií, které proběhly pro potřeby PO 2 (po jednom v SC 2.1, 2.3 a 2.4, 2x v SC 2.2).

Tabulka 22: Přehled projektů zařazených do případové studie. Zdroj: evaluace

Název příjemce	Název projektu	Zaměření projektu	Datum realizace
Ústecký kraj	Finanční podpora na výměnu zastaralých zdrojů tepla na pevná paliva (kotlíková dotace)	výměna starých neekologických kotlů na pevná paliva v rodinných domech na území Ústeckého kraje	2015-2021

EUROVIA Kamenolomy, a.s	Odsávání linky kamenolomu Chornice	snížení emisí tuhých znečišťujících látek na technologické lince kamenolomu zakrytováním technologické části linky a instalací filtrační stanice na prachové částice	2017-2018
METALURGIE Rumburk s.r.o.	Ekologizace výroby odlitků ve slévárně METALURGIE	snížení fugitivních emisí tuhých znečišťujících látek (především jemné frakce PM _{2,5}) v provozu slévárny METALURGIE Rumburk prostřednictvím kombinace investičních a technologicko-organizačních opatření ve výrobě.	2018-2020
Město Hranice	Pořízení monitorovací stanice kvality ovzduší Hranice	vybudování zcela nové měřicí stanice v městské lokalitě s možností online přenosu dat na internetové stránky města a do národní monitorovací sítě kvality ovzduší provozované ČHMÚ	2018-2019
Liberty Ostrava a.s. (dříve Arcelor Mittal Ostrava, a.s.)	Snížení fugitivních emisí TZL na Středojemné válcovně závodu 14 AMO	Vybudování nových filtračních stanic včetně vzduchotechniky pro rovnačky R1-R2 a R3-R4	2019-2021

Hlavní potřeby příjemců (stav před realizací projektů)

V rámci rekapitulace klíčových problémů/potřeb, na které podpořené projekty reagovaly, uvedli respondenti skutečnosti shodující se s danými částmi Žádosti o podporu a všeobecně pak s cíli prioritní osy.

Nad jejich rámec stojí za zmínku potřeba zlepšit pracovní prostředí (v situaci, kdy je nedostatek pracovníků) a také snížit negativní dopad činnosti průmyslových podniků (lom Chornice, slévárna Rumburk v SC 2.2 a Liberty Ostrava jako projekt v SC 2.4) na své okolí, a to přesto, že dotčené provozy fungovaly v souladu s platnou právní úpravou v oblasti ochrany ovzduší.

V případě pořízení monitorovací stanice kvality ovzduší ve městě (projekt v SC 2.3) byla potřeba vyvolána rozporem mezi tím, že město Hranice bylo trvale hodnoceno jako oblast s překročením imisních limitů částic PM₁₀ i benzo(a)pyrenu, přesto na jeho území nebyla žádná měřicí stanice pro měření kvality ovzduší.

Realizace projektů (problémy, překážky)

Všechny zkoumané projekty proběhly bez zásadních problémů. U obou větších projektů (slévárna Rumburk a Liberty Ostrava) hrála zásadní roli péče, která byla věnována přípravě a průběžnému řízení realizace těchto projektů. V případě slévárna Rumburk byl majiteli přímým dohledem nad realizací projektu pověřen přímo jednatel společnosti (také zde proběhlo více než 100 kontrolních dnů) a v případě Liberty Ostrava měl příjemce dotace k dispozici tým zkušených interních i externích pracovníků s dodatečnými zkušenostmi

s realizací rozsáhlých investičních dotačních projektů. Pozitivní roli zde hrála i skutečnost, že v obou případech byl zvolen systém generálního dodavatele.

U projektu Ústeckého kraje v rámci specifického cíle 2.1 (snížit emise z lokálního vytápění domácností) hrála pozitivní roli skutečnost, že příjemce dotace měl k dispozici dostatečnou personální kapacitu včetně zkušeností s řízením dotačních projektů. U tohoto projektu byly zejména na počátku problémem pokusy o neoprávněné získání dotace spočívající např. ve falšování dokladů o likvidaci stávajícího kotle ze strany jednoho z dodavatelů nových kotlů. Díky nastavenému systému kontroly však byly odhaleny a dotčené žádosti nebyly doplněny.

Dosažené přínosy projektů

Projekty na výměnu zastaralých zdrojů tepla na pevná paliva (kotlíková dotace) – specifický cíl 2.1

- 1490 stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí v Ústeckém kraji

Projekty specifického cíle 2.2 (lom Chornice a slévárna Rumburk)

- významné snížení (zejména fugitivních) emisí částic
- zlepšení pracovního prostředí

Projekt Pořízení monitorovací stanice kvality ovzduší Hranice – specifický cíl 2.3

- zvýšení četnosti čištění komunikací v důsledku vyhodnocení výsledku měření
- zlepšení informovanosti občanů

Projekt Snížení fugitivních emisí TZL na Středojemné válcovně závodu 14 AMO v Liberty Ostrava – specifický cíl 2.4

- významné snížení fugitivních emisí částic
- zlepšení pracovního prostředí

Tabulka 23: Udržitelnost efektů projektů. Zdroj: Případové studie

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekt specifického cíle 2.1	ano	řádný provoz a údržba instalovaných zařízení

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekty specifického cíle 2.2	ano	řádný provoz a údržba instalovaných zařízení
Projekt specifického cíle 2.3	ano	řádný provoz a údržba instalovaných zařízení
Projekt specifického cíle 2.4	ano	řádný provoz a údržba instalovaných zařízení

Respondenty nebyla zmíněna žádná rizika z hlediska zajištění podmínek udržitelnosti dosažených přínosů podpořených projektů. Všichni respondenti byli schopni popsat podmínky udržitelnosti a způsob jejich zajištění.

Zkušenosti příjemců podpory

- Nebyly identifikovány žádné bariéry z hlediska nastavení podmínek výzev u žádného z jednotlivých typů projektů
- Úroveň komunikace se SFŽP
- V případě dvou větších projektů ze specifického cíle 2.2 se vyplatilo detailní plánování a řízení realizace projektu. U jednoho z projektů proběhlo více než 100 kontrolních dnů. Rovněž se u obou projektů osvědčil systém generálního dodavatele, kdy tento dodavatel ručil za realizaci celého projektu
- Využití výsledků měření pro rozhodování města, které se projevilo např. ve zvýšení četnosti čištění komunikací, a zvýšení informovanosti občanů (u projektu města Hranice a specifického cíle 2.3)

- Pokusy o zneužití dotace v počátku výzvy u Ústeckého kraje a specifického cíle 2.1. Díky nastavenému systému kontroly však byly odhaleny a dotčené žádosti nebyly doplněny.

Mrtvá váha¹³

Poskytnutá podpora měla ve všech případech silný motivační efekt. Bez ní by projekty nebyly realizovány buď vůbec nebo ve značně omezeném rozsahu a později (v případě SC 2.1 hraje roli i to, že je zákonem nastavená povinnost do roku 2024).

V případě lomu Chornice by žadatel zpětně preferoval zadávací řízení s větším důrazem na kvalitu než na cenu jako hlavní kritérium.

3.2.5 Hodnocení účinnosti

V tabulce níže jsou uvedeny indikátory, které byly do hodnocení zařazeny. V dalších sloupcích jsou pak uvedeny další informace vycházející ze srovnání mezi projekty podpořenými (tj. ve stavu PP30 a výše) a projekty nepodpořenými (konkrétně vybraný žádosti ve stavech PN20, 21, 22, 23a, 27, 28,

wacxv29).

Tabulka 24: Srovnání jednotkové ceny u vybraných indikátorů projektů PO 2. Zdroj: MS2014+

Zvolený indikátor	Jednotková cena u PODPOŘENÝCH	Jednotková cena u NEPODPOŘENÝCH	Rozdíl v jednotkové ceně (v %)	Poznámka
Množství odstraněných emisí PM _{2,5} z průmyslu a zemědělství z podpořených projektů (SC 2.2, SC 2.4) – t/rok	17 211 904 Kč	16 662 213 Kč	3%	Rozsah hodnot od 0 do 6,33 t/rok.
Množství odstraněných emisí prekurzorů PM _{2,5} pocházejících z průmyslu a zemědělství z podpořených projektů (SC 2.2, SC 2.4) – t/rok	21 729 393 Kč	18 152 914 Kč	20%	Rozsah hodnot od 0 do 1,55 t/rok.
Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů (SC 2.2) - t ekvivalentu CO ₂ /rok	38 302 Kč	102 515 Kč	-63%	Rozsah hodnot od 0 do 566 tCO ₂ /rok.

Ačkoliv se u dvou ze tří hodnocených indikátorů ukazuje, že by nepodpořené projekty byly efektivnější, **celkový výsledek je pro PO 2 pozitivní**. V první řadě proto, že tuna ekvivalentu CO₂ v podobě ročního snížení emisí skleníkových plynů je v podpořených projektech levnější o více než 64 tis. Kč, což je o 63 %

¹³ Respondenti v této části scénáře rozhovoru odpovídali na otázku „Realizovali byste projekt i bez dotace? (ano/ne/částečně)“.

levnější. Zároveň je v případě prvního indikátoru rozdíl mezi hodnotou odstraněných emisí PM_{2,5} podpořených a nepodpořených projektů jen 3 %, lze tedy hovořit spíše o tom, že se hodnoty mezi projekty neodlišují. Pouze u množství odstraněných prekurzorů se ukazuje, že by nepodpořené projekty mohly být v tomto ohledu efektivnější, tedy že za jednotku výdajů by dokázaly odstranit více emisí prekurzorů PM_{2,5} (respektive to v rámci žádosti odhadovaly).

3.2.6 Expertní panely

V rámci prvního bloku byly diskutovány evaluační otázky 1 až 3 (pracovní otázky k diskusi 1 až 7):

- EO 1: *Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?*
- EO 2: *Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?*
- EO 3: *Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých PO k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?*
 1. Nakolik celkově přispěla dotace OPŽP k naplňování cílů prioritní osy?
 2. V jaké míře to bylo v případě jednotlivých specifických cílů?
 3. Jak hodnotíte relevanci programu strategiím a skutečným potřebám?
 4. Zaměřil se program na správné problémy a potřeby v této oblasti?
 5. Co v programu chybělo? Co v něm bylo naopak navíc?
 6. Reagoval program dostatečně na změny vnějších podmínek?
 7. Jaká byla efektivita intervencí?

Ve vztahu k otázce č. 1 se účastníci panelu shodli, že prioritní osa 2 OPŽP má výrazný přínos k dosažení emisních stropů pro PM_{2,5}, poměrně dobrý přínos k dosažení emisních stropů pro VOC a SO₂ a zanedbatelný přínos k dosažení emisních stropů pro NO_x a NH₃.

Ve vztahu k otázce č. 2 bylo konstatováno, že přínos k dosažení cílů snížení emisí primárních částic, především jemné frakce PM_{2,5} byl dosažen především díky realizace specifického cíle 2.1 a že specifický cíl v této oblasti významně přispívá a přinesl nezanedbatelné efekty z hlediska snížení emisí SO₂.

Ve vztahu k otázce č. 3 a 4 proto docházelo ke shodě, že prioritní osa 2 je relevantně nastavena z hlediska strategických dokumentů a cílů v oblasti ochrany ovzduší, ale že její zaměření odpovídá i skutečným potřebám, a to i na straně žadatelů z řad průmyslových podniků. Zástupce Svazu sléváren ČR konstatoval, že „zaměření prioritní osy 2 je z hlediska slévárenství velmi přiléhavé a díky realizovaným projektům dochází nejen ke snížení ekologické zátěže, ale rovněž i k modernizaci výroby, což představuje mimořádný přínos pro slévárenství“.

Zástupce Ocelářské unie a.s. konstatoval, že „zaměření prioritní osy 2 bylo z jejich pohledu přesné a plně odpovídající požadavkům podniků a že tento fakt je o to cennější, že podobný typ projektů nebylo možné podporovat z jiných dotačních zdrojů“.

Zástupce Svazu sléváren ČR rovněž zdůraznil, že podpořené komplexní projekty mají řadu pozitivních efektů a nepředstavují podporu pouze pro životní prostředí, ale i pro samotný průmysl a tyto projekty jsou tak o to cennější.

Ve vztahu k otázce č. 5 a 6 se účastníci panelu shodli, že programu chyběly především dostatečné finanční prostředky. Tento fakt vyvolával řadu komplikací na úrovni jednotlivých projektů, protože projekty byly postupně uvolňovány ze zásobníku projektů a následně projekty nemohly být realizovány v předpokládaném harmonogramu. Kvůli tomu docházelo k razantnímu snížení rozsahu projektů. V této oblasti by zástupci průmyslových subjektů uvítali větší flexibilitu poskytovatele dotace a větší snahu o zajištění dostatečných finančních prostředků, pokud jsou k dispozici kvalitní projekty.

Ve vztahu k otázce č. 7 se účastníci shodli, že v porovnání s jinými operačními programy je efektivita intervencí v prioritní ose 2 (z hlediska indikátorů prioritní osy 2) výrazně vyšší, ale že tato skutečnost je dána především odlišným typem podporovaných projektů. Naopak vnitřně je efektivita v rámci prioritní osy 2 (až na výjimky) poměrně srovnatelná.

V rámci druhého bloku byla diskutována evaluační otázka 4 (pracovní otázky k diskusi 8 až 9):

- *EO 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifík pro dané oblasti?*
 8. Byla při řešení respektována specifika daného prostoru?
 9. Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních disparit?

Ve vztahu k otázce č. 8 a 9 bylo v rámci panelu konstatováno, že finanční podpora směřovala především do krajů s vysokým zastoupením těžkého průmyslu a se zhoršenou kvalitou ovzduší, což lze obojí vnímat jako pozitivní výsledek dotační intervence. Intervence tak přispívá (především v rámci Moravskoslezského kraje) k řešení regionálních specifík, neboť koncentrace těžkého průmyslu je zde mimořádně vysoká a nemá v České republice obdoby. Téměř čtvrtinový podíl na počtu realizovaných projektů v rámci prioritní osy 2 je tak mimořádným úspěchem.

V rámci třetího bloku byla diskutována evaluační otázka 5 (pracovní otázky k diskusi 10 až 13):

- *EO 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?*
 10. Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky?
 11. V jakém rozsahu by měla být podpora aktivit nastavena?
 12. Jakým způsobem by bylo možné v budoucnu zvýšit absorpční kapacity pro jednotlivé aktivity?
 13. Jak je možné v budoucnu zlepšit implementaci programu po procesní stránce?

Ve vztahu k otázce č. 10 až 12 zaznělo na expertním panelu od účastníků ze strany průmyslových svazů, že dle jejich názoru bude přetrvávat chuť průmyslových podniků investovat. Zástupce Ocelářské unie zmínil, že „členové unie mají připravené masivní investiční plány, které obsahují rovněž menší ekologizační investice“.

Svaz sléváren ČR považuje pro úspěšné pokračování dotačních intervencí nezbytné, aby byly i nadále podporovány komplexní typy projektů, které kromě ekologických benefitů přinesou žadatelům rovněž ekonomické úspory, a to především za stávající naprosto nepředvídatelné situace na světových trzích. Případné členění projektů dle jejich efektů vnímají jako výraznou komplikaci.

Všichni účastníci expertního panelu se shodli, že plánovaná alokace na podporu ekologizačních projektů v oblasti průmyslových zdrojů je mimořádně nízká a rozhodně neodpovídá možné absorpční kapacitě.

Zástupce Svazu sléváren ČR upozornil na fenomén posledních let, kdy se k provozům stávajících sléváren, které se již historicky nacházejí spíše uvnitř intravilánů měst, stále více přibližuje nová obytná zástavba. Následně ale vzniká další tlak na ekologické investice ze strany sléváren. Rovněž ze strany nové legislativy se očekává na slévárny větší tlak na investiční aktivity a z těchto důvodů by bylo na místě, kdyby se podařilo navýšit alokaci pro příslušné podporované aktivity.

Ve vztahu k otázce č. 13 na expertním panelu zaznělo, že na úrovni jednotlivých projektů administrátor programu OPŽP umožňuje mimořádně flexibilní přístup, který je pro řešení složitých a dlouhotrvajících projektů nezbytný. I tato skutečnost přispěla k úspěšné realizaci již podpořených projektů.

3.2.7 Odpovědi na evaluační otázky

EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

Na základě výše prezentované skutečnosti lze říci, že v oblasti prioritní osy 2 se Operačním programem Životní prostředí dlouhodobě daří naplňovat cíle, které se předsevzal. Důležité je, že až 98 % alokace je zajištěno již podpořenými projekty, 89 % je pak již proplaceno. **Pod závazkem je u podpořených projektů více než 90 tis. stacionárních zdrojů znečišťování, u nichž je nebo bude provedeno opatření vedoucí ke snížení emisí.**

Cíle PO 2 se daří úspěšně naplňovat.

EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

Případová studie, ale i informace z expertních panelů ukazují, že účelnost podpořených projektů se ukazuje jako vysoká, a to ze strany všech klíčových aktérů. Dochází ke zlepšování lokální kvality ovzduší snižováním škodlivých částic, které jsou vypouštěny do ovzduší. V případě velkých stacionárních zdrojů se to děje především pro emise PM_{2,5}, VOC a SO₂. Vedle očekávaných přínosů byly zaznamenány také dopady na zlepšené pracovní prostředí a v případě měřicích stanic následné zvýšení frekvence čištění komunikací na základě získaných výsledků a celkově lepší informovanost občanů města.

Udržitelnost projektu se neukazuje jako problematická, důležité je pouze zajišťovat pravidelnou údržbu a revizí nových zařízení.

Z analýzy jednotkových nákladů vyplynulo, že rozdíl mezi podpořenými a nepodpořenými projekty není tak velký jako u jiných os, nicméně i tak lze výběr projektů do PO 2 hodnotit kladně.

EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Absorpční kapacita u stacionárních zdrojů znečišťování byla oproti období 2007–2013 omezena následujícími faktory:

1. Zpřísněná pravidla veřejné podpory
2. Vyloučení projektů na zařízení zařazených do systémů obchodování s emisními povolenkami a vedoucích (v jakkoliv malé míře) ke snížení emisí skleníkových plynů.

Proto se zdálo, že výše uvedené faktory vykompenzují významný pokles alokace pro tuto kategorii zdrojů znečišťování ovzduší. Zájem (zejména průmyslových podniků) však významně převýšil alokaci a vedl k vytvoření zásobníku projektů, který byl postupně „vyprazdňován“ na základě interních úspor v rámci specifického cíle a navýšením alokace. Přesto v tomto zásobníku zůstávají nepodpořené projekty, z nichž některé již byly i realizovány z vlastních zdrojů žadatelů.

S výjimkou cílové hodnoty indikátoru 36010 „Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů“ u SC 2.2 (to je však vysoce kompenzováno překročením hodnoty tohoto indikátoru u specifického cíle 2.1) a indikátoru 36101 „Počet stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, u kterých bylo provedeno opatření ke snížení emisí“ (SC 2.4 - EFRR), jsou hodnoty ostatních indikátorů buď již dosaženy nebo lze očekávat, že dosaženy budou.

Proto se domníváme, že lze věcný pokrok implementace prioritní osy 2 hodnotit bez výhrad.

EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifík pro dané oblasti?

V rámci Specifických cílů zaměřených snížení emisí (tedy SC 2.1, 2.2, 2.4) odpovídají počty projektů v jednotlivých krajích rozmístění průmyslových zdrojů fugitivních emisí tuhých znečišťujících látek, na které je prioritní osa primárně zaměřena. Nejvyšší počet těchto stacionárních zdrojů a potenciálních žadatelů se nachází v Moravskoslezském kraji, ale obecně i na území střední a severní části Moravy. Vyšší počet projektů lze pozorovat rovněž v Ústeckém kraji a Středočeském kraji. V Ústeckém kraji může být vyšší počet projektů dán jednak opět vyšším zastoupením činností spojených s fugitivní emisí tuhých znečišťujících látek a dále pak také tím, že v Ústeckém kraji lze s ohledem na dlouhodobě horší kvalitu ovzduší pozorovat větší chuť provozovatelů stacionárních zdrojů investovat (vyvolanou dílem zvýšeným tlakem veřejné správy a dílem zvýšenou citlivostí na kvalitu životního prostředí). Vyšší počet projektů ve Středočeském kraji je dán především jeho velkou rozlohou a umístěním celé řady stacionárních zdrojů ze všech možných cílových skupin (průmyslové činnosti, zemědělství, energetika).

Z hlediska investovaných prostředků pak má (při relativně nízkém počtu podpořených projektů) na výsledné rozložení prostředků vliv velikost jednotlivých investic do průmyslových zdrojů. Projektů v rámci těchto SC bylo podpořeno relativně málo na to, aby případně vyvážily finanční velikost investic několika málo vybraných projektů, které byly mimořádně investičně náročné (tj. v některých krajích mohlo být podpořeno více projektů, ale s celkově nižšími investovanými prostředky než v jiném kraji, kde byl podpořen jeden investičně veliký projekt).

Výsledky specifického cíle 2.3 jsou zcela zásadně ovlivněny skutečností, že dominantním žadatelem zde byl Český hydrometeorologický ústav se sídlem v Praze. Nelze tedy hovořit o regionálních specifících, když byly investice směřovány do rozvoje celostátní společné infrastruktury. Z hlediska dalších žadatelů nicméně byl větší počet projektů umístěn do Moravskoslezského kraje, kde sídlí Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě (3 projekty) a tři projekty zde předložilo Statutární město Třinec. Tento zvýšený počet projektů lze přisoudit špatné kvalitě ovzduší v dané oblasti a zvýšenému zájmu místních autorit na sledování úrovně znečištění ovzduší. Zbytek projektů tvoří malé projekty města a obcí, které mají lokální zvýšený zájem o lepší monitoring kvality ovzduší.

Zaměříme-li se pouze na domácnosti, v rámci SC 2.1 se podařilo podpořit téměř 90 tis. jednotlivých stacionárních zdrojů – kotlů. V tomto smyslu byl podpořen v průměru každý 120. obyvatel republiky; nejvíce v Moravskoslezském kraji (1 kotel na každých 70 obyvatel).

EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

Analýza výstupů a dopadů prioritní osy 2 ukázala, že zaměření a cíle této prioritní osy jsou nastaveny dobře a převládá názor, že je vhodné podobným způsobem postupovat i do budoucna. V rámci diskuse na expertním panelu k prioritní ose 2 opakovaně ze strany zástupců průmyslových svazů zazněly pozitivní komentáře na dosavadní přístup resortu životního prostředí k podpoře ekologizačních projektů. Tyto projekty mohly přinášet nejen pozitivní dopady na snížení emisí znečišťujících látek, potažmo zlepšení kvality ovzduší, ale v řadě případů vedly rovněž ke snížení emisí CO₂ ať již přímo či nepřímo přes dosažené úspory energie. Neopomenutelným faktorem byla rovněž úspora získaná optimalizací výrobních procesů a postupů. Právě tyto úspory mohou hrát zásadní roli při rozhodování žadatelů o realizaci ekologizačních investic.

Z hodnocení dosažení cílových hodnot prioritní osy 2 nicméně vyplynul jeden rozměr, kterému nebyl věnován dostatek prostoru. Ukazuje se, že při přípravě programu byl podceněn podíl tepelných čerpadel na skladbě nově instalovaných zdrojů. Očekávaná skladba zdrojů, s největší pravděpodobností, vycházela z tehdejších informací o fungování dotačních programů a relativně nízkém zájmu obyvatelstva o dotace na tepelná čerpadla. Vlivem velmi slušného motivačního charakteru podpory došlo ale k tomu, že tepelná čerpadla v řadě výzev krajů dominují, což se negativně i pozitivně promítalo do hodnot indikátorů. S ohledem na tuto novou zkušenost a stávající situaci na trhu s energiemi lze očekávat, že zájem o plynové kotle bude nižší, zájem o kotle na biomasu poroste (což není zcela optimální jak z hlediska dopadů na ovzduší, tak dostupnost biomasy) a zájem o tepelná čerpadla by mohl zůstat či mírně narůst.

3.3 PRIORITNÍ OSA 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika

3.3.1 Analýza finančního pokroku

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy 3 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020, bereme-li v úvahu ukončení příjmů žádostí ve výzvách a očekávané uzavření financování do roku 2023.

Shrnutí

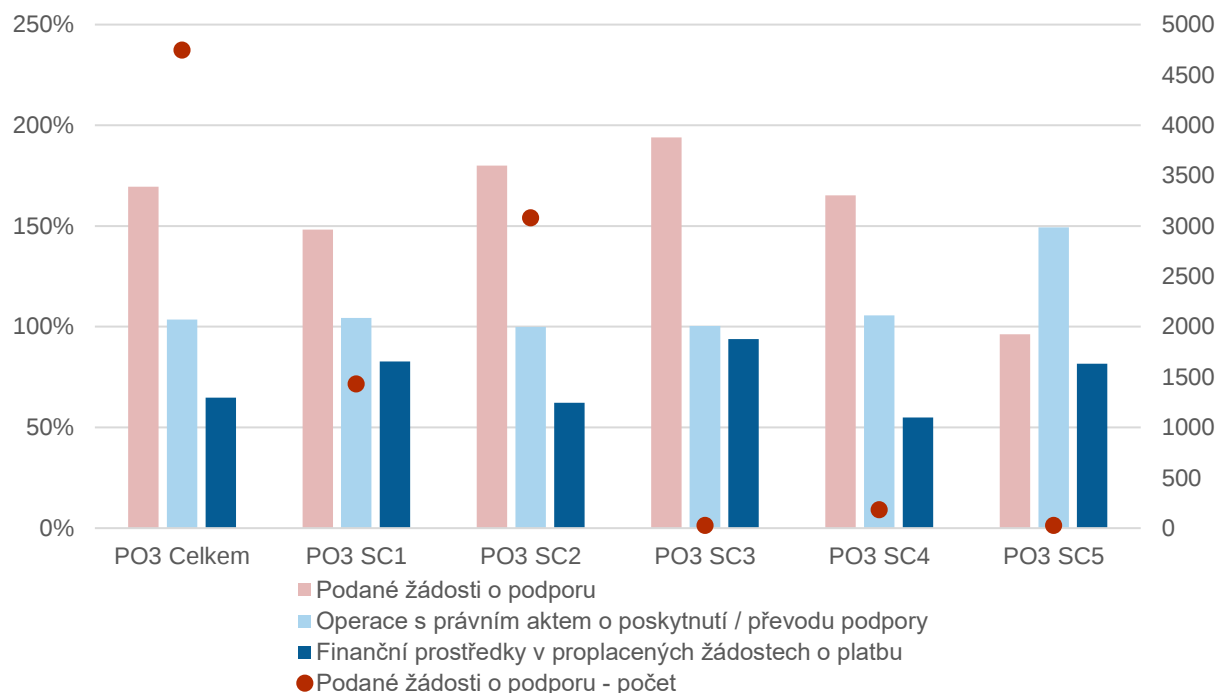
Celková alokace finančních prostředků pro prioritní osu 3 činí 470,4 mil. EUR, což tvoří 16,86 % z celkové alokace pro OPŽP. Původní výše podílu alokace PO 3 činila 16,2 %, v rámci revize OPŽP byla provedena realokace prostředků a alokace pro prioritní osu 3 byla v součtu navýšena o 19 mil. EUR. Finanční prostředky pro prioritní osu 3 jsou čerpány z FS (Fond soudržnosti – SC 3.1, SC 3.2, SC 3.3 a SC 3.4) a z EFRR (Evropský fond pro regionální rozvoj - SC 3.5). V tomto specifickém cíli jsou dotace zároveň kombinovány s půjčkami. K 31. 12. 2021 bylo v rámci PO 3 vyhlášeno 32 výzev (z toho 20 kolových a 12 průběžných; bez výzvy pro Inovativní finanční nástroj - IFN). Výzva č. 155 na SC 3.4 (aktivitu 3.4.2) byla vyhlášena jako příprava pro období 2021+ a byla jako poslední výzva v rámci PO 3 otevřena až do června 2021.

Zaregistrováno bylo v rámci prioritní osy 3 k 31. 12. 2021 celkem 4 745 žádostí o podporu v celkové výši 797,6 mil. EUR, v součtu tedy 170 % alokace prioritní osy 3. V mezidobí od předchozího hodnocení (k 31. 3. 2021) do konce roku 2021 bylo zaregistrováno ještě 11 dalších žádostí, všechny v rámci SC 3.4. Zazávazkovány byly finanční prostředky v objemu 487 mil. EUR (104,0 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosáhl ke konci roku 2021 částky přesahující 304,7 mil. EUR (65 % alokace).

Při členění na alokace, resp. čerpání prostředků z příslušných fondů v rámci prioritní osy 3 byly k 31. 12. 2021 zazávazkovány finanční prostředky v objemu 463,6 mil. EUR v rámci prostředků FS (102 % alokace), tzn. cca o 3 mil. EUR více než byla situace v předchozím hodnoceném období a 23,4 mil. EUR v rámci prostředků EFRR (149 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše necelých 292 mil. EUR u FS (64,2 % alokace) a necelých 13 mil. EUR u EFRR (82 % alokace).

Graf 3: Postup čerpání alokace EU - PO 3 - specifické cíle 1 - 5, stav ke dni 31. 12. 2021. Zdroj: MS2014+

Zájem žadatelů o dotaci v oblastech financovaných z FS (tj. v rámci SC 3.1, 3.2, 3.3 a 3.4) v souhrnu převyšoval alokaci prostředků z FS pro tuto prioritní osu, a to zejména v oblasti systémů pro sběr, třídění a úpravu odpadů (SC 3.2, aktivita 3.2.1), technologií pro materiálové využití odpadů (SC 3.2, aktivita 3.2.2) a prevence vzniku komunálních odpadů (SC 3.1, aktivita 3.1.1.).

Lze předpokládat, že tento zájem potrvá i v programovém období 2021 - 2027; a to především v oblasti prevence vzniku odpadů a v oblasti materiálového a energetického využití odpadů. V případě EFRR (SC 3.5) je zájem žadatelů o dotaci, vyjádřeno výší požadované podpory v podaných projektech, přibližně na stejné úrovni jako celková alokace prostředků z tohoto fondu pro PO 3.

Vedle běžných výzev byla v rámci PO 3 vyhlášena v roce 2017 také specifická výzva (č. 1/2017 IFN) na využití inovativního finančního nástroje (IFN) pro financování projektů v rámci SC 3.5 Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení. Tento nástroj kombinuje půjčku z EFRR prostřednictvím OPŽP s dotací ze SFŽP. Původně plánovaná alokace pro IFN ve výši 25 mil. EUR (18 mil. EUR z EFRR a 6 mil. EUR ze zdrojů SFŽP) byla později, z důvodu nízkého zájmu žadatelů o podporu, snížena na 14 mil. EUR (11 mil. EUR z EFRR a 3,5 mil. EUR ze SFŽP).

Z pohledu čerpání programu lze konstatovat uspokojivý stav z hlediska zazávazkování finančních prostředků vzhledem k alokaci, a to jak z pohledu čerpání alokace ve FS, tak v EFRR, ačkoliv změna proti předchozímu hodnocenému období není výrazná a v případě SC 3.4 a SC 3.5 k tomu přispělo i snížení alokace.

Srovnání s předchozím vývojem (oproti stavu k 31. 3. 2021)

Proti předchozímu hodnocenému období lze na základě porovnání údajů o výši finančních prostředků v proplacených žádostech naopak konstatovat, že se výrazně zvýšilo tempo čerpání, a to u všech specifických cílů v rámci FS.

Významnější riziko nedočerpání se proti předchozímu období snížilo u cíle SC 3.3, kde je dosud smluvně zazávazkováno o něco více než polovina celkové alokace pro tento SC a proplacena v rámci žádostí o platbu pouze přibližně třetina alokovaných finančních prostředků.

Objem proplacených finančních prostředků je v porovnání s ostatními prioritními osami průměrný (vyšší procentuální podíl mají v souhrnu PO 1 (89 % alokace) a PO 2 (82 %), naopak nižší míra realizovaného čerpání je u PO 4 (52 %) a PO 5 (44 %).

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 3 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 25: Výkonnostní rámec PO 3. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Mílník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 3. 2021	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021
Celkové certifikované způsobilé výdaje - FS	EUR	80 060 940	534 977 699	609 776 235 (114 %)	255 368 284	317 765 457 (59 %)
Celkové certifikované způsobilé výdaje - EFRR	EUR	4 288 478	18 457 590	30 630 737 (166 %)	11 888 421	16 482 250 (89 %)

Dosažená hodnota celkových certifikovaných způsobilých výdajů byla v případě finančních prostředků z Fondu soudržnosti (SC 3.1, 3.2, 3.3 a 3.4) ke konci roku 2021 na úrovni necelých dvou třetin cílové hodnoty, v případě finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj (SC 3.5) pak na úrovni téměř 90 % cílové hodnoty. V případě obou skupin lze v roce 2023 zcela jistě očekávat naplnění cílové hodnoty ve výši 100 %. Vycházíme přitom z finančního objemu podpory u projektů v realizaci, u projektů schválených s již vydaným právním aktem a také na základě dosavadního tempa proplácení. Není tedy ohroženo proplácení prostředků EU ze strany Evropské komise

Specifický cíl 3.1 Prevence vzniku odpadů

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 3.1 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020. V poslední sledované etapě se zejména zvýšilo tempo čerpání (finančních prostředků přes žádosti o platbu).

Na základě převodu finančních prostředků ze SC 3.3 (10 mil. EUR) a SC 3.4 (3,5 mil EUR) byla celková alokace specifického cíle 3.1 zvýšena na částku 66,6 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci tohoto SC zaregistrováno celkem 1 431 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 98,7 mil. EUR (148 % alokace pro specifický cíl 3.1). Procentuální vyjádření poměru požadavků k alokaci je tak proti situaci v předchozím sledovaném období, tj. k 31. 3. 2021, nižší (původně 184 %), a to z důvodu navýšení alokace, i nadále však požadovaná podpora alokaci převyšuje.

V mezidobí bylo vydáno rozhodnutí pro dalších 5 projektů. Z počtu registrovaných žádostí tak právním aktem o poskytnutí podpory disponuje 941 (tj. přibližně dvě třetiny) podaných projektů a je tak smluvně zazávazkováno 104 celkové alokace tohoto SC, což je v důsledku navýšení alokace pro SC 3.1 v procentuálním vyjádření poměru k alokaci méně, než bylo v předchozím sledovaném období (119,4 %), ale stále více, než činí alokace. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je 83 % alokovaných finančních prostředků, a to je výrazný nárůst proti předchozímu období (65,3 %).

Čerpání alokace na SC 3.1 "Prevence vzniku odpadů" převážně pokrývá zájem v podporované aktivitě 3.1.1 zaměřené na předcházení vzniku komunálních odpadů (domácí kompostéry, re-use centra, potravinové banky, prevence vzniku odpadů z jednorázového nádobí nebo obalů). V rámci 122. výzvy došlo ke zlepšení stavu ohledně nízkého zájmu v podporované aktivitě 3.1.2 zaměřené na předcházení vzniku průmyslových odpadů.

Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána v plné výši.

Specifický cíl 3.2 Zvýšit podíl materiálového a energetického využití odpadů

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 3.2 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Celková alokace specifického cíle 3.2 činí 265,2 mil. EUR., po provedení převodu finančních prostředků ve výši 19 mil EUR z PO 1. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 3 081 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 477,5 mil. EUR (180 % alokace pro specifický cíl 3.2). V důsledku navýšení alokace pro SC 3.2 je poměr k alokaci nižší než v předchozím sledovaném období (192 %), ale stále výrazně překračuje 100 % objemu přidělených finančních prostředků.

Z celkového počtu zaregistrovaných žádostí přibližně dvě třetiny (1 923) podaných projektů disponují právním aktem o poskytnutí podpory, což odpovídá míře zazávazkování právě na úrovni 100 % celkové navýšené alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je dosud 62 % alokovaných finančních prostředků, míra čerpání se tak výrazně v tomto SC zvýšila (k 31. 3. 2021 bylo vyčerpáno 49 % původní nižší alokace). Vysoký počet projektů je dosud v realizaci. Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána v plné výši.

Specifický cíl 3.3 Rekultivovat staré skládky

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 3.3 lze v současnosti hodnotit téměř bez výhrad. V důsledku výrazného snížení původní alokace a zvýšení objemu vyplacení finančních prostředků v žádostech o platbu je míra čerpání výrazně příznivější a snížilo se tak riziko, že naplánované finanční prostředky nebudou do konce programového období využity v plné výši. Aktuální závazky z právních aktů odpovídají přidělené alokaci.

Celková alokace specifického cíle 3.3 byla snížena z původních 20,9 na 10,9 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 27 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 21,2 mil. EUR, což při nižším rozpočtu činí 194 % alokace pro specifický cíl 3.3.

Z celkového počtu zaregistrovaných žádostí disponují necelé dvě třetiny (17) podaných projektů právním aktem o poskytnutí podpory a smluvní závazky odpovídají 100 % celkové alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu bylo k poslednímu hodnocenému datu 94 % objemu vyhrazených prostředků. Vykázaný vysoký nárůst míry čerpání proti datu předchozího hodnocení (36 %) je dán především snížením alokace, ve skutečnosti se faktický objem proplácení prostředků v žádostech zvýšil zhruba o 37 %.

Předchozí průběh čerpání v rámci tohoto specifického cíle byl hodnocen s výhradou a hrozilo reálné riziko, že do konce programového období se nepodaří celou alokaci vyčerpat. Po snížení alokace jsou aktuální závazky vyplývající z již uzavřených právních aktů na úrovni 100 % přidělených prostředků pro SC 3.3.

Specifický cíl 3.4 Dokončit inventarizaci a odstranit staré ekologické zátěže

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 3.4 lze hodnotit bez výhrad. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace

OPŽP v rámci programového období 2014–2020. Současná míra závazku dokonce přesahuje 105 % alokace EU.

Z alokace pro specifický cíl 3.4 byly v rámci revizí OPŽP převedeny prostředky ve výši 3, 5 mil. EUR do specifického cíle 3.1. Celková alokace SC 3.4 tak činí 112 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci tohoto SC zaregistrováno celkem 181 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 185 mil. EUR. Zatímco k 31.3. 2021 výše prostředků požadovaných v žádostech odpovídala úrovni 157 % alokace, objem požadovaných prostředků k 31.12.2021 je na úrovni 165 % alokace. Vykázaný přírůstek je vyvolán dalšími předloženými žádostmi – výzva č. 155 na SC 3.4, aktivitu 3.4.2, byla otevřena pro příjem žádostí až do června 2021 jako poslední výzva v rámci PO 3, ale zároveň na něj mělo částečný vliv snížení alokace.

Z podaných žádostí bylo pro 117 akcí vydáno rozhodnutí o poskytnutí podpory a je tak smluvně zazávazkováno přibližně 106 % celkové alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je dosud jen 55 % alokovaných finančních prostředků, to je nejnižší podíl v rámci PO 3 a také jde o nejmenší posun v tempu čerpání. Ve specifickém cíli 3.4 jsou nicméně realizovány náročnější projekty s delší dobou realizace a řada projektů ještě není ukončena nebo teprve zahajuje fyzickou realizaci, a tedy i čerpání finančních prostředků.

Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána v téměř plné výši.

Specifický cíl 3.5 Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 3.5 lze hodnotit pozitivně. Současný stav je v souladu s časovým průběhem implementace OPŽP v rámci programového období 2014–2020.

Celková alokace specifického cíle 3.5 činí 15,7 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci tohoto SC zaregistrováno celkem 25 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 15,1 mil. EUR (96 % alokace pro specifický cíl 3.5).

Celkem zatím 11 podaných projektů disponuje právním aktem o poskytnutí podpory a další 1 právní akt byl vydán na finanční nástroj a je tak smluvně zazávazkováno cca 149 % aktuálně platné celkové alokace tohoto SC. Zazávazkováno je tedy více, než činí alokace. Důvodem je, že právní akt byl vydán na původní alokaci ještě před proběhlou realokací a doposud nebyla jeho výše upravena. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je dosud téměř 82 % alokovaných finančních prostředků.

Z pohledu uvedených údajů nedošlo v mezidobí od posledního hodnocení k významné vykázané změně (jedná se o změny v řádu desetin procent).

Od roku 2017 je v rámci specifického cíle 3.5 “Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení” spuštěn Inovativní finanční nástroj (FN). K 31. 12. 2021 získalo podporu 11 projektů s celkovými požadavky ve výši 10,9 mil. EUR, z toho půjčka ze zdrojů EU, resp. EFRR činí 7,9 mil. EUR (74,0 % alokace výzvy). Výzva byla otevřena do 28. 2. 2021, Rozhodnutí o poskytnutí dotace (ROPD) pro 1 další projekt bylo schváleno v květnu 2021, s půjčkou ze zdrojů EU ve výši 1,7 mil. EUR. Pokud nejsou v rámci uzavřené výzvy ještě v jednání další projekty, celková alokace výzvy nebude zcela vyčerpána, resp. bude vyčerpána z přibližně 90 %.

Původně plánovaná alokace do FN byla ve výši 25 mil. EUR (18 mil. EUR z EFRR a 6 mil. EUR ze zdrojů SFŽP). Vzhledem k tomu, že Monitorovací výbor OPŽP v srpnu 2020 souhlasil s přesunem přibližně 7,5 mil. EUR z SC 3.5 do PO 4 (Posílit přirozené funkce krajiny na opatření na boj se suchem), přičemž tato změna byla schválena EK 17. 9. 2020, byla celková plánovaná alokace FN snížena z výše uvedených 25 mil. EUR na 14 mil. EUR (11 mil. EUR z EFRR a 3,5 mil. EUR ze SFŽP). Snížilo se tak riziko nedočerpání FN.

3.3.2 Analýza věcného pokroku

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy 3 a dostupných údajů o projektech v realizaci spíše lze očekávat dosažení většiny cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Shrnutí

Na základě dostupných údajů je možné konstatovat, že míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci PO 3 na velmi rozdílné úrovni, a to nejen v porovnání mezi jednotlivými specifickými cíli, ale i v jejich rámci (detaily jsou uvedeny v dalším textu).

Vyhodnocení míry naplnění jednotlivých indikátorů je výrazně ovlivněno skutečností, že významná část projektů je v současné chvíli v realizaci nebo teprve ve fázi přípravy fyzické realizace (je vydán na akci právní akt) a je třeba s ní při hodnocení pokroku při dosahování jednotlivých indikátorů počítat. Velká část projektů spolufinancovaných z PO 3 je dokončována až v letech 2022–2023. To se pochopitelně výrazně projeví i v nárůstu míry dosažení hodnot jednotlivých indikátorů.

Podle dostupných dat se nedaří naplňovat zejména většina výstupových indikátorů pro specifický cíl 3.2. V případě specifického cíle 3.3 se vysoké riziko nenaplnění výstupu a výsledku podařilo eliminovat snížením cílových hodnot výstupového i výsledkového indikátoru. Obecně ale lze konstatovat, že u prioritní oblasti 3:

Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika by se po dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, měla (až na výjimky, uvedené zde a popsané dále v textu) většina ze sledovaných indikátorů minimálně přiblížit cílovým hodnotám.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 3 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 26: Výkonnostní rámec PO 3. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota
Kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití ostatních odpadů (SC 3.2 - FS)	t/rok	100 000	323 153	355 837 (110 %)	176 213 (76 %)
Nově vytvořená kapacita systémů separace a svozu všech odpadů (SC 3.2 - FS)	t/rok	100 000	345 000	338 749 (98 %)	229 456 (67 %)
Celková rozloha sanovaných lokalit v ČR vztažená k určitému datu (SC 3.4 - FS)	m ²	50 000	500 000	5 547 569 (110 %)	209 458 (42 %)
Vybudovaná nebo rekonstruovaná zařízení (SC 3.5 - EFRR)	počet	5	24	11 (46 %)	11 (46 %)

Srovnání s předchozím vývojem

Proti předchozímu hodnocenému období se zvýšilo riziko nenaplnění výstupových a výsledkových indikátorů u specifického cíle 3.2. Částečně na vývoj hodnot ukazatelů měly vliv provedené realokace finančních prostředků a na to navazující úpravy cílových hodnot indikátorů. V případě specifického cíle 3.3 došlo ke snížení cílové hodnoty (v návaznosti na snížení finanční alokace), a díky tomu je i výsledek plnění cílových hodnot příznivější. Naopak v případě specifického cíle 3.2 po úpravě cílových hodnot v návaznosti na navýšení finanční alokace vykazují údaje o dosažených hodnotách v současnosti horší výsledky jak z hlediska již dosažených hodnot, tak z pohledu závazkování.

Indikátor 40102 „Kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití ostatních odpadů“ je naplňován prostřednictvím realizace projektů výstavby a modernizace zařízení pro materiálové využití odpadů (SC 3.2). Vzhledem k závazkům z právních aktů by cílová hodnota (zvýšena po provedené realokaci) měla být na konci období splněna, za předpokladu, že projekty s vydaným rozhodnutím budou úspěšně realizovány a přinesou minimálně efekty, které byly plánované v žádostech.

U indikátoru 40103 „Nově vytvořená kapacita systémů separace a svozu všech odpadů“ se jedná o projekty výstavby a modernizace zařízení pro sběr, třídění a úpravu odpadů (SC 3.2). Projektů, které by ještě mohly být v rámci této oblasti realizovány je již velmi málo, v řádu jednotek projektů. Pro indikátor byla nicméně

provedena v rámci revize programu nová kalkulace a cílová hodnota indikátoru byla snížena. Vzhledem k současné výši závazků z právních aktů se zřejmě nepodaří indikátor naplnit ze 100 %, ale cílová hodnota by mohla být na konci období splněna na více než 98 %.

Indikátor 44101 „Celková rozloha sanovaných lokalit v ČR vztažená k určitému datu“ je naplňován prostřednictvím realizace projektů týkajících se sanace vážně kontaminovaných lokalit (SC 3.4). Vzhledem k závazkům z právních aktů by cílová hodnota měla být na konci období splněna.

Indikátor 40902 „Vybudovaná nebo rekonstruovaná zařízení“ je naplňován projekty náhrady nebo rekonstrukcí zařízení s cílem snížit environmentální rizika plynoucí z provozu těchto zařízení. Podpořeny byly v rámci souvisejícího specifického cíle (SC 3.5) především rekonstrukce chladících zařízení na zimních stadionech. Vzhledem k závazkům z právních aktů a projektům financovaných prostřednictvím výzvy IFN, kde je v současnosti schválena podpora 12 projektů, by měla být na konci období cílová hodnota naplněna téměř v celé výši. Naplnění cílové hodnoty z alespoň 85 % by nemělo být ohroženo.

Kontext

Produkce odpadů má s ohledem na růst ekonomiky, a s ním spojený růst průmyslové a stavební výroby, dlouhodobě rostoucí trend. Předpokládá se, že s růstem bohatství a přibližováním životní úrovně v ČR průměrné úrovni v EU dále poroste poptávka po zdrojích a materiálu. Mezi problémy, které byly zjištěny při nedávných přezkumech stavu životního prostředí provedených OECD a Evropskou komisí, patří vysoké podíly odpadu ukládaného přímo na skládky¹⁴, nízká míra obnovy zdrojů, nákladová neefektivnost v odpadovém hospodářství a nedostatečné předcházení vzniku odpadu.

Celková produkce odpadů, na níž se významnou měrou (95,4 % v roce 2020) podílí produkce ostatních odpadů, se od roku 2009 zvýšila v ČR na hodnotu 38 503,7 tis. tun v roce 2020¹⁵. Produkce komunálních odpadů se ve sledovaném období rovněž zvýšila, a to o 11,8 % na 5 729,9 tis. t v roce 2020 (v roce 2019 to bylo 5 879,2 tis. t). Každoročně, od roku 2009, stoupá produkce obalových odpadů, až na 1 334,4 tis. tun v roce 2019, v r. 2020 byl evidován pokles na objem 1 328,7 tis. t. Produkce nebezpečných odpadů v období 2009–2019 poklesla na celkových 1 758,5 tis. tun, za rok 2020 je evidována hodnota 1 781,8 tis. tun, tzn. opětovný nárůst proti předchozímu roku.

Pozitivním sledovaným trendem v oblasti nakládání s odpady je postupné snižování podílu odpadů odstraněných skládkováním (9,8 % v roce 2020 ze všech způsobů nakládání s odpady) ve prospěch materiálového a energetického využití odpadů – mezi lety 2009–2020 se zvýšil podíl materiálově využitých odpadů ze 80,7 % na 86,4 % a podíl energeticky využitých odpadů z 2,4 % na 3,6 % ze všech způsobů nakládání s odpady. Důvodem byly především změny v technologiích zpracování odpadů a větší používání odpadů k náhradě primárních surovin. Nadále je však na skládkách ukládána téměř polovina komunálních

¹⁴ Aktuálně EK žaluje ČR za neplnění legislativy.

¹⁵ Poslední dostupná aktuální data a hodnocení.

odpadů. Míra skládkování komunálních odpadů (47,8 % v roce 2020) je stále vysoká, a to i přesto, že se snižuje ve prospěch jejich materiálového využití (38,6 % v roce 2020) a také energetického využití (12,6 % v roce 2020). Situace v oblasti nakládání s komunálními odpady v ČR není dlouhodobě vyhovující (skládkování komunálních odpadů je nad úrovní průměru EU27 a recyklace pod průměrem).

Pozitivně se vyvíjí nakládání s obalovými odpady, kde dominuje především materiálové využití. Míra recyklovaných odpadů z obalů se zvýšila na 67,9 % v roce 2020, a s rezervou tedy splňuje cíl pro daný rok (65 %). Míra celkového využití odpadů z obalů v roce 2020 činila 77,3 %, a cíl pro daný rok (70 %) byl tedy rovněž splněn.

V současnosti je v odpadovém hospodářství stěžejním trendem snaha o přechod na oběhové hospodářství a důraz je kladen na prevenci vzniku odpadů, opětovné využití výrobků, recyklaci a přeměnu na energie namísto těžby nerostných surovin a skládkování odpadů.

Staré ekologické zátěže a brownfieldy jsou projevem negativních důsledků hospodářské činnosti, a to nejen průmyslu a energetiky. Lokality starých ekologických zátěží se průběžně mapují a inventarizují, hlavně z důvodu jejich následné sanace, pomocí níž lze snižovat jejich počet a možná rizika pro ekosystémy i lidské zdraví. V letech 2018-2021 probíhal na území celé ČR projekt národní inventarizace kontaminovaných míst (NIKM). Po dokončení NIKM bylo k 31. 12. 2021 v databázi SEKM (Systém evidence kontaminovaných míst) celkem 10 134 aktualizovaných a validovaných záznamů kontaminovaných míst a potenciálně kontaminovaných míst¹⁶. Ty se průběžně mapují a inventarizují, hlavně z důvodu jejich následné sanace, pomocí níž lze snižovat jejich počet a možná rizika pro ekosystémy i lidské zdraví. V období 2010–2019 byly při splnění podmínek nápravných opatření ukončeny sanace 590 lokalit starých ekologických zátěží (z toho v roce 2019 celkem 221 lokalit) a dalších 89 nápravných opatření bylo ukončeno v nevyhovujícím stavu (z toho v roce 2019 celkem 27 lokalit)¹⁷. Sanace starých ekologických zátěží v ČR jsou financovány vedle OPŽP zejména z prostředků MF ČR (tzv. „Ekologické smlouvy“) a z finančních prostředků jednotlivých resortů.

V současnosti nakládání s odpady v ČR upravuje zákon č. 541/2020 Sb., odpadech, který je účinný od 1. 1. 2021. Zákon stanovuje práva a povinnosti osobám v oblasti odpadového hospodářství a prosazuje základní principy oběhového hospodářství, ochrany životního prostředí a zdraví lidí při nakládání s odpady. Nakládání s výrobky s ukončenou životností upravuje zákon č. 542/2020 Sb., účinný od 1. 1. 2021. Nakládání s odpady z obalů upravuje zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů. Ve sbírce předpisů ČR již vyšel nový zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí, který

¹⁶ V roce 2019 došlo ke spojení původní databáze SEKM se seznamem ÚAP a dále s ostatními databázemi jiných resortů, které v nich evidovaly staré ekologické zátěže, resp. kontaminovaná místa ve své působnosti. Do databáze byly rovněž přidány indicie o potenciální přítomnosti kontaminovaného místa, které byly vytipovány agenturou CENIA ze studia mapových podkladů z dálkového průzkumu Země. Počet záznamů o lokalitách se tímto rozšířením zvýšil (platí i pro sanace) a při vlastním procesu inventarizace dochází k dalšímu nárůstu lokalit.

¹⁷ Jedná se o počet sanací celkem, vč. sanací financovaných mimo OPŽP.

má rovněž vliv na směřování odpadového hospodářství ve specifické oblasti nakládání s vybranými plastovými výrobky.

Cíle pro nakládání s odpady a opatření pro jejich dosažení jsou stanoveny Plánem odpadového hospodářství České republiky (dále také „POH“ nebo „POH ČR“). Vláda ČR schválila v květnu 2022 aktualizaci POH pro období 2015 až 2024 s výhledem do roku 2035. Potřeba aktualizace byla vyvolána změnami národní (zákon o odpadech) a evropské (směrnice EU) odpadové legislativy. Aktualizace byla důležitá také pro schválení čerpání prostředků na opatření v oblasti odpadového hospodářství v novém Operačním programu Životní prostředí 2021+. Aktuální cíle POH se zaměřují zejména na předcházení vzniku odpadů, postupné omezování skládkování a zajištění dostatečných kapacit zařízení pro zpracování a využití odpadu.

EU by podle plánu měla efektivněji nakládat s materiály a soustředit se na jejich opětovné využívání. Čtyři nové směrnice o odpadech v posledním balíčku opatření týkajících se oběhového hospodářství přináší nové cíle v oblasti nakládání s odpady, pokud jde o předcházení vzniku odpadu, jeho opětovné použití, recyklaci a skládkování. S ohledem na soulad s principy oběhového hospodářství a potřebu splnit nově stanovené evropské cíle pro oběhové hospodářství, je nezbytné razantní snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současné zvyšování jejich materiálového a energetického využití. Základní strategií, která by v nejbližších letech měla určovat kroky České republiky pro splnění tohoto úkolu, je Strategický rámec Cirkulární Česko 2040, který v prosinci 2021 přijala vláda. Strategický rámec se zaměřuje na 10 prioritních oblastí: Produkty a design, Spotřeba a spotřebitelé, Odpadové hospodářství, Průmysl, suroviny, stavebnictví, energetika, Bioekonomika a potraviny, Cirkulární města a infrastruktura, Voda, Výzkum, vývoj a inovace, Vzdělávání a znalosti a Ekonomické nástroje. Náklady na realizaci opatření plynoucí z přijaté strategie by měly být výraznou měrou kryty z Národního plánu obnovy, konkrétně z komponenty 2.7, a nového OPŽP 2021–2027, kde bude podpora oběhového hospodářství součástí Specifického cíle 1.5.

Specifický cíl 3.1 Prevence vzniku odpadů

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 3.1 a dostupných údajů o projektech v realizaci lze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 u většiny sledovaných indikátorů. Výjimkou je naplňování výsledkového indikátoru 40210 „Odpadová náročnost výroby“.

V rámci specifického cíle 3.1 jsou podporovány projekty a aktivity zacílené na prevenci vzniku odpadu, a to komunálního (aktivita 3.1.1.) a průmyslového (aktivita 3.1.2). Pro sledování pokroku v naplňování cíle byl pro každou aktivitu z těchto oblastí stanoven jeden hlavní výstupový a jeden výsledkový indikátor. Data jsou získávána od žadatelů/příjemců, řídicího orgánu nebo ze statistik.

U výsledkového indikátoru 40210 „Odpadová náročnost výroby“ dosažená hodnota k datu 31. 12. 2021 činí 1 005 286 t/rok a od posledního hodnoceného období se nezměnila. Cílová hodnota indikátoru byla z původní hodnoty 992 581 t/rok změněna ve vazbě na realokaci finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 961 585 t/rok, přičemž výchozí hodnota indikátoru byla 1 114 564 t/rok a žádoucí směr ukazatele je pokles. Vzhledem ke změně cílové hodnoty vychází nyní výsledek hůře než v předchozím hodnoceném období. Jedná se o ukazatel snížení množství vyprodukovaného odpadu v procesu výroby danou výrobní technologií při zařazení inovativních technologií do provozu či výroby; data se vztahují k objemům projektovaného uspořádaného množství nevyprodukovaného odpadu. Tento výsledkový indikátor odkazuje na stav, který by měl být realizací opatření dosažen, tj. posílení role prevence vzniku odpadů přímo ve výrobním procesu a přerušení závislosti nárůstu produkce odpadů a ekonomického růstu. Zdrojem dat pro sledování je v tomto případě statistika, u podpořených projektů se data k indikátoru nesledují, resp. nejsou vykazovány v přehledech projektových indikátorů. Nelze tak jednoznačně posoudit vliv podpořených projektů na změnu hodnoty indikátoru a nelze odhadnout, zda bude indikátor k rozhodnému datu splněn na 100 %.

Druhý sledovaný indikátor, který má vazbu na aktivity v oblasti produkce průmyslového odpadu, je indikátor výstupu 40202 „Množství nevyprodukovaného průmyslového odpadu“. Je sledován u projektů podpořených v rámci aktivity 3.1.2 – Předcházení vzniku průmyslových odpadů; vykazovaná data se vztahují k množství odkloněného (nevyprodukovaného) odpadu při zařazení inovativních technologií do provozu či výroby dosaženého pomocí podpořené technologie. Alokace pro SC 3.1 „Prevence vzniku odpadů“ nicméně první roky programového období byla převážně čerpána v podporované aktivitě 3.1.1 zaměřené na předcházení vzniku komunálních odpadů (kompostéry, re-use centra) a míra naplňování indikátoru je prozatím relativně nízká, kdy dosažená hodnota odpovídá 30,04 % cílové hodnoty). V rámci 122. výzvy, vyhlášené v roce 2020 došlo ke zlepšení stavu ohledně nízkého zájmu v podporované aktivitě 3.1.2. Většina projektů je zaměřena na prevenci vzniku nebezpečných odpadů ve společnostech. Vedle ukončených projektů a projektů v realizaci je v této aktivitě 3.1.2. nyní také vyšší počet projektů s vydaným právním aktem. Celkový závazek všech projektů v různém stupni realizace činí 3 805 t/rok. Cílová hodnota indikátoru byla z původní hodnoty 1 500 t/rok zvýšena ve vazbě na realokaci finančních prostředků (navýšení alokace). Pokud budou projekty v realizaci a projekty schválené v poslední výzvě úspěšně dokončeny a budou splněny závazky, k nimž se v projektech zavázali žadatelé/příjemci, lze předpokládat, že cílová hodnota indikátoru stanovená v programu (1 881 t/rok) bude na konci sledovaného období dosažena, resp. projekty mají v souhrnu potenciál cílovou hodnotu výrazně překročit.

V oblasti produkce komunálního odpadu se posuzuje v rámci cíle 3.1 nárůst kapacit pro předcházení vzniku komunálních odpadů pomocí výstupového indikátoru 40106 „Nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku komunálního odpadu“. Cílová hodnota tohoto indikátoru byla z původní hodnoty 160 000 t/rok významně zvýšena ve vazbě na realokaci finančních prostředků (navýšení alokace) a to na hodnotu 200 657 t/rok. Podporují se nově budovaná sběrná místa, kde lze odložit věc tak, aby se z ní nestal odpad a mohla tak být opětovně, po opravě, úpravě nebo opakovaným použitím opět užívány spotřebiteli. Může se tak např. jednat o nakládání s textilem nebo zavádění systémů door-to-door a budování re-use center, přičemž v praxi převažovaly projekty zaměřené na domácí kompostování. K datu 31. 12 2021 dosahovala hodnota indikátoru výše 193 347 t/rok, to odpovídá míře naplňování zvýšeného cílové hodnoty indikátoru na úrovni 96 %. Zde došlo k posunu od předchozího hodnoceného období, kdy míra plnění dosahovala hodnoty 89,7 % (data od žadatelů/příjemců). Relevantní projekty byly předkládány a schvalovány převážně ve 40., 68., 103. a 122. výzvě, přičemž poslední uvedená výzva byla vyhlášena v roce 2020. Řada projektů je nyní ještě ve fázi fyzické realizace nebo má na akci vydaný právní akt, přičemž závazky z těchto projektů ke dni 31. 12. 2021 dosahovaly hodnoty 237 090 t/rok tzn. očekávanou míru plnění 118 % cílové hodnoty. Zde došlo naopak k poklesu očekávané míry plnění vzhledem k vyšší cílové hodnotě, kdy v předchozím období závazky dosahovaly úrovně 147,65 %. Při úspěšné realizaci, resp. dokončení podpořených akcí a dodržení závazků přijatých žadateli/příjemci lze i tak předpokládat, že cílová hodnota indikátoru bude na konci sledovaného období dosažena.

Výsledkem podpořených aktivit by měla být efektivní kapacita v obcích, resp. domácnostech, měřená pomocí indikátoru 40110 „Kapacita pro předcházení vzniku komunálních odpadů“. Hodnota indikátoru měřená v tunách za rok vyjadřuje celkové množství věcí (výrobků) z domácností připravených k opětovnému použití. V rámci sledování se vychází z již nenulové výchozí hodnoty (16 tis. t/rok) a sleduje se žádoucí trend postupného nárůstu na cílovou hodnotu 211 640 t/rok. Cílová hodnota indikátoru byla navýšena z původní hodnoty 172 000 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace). K datu 31. 12. 2021 je vykazována dosažená hodnota 209 348 t/rok, což odpovídá naplnění indikátoru z necelých 99 %. K 31. 12. 2021 byl zazávazkována hodnota 236 236,60 t/rok. Hodnota indikátoru je získávána prostřednictvím indikátoru 40106, lze tak předpokládat, že cílová hodnota výsledkového indikátoru by měla být bez problémů dosažena.

Tabulka 27: Stav naplňování indikátorů PO 3 - specifický cíl 1. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku komunálního odpadu (t/rok)	O	0	200 657	237 090 (118 %)	193 347 (96 %)	Ž/P
Množství nevyprodukovaného průmyslového odpadu (t/rok)	O	0	1 881	3 805 (202 %)	642 (34 %)	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Kapacita pro předcházení vzniku komunálních odpadů (t/rok)	R	16 000	211 640	-	209 348	ŘO
Odpadová náročnost výroby (t/rok)	R	1 114 564	961 585	-	1 110 275	MŽP

Specifický cíl 3.2 Zvýšit podíl materiálového a energetického využití odpadů

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 3.2 spíše nelze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 u většiny sledovaných indikátorů.

Smyslem tohoto SC je dosažení zvýšení podílu využívaných odpadů na základě podpory odděleného sběru odpadů, budování třídících linek a zařízení na recyklaci odpadů a systémů na podporu odděleně sbíraných a následně využívaných specifických druhů odpadů (papír, plast, sklo, BRKO a kovy) a podpory zavádění tzv. systému „door-to-door“. Vyšší podíl materiálového využití odpadů přispěje k plnění cílů v oblasti předcházení vzniku odpadů a recyklace a ke snížení spotřeby primárních zdrojů.

Podpora energetického využití odpadů je zaměřena především na problematické druhy odpadů, které již nelze dále dostatečně materiálově využít (např. v důsledku jejich znečištění nežádoucími příměsemi). Na podporovaná opatření v tomto specifickém cíli byla vyčleněna více než polovina (přibližně 56,4 %) celkové alokace PO 3 a alokace pro SC 3.2 byla v průběhu implementace programu ještě zvýšena převodem finančních prostředků ve výši 19 mil EUR z PO 1. Podporované aktivity v rámci specifického cíle 3.2 jsou zaměřené na výstavbu a modernizaci zařízení pro sběr, třídění a úpravu odpadů, materiálové a energetické využití odpadů a pro nakládání s nebezpečnými odpady.

Pro hodnocení pokroku ve specifickém cíli 3.2 bylo stanoveno celkem devět různých hlavních indikátorů, z toho jsou čtyři indikátory výsledkové. U SC 3.2 jsou výrazné rozdíly v míře naplnění cílových hodnot indikátorů – a to jak v případě závazků, tak i dosažených hodnot. Je třeba ale vzít v úvahu, že podstatná část projektů je stále v realizaci a dokončena bude až v následujících letech.

Dosažená hodnota jednotlivých výstupových indikátorů se pohybuje v širokém rozmezí od 16 % do 67 %. Výstupové indikátory SC 3.2 lze stručně vyhodnotit následovně:

Indikátor 40102 „Kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití ostatních odpadů“ (t/rok) sleduje projekty, které jsou zaměřené na technologie a zařízení na třídění a úpravu různých kategorií odpadů

(zařízení na recyklaci odpadů, kompostárny, zařízení na úpravu elektroodpadu, autovraků atd.). Cílová hodnota indikátoru byla zvýšena z původní hodnoty 300 000 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 323 153 t/rok. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován z 55 % (176 213 t/rok) a smluvně zazávazkováno je 110 % cílové hodnoty (355 837 t/rok). Pokud budou projekty s vydaným rozhodnutím včas realizovány a přinesou minimálně efekty deklarované příjemci, lze očekávat naplnění indikátoru.

Hodnota výstupového indikátoru 40901 „Kapacita nově podpořených nebo zmodernizovaných zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady“ dosažená k 31. 12. 2021 je na velmi nízké úrovni, zároveň byla cílová hodnota indikátoru na základě revize programu zvýšena, z původní hodnoty 50 000 t/rok na hodnotu 53 859 t/rok. Řada projektů je nyní ještě ve fázi fyzické realizace nebo má na akci vydaný právní akt – zazávazkováno jsou žádosti se souhrnným očekávaným efektem 50 247 t/rok, což odpovídá míře naplnění indikátoru 93 %. Pokud bude většina projektů úspěšně dokončena a splněny závazky podpořených akcí, lze předpokládat, že hodnota indikátoru se bude na konci sledovaného blížit cílové hodnotě.

Indikátor 40701 „Kapacita nově vybudovaných nebo zmodernizovaných zařízení na energetické využití ostatních odpadů“ sleduje podporu budování nebo modernizace zařízení na energetické využívání ostatních odpadů (ZEVO, zařízení pro plazmové zplyňování odpadu, zařízení pro spalování, bioplynové stanice). Dosažená hodnota výstupového indikátoru se skokově zvýšila proti situaci při předchozím hodnoceném období (z hodnoty míry naplňování 1,2 % na úroveň 55 %, nicméně je stále na nízké úrovni a v tomto případě je ohroženo dosažení cílové hodnoty tohoto indikátoru, evidované závazky v podpořených projektech dosahují 72 % cílové hodnoty.

Dosažená hodnota výstupového indikátoru 40101 „Zvýšení kapacity pro recyklaci odpadů“ je stále na velmi nízké úrovni (16 %) a v tomto případě je ohroženo dosažení cílové hodnoty tohoto indikátoru, evidované smluvní závazky v podpořených projektech dosahují 49 % cílové hodnoty, a to je dokonce méně než v předchozím hodnoceném období (53 %).

V rámci revize programu byla provedena nová kalkulace indikátoru 40103 „Nově vytvořená kapacita systémů separace a svozu všech odpadů“. Cílová hodnota tohoto indikátoru byla při přípravě programu stanovena na základě nesprávných předpokladů, v rámci revizí byla cílová hodnota indikátoru 40103 snížena, z původní hodnoty 400 000 t/rok na hodnotu 345 000 t/rok. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován ze 67 %, evidované smluvní závazky v podpořených projektech dosahují 98 % cílové hodnoty a dá se tak předpokládat, že cílová hodnota tak bude na konci programového období téměř dosažena.

Výsledkové indikátory SC 3.2 lze stručně vyhodnotit následovně (uvedené cílové hodnoty jsou stanoveny pro úroveň celé ČR a dosažené hodnoty se zjišťují s centrálních statistik. Na úrovni výsledku nelze vždy zcela odlišit přínos jednotlivé intervence, v tomto případě OPŽP.):

Cílová hodnota indikátoru 40711 „Celkové množství energeticky využitých ostatních odpadů“ byla zvýšena z původní hodnoty 1 409 000 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 1 439 871 t/rok, přičemž výchozí hodnota indikátoru byla 1 009 000 t/rok. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován na úrovni necelých 92 %.

Cílová hodnota indikátoru 40911 „Využití nebezpečného odpadu“ byla zvýšena z původní hodnoty 416 474 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 424 429 t/rok, přičemž výchozí hodnota indikátoru byla 313 403 t/rok. Indikátor sleduje zvýšení množství využití nebezpečného odpadu včetně zdravotnických odpadů. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován na úrovni necelých 114 %. Cílová hodnota indikátoru je tedy dosažena.

Pomocí indikátoru 40105 „Celkové množství materiálově využitého ostatního odpadu“ se sleduje navýšení celkového množství ostatního odpadu využitého na nově vybudovaných a starších zmodernizovaných zařízeních pro materiálové využití odpadů na základě podpořených projektů (zařízení na recyklaci, třídění, úpravu a využití odpadů). Cílová hodnota indikátoru byla zvýšena z původní hodnoty 40 936 620 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 42 388 596 t/rok, přičemž výchozí hodnota indikátoru byla 22 122 976 t/rok. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován na úrovni necelých 77 %.

Indikátor 40104 „Množství odpadů zpracovaných v systémech separace a svozu všech odpadů“ sleduje se navýšení kapacity nově vybudovaných a modernizovaných stávajících systémů separace a svozu odpadů (sběrné dvory, vybavení pro svoz, překladiště, třídící a dotřídovací linky). Cílová hodnota indikátoru byla zvýšena z původní hodnoty 42 481 265 t/rok na základě provedené realokace finančních prostředků (navýšení alokace) na hodnotu 44 016 200 t/rok, přičemž výchozí hodnota indikátoru byla 22 592 701 t/rok. Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplňován z necelých 75 %.

Tabulka 28: Stav naplňování indikátorů PO 3 - specifický cíl 2. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Zvýšení kapacity pro recyklaci odpadů (t/rok)	O	0	700 000	344 790 (49 %)	109 113 (16 %)	Ž/P
Kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití ostatních odpadů (t/rok)	O	0	323 153	355 837 (110 %)	176 213 (55 %)	Ž/P
Nově vytvořená kapacita systémů separace a svozu všech odpadů (t/rok)	O	0	345 000	338 749 (98 %)	229 456 (67 %)	Ž/P
Kapacita nově vybudovaných nebo zmodernizovaných zařízení na energetické využití ostatních odpadů (t/rok)	O	0	400 000	288 076 (72 %)	21974 (55 %)	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Kapacita nově podpořených nebo zmodernizovaných zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady (t/rok)	O	0	53 859	50 247 (93 %)	8 874 (16 %)	Ž/P
Množství odpadů zpracovaných v systémech separace a svozu všech odpadů (t/rok)	R	22 592 701	44 016 200	-	33 105 606	MŽP
Celkové množství materiálově využitého ostatního odpadu (t/rok)	R	22 122 976	42 388 596	-	32 632 675	MŽP
Celkové množství energeticky využitých ostatních odpadů (t/rok)	R	1 009 000	1 439 871	-	1 321 470	MŽP
Využití nebezpečného odpadu (t/rok)	R	313 403	424 429	-	482 931	MŽP

Specifický cíl 3.3 Rekultivovat staré skládky

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 3.3 lze spíše očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

U specifického cíle 3.3 se sledují dva hlavní indikátory (jeden výsledkový, jeden výstupový). Cílová hodnota výstupového indikátoru 40310 „Plocha rekultivovaných starých skládek z podpořených projektů“ byla změněna v návaznosti na snížení finanční alokace (o 10 mil EUR.) z původní hodnoty 480 722 m² plochy na hodnotu 251 223 m². Míra dosaženého pokroku se tak nyní pohybuje na úrovni 48 % nové cílové hodnoty, přičemž k datu 31. 12. 2021 je zazávazkováno 100 % cílové hodnoty a zvýšila se tak pravděpodobnost naplnění cíle na konci programového období.

Cílová hodnota indikátoru 40310 byla snížena (z hodnoty 1 429 677 m² na hodnotu 1 200 235 m², přičemž výchozí hodnota je 949 075 m²), v souvislosti s provedenou realokací – snížením objemu finančních prostředků určených pro tento SC. Z dat poskytnutých pro provedení evaluace vyplývá, že indikátor plochy zrekultivovaných skládek dosahoval ke dni 31. 12. 2021 hodnoty 1 070 264 m², což odpovídá míře dosažení nové cílové hodnoty z 89 %.

V případě tohoto specifického cíle se na základě snížení cílových hodnot výstupového i výsledkového indikátoru zásadně snížilo riziko nenaplnění plánovaných výstupů a výsledků, které bylo uvažováno na základě předchozího hodnocení.

Tabulka 29: Stav naplňování indikátorů PO 3 - specifický cíl 3. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Plocha rekultivovaných starých skládek z podpořených projektů (m²)	O	0	251 223	253 253 (100 %)	121 189 (48 %)	Ž/P
Plocha zrekultivovaných starých skládek (m²)	R	949 075	1 200 235	-	1 070 264	ŘO

Specifický cíl 3.4 Dokončit inventarizaci a odstranit staré ekologické zátěže

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 3.4 lze přibližně u poloviny stanovených indikátorů očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Při hodnocení pokroku na základě posouzení míry naplňování sledovaných indikátorů ve specifickém cíli 3.4 je třeba vzít v úvahu, že podstatná část projektů je stále v realizaci, přičemž v některých případech (zejména sanace) se jedná o náročnější akce a dokončeny budou až v následujících obdobích. Podporované aktivity zahrnují projekty na inventarizaci kontaminovaných a potenciálně kontaminovaných míst a kategorizaci priorit kontaminovaných míst podle závažnosti (aktivita 3.4.1), realizaci průzkumných prací a analýz rizik (aktivita 3.4.2) a sanaci vážně kontaminovaných lokalit (aktivita 3.4.3). Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 3.4 se na úrovni Programového dokumentu sleduje pět různých indikátorů, z toho jsou dva indikátory výsledkové, tři výstupové indikátory mají vazbu na uvedené tři aktivity.

Výstupový indikátor 41102 „Inventarizovaná místa s hodnocenou prioritou“ je naplňován prostřednictvím jediného projektu. Projekt 2. etapy národní inventarizace kontaminovaných míst realizuje Česká informační agentura životního prostředí se závazkem provést inventarizaci 9 053 inventarizovaných míst (z definice se jedná o nové lokality s přidělenou prioritou uvedené v databázi MŽP NIKM). Ke dni 31. 12. 2021 byla dosažena hodnota 8 437 inventarizovaných míst, což odpovídá míře naplnění indikátoru z 93 % a zázavazkováno je plnění na úrovni 101 %. Pokud bude projekt „2. etapa Národní inventarizace kontaminovaných míst“ úspěšně dokončen, bude cílová hodnota naplněna a dojde k naplnění jednoho ze dvou očekávaných výsledků tohoto cíle, tj. dokončení inventarizace kontaminovaných a potenciálně kontaminovaných míst.

Druhý výstupový indikátor 44101 „Celková rozloha sanovaných lokalit v ČR vztažená k určitému datu“ je důležitý pro sledování pokroku při dosažení druhého očekávaného výsledku v rámci specifického cíle 3.4 a to odstranění starých ekologických zátěží na území ČR. Zde je k datu 31. 12. 2021 evidovaná dosažená hodnota na úrovni 42 % cílové hodnoty, nicméně závazky evidované ke stejnému datu jsou ve výši

5 547 569 m², což řádově překračuje cílovou hodnotu stanovenou na 500 000 m². Splnění cílové hodnoty by tak nemělo být ohroženo.

Poslední z výstupových indikátorů 41101 „Počet zpracovaných analýz rizik“ se vztahuje k aktivitě 3.4.2 a nemá přímou vazbu na sledované výsledky v rámci specifického cíle 3.4. Cílová hodnota indikátoru byla stanovena na 80 analýz a k datu 31. 12. 2021 byl indikátor naplněn ze 79 %. V realizaci jsou ještě projekty, které dohromady tvoří závazek 68 dalších analýz a vzhledem k povaze projektů a dosavadnímu pokroku realizace aktivity je možné očekávat dosažení cílové hodnoty za předpokladu, že bude v rámci výzvy č. 155 podán a zároveň schválen dostatečný počet projektů.

Výsledek provedených opatření podpořených v rámci tohoto specifického cíle bude posuzován podle dvou výsledkových indikátorů. První z indikátorů 41110 „Evidovaná kontaminovaná místa“ má vazbu na aktivity 3.4.1 a 3.4.2 a sleduje počet všech kontaminovaných lokalit, kterým byla přidělena priorita na základě provedené inventarizace nebo závěrečné zprávy analýzy rizik. Míra naplnění indikátoru již nyní překročila cílovou hodnotu. Zdrojem těchto dat jsou oficiální statistiky odpadového hospodářství (ISOH), otázkou tak zůstává reálná míra vlivu prováděných opatření na hodnotu indikátoru; tu bude možné posoudit lépe až na základě konečných hodnot dosažených u indikátoru 41102.

Druhý výsledkový indikátor 40410 „Kubatura vytěženého, odčerpaného kontaminovaného materiálu“ má povahu spíše výstupového indikátoru a sleduje objem vytěžených, odčerpaných a demolovaných kontaminovaných materiálů uvedený v MŽP schválených závěrečných zprávách ze sanací. Cílová hodnota byla stanovena na 1 500 000 m³, ke dni 31. 12. 2021 je evidovaná dosažená hodnota 1 007 468 m³, což odpovídá míře plnění z 67 %. V projektech jsou k datu 31. 12. 2021 zazávazkované aktivity s celkovým výsledkem 184 165 m³. V případě zazávazkovaných projektů lze i se zahrnutím výchozí hodnoty (1 000 000 m³) předpokládat dosažení 79 % cílové hodnoty.

Tabulka 30: Stav naplňování indikátorů PO 3 - specifický cíl 4. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet zpracovaných analýz rizik	O	0	80	73 (91 %)	63 (79 %)	Ž/P
Inventarizovaná místa s hodnocenou prioritou	O	0	8 952	9 053 (101 %)	8437 (93 %)	Ž/P
Celková rozloha sanovaných lokalit v ČR vztahená k určitému datu (m²)	O	0	500 000	5 547 569 (1 110 %)	209 458 (42 %)	Ž/P
Kubatura vytěženého, odčerpaného kontaminovaného materiálu (m ³)	R	1 000 000	1 500 000	1 184 165 ¹⁸ (79 %)	1 007 468 (67 %)	ŘO

¹⁸ Jedná se o součet výchozí hodnoty (1 000 000) a hodnoty závazku u podpořených projektů (184 165).

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Evidovaná kontaminovaná místa	R	2 328	10 000	-	14 890 (149 %)	Databáze SEKM/NIK M

Specifický cíl 3.5 Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 3.5 lze očekávat dosažení cílových hodnot pouze u některých ukazatelů.

Principem tohoto opatření je omezování a snižování environmentálních rizik snižování rizik náhradou nebo rekonstrukcí technologií. Ve výstupech podpořených akcí se sledují počty pořizovaných přístrojů nebo techniky pro monitorování a měření emisí a počty vybudovaných nebo rekonstruovaných zařízení s bezpečnějším provozem, ve výsledku by realizované projekty měly přinést nižší míru rizika při nakládání s nebezpečnými látkami. U specifického cíle 3.5 se sledují dva hlavní výstupové indikátory a jeden výsledkový. U SC 3.5 se jedná jen o malý počet projektů, které budou naplňovat stanovené indikátory, ke změnám hodnot tak dochází skokově.

Zdrojem dat pro výstupové indikátory jsou dokumentace žadatelů/příjemců. Pro indikátor 37005 „Počet pořízených přístrojů a technik pro monitorování a měření emisí“ byla stanovena cílová hodnota v počtu 1. K 31. 12. 2021 nicméně nebyl evidován žádný schválený projekt, který by mohl přispět k naplnění tohoto indikátoru. Dosažení cílové hodnoty vzhledem k tomu nelze předpokládat. U druhého výstupového indikátoru 40902 „Vybudovaná nebo rekonstruovaná zařízení“ je k datu 31. 12. 2021 dosažena hodnota 11, která odpovídá úrovni necelých 46 % cílové hodnoty. Závazky k 31. 12. 2021 jsou evidovány v počtu 11 zařízení. K naplňování tohoto indikátoru by měly ještě přispět projekty podpořené v rámci výzvy zahrnující využití inovativního finančního nástroje. V rámci této výzvy bylo podpořeno¹⁹ celkem 12 projektů. Celkově tak lze v současnosti očekávat dosažení hodnoty ve výši 23 vybudovaných nebo rekonstruovaných zařízení, což představuje 96 % cílové hodnoty indikátoru.

Tvorba výsledkového indikátoru 41011 „Míra rizika při nakládání s nebezpečnými látkami“ je vnímána jako poměrně složitá. Cílová hodnota se stanoví výpočtem dle jasně daného vzorce na základě dat z podpořených projektů. K datu 31. 12. 2021 byla dosažená hodnota relativní míry rizika vypočtena na úrovni 0,97, přičemž výchozí hodnota byla stanovena jako 1 a cílová hodnota 0,96. Dosažená hodnota se tak aktuálně přiblížila cílové hodnotě.

¹⁹ Údaj platný ke dni 24. 5. 2021, kdy bylo vydáno poslední Rozhodnutí o poskytnutí dotace v rámci této výzvy.

Tabulka 31: Stav naplňování indikátorů PO 3 - specifický cíl 5

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet pořízených přístrojů a technik pro monitorování a měření emisí	O	0	1	0 (0 %)	0 (0 %)	Ž/P
Vybudovaná nebo rekonstruovaná zařízení	O	0	24	11 (46 %)	11 (46 %)	Ž/P
Míra rizika při nakládání s nebezpečnými látkami	R	1	0,96	resp. 23 (96 %) při zahrnutí výzvy IFN	0,97	ŘO

3.3.3 Regionální analýza

V případě prioritní osy 3 se regionální analýza zaměřuje na tři oblasti:

- Prevence vzniku odpadů (SC 3.1)
- Materiálové a energetické využití odpadů (SC 3.2)
- Rekultivace starých skládek, ekologické zátěže a rizika (SC 3.3, SC 3.4, SC 3.5)

Předmětem regionální analýzy není podrobné vyhodnocení všech potenciálních faktorů ovlivňujících ukazatele regionálního odpadového hospodářství. Pozornost je místo toho zaměřena na vyhodnocení vztahu mezi regionálním rozložením podpory z OPŽP 2014–2020 a vybranými regionálními specifiky krajů ČR přímo v sektoru odpadového hospodářství. Jelikož základní produkční jednotkou komunálního odpadu je fyzická osoba s určitým dlouhodobě převládajícím místem pobytu bez ohledu na úroveň její ekonomické aktivity, jsou regionální ukazatelé odpadového hospodářství i regionální údaje o velikosti finanční podpory vztaženy vždy na střední stav obyvatelstva daného území.

Vstupními daty analýzy jsou tedy za sektor odpadového hospodářství údaje o produkci komunálního odpadu, o vytvořených kapacitách prevence vzniku komunálního odpadu, o množství materiálově a energeticky využitého komunálního odpadu a vytvořených kapacitách na separaci a sběr využitelných složek komunálního odpadu, o množství komunálního odpadu odstraněného skládkováním, o celkových finančních zdrojích na podpořené projekty, o celkových zdrojích EU a státního rozpočtu (SR) na podpořené projekty, vše na obyvatele dle krajů. Údaje o počtu projektů nejsou vztaženy na počet obyvatel.

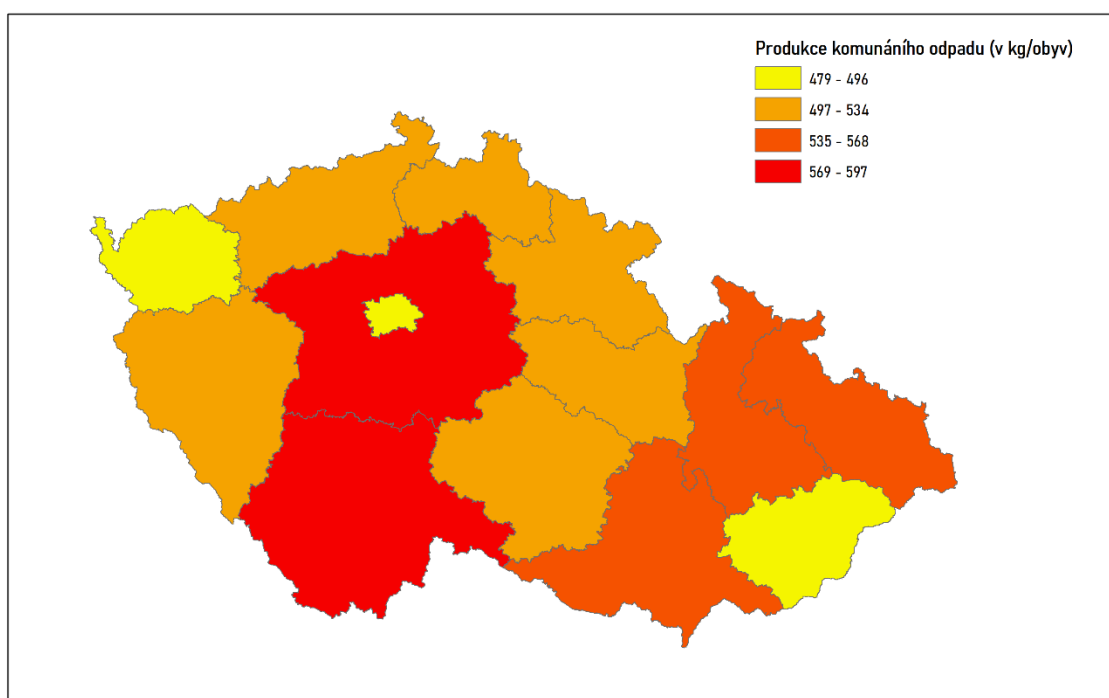
Zde použitá metoda vyhodnocení multidimenzionálního vztahu mezi ukazateli odpadového hospodářství a finanční podporou spočívá v přeškálování všech vstupních ukazatelů technikou MinMax do intervalu [0,1] a jejich zobrazení v rovnoběžném souřadnicovém systému. Tímto způsobem lze sledovat, ve kterých ukazatelích jednotlivé kraje rámcově odpovídají či výrazně vybočují z rovnoměrného rozložení podpory vůči územním specifickým odpadového hospodářství. Znakem výrazného vybočení z rovnoměrného rozložení je vysoký negativní i pozitivní sklon spojovacích linií mezi jednotlivými dimenzemi/ukazateli.

Prevence vzniku odpadů

Regiony ČR se vzájemně odlišují v tom, jaké množství komunálního odpadu jejich obyvatelstvo produkuje. Na mapě níže je možné vidět, že v produkci komunálního odpadu v roce 2020 má v přepočtu na obyvatelstvo nejvíce Středočeský spolu s Jihočeským krajem. Naopak Karlovarský a Zlínský spolu s Prahou má v současné době nejmenší hodnoty²⁰.

Obrázek 22: Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele jednotlivých krajů za rok 2020. Zdroj: Statistická ročenka životního prostředí ČR za rok 2020

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 3.1

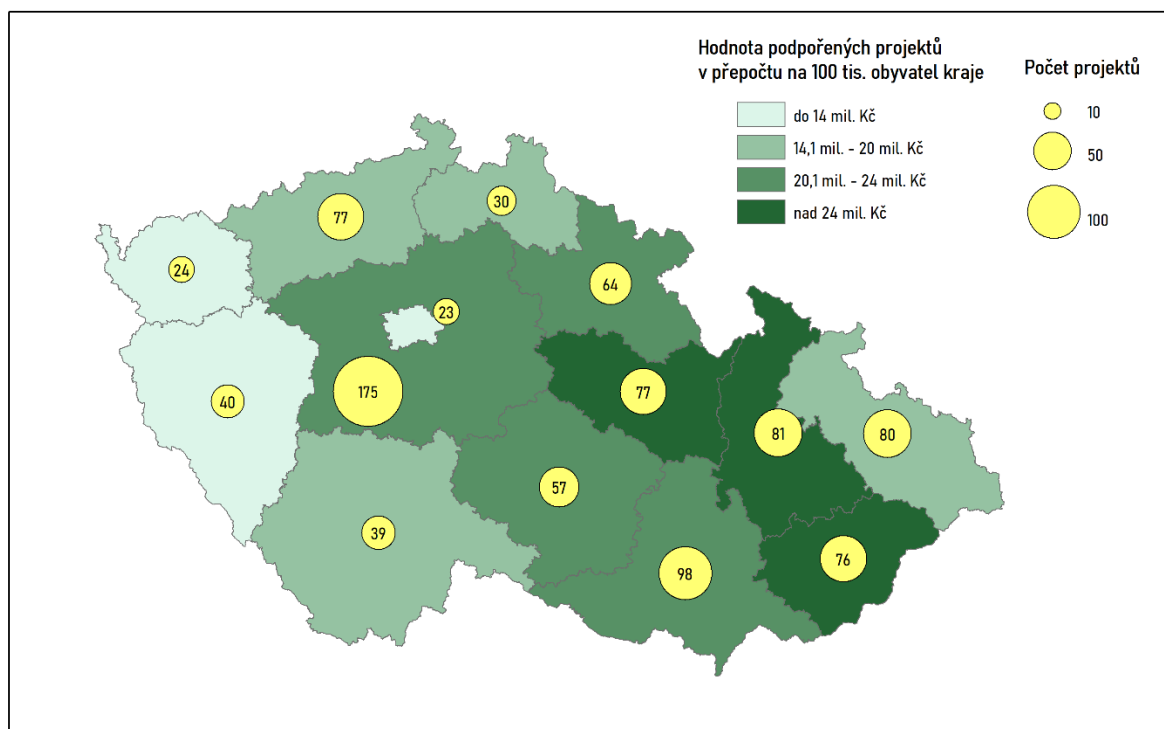
Tento specifický cíl se zaměřuje na prevenci vzniku odpadů. Dle obrázku č. 24 níže je vidět, že nejvíce projektů v přepočtu na obyvatele bylo podpořeno ve Středočeském kraji, naopak v Jihočeském kraji bylo podpořeno pouze 39 projektů. Přepočet poskytnutých prostředků na počet obyvatel nicméně ukazuje, že v případě Středočeského kraje šlo spíše o menší projekty a více prostředků na obyvatelstvo získaly kraje Zlínský, Pardubický či Olomoucký. Z nich pouze Olomoucký kraj má hodnotu produkce komunálního odpadu nadprůměrnou ve srovnání s celou ČR.

²⁰ V případě Prahy nastal pro rok relativně výrazný pokles oproti předchozím letům, který lze vysvětlit zásadním úbytkem turistů v hlavním městě a tedy i nižší produkcí komunálního odpadu jimi způsobenou.

Obrázek 23: Počet a hodnota podpořených projektů přepočtené na obyvatelstvo krajů ve Specifickém cíli 3.1.

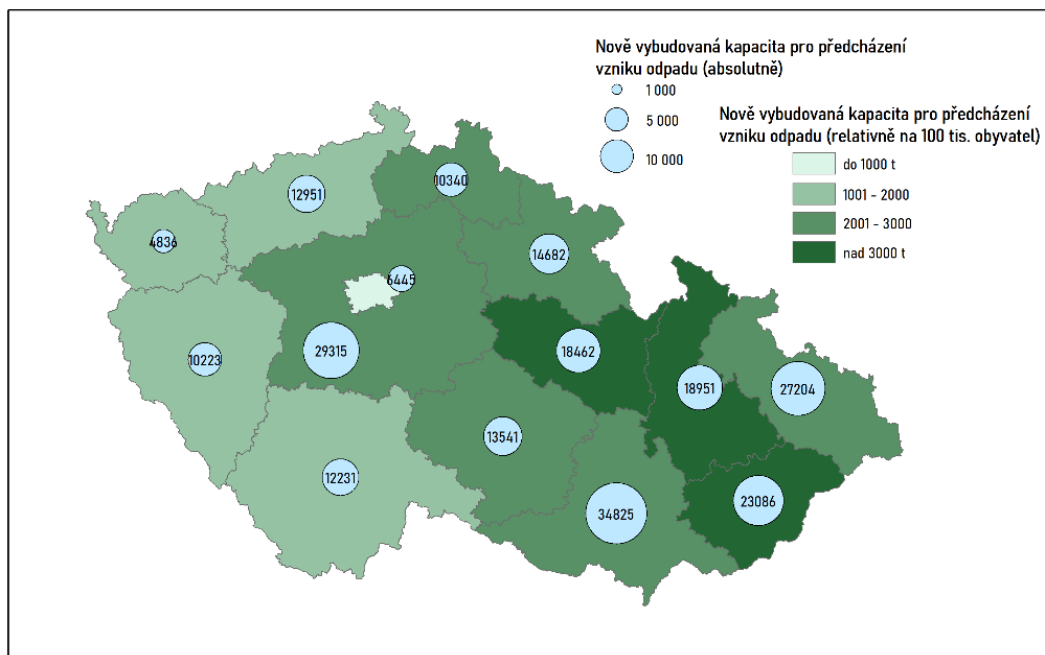
Zdroj: MS2014+

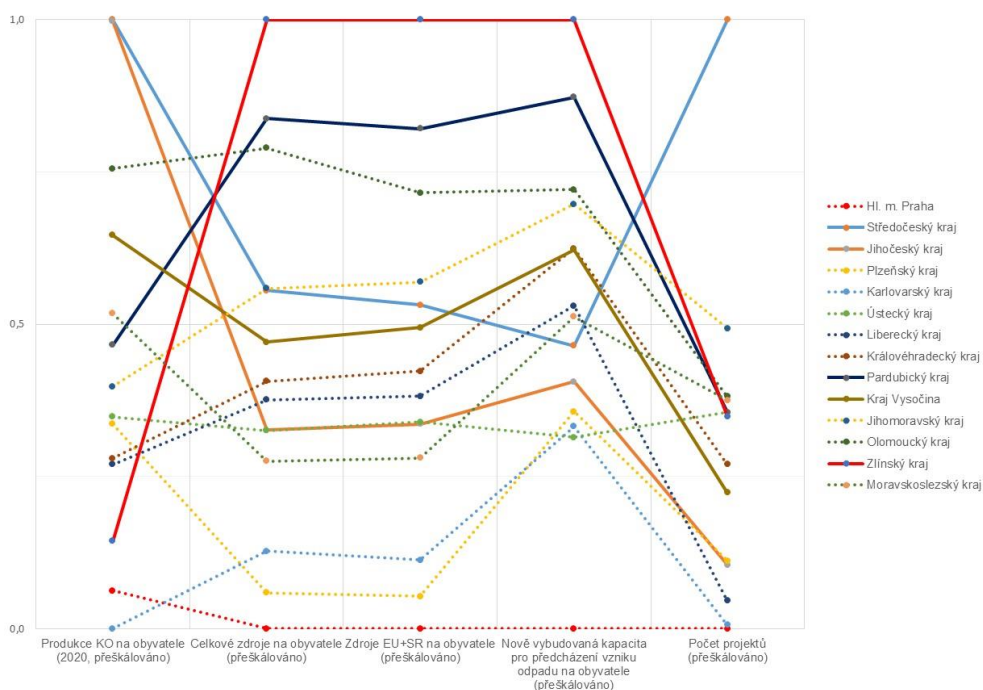
Využijeme-li indikátor 40106 „Nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku komunálního odpadu (SC 3.1)“, situace vypadá podobně. Opět dominuje Zlínský kraj, který vybuduje kapacitu pro předcházení komunálního odpadu ve výši téměř 4000 tun za rok na 100 000 obyvatel, následován Pardubickým a Olomouckým krajem. Naopak v Jihočeském kraji, kde je evidovaná produkce komunálního odpadu jedna z nejvyšších, je vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku komunálního odpadu plánována pouze ve výši 1900 tun za rok na 100 tis. obyvatel (což je pátá nejnižší hodnota ze všech krajů).

Obrázek 24: Nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku odpadu (absolutně i relativně) v projektech SC
3.1. Zdroj: MS2014+

Obrázek 25: Předcházení vzniku odpadů – vztah mezi produkcí a podporou OPŽP. Zdroj: veřejná část ISOH, data za rok 2020, ČSÚ, Porovnání krajů – aktualizace 20. 5. 2022, data za rok 2020, MS 2014+, vlastní výpočty

V grafu jsou plnou čarou zvýrazněny ty kraje, u kterých je zřejmá výrazná odchylka mezi intenzitou podpory a regionálním specifickým odpadového hospodářství. Ve Zlínském kraji je poměrně nízká úroveň produkce komunálního odpadu na obyvatele, nicméně intenzita podpory na prevenci vzniku KO byla v tomto kraji nejvyšší, a to nejen z hlediska velikosti vynaložených zdrojů a poskytnuté veřejné podpory, ale rovněž z hlediska nově vybudovaných kapacit. Obdobně, nicméně nikoli tak dramaticky, tomu bylo v kraji Pardubickém. V Jihočeském kraji bylo zjevně vůči intenzitě produkce komunálního odpadu na obyvatele realizováno výrazně méně projektů než v jiných krajích a rovněž celkové zdroje, finanční podpora ani velikost nově vybudovaných kapacit na prevenci vzniku komunálního odpadu neodpovídají postavení tohoto kraje z hlediska intenzity produkce komunálního odpadu. Obdobně si vedl Kraj Vysočina. Ve Středočeském kraji bylo realizováno zdaleka nejvíce projektů prevence vzniku komunálního odpadu, což je v souladu s vysokou specifickou produkcí komunálního odpadu, nicméně na obyvatele byla v tomto kraji vybudována pouze střední úroveň nových kapacit. Vyjmenované kraje vykazují znaky částečné neadekvátnosti územního rozložení podpory projektů prevence vzniku komunálního odpadu.

Materiálové a energetické využití odpadů

Využívání odpadů pro energetické a materiálové využití kombinuje celou řadu faktorů, na základě kterých je nutné přistupovat při vyhodnocování regionálních rozdílů. V první řadě jde o to, jak velké je množství vytríděného odpadu, se kterým lze dále pracovat. Za druhé hraje roli také zpracovatelská kapacita v daném kraji, která nepracuje vždy jen s odpadem, který je vyprodukován na daném území. S tím souvisí i to, že se do zpracovatelské kapacity počítají také odpady, které jsou přijaty ze zahraničí. Výsledkem pak jsou mezikrajské rozdíly ve využívání odpadů, které lze jen to malé míry ovlivňovat např. tím, jak zodpovědně se bude v daném regionu odpad třídit.

Pro ilustraci situace mezi regiony je v této analýze pracováno s využíváním plastů vycházejícím z informačního systému ISOH. Tabulka níže ukazuje množství produkovaného plastu jako odpadu v tunách za rok 2018, v následujícím sloupci je pak představeno, na jak velké množství tohoto plastu je aplikován kód R12 – což znamená úprava odpadů před jejich materiálovým a energetickým využitím²¹. Tato hodnota tedy neznamená, že je dané množství plastu skutečně takto využito, ale že se takové množství plastu na využití připravuje.

Je možné vidět rozdíly v produkci plastových odpadů na obyvatelstvo, je však nutné říci, že není rozlišen původce, jde tedy o firemní odpad i odpad z domácností. V produkci plastu tedy dominuje Pardubický a Plzeňský kraj, naopak Liberecký se drží na velmi nízkých úrovních. V Pardubickém, Plzeňském, ale i Moravskoslezském je následně velké množství plastů připraveno na energetické a materiálové využití.

²¹ Podrobněji je definice kódu R12 v příloze 5 k zákonu č. 541/2020 Sb. o odpadech.

Tabulka 32: Produkce plastů a jeho zpracování dle kódu R12 v jednotlivých krajích v roce 2018. Zdroj: ISOH

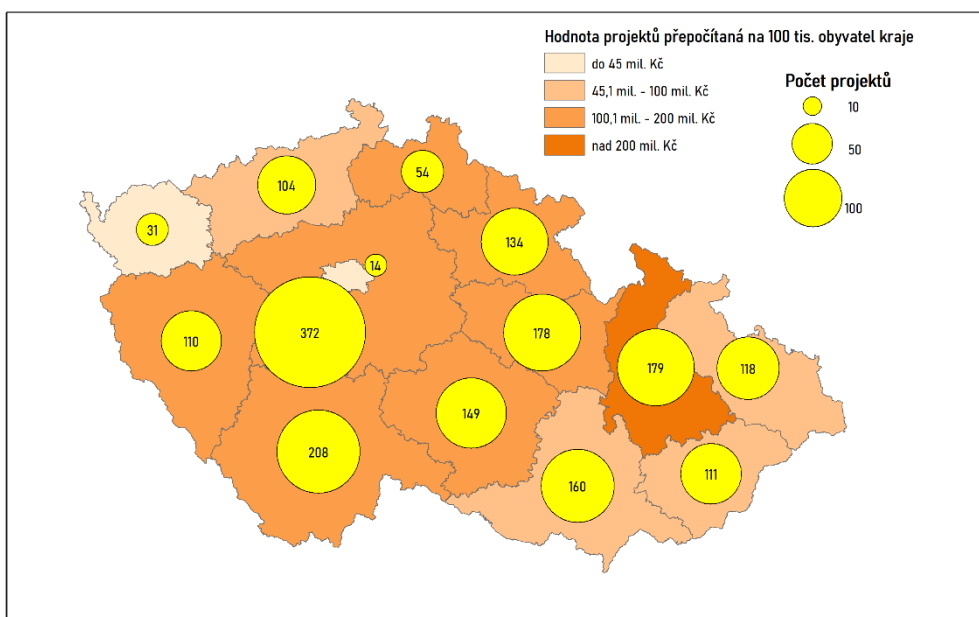
Kraj	Celková produkce plastů (v t)	Produkce plastů v přepočtu na 1000 obyvatel kraje (t)	Množství vyříděných plastů s označením R12	Podíl plastů s označením R12 na celkové produkci
Hlavní město Praha	27 142	12,1	16 113	59 %
Jihočeský	18 760	13,9	8 918	48 %
Jihomoravský	25 172	13,9	16 573	66 %
Karlovarský	7 165	12,0	3 519	49 %
Kraj Vysočina	18 627	18,7	9 504	51 %
Královéhradecký	17 202	14,1	7 756	45 %
Liberecký	7 991	6,3	2 769	35 %
Moravskoslezský	33 846	20,9	24 923	74 %
Olomoucký	19 000	14,7	9 241	49 %
Pardubický	18 338	31,3	16 362	89 %
Plzeňský	23 453	31,5	18 614	79 %
Středočeský	47 759	23,7	33 116	69 %
Ústecký	18 243	17,1	13 962	77 %
Zlínský	14 753	17,9	10 357	70 %
CELKEM	297 431	17,9	191 727	70 %

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 3.2

Specifický cíl 3.2 se zaměřuje na navýšení podílu odpadu, který se materiálově či energeticky využije. Jak se mu to daří v různých regionech, napoví mapy uvedena níže, která prezentují několik údajů. V první řadě jde o množství projektů. Nejvíce projektů zaznamenal dosud Středočeský kraj a Jihočeský kraj, nejvíce prostředků bylo investováno v kraji Olomouckém.

Obrázek 26: Počet a hodnota projektů přepočtená na počet obyvatel kraje u SC 3.2. Zdroj: MS2014+

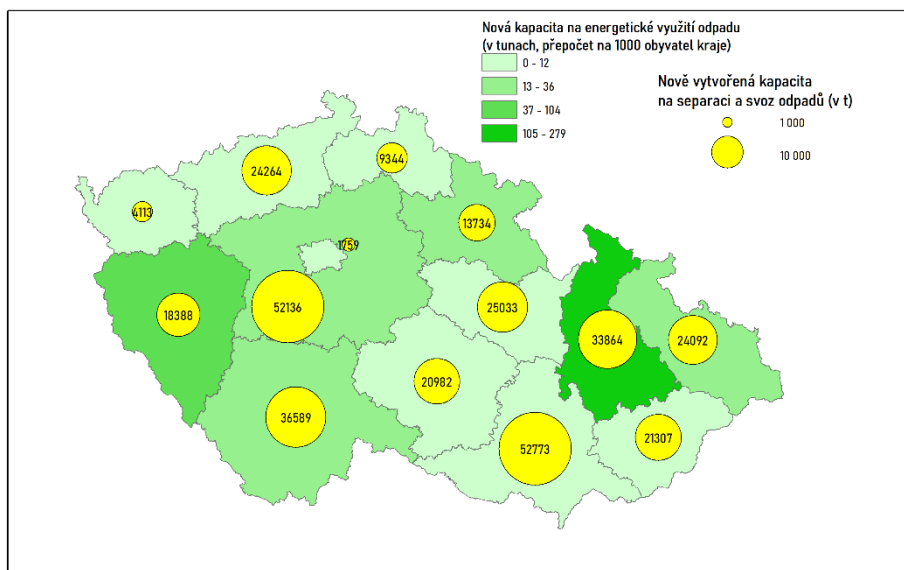

Na další mapě je ukázáno, jakou kapacitu předpokládají podpořené projekty ve svém kraji navýšit; a to jednak kapacitu pro separaci odpadů a jednak kapacitu zařízení na energetické využití odpadů (a to komunálních i ostatních odpadů dohromady).

V přepočtu na 1000 obyvatel svoji kapacitu na separaci odpadů navýšil Olomoucký kraj (absolutně o téměř 34 tis. t), na druhém místě je pak Jihočeský kraj (absolutně více než 36 tis. t), u nichž patří dosavadní produkce plastů spíše k podprůměrným. Olomoucký kraj pak spolu s Plzeňským navýšil svoji kapacitu pro energetické využití odpadu o nejvyšší hodnotu v přepočtu na obyvatele (o více než 100 t na 1 000 obyvatel, v absolutní hodnotě o více než 60 tis. t). V případě Olomouckého jde o správný krok, odpovídající tomu, že dosavadní podíl energetického a materiálového využití odpadu (alespoň dle dat týkajících se plastů) měl dosud nízkou hodnotu. Naproti tomu se nepodařilo tuto kapacitu rozšířit v kraji Karlovarském a či Zlínském.

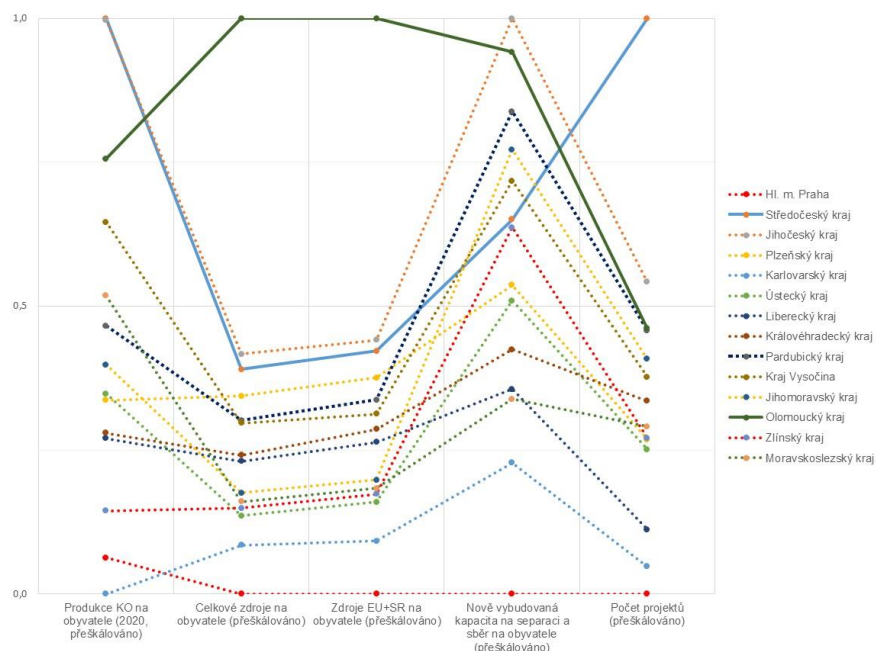
Obrázek 27: Nová kapacita na separaci a nová kapacita na energetické využití odpadu v krajích dle podpořených projektů v SC 3.2. Zdroj: MS2014+

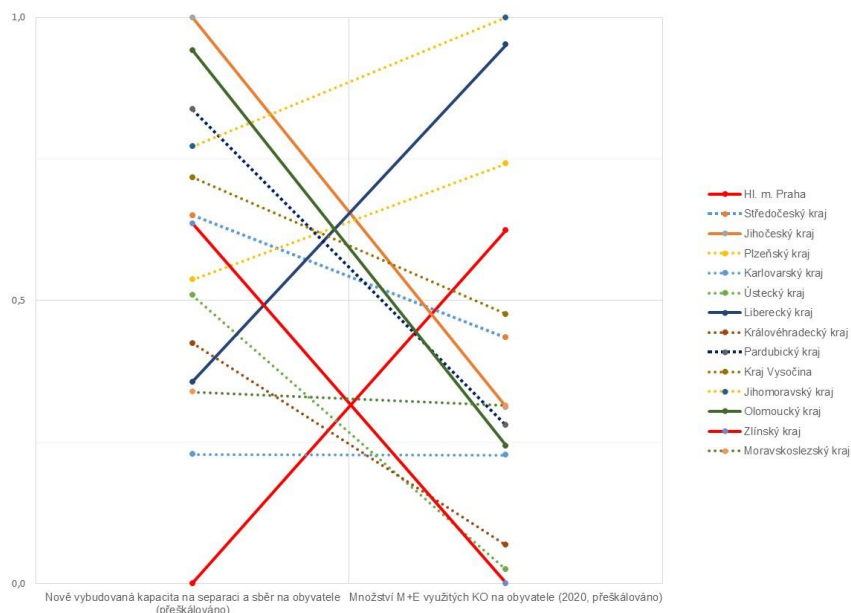
Z grafického zobrazení (viz graf níže) je patrná jistá soudržnost mezi územním rozložením podpory a nově vybudovanou kapacitou na separaci a sběr komunálních odpadů. V tomto ukazateli bylo ovšem oproti vynaloženým zdrojům a přidělené podpoře dosaženo vyšší variability výstupu mezi jednotlivými kraji, kdy nejefektivnější byly projekty realizované v Jihočeském, Pardubickém a Jihomoravském kraji. Poměrně vysoké kapacity byly vybudovány rovněž v Olomouckém kraji, nicméně za cenu výrazně vyšších finančních zdrojů a podpory.

Obrázek 28: Materiálové a energetické využití – vztah mezi produkcí, podporou OPŽP a nově vybudovanými kapacitami na separaci a sběr komunálního odpadu. Zdroj: veřejná část ISOH, data za rok 2020, ČSÚ, Porovnání krajů – aktualizace 20. 5. 2022, data za rok 2020, MS 2014+, vlastní výpočty

Obrázek 29: Materiálové a energetické využití odpadů – vztah mezi novou kapacitou na separaci a sběr komunálního odpadu a stávajícím materiálovým a energetickým využitím komunálního odpadu. Zdroj: veřejná část ISOH, data za rok 2020, ČSÚ, Porovnání krajů – aktualizace 20. 5. 2022, data za rok 2020, MS 2014+, vlastní výpočty

Zajímavý je vztah mezi skutečným množstvím materiálně a energeticky využitého komunálního odpadu na obyvatele a nově vybudovanými kapacitami na separaci a sběr odpadu na obyvatele. Zde totiž dochází k výjimce interpretace vysokého sklonu mezi těmito dvěma ukazateli, jelikož tyto ukazatele by měly být v inverzním vztahu (tj. čím více komunálního odpadu je v kraji skutečně využito v poměru k ostatním krajům, tím menší byla relativní potřeba vybudovat nové kapacity).

Tento vztah byl z racionálně dodržen např. v kraji Zlínském, Jihočeském a Olomouckém (v současnosti výrazně nízká míra využití komunálního odpadu následovaná relativně vyšší hodnotou nových kapacit na separaci a sběr využitelných složek komunálního odpadu), nebo v hlavním městě Praze a Libereckém kraji (relativně vysoká míra využitého komunálního odpadu doprovázená relativně nejnižší novou kapacitou na separaci a sběr). V souhrnu lze konstatovat, že územní rozložení podpory nových kapacit na separaci a sběr odpovídaly relativní potřebě tyto kapacity doplnit.

Rekultivace starých skládek, ekologické zátěže a rizika

V oblasti starých ekologických zátěží nám pro ilustraci aktuální situace pomůže tabulka níže, který uvádí počet lokalit starých ekologických zátěží v jednotlivých krajích na základě výstupů 2. etapy Národní inventarizace kontaminovaných míst. Nejvíce takových lokalit obsahuje Středočeský kraj následován kraji Olomouckým, Moravskoslezským a Plzeňským. V přepočtu na rozlohu kraje se ukazuje, že nejhustější síť takových lokalit má Hlavní město Praha a pak Olomoucký kraj. Zatímco Praha má spíše menší lokality, tak např. staré ekologické zátěže Moravskoslezského či Ústeckého kraje mají obecně větší velikost.

Tabulka 33: Počet nově vymezených lokalit starých ekologických zátěží vymezených v rámci 2. etapy Národní inventarizace kontaminovaných míst. Zdroj: Závěrečná zpráva projektu, CENIA

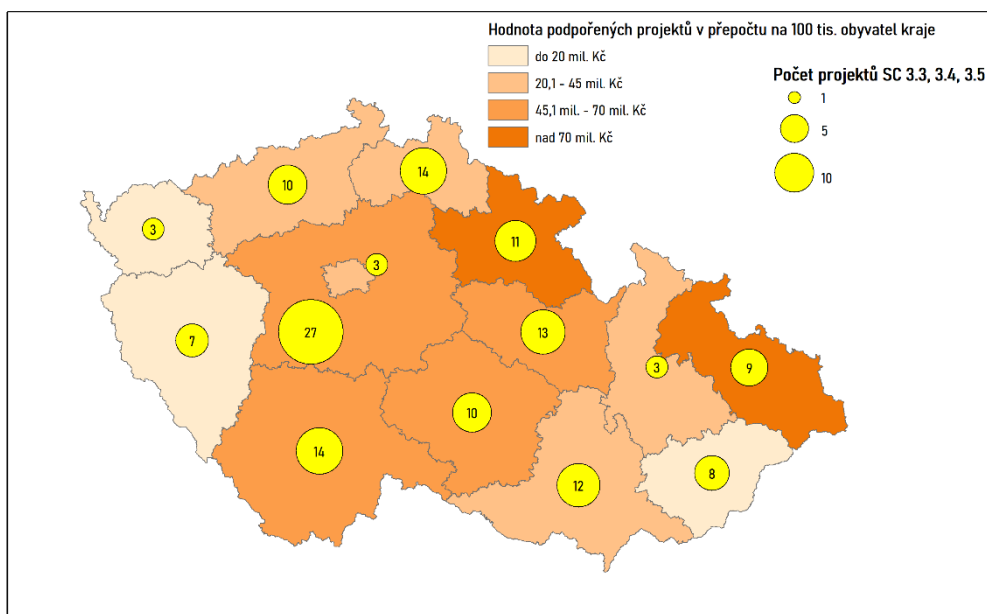
Okres	Celkem	Skládka TKO	Kontaminovaný areál	Manipulace s ropnými látkami	Průmyslová skládka	Jiné	Ostatní
ks							
Hlavní město Praha	577	93	163	69	158	25	69
Jihočeský	651	395	56	50	40	13	97
Jihomoravský	750	409	104	112	28	12	85
Karlovarský	277	115	48	37	15	20	42
Královéhradecký	514	210	159	66	22	13	44
Liberecký	473	224	72	28	30	51	68
Moravskoslezský	967	290	205	82	58	178	154
Olomoucký	996	458	139	50	65	198	86
Pardubický	584	212	151	94	29	30	68
Plzeňský	931	452	171	99	27	35	147
Středočeský	1627	837	214	260	92	31	193
Ústecký	702	359	126	35	35	71	76
Vysočina	590	327	64	85	47	7	60
Zlínský	495	238	67	24	53	65	48
Celkem	10 134	4619	1739	1091	699	749	1237
% z celku	100,00	45,58	17,16	10,77	6,90	7,39	12,20

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 3.3, 3.4, 3.5

Všechny uvedené specifické cíle se zaměřují na staré ekologické zátěže, každé ale z trochu jiného úhlu. Zatímco SC 3.3 se zaměřuje na rekultivaci starých skládek, SC 3.4 jde o správnou inventarizaci ekologických zátěží, SC 3.5 se zaměřuje na řízení procesu při odstraňování zátěží.

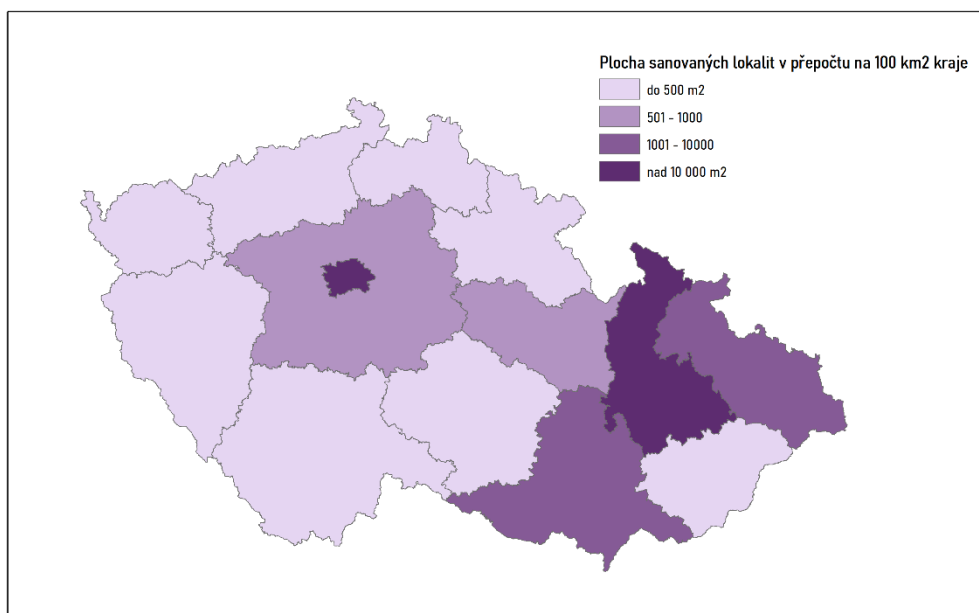
Nejvíce projektů směřovalo do Středočeského kraje, což odpovídá množství jednotlivých ekologických zátěží. Nejvíce peněz pak směřovalo hlavně do Moravskoslezského, ale také do Pardubického kraje či Jihočeského kraje – oba poslední zmíněné kraje nemají tak velké množství lokalit s ekologickou zátěží. Naopak poměrně málo ve srovnání s množstvím zátěží zamířilo do kraje Ústeckého nebo Karlovarského.

Obrázek 30: Počet a hodnota podpořených projektů přepočtená na počet obyvatel kraje v SC 3.3, 3.4 a 3.5. Zdroj: MS2014+

Podíváme-li se na celkovou plochu rekultivovaných skládek a sanovaných lokalit (tj. podpořené plochy jak v SC 3.3, tak v SC 3.4), vyjde nám, že v přepočtu na plochu byl nejvíce podpořen Olomoucký kraj a následně Praha. O něco méně, ale stále relevantně, byly podpořeny kraje Moravskoslezský a Jihomoravský.

Obrázek 31: Plocha sanovaných lokalit (včetně rekultivovaných starých skládek) ze SC 3.3 a 3.4 v přepočtu na plochu kraje. Zdroj: MS2014+

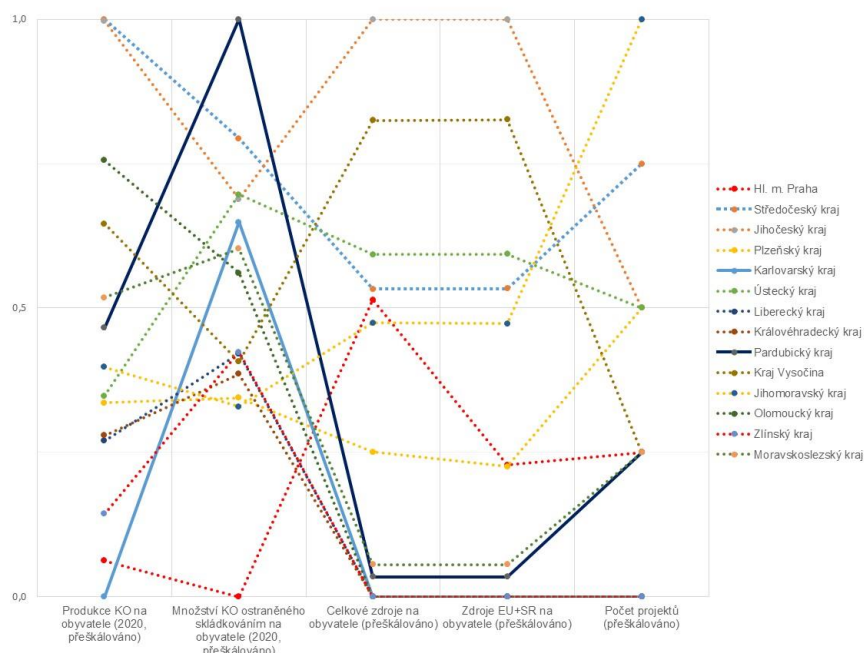

V případě těchto specifických cílů se tedy ukazuje, že hustota podpory směřuje tam, kde je množství sanovaných lokalit vysoké – konkrétně Praha a Olomoucký kraj. Ačkoliv je nutné u těchto dvou regionů zdůraznit, že je podpořeno spíše malé množství větších lokalit než mnoho malých. To se děje spíše u Středočeského, Jihomoravského, ale také u Královéhradeckého kraje, který sám o sobě tak zásadní problém s ekologickými zátěžemi (relativně ve srovnání s jinými kraji) nemá.

Vyhodnocení rovnoměrnosti (viz obrázek níže) územního rozložení podpory projektů rekultivace starých skládek značně omezuje skutečnost, že v této specifické oblasti bylo realizováno za celé období velmi málo projektů (17), z toho maximální počet (4) byl realizován v Jihomoravském kraji a v 5 krajích nebyl realizován jediný (Karlovarský, Liberecký, Královéhradecký, Olomoucký a Zlínský). Výraznou disproporci lze ovšem zaznamenat pro kraj Pardubický, ve kterém je zdaleka nejvíce komunálního odpadu na obyvatele odstraněno skládkováním, ovšem na projekty rekultivace skládek nebyly alokovány zdroje odpovídající této skutečnosti. Obdobně tomu bylo i v kraji Karlovarském, kde je skládkování poměrně významným způsobem nakládání s komunálními odpady, ovšem zde nebyl realizována žádný projekt rekultivace starých skládek. Obecně lze konstatovat, že územní rozložení podpory nevykazovalo žádné pravidelnosti či schéma.

Obrázek 32: Rekultivace starých skládek – vztah mezi produkcí KO, množstvím KO odstraněného skládkováním a podporou OPŽP. Zdroj: veřejná část ISOH, data za rok 2020, ČSÚ, Porovnání krajů – aktualizace 20. 5. 2022, data za rok 2020, MS 2014+, vlastní výpočty²²

3.3.4 Hodnocení účelnosti

V této části představujeme hlavní výsledky z celkem 10 případových studií, které proběhly pro potřeby PO 3 (po dvou ve všech SC).

Tabulka 34: Přehled projektů zařazených do případové studie. Zdroj: evaluace

Název příjemce	Název projektu	Zaměření projektu	Datum realizace
Obec Hutisko - Solanec	RE-USE centrum Hutisko-Solanec	vybudování RE-USE centra (SC 3.1)	2018-2019
Město Poděbrady	Předcházení vzniku jednorázových obalů v Poděbradech	opakované využívání obalů na akcích města (SC 3.1)	2020-2021
Město Šternberk	Navýšení kapacit a rozšíření stávajícího systému pro oddělený sběr odpadů ve městě Šternberk	zbudování tří stanovišť podzemních kontejnerů a pořízení nádob pro separaci plastu, papíru, skla a BRKO (SC 3.2)	2018-2020

²² pozn.: k datu zpracování této analýzy (červen 2022) veřejná část ISOH pro rok 2020, ukazatel Množství komunálních odpadů odstraněných skládkováním a kraj Hlavním město Praha nevrací žádné hodnoty, rovněž údaj za rok 2019 se zdá být pro tento ukazatel a území v ISOH nesprávným

Technické služby města Blatné s.r.o.	Třídící linka Blatná	vybudování třídící linky (SC 3.2)	2019-2020
Obec Obora	Rekultivace staré skládky v obci Obora	rekultivace skládky (3.3)	2018-2019
Obec Předklášteří	Rekultivace skládky TKO Kalovská - Předklášteří	rekultivace skládky (SC 3.3)	2018-2019
Město Železný Brod	Sanace areálu bývalé továrny Exatherm, Železný Brod	sanace areálu (SC 3.4)	2017-2019
BG STUDIO s.r.o.	Sanace bývalého areálu MOTOR Písek	sanace areálu (SC 3.4)	2017-2020
Město Mariánské Lázně	Rekonstrukce chlazení zimního stadionu v Mariánských Lázních	rekonstrukce chladicího zařízení (SC 3.5)	2019-2020
MĚSTO HRONOV	Rekonstrukce strojovny chlazení zimního stadionu v Hronově	rekonstrukce chladicího zařízení (SC 3.5)	2018-2020

Hlavní potřeby příjemců (stav před realizací projektů)

Respondenty formulované problémy/potřeby zpravidla rekapituluji frekventované výzvy, jimž čelí především představitelé obcí, resp. zástupci servisních organizací obcí v oblasti odpadového hospodářství (tj. předcházení vzniku odpadů, způsoby nakládání s odpady, následné využití odpadů atp.).

Realizace projektů (problémy, překážky)

Jako stěžejní byl respondenty zmiňován aspekt úspěšného vysoutěžení kvalifikovaných a spolehlivých dodavatelů. Pokud se podařilo naplnit tento předpoklad, tak samotná realizace projektů již zpravidla proběhla bez větších komplikací či změn projektu.

Dosažené přínosy projektů

Projekty prevence vzniku odpadů (re-use centra; předcházení vzniku jednorázových obalů)

- recyklace materiálového odpadu
- snížení nákladů na nakládání a likvidaci odpadů
- rozšíření služeb veřejnosti/obyvatelů obce

Jak vyplývá z rozhovorů se zástupci obcí, pro úspěšnou realizaci těchto projektů je jedním ze stěžejních předpokladů aktivní zapojení a informování veřejnosti/obyvatelů obce o poskytovaných službách.

Kromě přínosů týkající se efektivnějšího nakládání s odpady, resp. předcházení vzniku odpadu, považují zástupci obcí za důležité efekty realizace zmíněných projektů také rozšíření služeb veřejnosti (resp. obyvatelům obce) a možnost propagace obce v oblasti podpory a realizace environmentálních řešení. V případě re-use centra je velmi oceňovanou službou nabízený odvoz a dovoz věcí přímo z domova/domů.

Projekty materiálového a energetického využití odpadů

- nižší ekonomické náklady na nakládání s odpady
- podpora „nadšení města pro třídění“
- možnost evidence množství vytříděného odpadu dle domácností (čipy)

V případě zakoupení třídící linky se mimo očekávané efekty navíc podařilo zástupcům obecních technických služeb zasmluvnit odprodej druhotné suroviny regionálnímu výrobcí ze soukromého sektoru.

Z hlediska maximalizace efektů z realizace projektů jak v oblasti prevence vzniku odpadů, tak projektů materiálového a energetického využití odpadů je vhodné již při přípravě projektu kooperovat projektové záměry v těchto oblastech s okolními obcemi.

V případě druhého hodnoceného projektu, kde šlo primárně o nákup nádob na separaci plastu a papírů a zbudování tří stanovišť pro separaci odpadu příjemci hovořili o zvýšeném nadšení a disciplíny při třídění odpadu, všeobecně se tedy zvýšila spokojenost v obci.

Projekty rekultivace starých skládek

- zabezpečení původně slabě zabezpečených skládek a zajištění ochrany před kontaminací povrchových vod
- zajištění svodnice, jímky povrchových vod
- vedlejší dopad: kultivace prostředí/zvýšení estetiky prostředí

Kromě zajištění tělesa skládky před tím, aby došlo k vniku srážkových vod do tělesa skládky a jejímu následnému úniku do okolí, došlo také k vizuálnímu zlepšení. Ačkoliv se jedná o vedlejší dopad, jde o faktor, který je obyvateli vnímán poměrně významně. Místní obyvatelé tvrdí, že okolí nyní vypadá lépe (byly např. vykáceny náletové dřeviny a zasazeny vhodnější kultury, v jiném případě vysázeno až 500 stromů, keřů)

Projekty sanací

- odstranění ekologické zátěže, nutnost sanace, případné zbourání původních budov
- zajištění následné využitelnosti lokality - veřejné prostranství/rozvojové záměry

I v tomto případě došlo u hodnocených případů k odstranění ekologické zátěže – sanace nebezpečných látek (např. rtuti či ropných uhlovodíků), zabránění kontaminace povrchových a spodních vod. Lokalita byla celkově zabezpečena, v případě potřeby došlo i ke zbourání budov. Opět klíčové je i to, že došlo ke zpřístupnění původně nedostupného prostoru – a to buď jako veřejný prostor nebo prostor nově využívaný vlastníkem/nájemcem pozemku.

Snížení environmentálních rizik a rozvoj systémů jejich řízení

- rekonstrukce chladících zařízení s cílem minimalizovat dopady na životní prostředí (minimalizovat únik problematických látek)
- snížení provozních nákladů, menší nároky na obsluhu

Ve dvou hodnocených případových studiích šlo o rekonstrukci technologicky zastaralých systému chladících zařízení intenzivně využívaných zimních stadionů. Rekonstrukcí došlo nejen k snížení rizika úniku problematických látek (zejména čpavku), ale také k prodloužení životnosti celého stadionu, a v konečném důsledku i k ušetření nákladů díky nižším nárokům na údržbu a personál. Led lze nyní i správně nachladit podle typu využívání (liší se pro hokejisty či krasobruslaře), i to má vliv na vyšší návštěvnost stadionu. Samotná rekonstrukce ale v jednom případě se prodražila o více než 80 %, což ovlivnilo celkové hodnocení projektu.

Tabulka 35: Udržitelnost efektů projektů PO 3. Zdroj: Případové studie

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekty prevence vzniku odpadů	spíše ano	zájem veřejnosti/obyvatel obce u využívání nabízených služeb/produktů
Projekty materiálového a energetického využití odpadů	ano	pravidelná údržba zařízení, finanční podpora obce
Projekty rekultivace starých skládek	ano	pravidelná kontrola zabezpečení tělesa skládek, péče o vegetaci
Projekty sanací	ano	-
Projekty snížení rizik	ano	průběžná údržba a servisní kontroly

Zkušenosti příjemců podpory

- Nebyly identifikovány žádné významné bariéry z hlediska nastavení podmínek výzev u žádného z jednotlivých typů projektů

Mrtvá váha

Z devíti dotazovaných příjemců podpory by dvě třetiny z nich projekt bez poskytnuté podpory z OPŽP nerealizovali. Částečně by byl nejspíše realizován projekt sanace, u něhož byl realizátorem soukromý subjekt. Realizován i bez podpory by byl nejspíše také projekt předcházení vzniku jednorázových obalů a částečně v omezeném rozsahu také projekt re-use centra.

Využití Metodiky pro hodnocení přínosu podpořených projektů v oblasti odpadového hospodářství z OPŽP 2007–2013 a 2014–2020

Cílem studie IREAS (2019) pod názvem Metodika pro hodnocení přínosu podpořených projektů v oblasti odpadového hospodářství z OPŽP (dále jen studie IREAS) bylo vytvořit komplexní metodický nástroj pro hodnocení přínosů podpořených projektů z OPŽP k plnění vybraných cílů Plánu odpadového hospodářství ČR, tento nástroj otestovat a provést pilotní hodnocení přínosu projektů z programového období 2007–2013 a s ohledem na dostupnost dat projektů z let 2014 – 2017 programového období 2014–2020.

Metodika uvádí, že navržené postupy mají být použity pro budoucí hodnocení přínosu podpořených projektů v odpadovém hospodářství, které budou zaměřeny na podobné cíle (tj. zejména pro oblast komunálních odpadů) dle POH ČR v novém programovém období 2021–2027, tj. nikoli pro ex-post evaluaci a hodnocení finančního a věcného pokroku OPŽP 2014–2020.

V následující tabulce jsou identifikovány vazby mezi relevantními specifickými cíli PO 3 OPŽP 2014–2020 a cíli POH, na které byla zaměřena pozornost ve studii IREAS.

Tabulka 36: Vztah mezi cíli PO 3 a POH

Cíle POH pro období 2015 – 2024 ve studii IREAS (2019)*	Specifický cíl PO 3	Cílový stav SC PO 3
3.3.1.1.a) Do roku 2015 zavést tříděný sběr minimálně pro odpady z papíru, plastů, skla a kovů	žádný odpovídající	není relevantní
3.3.1.1.b) Do roku 2020 zvýšit nejméně na 50 % hmotnosti celkovou úroveň přípravy k opětovnému použití a recyklaci alespoň u odpadů z materiálů jako je papír, plast, kov, sklo, pocházejících z domácností, a případně odpady jiného původu, pokud jsou tyto toky odpadů podobné odpadům z domácností	SC 2: zvýšit podíl materiálového a energetického využití odpadů	zvýšit nejméně na 50 % hm. celkovou úroveň přípravy k opětovnému použití a recyklace alespoň u odpadů z materiálů, jako jsou papír, plast, sklo a kov, pocházejících z domácností a případně odpady jiného původu, pokud jsou tyto toky odpadů podobné odpadům z domácností
3.3.1.3 Snížit maximální množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných na skládky tak, aby podíl této složky činil v roce 2020 nejvíce 35 % hmotnostních z celkového množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů vyprodukovaných v roce 1995	SC 2: zvýšit podíl materiálového a energetického využití odpadů	snížit maximální množství BRKO ukládaných na skládky tak, aby podíl této složky činil nejvíce 35 % hm., z celkového množství BRKO vyprodukovaných v roce 1995
3.4 Vytvořit a udržovat komplexní, přiměřenou a efektivní síť zařízení k nakládání s odpady na území kraje**	žádný odpovídající	není relevantní
3.3.1.6.1.a) Zvýšit celkovou recyklaci obalů na úroveň 70 % do roku 2020	žádný odpovídající	není relevantní
3.7 Koordinovaným a jednotným přístupem vytvořit podmínky k nižší spotřebě primárních zdrojů a postupnému snižování produkce odpadů	SC 1: prevence vzniku odpadů	přerušení závislosti nárůstu produkce odpadů a ekonomického růstu a od roku 2020 stagnace produkce, či mírný pokles produkce odpadu ***

* Metodika analyzuje rovněž vztah podpořených projektů vůči cílům POH pro období 2003–2012, který měl jinou sestavu cílů. Výsledky níže jsou převzaty výlučně pro cíle POH 2015–2024, neboť pouze tyto cíle má smysl vztahovat k cílům PO 3 OPŽP 2014–2020;

** Metodika uvádí území kraje, POH (str. 125) uvádí území České republiky;

*** Metodika se zabývá zejména oblastí komunálních odpadů, a proto není relevantní cílový stav týkající se prevence odpadů přímo ve výrobním procesu.

Pro cíle POH, které jsou metodikou řešeny a současně jsou začleněny do PO 3 OPŽP 2014–2020, jsou dále popsány hlavní výsledky a interpretace ze studie IREAS (2019).

Tabulka 37: Využití metodiky IREAS (2019)

Cíl POH	Výsledky a interpretace ve vztahu k cílovým stavům PO 3
3.3.1.1.b) (výsledky ze str. 99 a dále Metodiky)	Na produkci KO a SKO má vliv postupně od nejvýznamnější proměnné počet obyvatel, vybavenost sídel infrastrukturou odděleného sběru, saldo migrace a objem finančních prostředků na projekty odděleného sběru a využití využitelných složek KO (u SKO má vliv rovněž vzdělání obyvatel).
	Produkce recyklovatelných složek KO je závislá na realizaci projektů odděleného sběru využitelných složek KO, nicméně tato závislost není příliš silná, hlavní vliv má počet obyvatel a saldo migrace.
	Závislost produkce KO celkem ani recyklovatelných složek KO na realizaci projektů na úpravu a recyklaci odpadů nelze dle studie ověřit (z důvodu nedostatku realizovaných projektů).
	Množství materiálově využitých odpadů je závislé na realizaci projektů odděleného sběru a využití, nicméně tato závislost není příliš silná.
	Závislost množství materiálově využitých odpadů na realizaci projektů úpravy a recyklace nelze dle studie ověřit (z důvodu nedostatku realizovaných projektů).
	Závislost množství skládkovaných/spalovaných/energeticky využitých odpadů na realizaci projektů odděleného sběru a využití využitelných složek nelze dle studie ověřit (z důvodu nedostupnosti dat).
	Závislost množství skládkovaných/spalovaných/energeticky využitých odpadů na realizaci projektů úpravy a recyklace odpadů nelze dle studie ověřit (z důvodu nedostatku realizovaných projektů).
3.3.1.3 (výsledky ze str. 106 a dále Metodiky)	Na produkci KO má vliv postupně od nejvýznamnější proměnné počet obyvatel, objem finančních prostředků na projekty odděleného sběru a využití využitelných složek KO, objem finančních prostředků na projekty pro nakládání s bioodpady.
	Nebyla potvrzena hypotéza, že množství skládkovaného KO závisí na realizaci projektů odděleného sběru využitelných složek KO.
	Nebyla potvrzena hypotéza, že produkce KO celkem závisí na realizaci projektů odděleného sběru bioodpadu.
	Nebyla potvrzena hypotéza, že produkce odděleně sbíraných bioodpadů závisí na realizaci projektů odděleného sběru bioodpadu.
	Závislost produkce objemných odpadů na realizaci projektů odděleného sběru nelze dle studie ověřit (z důvodu nedostupnosti dat).
	Nebyla potvrzena závislost produkce odpadů s BRKO/materiálově využitelných bioodpadů na realizaci projektů pro nakládání s bioodpady. Slabá závislost byla potvrzena mezi produkcí materiálově využitelných bioodpadů a projekt na využití bioodpadu (BPS a kompostárny).
	Nebyla potvrzena závislost mezi množstvím využitých KO a projekty pro nakládání s bioodpady.
3.7 (výsledky ze str. 131 a dále Metodiky)	Nebyla potvrzena závislost mezi produkcí materiálově využitelných bioodpadů, odpadů s BRKO a odděleně sbíraných bioodpadů a projekty na předcházení vzniku odpadu
	Nebyla potvrzena závislost mezi produkcí KO a projekty na předcházení vzniku odpadu

Ohledně přímé aplikace Metodiky na zhodnocení pokroku dosahování cílů OPŽP 2014–2020 nutno konstatovat, že účel a podstata Metodiky se rozchází s účelem, podstatou, zadáním i metodickými postupy hodnocení pokroku. Zatímco Metodika testuje existenci a míru závislosti mezi realizací projektů odpadového hospodářství a změnou hodnot cílových ukazatelů POH při zohlednění dodatečných socioekonomických proměnných, hodnocení dosavadního pokroku tuto závislost implicitně předpokládá a zaměřuje se na samotnou změnu hodnot cílových ukazatelů agregovaných z monitoringu podpořených projektů, tj. nikoli na

ekonometrické modelování, nýbrž na vyhodnocení míry plnění cílů. Vzhledem k metodologické odlišnosti evaluace pokroku a Metodiky hodnocení přínosu bylo využití Metodiky pro evaluaci omezeno na ověření vazby mezi některými cíli POH a OPŽP 2014-2020 a sestavení přehledu hlavních zjištění pilotní aplikace Metodiky k provázaným cílům OPŽP 2014-2020. Jednotlivá zjištění pak byly využity jako podněty k pracovním hypotézám evaluátorů o souhrnné výkonnosti programu podpor.

K této metodologické odlišnosti lze dále dodat, že stávající výsledky Metodiky ve vztahu k cílům PO 3 OPŽP 2014–2020 mnohdy naznačují slabý až neprokazatelný vliv podpořených projektů na cíle POH, které jsou zakomponovány do operačního programu. Jedním z možných důvodů těchto výsledků je velmi omezený (tj. neúplný či početně nedostatečný) soubor podpořených projektů zahrnutých do modelů Metodiky.

Zadavateli lze proto v rámci ex-post evaluací doporučit zadat k realizaci studii, ve které budou závěry (od hodnocení pokroku izolované) aplikace Metodiky aktualizovány o vstupní údaje o podpořených projektech z OPŽP 2014–2020 a všechny ostatní potřebné datové vstupy a statistiky (které ani nebyly součástí datové základny hodnocení pokroku). Takovou aplikaci a aktualizaci Metodiky bude možné lépe porozumět, do jaké míry projekty odpadového hospodářství ve skutečnosti ovlivnily hlavní ukazatele a cíle národního odpadového hospodářství.

3.3.5 Hodnocení účinnosti

V tabulce níže jsou uvedeny indikátory, které byly do hodnocení zařazeny. V dalších sloupcích jsou pak uvedeny další informace vycházející ze srovnání mezi projekty podpořenými (tj. ve stavu PP30 a výše) a projekty nepodpořenými (konkrétně vybraný žádosti ve stavech PN20,21,22,23a,27,28,29).

Tabulka 38: Srovnání jednotkové ceny u vybraných indikátorů projektů PO 3. Zdroj: MS2014+

Zvolený indikátor	Jednotková cena u PODPOŘENÝCH	Jednotková cena u NEPODPOŘENÝCH	Rozdíl v jednotkové ceně (v %)	Poznámka
Nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku komunálního odpadu (SC 3.1) – t/rok	9 162 Kč	14 139 Kč	-35%	Rozsah hodnot od 0 do 936 t/rok.
Nově vytvořená kapacita systémů separace a svozu všech odpadů (SC 3.2) – t/rok	13 588 Kč	21 397 Kč	-36%	Rozsah hodnot od 0 do 1104 t/rok.
Plocha rekultivovaných starých skládek z podpořených projektů (SC 3.3) – m2	1 792 Kč	2 069 Kč	-13%	Rozsah hodnot od 0 do 31 721 m2.
Celková rozloha sanovaných lokalit v ČR vztážená k určitému datu (SC 3.4) – m2	15 880 Kč	30 953 Kč	-49%	Rozsah hodnot od 0 do 12 271 m2.

V případě PO 3 se poměrně jasně projevuje, že podpořené projekty jsou i co do dosažených výsledků efektivnější než projekty nepodpořené. Cena za jednotku výsledku je u podpořených projektů levnější u všech čtyřech hodnocených indikátorů; nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku odpadu, nově vytvořená kapacita na separaci a svoz odpadu, plocha rekultivovaných starých skládek i plocha dalších sanovaných lokalit. Právě u posledně jmenovaného indikátoru je rozdíl nejvýznamnější. Jeden metr čtvereční sanované lokality u podpořeného projektu je o téměř 50 % levnější, než kolik deklarovali žadatelé u nepodpořených projektů.

3.3.6 Expertní panely

K diskusi byly předloženy evaluační otázky rozčleněné do tří bloků:

Blok 1

- *EO 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?*
- *EO 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?*
- *EO 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých PO k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?*

Otázky k diskusi:

1. Nakolik celkově přispěla dotace OPŽP k naplňování cílů prioritní osy?
2. V jaké míře to bylo v případě jednotlivých specifických cílů?
3. Jak hodnotíte relevanci programu ke strategiím a skutečným potřebám?
4. Zaměřil se program na správné problémy a potřeby v této oblasti?
5. Co v programu chybělo? Co v něm bylo naopak navíc?
6. Reagoval program dostatečně na změny vnějších podmínek?

Blok 2

- *EO 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifík pro dané oblasti?*

Otázky k diskusi

1. Přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních disparit?
2. Jak posuzovat a řešit nastavením intervencí specifika daného prostoru (jsou-li nějaká)?

Blok 3

- *EO 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?*

Otázky k diskusi

1. Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky?
2. V jakém rozsahu by měla být podpora aktivit nastavena?
3. Jakým způsobem by bylo možné v budoucnu zvýšit absorpční kapacity pro jednotlivé aktivity?

4. Jak je možné v budoucnu zlepšit implementaci programu po procesní stránce?

Z diskuse vzešla následující vyjádření a doporučení:

Obecně

- Začlenit vhodným způsobem do příjmu a následné administrace žádostí/projektů inflační doložky – nalezení vhodného mechanismu. Pokud to pravidla fondů EU dovolují, ideálně do RoPD včlenit možnost navýšení rozpočtu v návaznosti na výši inflace (ČSÚ, ČNB, jiné zdroje). S ohledem na stávající inflaci a všeobecného navyšování cen hrozí, že rozpočty projektů budou buď již na počátku přemrštěné nebo v rámci výběrových řízení budou nabízené ceny vyšší, než rozpočtované (rozpočet v žádosti o dotaci).
- Požadavek na zkrácení délky procesu schvalování žádostí.

Odpadové hospodářství

- Orientovat podporu na materiálové (energetické) využití odpadů, tj. podpora „izolovaného“ třídění či recyklace bez zřejmého koncového využití vzniklého materiálu postrádá smysl. Tedy směřovat k cílům oběhového hospodářství, nepodporovat pouze dílčí – prvotní – stupně v rámci potenciálního využití odpadů. Konkrétně, nestačí pouze podporovat budování třídících či dotřídňovacích linek, ale musí se nastavit systémový odbyt recyklovaných materiálů/výrobků, podpořit poptávku po produktech recyklace.

Odstraňování starých ekologických zátěží

- Není naplňován požadavek na inovativní technologie, současná praxe využívá „modernější“ technologie, případně je intenzifikuje, nicméně nelze je nyní stále považovat za inovativní. Bylo by vhodné zapojit více akademickou sféru, která by na základě svých odborných doporučení a případného dozoru během realizace projektů garantovala inovativní přístupy a dosažení žádoucích výsledků projektu (sanační limity). Realizace inovativních technologií naráží v některých případech i na postoj krajských úřadů, kdy se zdráhají vydat kladné stanovisko k projektu jako povinné přílohy žádosti. Dle MŽP by se KÚ neměly vyjadřovat k technologiím, ale k potřebnosti projektu (priority).
- Nesoutěžit veřejné zakázky pouze na cenu, ale na poměr cena/výkon.
- Hodnoticí kritéria OPŽP2014+ nerefletovala vhodně míru rizik. Nově navržený systém hodnocení pro OPŽP21+ toto řeší a jeví se jako krok správným směrem.
- Veřejná správa (kraje, města, obce) je málo motivovaná stát se nositelem projektů (zejména 15% míra spolufinancování přesahuje jejich rozpočty). Nalézt vhodný nástroj kofinancování (Národní program ŽP?), případně nositele těchto projektů (DIAMO?). Obecně chybí lepší komunikace stát – kraje – města/obce.

- Z dotačních prostředků hradit přípravu projektů. Zařazení přípravných prací do způsobilých nákladů a jejich předfinancování by zatraktivnilo dotační nabídku pro všechny typy žadatelů, zároveň oddělit zakázky na přípravu projektu a samotnou realizaci.

3.3.7 Odpovědi na evaluační otázky

EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

Prioritní osa 3 je zaměřena na oblast produkce a nakládání s odpadem a dále na rekultivaci a sanaci ekologických rizik včetně rozvoje systému jejich řízení. Do konce roku 2021 se podařilo alokovat 104 % alokace PO, v současné době jsou nicméně proplaceny jen dvě třetiny prostředků, neboť se čerpáním začalo relativně pozdě.

Podařilo se podpořenými projekty zajistit následující výsledky. Pod závazkem je:

- **Kapacita podpořených zařízení pro materiálové využití odpadu ve výši 356 tis. tun ročně**
- **Nově vytvořená kapacita systému separace a svozu odpadu ve výši 340 tis. tun ročně**
- **Celková rozloha sanovaných lokalit ve výši 548 tis. m²**

Ve všech případech jde o hodnotu odpovídající nyní nastavenému cíli, ačkoliv v některých případech (kapacita separace a svozu odpadu) byla tato hodnota snížena na hodnotu odpovídající skutečnému závazku až nedávno. Celkově lze říci, že finanční plány se daří plnit přibližně u poloviny nastavených indikátorů.

EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

Případové studie ukázaly, že účelnost podpory je vysoká. Podaří-li se úspěšně překonat některé z náročnějších kroků (konkrétně proces a následný výběr vhodného dodavatele služeb), projekty přinášejí úspěšnou a pozitivní změnu. Pro každou oblast přitom byly nalezeny některé specifické potřeby a dopady, které je potřeba mít při realizaci takových projektů na paměti. Tak např. v případě projektů na prevenci vzniku odpadů je důležité vhodným způsobem a průběžně informovat obyvatelstvo obce, projekt je navíc vhodným zdrojem propagace obce a aktivizace jejích obyvatel. Zájem obyvatel je přitom naprosto klíčový pro to, aby se projekt podařilo udržet funkční i v dalších letech. U projektu materiálového využití se jako důležité ukazuje hledání návazných spoluprací – ať už s okolními obcemi či s regionálními aktéry, kteří mohou vzniklé produkty využívat. Opět zde hraje klíčovou roli proaktivní role obce a jejího lídra, který projektu zajišťuje navazování další spoluprací. Projekty zaměřené na rekultivaci starých skládek či sanaci ekologických zátěží

mají společné to, že vedle odstranění ekologických rizik spojených s danou lokalitou, což je naprosto zásadní dopad, se jako významný vedlejší efekt ukazuje zlepšení vzhledu, resp. zpřístupnění daného prostoru (ať už pro veřejnost či pro soukromé využití vlastníka/nájemce prostoru). U oblasti snižování ekologických rizik jsme na základě zkušeností dvou projektů zaměřených na zlepšení chladících zařízení pro zimní stadiony zaznamenali jako vedlejší dopad snížené nároky na obsluhu a možnost přizpůsobovat nastavení chlazení pro různé typy cílových skupin využívající stadion.

Při hodnocení jednotkových nákladů podpořených a nepodpořených projektů se v případě PO 3 poměrně jasně projevuje, že podpořené projekty jsou i co do dosažených výsledků efektivnější. Cena za jednotku výsledku je u podpořených projektů levnější u všech čtyřech hodnocených indikátorů; nově vybudovaná kapacita pro předcházení vzniku odpadu, nově vytvořená kapacita na separaci a svoz odpadu, plocha rekultivovaných starých skládek i plocha dalších sanovaných lokalit.

EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Na základě dostupných údajů je možné konstatovat, že míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci PO 3 na velmi rozdílné úrovni, a to nejen v porovnání mezi jednotlivými specifickými cíli, ale i v jejich rámci (detaily jsou uvedeny v dalším textu).

Vyhodnocení míry naplnění jednotlivých indikátorů je výrazně ovlivněno skutečností, že významná část projektů je v současné chvíli v realizaci nebo teprve ve fázi přípravy fyzické realizace (je vydán na akci právní akt) a je třeba s ní při hodnocení pokroku při dosahování jednotlivých indikátorů počítat. Velká část projektů spolufinancovaných z PO 3 je dokončována až v letech 2021–2023. To se pochopitelně výrazně projeví i v nárůstu míry dosažení hodnot jednotlivých indikátorů.

Podle dostupných dat se nedaří naplňovat zejména většina výstupových indikátorů pro specifický cíl 3.2. V případě specifického cíle 3.3 se vysoké riziko nenaplnění výstupu a výsledku podařilo eliminovat snížením cílových hodnot výstupového i výsledkového indikátoru. Obecně ale lze konstatovat, že u prioritní osy 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika by se po dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, měla (až na výjimky, uvedené zde a popsané dále v textu) většina ze sledovaných indikátorů minimálně přiblížit cílovým hodnotám.

EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifíků pro dané oblasti?

V souhrnu lze konstatovat, že územní rozložení podpory nových kapacit na separaci a sběr odpadu odpovídaly relativně potřebě tyto kapacity doplnit. V oblasti prevence vzniku odpadu byla analýzou dostupných dat zjištěna v některých krajích odchylka mezi intenzitou podpory a regionálním specifíkem odpadového hospodářství. V případě specifických cílů zaměřených na sanaci a rekultivaci skládek a dalších ekologických zátěží se ukazuje, že hustota podpory směřuje tam, kde je množství sanovaných lokalit vysoké – konkrétně Praha a Olomoucký kraj. Ačkoliv je nutné u těchto dvou regionů zdůraznit, že je podpořeno spíše malé množství větších lokalit než mnoho malých. To se děje spíše u Středočeského, Jihomoravského, ale také u Královéhradeckého kraje, který sám o sobě tak zásadní problém s ekologickým zátěžemi (relativně ve srovnání s jinými kraji) nemá.

EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

EU by podle plánu měla efektivněji nakládat s materiály a soustředit se na jejich opětovné využívání. Čtyři nové směrnice o odpadech v posledním balíčku opatření týkajících se oběhového hospodářství přináší nové cíle v oblasti nakládání s odpady, pokud jde o předcházení vzniku odpadu, jeho opětovné použití, recyklaci a skládkování. S ohledem na soulad s principy oběhového hospodářství a potřebu splnit nově stanovené evropské cíle pro oběhové hospodářství, je nezbytné razantní snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současně zvyšování jejich materiálového a energetického využití. Česká republika přijala pro naplnění těchto cílů přijala v prosinci 2021 národní strategii – Strategický rámec Cirkulární Česko 2040 a v květnu 2022 aktualizovaný národní plán odpadového hospodářství pro období 2015 až 2024 s výhledem do roku 2035.

Národní plán obnovy, schválený Evropskou komisí pro ČR v červenci 2021, podporuje urychlení přechodu na oběhové hospodářství v České republice prostřednictvím komponenty 2.7 Cirkulární ekonomika, recyklace a průmyslová voda. V rámci komponenty jsou plánovány investice např. do budování recyklační infrastruktury a infrastruktury na energetické využívání odpadů (zejména nerecyklovatelných, nebezpečných a zdravotnických odpadů).

Aktuální cíle POH se zaměřují zejména na předcházení vzniku odpadů, postupné omezování skládkování a zajištění dostatečných kapacit zařízení pro zpracování a využití odpadu.

Operační program Životní prostředí v programovém období 2021–2027 bude v oblasti přechodu na principy oběhového hospodářství podporovat investice zejména do prevence vzniku, znovuvyužití a recyklace odpadu.

Expertní panely dále ukázaly konkrétní doporučení, kterými by se podpora aktivit v oblasti odpadového hospodářství měla zaměřit. Mělo by jít o komplexní podporu materiálového využívání odpadu: nestačí pouze podporovat budování třídících či dotřídovacích linek, ale musí se nastavit systémový odbyt recyklovaných materiálů/výrobků, podpořit poptávku po produktech recyklace. V oblasti odstraňování starých ekologických zátěží by pak mělo jít o to zapojit více akademickou sféru, která by na základě svých odborných doporučení a případného dozoru během realizace projektů garantovala inovativní přístupy a dosažení žádoucích výsledků projektu (sanační limity). Aby byl veřejný sektor motivovanější k podpoře uvedených aktivit, bylo by vhodné nalézt vhodný zdroj kofinancování, ideálně z národních programů.

3.3.8 Výsledky hodnocení průzkumu závažnosti kontaminace

Metodika pro hodnocení závažnosti kontaminace, resp. sanace byla aplikována v plném rozsahu u ukončených sanačních projektů. V ostatních případech jde o projekty, které doposud nebyly ukončeny, tj. nebyla předložena závěrečná zpráva ze sanace, která je klíčovým zdrojem dat pro danou metodiku (na jejím základě je kvantifikován objem odstraněných kontaminantů). Celkem je tak metodika aktuálně aplikovaná u poloviny z podpořených projektů.

Tabulka 39: Podpořené sanační projekty. Zdroj: MŽP, MS2014+

Název projektu	Žadatel	Stav	Aplikovaná metodika
Sanace území v areálu bývalé obalovny živiničných směsí v Milevsku	DIAMO, státní podnik	PP42	ANO
Projekt sanačních prací, lokalita Nový Bohumín, pozemky společnosti TWKA, spol. s r.o.	TWKA, spol. s r.o.	PP42	ANO
Odstranění staré ekologické zátěže v areálu Slovácké strojírný, a.s. - SUB závod 07 MEP Postřelmov	Slovácké strojírný, akciová společnost	PP37	NE - nedokončeno
Odstranění staré ekologické zátěže v lokalitě bývalé rafinerie OSTRAMO v Ostravě - 1. etapa	GLOBAL NETWORKS s.r.o.	PP42	ANO
Sanace lokality bývalého ČSAD Vysočany	PTÁČEK - správa, a.s.	PP42	ANO
Dokončení sanace areálu strojírný a slévárny firmy J. Porkert v k.ú. Skuhrov nad Bělou	HIRAGANA s.r.o.	PP37	NE - nedokončeno
Sanační zásah v objektu k.ú. Dolní Dunajovice, v objektu na parcele č. 689/1	Miroslav Lukáš	PP42	ANO
Sanace areálu bývalého podniku Strojbal Kouřim - Molitorov	Město Kouřim	PP37	NE - nedokončeno
Sanace haldy z historické chemické výroby v obci Lukavice	Obec Lukavice	PP37	ANO
Sanace areálu bývalé továrny Exatherm, Železný Brod	Město Železný Brod	PP42	ANO
Sanace bývalého areálu MOTOR Písek	BG STUDIO s.r.o.	PP37	ANO
Sanace staré ekologické zátěže bývalé kořenové ČOV v obci Mořina	Obec Mořina	PP37	ANO
Stará ekologická zátěž Elton - sanace znečištění, I. etapa	Město Nové Město nad Metují	PP37	ANO
Projekt nápravných opatření k odvrácení škod způsobených vlivem staré ekologické zátěže bývalé skládky Vlčí důl v k. ú. Zásmyky na podzemních a povrchových vodách	Město Zásmyky	PP37	NE - nedokončeno
Nová Praga II	Praga Centrum a.s.	PP37	ANO
Sanační zásah v objektu na p. č. 328/2 v k. ú. Božice	AGROSKLAD HODONICE, družstvo	PP42	ANO
Sanační zásah v objektu bývalého skladu pesticidů na lokalitě Otín u Jindřichova Hradce	DOČEŠ a.s.	PP42	ANO

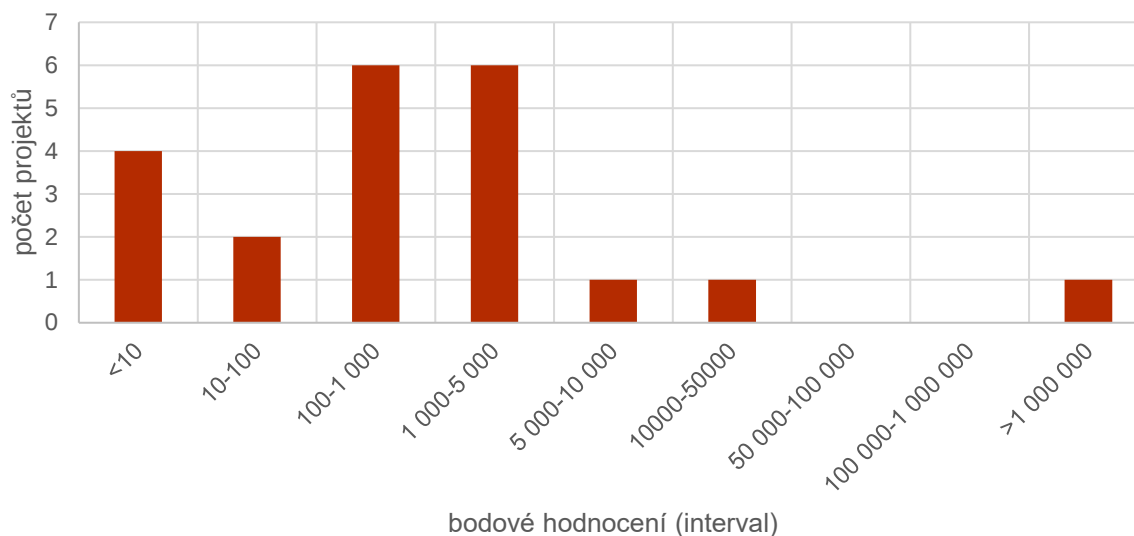
Stará ekologická zátěž spol. NAVOS v Boršově u Kyjova	NAVOS, a.s.	PP42	ANO
Sanace staré ekologické zátěže v areálu společnosti EURO-Šarm, sklad Plzeň-jihní část	OQEMA, s.r.o.	PP37	NE - nedokončeno
Sanace staré ekologické zátěže Dubenec	Obec Dubenec	PP42	ANO
Sanace staré galvanovny bývalého podniku Jihlavan s.p.	PK Drive s.r.o.	PP37	NE - nedokončeno
Halda Poldi - odstranění dehtových jezírek a sanace kontaminovaných zemín v jejich podloží a okolí	KOVOPORT spol. S r.o.	PP37	NE - nedokončeno
Olšany u Prostějova, sanační zásah	Obec Olšany u Prostějova	PP37	NE - nedokončeno
Sanace areálu bývalého ACHP Lhenice - 2. etapa	Městys Lhenice	PP37	ANO
Odstranění SEZ Jablonec nad Nisou- galvanizovna Mlýnská	EVOSA spol. S r.o.	PP37	ANO
Sanace horninového prostředí na lokalitě KOVO - Březnice - průzkumné práce	Net Balance a.s.	PP37	částečně - pouze AR (doprůzkum)
Sanace areálu bývalé společnosti SEBA - Rokytice nad Jizerou	ALFA SYSTEM s.r.o.	PP37	ANO
Odstranění staré ekologické zátěže v bývalém areálu "ICEC - Šlapanice"	Město Šlapanice	PP37	NE - nedokončeno
Sanace staré ekologické zátěže v území kontaminovaného historickým provozem impregnace dřeva v oblasti vodního zdroje Česká Lípa - jih	Ing. Vlastimil Ladýř	PP37	NE - nedokončeno
Odstranění staré ekologické zátěže v lokalitě bývalé rafinerie OSTRAMO v Ostravě - 2. etapa	GLOBAL NETWORKS s.r.o.	PP30	NE - nedokončeno
Sanace staré ekologické zátěže v areálu bývalého podniku Kovoplast a sousedním intravilánu města Nový Bydžov	Město Nový Bydžov	PP37	NE - nedokončeno
Sanace ohnisek kontaminace v bývalém areálu TDV Duchcov	ProPark.nu i s.r.o.	PP30	NE - nedokončeno
Votice - sanace skládky v katastru obce - I. etapa	Město Votice	PP30	částečně - pouze AR (doposud nedokončeno)
Sanace bývalé skládky kalů u obce Proseč	ČISTÁ PŘÍRODA VÝCHODNÍCH ČECH o.p.s.	PP30	NE - nedokončeno
Sanace bývalé deponie Dubno - lokalita č. 22-21/02	Obec Dubno	PP36	ANO
Jaroměř - KD METALL, odstranění staré ekologické zátěže - 1. etapa	KD METALL s.r.o.	PP30	NE - nedokončeno
Sanační práce zaměřené na odstranění SEZ v areálu bývalé STS ve Vyškově	Jižní terasy, s.r.o.	PP30	NE - nedokončeno
Sanace staré ekologické zátěže na lokalitě rybník Obecník v Nové Vsi u Nového Města na Moravě	Obec Nová Ves u Nového Města na Moravě	PP30	ANO
Likvidace dehtových jímek a ohniska kontaminace benzo(a)pyrenu v areálu Poldi	FER CONSULT s.r.o.	PP36	ANO
Sanace staré ekologické zátěže na lokalitě bývalé sklárny Otavice	NET2U s.r.o.	PP30	NE - nedokončeno
Na Vrtálně Pardubice - sanace ohniska kontaminace a monitoring přirozené atenuace v ostatních partiích kontaminačního mraku	Ing. Petr Šindelář	PP30	NE - nedokončeno
Sanace neřízených skládek nebezpečných odpadů na významné lokalitě Řídká Blana	Město Hluboká nad Vltavou	PP30	částečně - pouze AR (sanace doposud nezahájena)
Sanace SEZ lokality obalovny Modřec	Skanska Asfalt s.r.o.	PP36	NE - nedokončeno
Velký Šenov, WHALLEY s.r.o., projekt sanace	WHALLEY a.s.	PP30	ANO

Celková hodnocení jednotlivých sanací vykazují velmi vysokou variabilitu. Zatímco minimální hodnota (projekt „Otín“) dosahuje pouze hodnoty 0,16, maximální bodová hodnota sanačního projektu (Ostramo Ostrava) přesahuje hodnotu 1,3 mil. Průměrné bodové hodnocení činí 68 330,6 bodů, je ale významně ovlivněné extrémní (maximální) hodnotou. Při nezapočítání nejvyššího a nejnižšího hodnocení dosahuje průměr hodnoty 3 082,6 bodů. Medián činí 516,3 bodů. Z toho přímo vyplývá, že větší počet projektů dosáhl spíše nižšího bodového hodnocení a významně vyšší průměr je způsoben několika projekty s odlehlymi

hodnotami. Výrazem toho je i skutečnost, že bodové hodnocení vyšší než 5 000 bylo kalkulováno pouze pro 3 projekty. Podrobněji viz následující histogram.

Tabulka 40: Distribuce bodových hodnot (dle počtu projektů). Zdroj: vlastní zpracování

Vysoké rozdíly v bodovém hodnocení poukazují na rozmanitost realizovaných sanací. Vyššího hodnocení dosahují především sanace průmyslových objektů a areálů, které jsou kontaminovány především ropnými látkami (C10 – C40). Tyto kontaminace byly odstraňovány v případě 10 projektů a jde obecně o projekty s vyššími bodovými hodnoceními. Pouze 4 z těchto projektů dosahují hodnot nižších než 1000. Naopak, u 12 projektů, jejichž předmětem nebyly sanace ropných látek. Lze obecně pozorovat nižší hodnocení. Ve čtyřech případech je hodnocení nižší než 100 a pouze tři z těchto projektů dosahují hodnot vyšších než 1000 bodů (pohybují se v rozmezí cca 3 – 5 tis. bodů a jde především o sanační zásahy v bývalých průmyslových areálech zaměřené na těžké kovy). Nižších hodnocení dosahují především projekty zaměřené na sanace kontaminací pesticidy. V tomto případě jde především o menší zemědělské objekty, ve kterých byly pesticidy nezabezpečeně skladovány a jejich nadlimitní obsah byl nalezen především ve stavebních konstrukcích. V případě ropných látek tak jsou odstraňovány velké objemy zeminy nebo kontaminovaných vod, ve kterých byly naměřeny koncentrace ropných látek často v řádech gramů na kilogram kontaminovaného materiálu a celkové přepočtené množství likvidovaných ropných látek se proto zpravidla pohybuje v řádech desítek až tisíců tun kontaminantů. Naopak u pesticidů jsou naměřené koncentrace těchto kontaminantů v řádů cca desítek (výjimečně stovek) miligramů na kg a celkové přepočtené odtěžené množství těchto kontaminantů tak dosahují i u rozsáhlejších sanací nanejvýš stovek kg (s výjimkou jednoho projektu, kde celkové množství odtěžených kontaminantů – pesticidů dosáhlo jednotek tun). Tyto výrazné rozdíly v koncentracích kontaminantů i rozsahu (velikosti) sanovaných ploch proto generují výrazné rozdíly v bodovém hodnocení.

Mezi celkovým bodovým hodnocením závažnosti sanace a celkovými způsobilými výdaji projektů byla pozorována spíše nižší příčinná souvislost (korelace dosahuje pouze hodnoty 0,55).

Limitem metodiky je skutečnost, že ji lze aplikovat pouze na sanace, které byly realizovány formou odtěžení a likvidace kontaminovaného materiálu – půdy, stavebních konstrukcí nebo kapalin²³. V případě jiného technického řešení sanace nelze metodiku aplikovat, jejím základem je totiž kvantifikace odstraněného objemu kontaminantů. To se konkrétně projevilo v případě jednoho projektu (sanace staré ekologické zátěže v areálu Elton v Novém Městě nad Metují), kdy kontaminace podzemních vod nebyla řešena formou odtěžení kontaminovaného materiálu. Sanace byla prováděna metodou biologické reduktivní dehalogenace (zasakováním mléčárenské syrovátky do aplikačních vrtů a drénů), které postupně snížilo koncentraci sledovaných kontaminantů v podzemních vodách. Dalším limitem metody je skutečnost, že její výsledek je výrazně ovlivněn počtem sledovaných kontaminantů, které jsou likvidovány. Sledované kontaminanty byly stanoveny na základě informací ze Závazného stanoviska MŽP k dané lokalitě, které stanovuje cílové maximální koncentrace vybraných kontaminantů (na základě Analýzy rizik), kterých má být dosaženo po ukončení sanace. Počet těchto kontaminantů, které jsou v Závazném stanovisku uvedeny tak ovlivňuje celkový výsledek (jejich objemy se totiž sčítají). Jinými slovy, výsledky laboratorních rozborů odtěženého materiálu, které jsou realizovány v průběhu sanace, vykazují nečíslo nadlimitní hodnoty také u jiných kontaminantů, ale pokud takový kontaminant není uveden v závazném rozhodnutí, není jeho celkový odstraněný objem do metodiky započítán. Posledním faktorem, který výrazně ovlivňuje výsledky celkového hodnocení závažnosti kontaminace jsou složky životního prostředí, které jsou touto kontaminací ovlivněny. Jejich vymezení závisí většinou na pravděpodobných transportních cestách kontaminace do okolního prostředí tak, jak byly vymezeny v Analýze rizik. Pokud tedy analýza rizik vymezila jako možnou transportní cestu „pouze“ znečištění horninového prostředí (tj. půdy), je výsledné hodnocení výrazně nižší. Pokud AR v obdobném případě vykáže jako realistické například prosakování kontaminantů do podzemních vod nebo jejich splavování do povrchových vod, celkové hodnocení se přinejmenším zdvojnásobí (váhy jednotlivých ohrožených složek životního prostředí se totiž sčítají). Specificky potom má vliv především potenciální ohrožení ekosystémů – zatímco některé AR se tomuto ohrožení věnují spíše povrchněji nebo obecněji, jiné toto ohrožení analyzují podrobně. Vymezení ohrožení ekosystémů v metodice přitom může výsledek hodnocení dané sanace znásobit.

Nad rámec těchto projektů byla metodika aplikována také částečně v případě projektů zaměřených na zpracování analýzy rizik. V takovém případě ale bylo možné v metodice zpracovat pouze části ohrožených složek ŽP a počtu ohrožených osob. Celkové skóre proto nelze vyjádřit. Takto částečně byla metodika aplikována (jak bylo uvedeno výše) u tří projektů sanací, u kterých nebyla daná sanace doposud ukončena (ale zpracování nebo aktualizace AR byla předmětem projektu) a dále u 55 projektů, které byly zaměřeny

²³ Vzniklo v návaznosti na sledovaný indikátor „Kubatura vytěženého, odčerpaného kontaminovaného materiálu“. Ten byl převzatý z období 07-13. Z dnešního pohledu je zastaralý, ale v době vzniku programu byl relevantní.

právě na zpracování Analýz rizik (z 65 celkem podpořených – část projektů je stále v realizaci a analýza rizik tak doposud nebyla dopracována). Všechny tyto částečně zpracované metodiky jsou uvedeny v příloze.

3.4 PRIORITNÍ OSA 4: Ochrana a péče o přírodu a krajinu

3.4.1 Analýza finančního pokroku

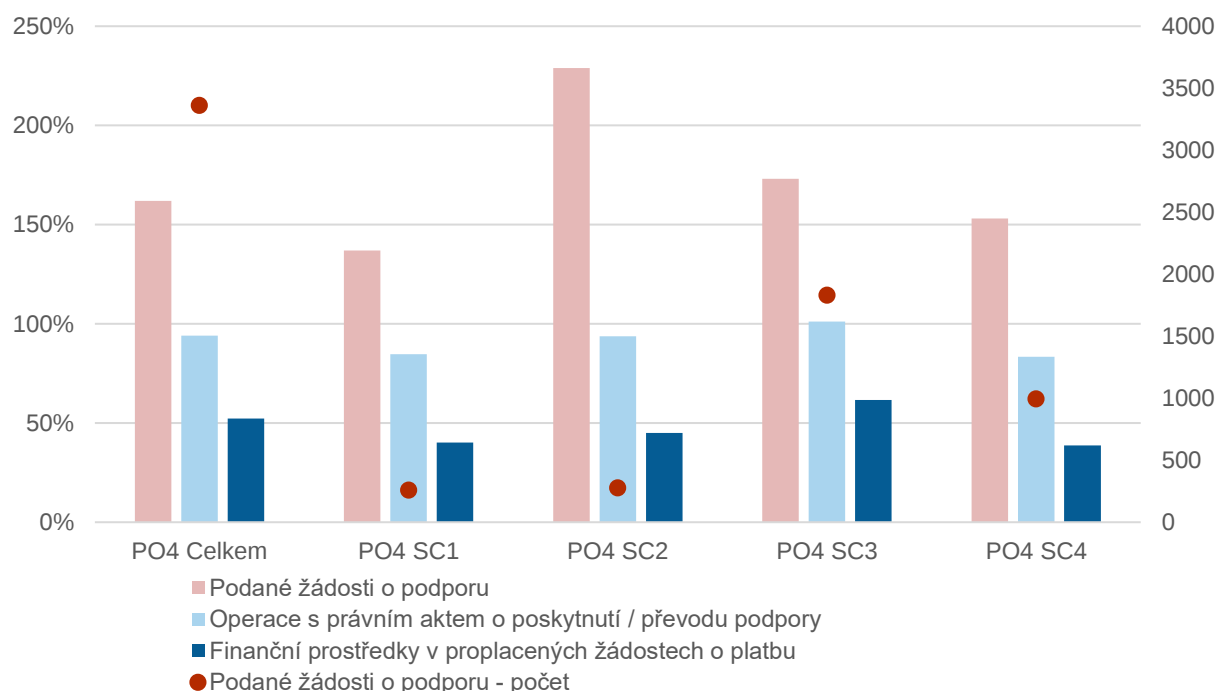
Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci prioritní osy 4 je možné hodnotit bez zásadních výhrad, neboť i přes nižší čerpání u některých specifických cílů by celkově na úrovni prioritní osy mělo dojít k adekvátnímu vyčerpání alokace EU.

Shrnutí

Celková alokace finančních prostředků pro prioritní osu 4 činí 378,7 mil. EUR, což tvoří 13,6 % z alokace pro OPŽP. Finanční prostředky pro prioritní osu 4 jsou čerpány z EFRR (Evropský fond pro regionální rozvoj). V rámci prioritní osy 4 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 3 361 žádostí o podporu v celkové výši 613,2 mil. EUR, tedy 162 % alokace prioritní osy 4. Zazávazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 356,4 mil. EUR (94 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 198,0 mil. EUR (52 % alokace).

Graf 4: Postup čerpání alokace EU - PO 4 - specifické cíle 1 - 4, stav ke dni 31. 12. 2021. Zdroj: MS2014+

Srovnání s předchozím vývojem (oproti stavu k 31. 3. 2021)

Dosavadní výsledek čerpání prostředků na úrovni PO 4 lze hodnotit jako relativně uspokojivý. Oproti situaci k 31. 3. 2021 došlo k nárůstu zazávazkovaných prostředků, které se obdobně jako u PO 1, PO 2 a PO 3 blíží 100 % alokace. V případě proplacených prostředků je ale rozdíl oproti uvedeným PO stále relativně velký, a u PO 4 se pohybuje jen okolo 50 %.

Z hlediska jednotlivých specifických cílů v rámci prioritní osy 4 je míra čerpání velmi podobná a mezi jednotlivými specifickými cíli nejsou zásadní rozdíly. Jako nejméně problémové lze hodnotit čerpání finančních prostředků v rámci SC 4.3 - Posílit přirozené funkce krajiny. Jedná se o specifický cíl s největší alokací finančních prostředků (214,3 mil. EUR, 57 % alokace PO 4). Jde také o jediný specifický cíl, u něhož došlo ke konci roku 2021 k úpravě celkové alokace – alokace SC 4.3. byla snížena o 10 mil. Kč a přesunuta do SC 2.4. - Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek v uhelných regionech. I díky tomuto snížení je SC 4.3. jediným SC z PO 4, který má zazávazkováno více jak 100 % alokace. Zatímco v roce 2020 byl SC 4.3. navýšen o 72 mil. EUR, v roce 2021 o menší část těchto prostředků opět přišel. Ještě v roce 2020 nastalo navýšení alokace také v případě SC 4.1, a to o 11,9 mil. EUR, realokací z SC 4.2, to zůstalo v roce 2021 beze změny.

Oproti dřívějšímu hodnocení z března 2021 se nejvíce navýšil počet projektů s vydaným právním aktem u Specifického cíle 4.2 – Posílit biodiverzitu, a to z 98 na 174 zazávazkovaných projektů, díky čemuž je pod závazkem již 94 % alokace.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 4 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 41: Výkonnostní rámec PO 4

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 3. 2021	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021
Celkové certifikované způsobilé výdaje - EFRR	EUR	21 800 000	445 582 435	400 950 029 (90 %)	138 608 797	184 704 453 (41 %)

Zdroj: MS 2014+

Dosažená hodnota celkových certifikovaných způsobilých výdajů z Evropského fondu pro regionální rozvoj byla ke konci roku 2021 na úrovni 41 % cílové hodnoty. Vzhledem k finančnímu objemu projektů v realizaci, projektům schválených s již vydaným právním aktem a vyhlášeným výzvám lze v roce 2023 očekávat naplnění cílové hodnoty min. ve výši 85 – 90 %. S možností certifikovat až 100 % alokace by se navíc hodnota mohla i zvýšit a překonat 90 %.

Specifický cíl 4.1 Zajistit příznivý stav předmětu ochrany národně významných chráněných území

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 4.1 je potřeba hodnotit s dílčí výhradou vzhledem k nižší míře proplacených finančních prostředků ve vztahu k celkové alokaci EU tohoto specifického cíle a nižší míře zazávazkovaných projektů.

Celková alokace specifického cíle 4.1 činí 117,4 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 258 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 160,8 mil. EUR (137 % alokace pro specifický cíl 4.1). Z toho více než dvě třetiny podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory, oproti březnu 2021 se počet takových projektů zvýšil o 9. Smluvně zazávazkováno je 85 % z celkové alokace tohoto SC. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je 40 % všech alokovaných finančních prostředků.

V realizaci je tak již relativně velká část projektů SC 4.1, dočerpání již zazávazkovaných prostředků by tak nemělo být ohroženo, i s přihlédnutím k tomu, že přibližně 8 mil. EUR se v době hodnocení nacházelo v žádostech ve stavu těsně před schválením a dalších 11 mil. EUR v projektech s dílčím právním aktem. Zda

se nakonec podaří dočerpat celou alokaci SC se bude odvíjet od množství podpořených projektu v rámci 160. výzvy otevřené v březnu roku 2022.

Specifický cíl 4.2 Posílit biodiverzitu

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 4.2 je možné hodnotit pozitivně, množství zazávazkovaných prostředků již nyní přesahuje 90 % alokace EU.

Celková alokace specifického cíle 4.2 činí 12,3 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 278 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 28,2 mil. EUR (229 % alokace pro specifický cíl 4.2). Smluvně zazávazkováno je 174 projektů a na ně navázané finanční prostředky ve výši 94 % z celkové alokace SC 4.2. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je však, stejně jako v rámci SC 4.1, necelá polovina (45 %) alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem ke stavu realizace projektů podpořených v rámci SC 4.2 by nemělo být vyčerpání celkové alokace významně ohroženo.

Specifický cíl 4.3 Posílit přirozené funkce krajiny

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 4.3 lze hodnotit bez významných výhrad.

Celková alokace specifického cíle 4.3 činí 214,3 mil. EUR, na konci roku 2021 byla snížena o 10 mil. EUR, které se přesunuly do jiných částí OP. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 1 831 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 370,9 mil. EUR (173 % alokace pro specifický cíl 4.3). Smluvně zazávazkováno je 1 223 projektů (tato hodnota se od března 2021 prakticky nezměnila) a na ně navázané finanční prostředky ve výši 101 % z celkové alokace SC 4.3. Proplaceno v rámci žádostí je pak již 62 % z celkové alokace pro tento specifický cíl.

Vzhledem k výši zazávazkovaných finančních prostředků, charakteru podpořených projektů a také s přihlédnutím k projektům těsně před schválením lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána zcela či v téměř plné výši.

Specifický cíl 4.4 Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 4.4 je potřeba hodnotit s dílčí výhradou vzhledem k nižší míře doposud zazávazkovaných i proplacených finančních prostředků ve vztahu k celkové alokaci tohoto specifického cíle.

Celková alokace specifického cíle 4.4 činí 34,8 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 994 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 53,2 mil. EUR (153 % alokace pro specifický cíl 4.4). Z toho 604 podaných projektů již disponuje právním aktem o poskytnutí podpory, smluvně zazávazkováno je tak 83 % celkové alokace SC 4.4.

Vzhledem k množství projektů, které jsou již v plné realizaci, s přihlédnutím k projektům těsně před schválením a také k tomu, že byla v první polovině roku 2022 otevřena ještě 161. výzva OPŽP pro další projekty v tomto SC, lze konstatovat, že by nemělo být vyčerpání celkové alokace zásadně ohroženo. Je nicméně otázkou, zda se podaří zbylých cca 5,6 mil. EUR z alokace EU ve 161. výzvě využít.

3.4.2 Analýza věcného pokroku

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy 4 spíše lze v tuto chvíli očekávat naplnění přibližně poloviny stanovených indikátorů, ačkoliv v tuto chvíli je jejich naplněnost stále ještě relativně nízká.

Shrnutí

Míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci PO 4 napříč specifickými cíli různá. Zatímco nejvíce reálné je naplnění hodnot v případě SC 4.4, v případě SC 4.1 je hodnota indikátorů dosud velmi nízká a do roku 2023 již ani výrazně neporoste. V případě SC 4.2 a SC 4.3 lze podle výše závazků u podpořených projektů očekávat, že se větší část indikátorů podaří naplnit, ačkoliv v tuto chvíli jsou hodnoty ještě nízké. Závisí to tedy na tom, do jaké míry se realizátorům podaří naplnit své závazky.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 4 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 42: Výkonnostní rámec PO 4

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota
Plocha stanovišť, které jsou podporovány s cílem zlepšit jejich stav zachování (SC 4.3, 4.4 - EFRR)	ha	327	32 154	66 005 (205 %)	15 376 (48 %)

Zdroj: MS 2014+

Indikátor 46500 „Plocha stanovišť, které jsou podporovány s cílem zlepšit jejich stav zachování“ je naplňován prostřednictvím realizace projektů podpořených v rámci SC 4.3 (podporované aktivity 2-5) a SC 4.4, jejichž cílem je zlepšit stav lokalit z hlediska jednotlivých složek životního prostředí. Vzhledem k závazkům z právních aktů, která je více než dvojnásobná oproti konečnému cíli, bude cílová hodnota na konci období zcela jistě naplněna. Oproti březnu 2021 se ke konci roku 2021 se míra naplnění cílové hodnoty zvýšila z 31 % na 48 %, tedy o 17 p. b. a lze očekávat, že podobnou rychlostí bude růst i v následujících dvou letech.

Kontext

Vnější prostředí obecně (socio-ekonomický vývoj) v současnosti ovlivňuje naplnění cílů prioritní osy v oblasti ochrany a péče o přírodu a krajinu i nadále spíše negativně. Výstavba dopravních koridorů a rozrůstání městských aglomerací způsobují fragmentaci krajiny a dále negativně ovlivňují její prostupnost. Tento trend vede ke ztrátě původních kvalit biotopů, jejich propojenosti důležité pro migraci živočichů a zvyšuje intenzitu odtoku vody z krajiny. Intenzivní zemědělské hospodaření má stále značný negativní vliv na kvalitu půdy (eroze, ztráta živin, úbytek organické hmoty, akumulace škodlivých látek atp.), zachování přirozených funkcí krajiny a ekologickou stabilitu krajiny. Podíl ekologicky obhospodařované půdy, i přes stálý nárůst, představuje přibližně 15 %.

Důležitým faktorem z hlediska celkového stavu přírody a krajiny jsou také dopady kůrovcové kalamity, jejímž vlivem se zhoršuje stav lesních porostů. Z dlouhodobého hlediska lze však v tomto případě očekávat pozitivní dopad týkající se změny druhové skladby lesních porostů, která by se měla více přibližovat přirozené (původní) skladbě.

Specifický cíl 4.1 Zajistit příznivý stav předmětu ochrany národně významných chráněných území

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 4.1 spíše nelze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 u většiny sledovaných ukazatelů.

Míra naplnění sledovaných indikátorů je obecně v rámci SC 4.1 na nízké úrovni²⁴. V podstatě nulové hodnoty plnění mají indikátory 45101 „Počet opatření k omezení nepůvodních druhů (včetně mapování či monitoringu)“ a 45405 „Počet opatření k předcházení, minimalizaci a nápravě škod působených zvláště chráněnými druhy“. V blízké době navíc nelze očekávat jejich naplnění, protože i závazky v realizovaných projektech jsou velmi nízké. Velmi nízké dosažené hodnoty jsou i v případě indikátorů 45201 „Celkový počet opatření (včetně mapování či monitoringu) pro podporu druhů a stanovišť“ a 45701 „Celkový počet opatření na podporu ZCHÚ a soustavy Natura 2000“. V případě těchto dvou indikátorů lze však alespoň identifikovat závazek ve vztahu k plnění indikátorů, který se v současnosti pohybuje na 17 %, resp. na 19 %. Nízká je sice dosažená hodnota týkající se indikátoru 45601 „Celková plocha vytvořené návštěvnické infrastruktury“, nicméně u ní je alespoň dle dat ze systému závazek v podpořených projektech zajištěn. Šlo by tak o jediný výstupový indikátor, který se v tomto SC podaří naplnit.

V případě jediného výsledkového indikátoru 45710 „Počet druhů a stanovišť v příznivém stavu“ došlo dosud ke zvýšení počtu druhů a stanovišť v příznivém stavu na úroveň 80 % cílové hodnoty.

Tabulka 43: Stav naplňování indikátorů PO 4 - specifický cíl 1. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet opatření k omezení nepůvodních druhů (včetně mapování či monitoringu)	O	0	1078	16 (1 %)	0 (0 %)	Ž/P
Celkový počet opatření (včetně mapování či monitoringu) pro podporu druhů a stanovišť	O	0	1437	244 (17 %)	58 (4 %)	Ž/P
Počet opatření k předcházení, minimalizaci a nápravě škod	O	0	640	1 (0 %)	0 (0 %)	Ž/P

²⁴ Dle vyjádření ŘO šlo v případě PO 4 o nadhodnocení indikátorů při tvorbě programu, což se nyní projevuje na nízké míře plnění. Na základě doporučení EK nicméně ŘO ponechává hodnoty indikátorů nastavené od začátku a jejich změnu realizuje jen při realokacích, žádostech EK či tam, kde je ohroženo plnění výkonnostního rámce.

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
působených zvláště chráněnými druhy						
Celková plocha vytvořené návštěvnické infrastruktury (ha)	O	0	31	377 (739 %) ²⁵	1,29 (4 %)	Ž/P
Celkový počet opatření na podporu ZCHÚ a soustavy Natura 2000	O	0	4940	942 (19 %)	187 (4 %)	Ž/P
Počet druhů a stanovišť v příznivém stavu	R	84	123	–	99 (80 %)	AOPK

Specifický cíl 4.2 Posílit biodiverzitu

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 4.2 lze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 jen u části sledovaných ukazatelů, a to jen za podmínky, že se podaří dodržet závazky v podpořených projektech.

Míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci SC 4.2 obdobně jako v případě SC 4.1 na nízké úrovni z důvodu nadhodnocení výsledků projektu při tvorbě programu. Všechny výstupové indikátory vykazují velmi nízké dosažené hodnoty ve vztahu k předpokládaným cílovým hodnotám.

Úroveň závazku je však v tomto případě o něco vyšší než v rámci SC 4.1 což blíže ilustruje níže uvedená tabulka. Indikátory 45601 „Celková plocha vytvořené návštěvnické infrastruktury“, 45201 „Celkový počet opatření pro podporu druhů a stanovišť“ a 45405 „Počet opatření k předcházení, minimalizaci a nápravě škod působených zvláště chráněnými druhy“ by se dle závazků mělo podařit naplnit. Posledně jmenovaný indikátor navíc oproti březnu 2021 poměrně výrazně narostl (z 14 % na 39 % dosažené hodnoty), což značí, že právě v této oblasti byla v nedávné době dokončena velká část projektů, dalších mnoho projektů přibýlo mezi nově schválené, jak je vidět z nárůstu závazků (z 41 % v březnu 2021 na 182 na konci roku 2021).

Počet lokalit se zvýšenou diverzitou se dle dat AOPK drží na 79 % naplněnosti.

²⁵ U projektu reg. č. CZ.05.4.27/0.0/0.0/16_027/0002339 žadatel v žádosti zadal evidentně chybnou hodnotu indikátoru (6 853 ha), která díky této skutečnosti figurovala v systému. Tato hodnota byla z tohoto důvodu z hodnocení vyjmuta.

Tabulka 44: Stav naplňování indikátorů PO 4 - specifický cíl 2. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Celkový počet opatření na podporu ZCHÚ a soustavy Natura 2000	O	0	560	178 (32 %)	28 (5 %)	Ž/P
Celková plocha vytvořené návštěvnické infrastruktury (ha)	O	0	4	320 (8 000 %)	0 (0 %)	Ž/P
Celkový počet opatření (včetně mapování či monitoringu) pro podporu druhů a stanovišť	O	0	163	179 (110 %)	42 (26 %)	Ž/P
Počet opatření k předcházení, minimalizaci a nápravě škod působených zvláště chráněnými druhy	O	0	160	182 (114 %)	63 (39 %)	Ž/P
Počet opatření k omezení nepůvodních druhů (včetně mapování či monitoringu)	O	0	122	27 (22 %)	8 (7 %)	Ž/P
Počet lokalit se zvýšenou biodiverzitou	R	1 083	1 483	1 771 (123 %)	1 176 (79 %)	AOPK, ŘO

Specifický cíl 4.3 Posílit přirozené funkce krajiny

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 4.3 lze očekávat dosažení cílových hodnot pouze u některých ukazatelů.

Pro hodnocení pokroku ve specifickém cíli 4.3 byly stanoveny čtyři hlavní indikátory, z toho jsou dva indikátory výsledkové.

Výstupové indikátory SC 4.3 lze stručně vyhodnotit následovně:

- 46301 „Počet zprůchodněných migračních překážek pro živočichy“
Indikátor je k datu 31. 12. 2021 naplněn pouze z 15 %, výše závazku poté odpovídá 33 % cílové hodnoty. Zatímco výše závazku se od března 2021 nezvýšila, dosažená hodnota narostla o 5 p. b. Vzhledem k tomu, že nelze očekávat realizaci dalších projektů se zaměřením na zprůchodnění migračních bariér pro živočichy

a opatření k omezování úmrtnosti živočichů spojené s rozvojem technické infrastruktury, nelze naplnění indikátoru očekávat.

- 46500 „Plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav zachování“
Dosažená hodnota indikátoru činí k datu 31. 12. 2021 47 % cílové hodnoty. Vzhledem k významnému množství podpořených projektů, které naplňují tento indikátor, lze v tomto případě očekávat dosažení cílové hodnoty indikátoru. Vzhledem k běžící výzvě č. 156 (termín podání žádostí do 3. 1. 2022) lze očekávat ještě další navýšení závazku, než je indikováno nyní.

V případě výsledkových indikátorů lze předpokládat bezproblémové naplnění indikátoru 45415 „Počet lokalit, kde byly posíleny ekosystémové funkce krajiny“. Naopak v případě výsledkového indikátoru 46010 „Zabezpečení migrační propustnosti říční sítě“ nelze vzhledem k výši závazku naplnění cílové hodnoty očekávat.

Tabulka 45: Stav naplňování indikátorů PO 4 - specifický cíl 3

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet zprůchodněných migračních překážek pro živočichy	O	0	119	39 (33 %)	18 (15 %)	Ž/P
Plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav zachování (ha)	O	0	31 234	64 493 (199 %)	14 688 (47 %)	Ž/P
Počet lokalit, kde byly posíleny ekosystémové funkce krajiny ²⁶	R	2 294	4 110	4 872 (119 %)	3 935 (96 %)	AOPK, ŘO
Zabezpečení migrační propustnosti říční sítě (km)	R	117	308	196 (64 %)	137 (45 %)	AOPK, ŘO

Specifický cíl 4.4 Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 4.4 lze bez zásadních problémů očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

²⁶ Fakticky se nejedná o statistický výsledkový indikátor, ale o indikátor projektový vypočtený na základě dat z MS2014+. Dosažená hodnota = dosažená hodnota podpořených projektů ve stavu PP 30 a výše + výchozí hodnota indikátoru. To stejné platí i pro indikátor „Zabezpečení migrační propustnosti říční sítě (km)“.

Pro hodnocení pokroku ve specifickém cíli 4.4 byly stanoveny dva hlavní indikátory, jeden výstupový a jeden výsledkový.

Sledované indikátory SC 4.4 lze stručně vyhodnotit následovně:

- 46500 „Plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav zachování“
Dosažená hodnota výstupového indikátoru činí k 31. 12. 2021 73 % cílové hodnoty, což je navýšení o 10 p. b. oproti březnu 2021. Dochází tak k postupnému navýšování dosažené hodnoty. Vzhledem k významnému množství podpořených projektů, které naplňují tento indikátor a výši závazku, lze očekávat dosažení cílové hodnoty indikátoru. Rychlost naplňování by se nyní měla zrychlovat s tím, jak budou jednotlivé projekty dokončovány
- 45412 "Počet ploch a prvků sídelní zeleně s posílenou ekostabilizační funkcí"
Indikátor k 31. 12. 2021 dosahuje 104 % cílové hodnoty a lze jej proto již nyní považovat za bezproblémové naplnění.

Tabulka 46: Stav naplňování indikátorů PO 4 - specifický cíl 4

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav zachování	O	0	920	1 512 (164 %)	668 (73 %)	Ž/P
Počet ploch a prvků sídelní zeleně s posílenou ekostabilizační funkcí	R	1 462	2 610	3 482 (133 %)	2 712 (104 %)	AOPK, ŘO

3.4.3 Regionální analýza

Regionální analýzu prioritní osy 4 jsme rozdělili do 2 oblastí:

- Biodiverzita, přirozené funkce krajiny a ochrana národně významných chráněných území (SC 4.1, SC 4.2 a SC 4.3)
- Kvalita prostředí v sídlech (SC 4.4)

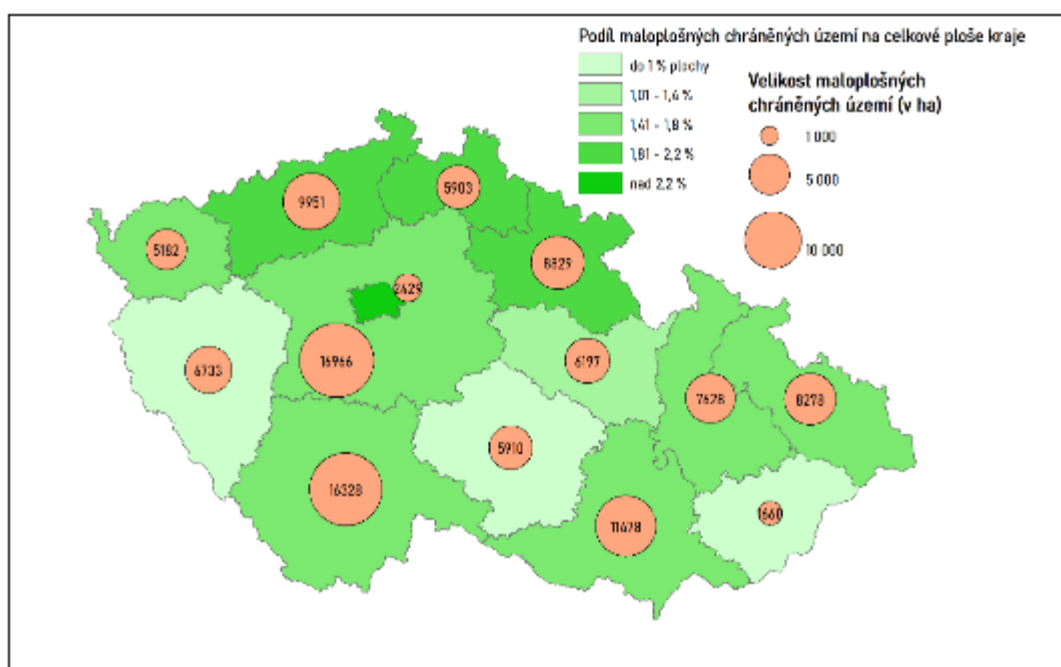

Biodiverzita, přirozené funkce krajiny a ochrana národně významných chráněných území

Prioritní osa se soustřeďuje na zachování či posílení biodiverzity v krajině, s čím úzce souvisí i ochrana zvláště chráněných území či podpora takových opatření, která krajině navracejí či pomáhají udržovat její přirozené funkce.

Na mapě je možné vidět, že maloplošná chráněná území zabírají největší podíl na rozloze v Praze, Královéhradeckém, Libereckém a Ústeckém kraji, nejméně pak ve Zlínském kraji. To souvisí s celou řadou faktorů, jako je např. hustota osídlení, struktura a velikost obcí či podíl orné půdy či jinak využívané půdy.

Obrázek 33: Velikost a podíl plochy maloplošných chráněných území v jednotlivých krajích v roce 2020. Zdroj: CENIA

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 4.1, 4.2, 4.3

Projekty, které byly podpořeny ve třech uvedených specifických cílech PO 4, se zaměřily na zajištění příznivého stavu předmětů ochrany v národně významných chráněných územích, posílení biodiverzity a posílení přirozených funkcí krajiny.

Nejvíce projektů bylo podpořeno v Jihočeském a Jihomoravském kraji. V přepočtu na plochu pak bylo nejintenzivněji investováno do Jihomoravského a Zlínského kraje.

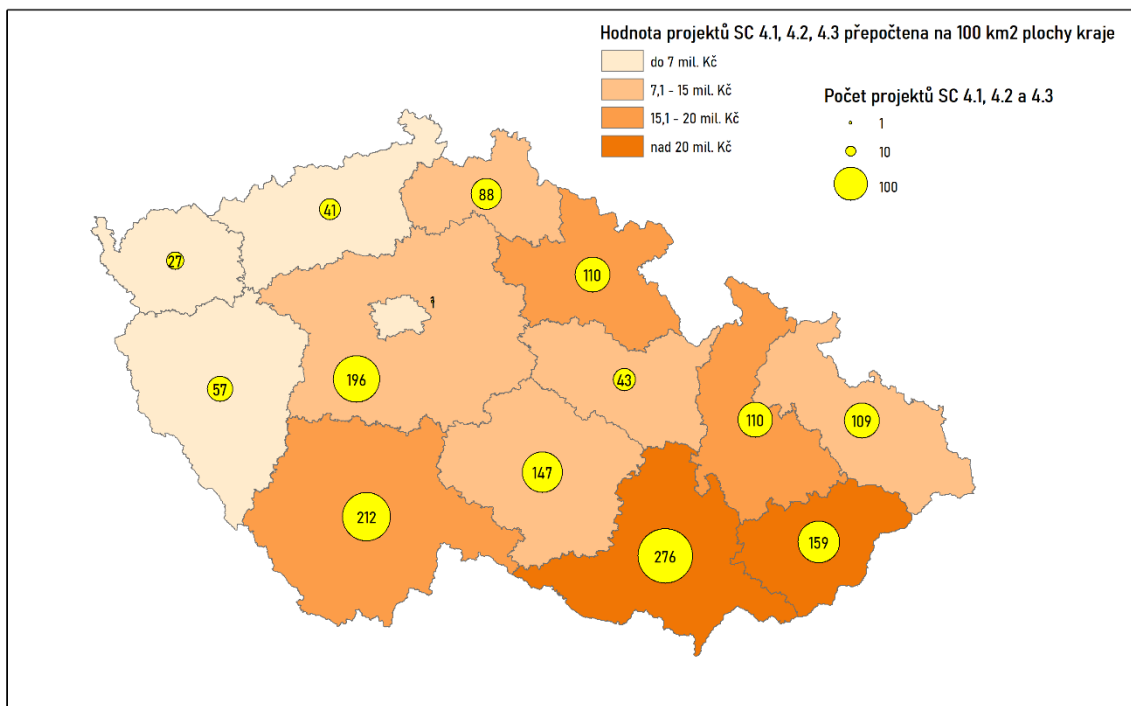

V případě Zlínského kraje je možné tento vysoký podíl počtu realizovaných projektů i investic při přepočtu na plochu kraje alespoň zčásti vysvětlit vysokým podílem ZCHÚ a obecně přírodně cenných lokalit v kraji. Ty zauímají celkem 30,5 % celkové rozlohy kraje, což je druhý nejvyšší podíl ze všech krajů ČR (a to především v důsledku rozlohy CHKO: CHKO Beskydy a CHKO Bílé Karpaty, které se v kraji z větší části rozkládají, jsou 1. a 5. největší CHKO v ČR dle rozlohy). Zlínský kraj je dále také charakteristický relativně vysokým podílem nezemědělské půdy na celkové rozloze kraje, a to především ploch lesů, jejichž podíl je třetí nejvyšší v ČR. Obecně tedy lze vyšší podíl Zlínského kraje na celkové podpoře, především v SC 4.1 a 4.2, vysvětlit méně zemědělským charakterem tohoto území a relativně vyšším výskytem cenných lokalit, kam jsou investice z těchto SC směřovány. V případě Jihomoravského kraje tato vysvětlení neplatí: podíl rozlohy ZCHÚ na jeho celkové rozloze je naopak velmi nízký (7 %, druhý nejnižší podíl po hl.m. Praze) a podíl zemědělské půdy vysoký. Nadprůměrné směřování investic z těchto SC je způsoben především projekty v SC 4.3, které jsou primárně směřovány do zlepšení vodního režimu krajiny. V tomto smyslu je vhodné poznamenat, že Jihomoravský kraj je územím, které je v ČR nejvíce ohroženo suchem. Je proto logické, že do tohoto území je směřována ve vyšší míře podpora především do (přírodě blízkých) opatření, která zpomalují odtok vody a zvyšují retenci. Tomu odpovídá i struktura projektů, které byly v SC 4.3 podpořeny (22,6 % všech prostředků v rámci SC 4.3 směřovala do JMK²⁷).

²⁷ Částečným vysvětlením je také vysoká aktivita základní organizace Českého svazu ochránců přírody v JMK, ZO Brněnsko, který v kraji realizoval projekty v SC 4.3 s celkové hodnotě cca 275 mil. Kč, drtivá většina těchto projektů byla zaměřena na revitalizaci mokřin, mokřadů a bažin. Celkově jde o třetího nejúspěšnějšího žadatele z daného SC, projekty s vyšší celkovou hodnotou realizovaly pouze Povodí Moravy (673 mil. Kč; částečně také v JMK) a Povodí Vltavy (291 mil. Kč).

Obrázek 34: Počet a hodnota podpořených projektů SC 4.1, 4.2 a 4.3 přepočtena na velikost plochy kraje. Zdroj: MS2014+

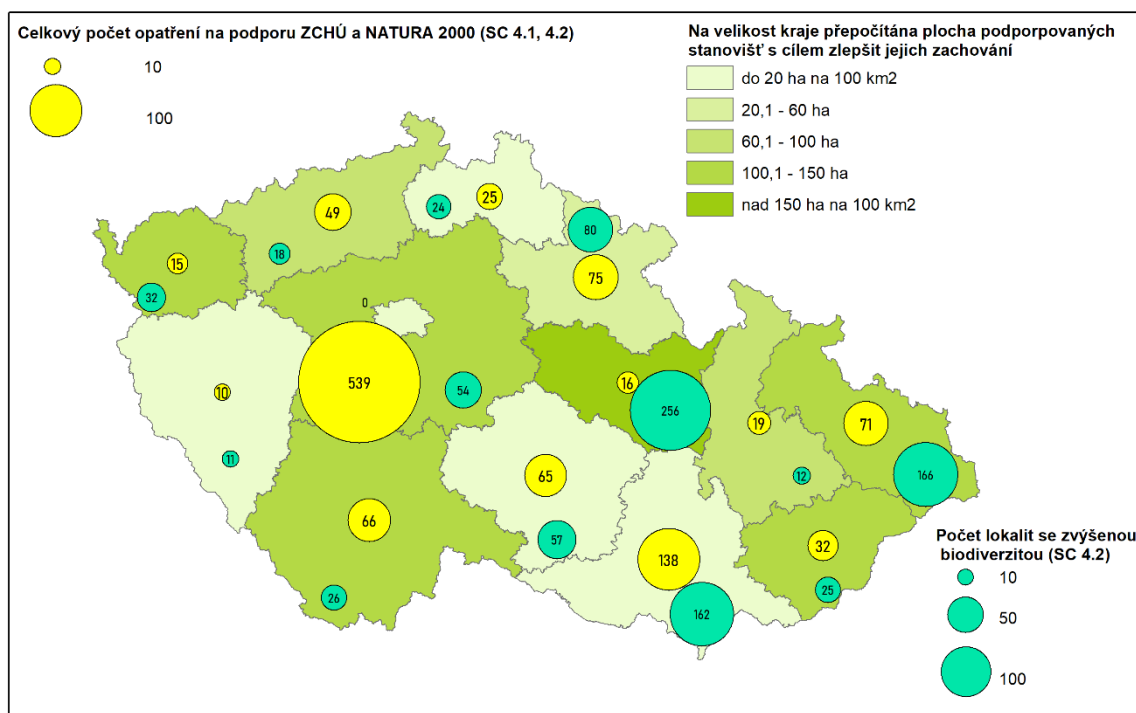
Zajímavé je, že hodnoty indikátorů, které představují závazek u podpořených projektů, s předchozím uvedeným rozdělením tolik nesouvisí. Jak ukazuje obrázek níže, celkový počet opatření na podporu ZCHÚ a Natura 2000 se realizuje ve Středočeském kraji, počet lokalit se zvýšenou biodiverzitou je nejvíce v Pardubickém a Moravskoslezském kraji. Přepočítána plocha stanovišť, která jsou podporována s cílem zlepšit jejich stav, je nejhustěji zastoupena v Pardubickém a dále Karlovarském kraji. Lze tedy říci, že skoro každý kraj byl v určité oblasti zaměřené na ochranu krajiny podpořen více než jiné. Výjimkami jsou v tomto ohledu jen kraje Liberecký, Vysočina, Plzeňský a Ústecký, které v žádné hodnocené statistice nemají nadprůměrné hodnoty. Do těchto krajů tedy podpora funkcí krajiny nesměřovala v takové míře, jako do jiných, a to i v přepočtu na jejich velikost.

Neobvykle vysoké hodnoty některých indikátorů při krajském rozdělení ale je zpravidla možné vysvětlit konkrétními projekty nebo specifiky. Především v případě indikátoru 45701 „Celkový počet opatření na podporu ZCHÚ a Natura 2000“ je neobvykle vysoká hodnota závazku způsobena jedním projektem AOPK: „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a inventarizace maloplošných zvláště chráněných území v národně významných územích v České republice“, s cílovou hodnotou závazku 497 opatření. Jde přitom o velký projekt (s rozpočtem cca 350 mil. Kč jde o zdaleka největší projekt v SC 4.1 i 4.2) systémového charakteru, který je implementován po celém území ČR, jeho přiřazení ke Středočeskému kraji v projektové databázi je proto spíše chybné. Bez tohoto projektu by Středočeský kraj vykazoval závazek

pouze 42 opatření. Vyšší hodnota v JMK je také způsobena především jednou odlehlou hodnotou projektu organizace „sdružení na ochranu bělokarpatských luk, z.s.“, který vykazuje závazek 55 opatření (tj. 40 % součtu závazků, které připadají na JMK); s ohledem na velmi nízký rozpočet tohoto projektu (1,1 mil. Kč) lze předpokládat, že příjemce spíše při kvantifikaci tohoto indikátoru nepostupoval konzistentně s ostatními projekty²⁸. Obdobné důvody můžeme pozorovat i u druhého analyzovaného indikátoru – vysoká hodnota indikátoru Počet lokalit se zvýšenou biodiverzitou je zpravidla způsobena odlehlými hodnotami konkrétních projektů (např. hodnota 208 u jednoho projektu v Pardubickém kraji nebo 63 u projektu v Jihomoravském kraji a oba tyto projekty byly přitom realizovány stejnou NNO s cílem ochrany hnízdní populace motáka lužního a z názvu těchto projektů je evidentní, že se nemusí týkat pouze krajů, ke kterým jsou přiřazeny; v Moravskoslezském kraji je potom téměř 75 % hodnoty závazku vykázáno společně projekty soukromých zemědělců s velmi podobnými názvy: „Preventivní opatření před škodami způsobenými velkými šelmami – název farmy“).

Obrázek 35: Závazné hodnoty vybraných indikátorů v podpořených projektech ze SC 4.1, 4.2 a 4.3. Zdroj: MS2014+

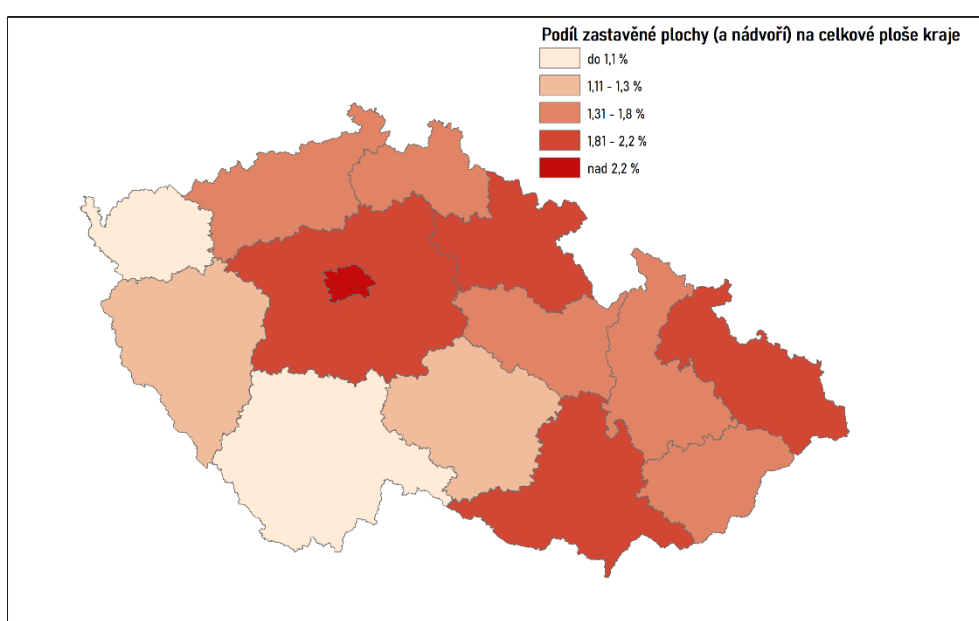
²⁸ V průměru na jedno opatření připadá cca 2,4 mil. Kč celkových způsobilých nákladů (medián činí cca 1,6 mil. Kč); v uvedeném projektu toto ale činí pouze 20 tis. Kč – tedy o dva řády nižší hodnota.

Kvalita prostředí v sídlech

Tuto oblast jsme se rozhodli vyhodnotit samostatně, protože představuje velmi specifickou skupinu opatření zaměřenou převážně na urbanizované prostředí. Abychom dokázali porovnat, jak potřebné je dané opatření v různých krajích, využijeme podílu zastavěné plochy na celkové ploše kraje. Z mapy níže tak vyplývá, že v průměru za celou ČR je množství zastavěné plochy a nádvoří na 1,7 % rozlohy země. Samozřejmě specifická je v tomto ohledu Praha, kde jde až o 10 % všech ploch, výraznější podíl zástavby má také Jihomoravský, Moravskoslezský či Středočeský kraj. Nejméně zastavěné jsou kraje Karlovarský a Jihočeský.

Obrázek 36: Podíl zastavěné plochy v krajích k roku 2020. Zdroj: ČSÚ

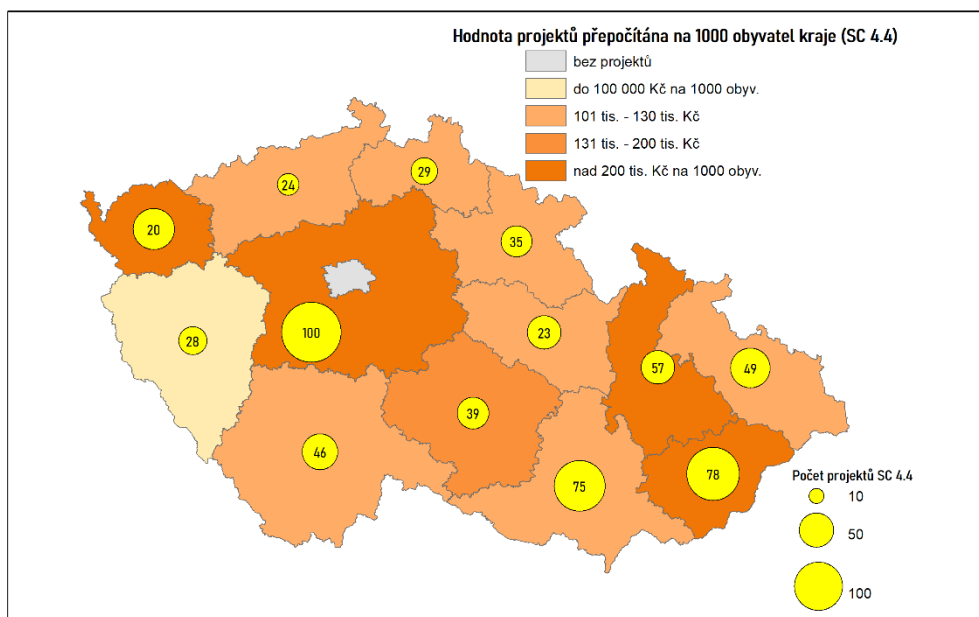

Analýza územního rozložení podpory Specifického cíle 4.4

Z dat o podpořených projektech vyplývá, že nejvíce prostředků v přepočtu na obyvatelstvo směřovalo do Karlovarského, Zlínského a Olomouckého kraje.

Obrázek 37: Počet a hodnota podpořených projektů SC 4.4 v přepočtu na 1000 obyvatel kraje. Zdroj: MS2014+

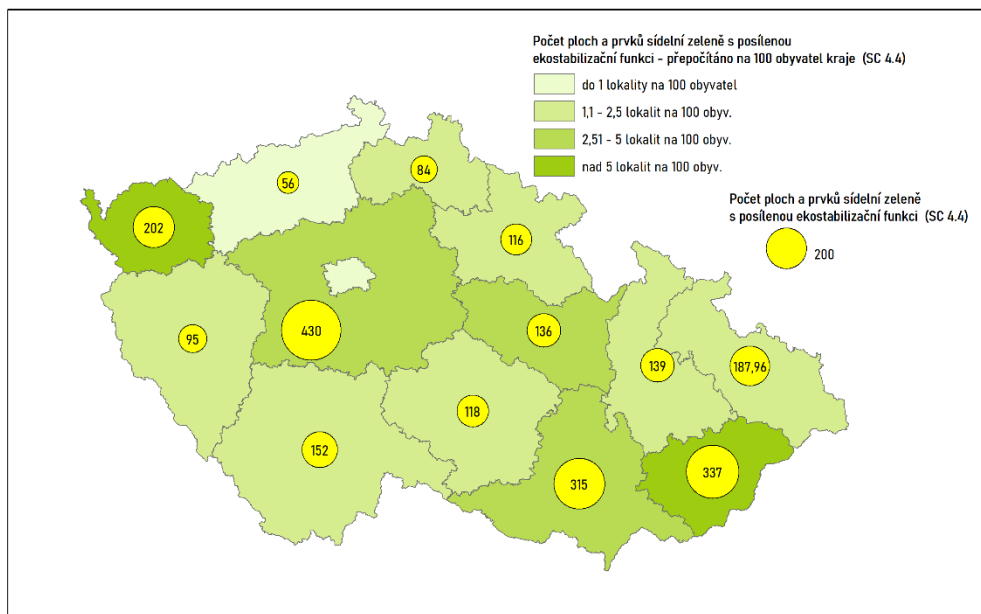
Přesnějším výstupem je počet jednotlivých ploch sídelní zeleně, které jsou přes úspěšné projekty podpořeny. Dle uvedených závazků je nejvíce takových ploch ve Středočeském či Jihomoravském kraji, což odpovídá podílu zastavěného území v kraji. Zajímavé je, že se podařilo výrazněji než jiné kraje posílit i Karlovarský a především Zlínský kraj.

Relativně méně, než odpovídá množství zastavěné plochy, se podařilo nasměřovat prostředky do Královéhradeckého kraje. Jinak ale podpora v tomto SC podílu zastavěné plochy relativně odpovídá.

Obrázek 38: Počet ploch a prvků sídelní zeleně – závazné hodnoty indikátorů u podpořených projektů SC 4.4.

Zdroj: MS2014+

3.4.4 Hodnocení účelnosti

V této části představujeme hlavní výsledky z celkem 20 případových studií, které proběhly pro potřeby PO 4 (po čtyřech v SC 4.1, 4.2 a 4.4, celkem 8 v SC 4.3).

Tabulka 47: Přehled projektů zařazených do případové studie. Zdroj: evaluace

Název příjemce	Název projektu	Zaměření projektu	Datum realizace
Správa Národního parku Šumava	Revitalizace Starého potoka a přilehlých mokřadů ve Vltavském luhu	Revitalizace potoka a mokřadů (SC 4.1)	2020-2021
Správa Národního parku České Švýcarsko	Odstranění nepůvodních druhů z lesních porostů	odstranění nepůvodních druhů (SC 4.1)	2019-2021
Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky	Revitalizace NPP Pastvisko u Lednice	revitalizace mokřadu (SC 4.1)	2018-2020
Liberecký kraj	Podpora populací kuňky ohnivé v EVL Cihelenské rybníky a EVL Manušické rybníky	posílení populace (SC 4.1)	2017-2021
Česká společnost ornitologická	Josefovské louky: Slavičkovský ptačník	posílení biodiverzity (SC 4.2)	2018-2019
Obec Hředle	Realizace opatření na podporu páchníka hnědého (<i>Osmoderma eremita</i> s.l.) a obojživelníků v k.ú. Hředle	posílení biodiverzity (SC 4.2)	2017-2019
Zdeněk Krejčí	Zdeněk Krejčí- Zabezpečení hospodářských zvířat před útoky velkých šelem	posílení biodiverzity (SC 4.2)	2019-2020

Sdružení obcí Benešovska	Likvidace křídlatky na Benešovsku a osvětová činnost spojená s tímto invazním druhem	posílení biodiverzity (SC 4.2)	2020-2024
Obec Věžky	Věžky-realizace LBK2, LBK3, LBK12 a LBK13	revitalizace remízků (SC 4.3)	2016-2020
Město Rousínov	Mokřadní prvky v lokalitě Hrubé Kusy	revitalizace mokřadů (SC 4.3)	2018-2020
Město Písek	Ochranná opatření migrace obojživelníků v lokalitě U Vodáka Písek	ochranné bariéry pro obojživelníky (SC 4.3)	2017-2018
Petr Aujeský	Výstavba tůní	revitalizace mokřadů (SC 4.3)	2019-2020
Lesy České republiky, s.p.	Revitalizace Zádolského potoka	revitalizace potoka (SC 4.3)	2019-2020
Arcibiskupství pražské	Zlepšení druhové a prostorové skladby lesa na LHC Litoměřice	posílení druhové skladby (SC 4.3)	2017-2020
Obec Veleň	Ozelenění skládky v obci Veleň	revitalizace území skládky (SC 4.3)	2017-2022
Povodí Moravy, s.p.	Podpora samovolné renaturace řeky Moravy u Štěpánova	posílení přirozené funkce krajiny (SC 4.3)	2018-2019
Obec Krhovice	Revitalizace zeleně v obci Krhovice	revitalizace zeleně v obci (SC 4.4)	2017-2018
Město Lipník nad Bečvou	Regenerace zeleně na sídlišti Dukla	revitalizace zeleně v obci (SC 4.4)	2017-2021
Obec Čelechovice na Hané	Obecní park u cukrovaru	revitalizace zeleně v obci (SC 4.4)	2020-2022
Nemocnice Písek, a.s.	Revitalizace zeleně areálu Nemocnice Písek, a.s.	revitalizace zeleně v obci (SC 4.4)	2017-2018

Hlavní potřeby příjemců (stav před realizací projektů)

Specifické potřeby dotčených území (podpora populace konkrétních chráněných druhů; posílení přirozených funkcí krajiny, především zadržování vody v krajině; opatření na podporu migrace druhů; revitalizace/regenerace sídelní zeleně).

Realizace projektů (problémy, překážky)

Všechny zkoumané projekty proběhly bez zásadních problémů. Evidované dílčí překážky v realizaci projektů byly dané především omezeními v souvislosti s ochranou populací dotčených chráněných druhů v období reprodukce, popřípadě omezeními zapříčiněnými přírodními vlivy (zvýšená hladina vody atp.).

Dosažené přínosy projektů

Projekty s cílem zajištění příznivého stavu předmětu ochrany národně významných chráněných území a projekty posílení biodiverzity

- vytvoření podmínek pro dlouhodobé přežití zvláště chráněných druhů - ochrana a rozšíření relevantních biotopů
- zvýšení populace zvláště chráněných druhů

V případě projektů AOPK, správ národních parků či některých spolků (např. Česká společnost ornitologická) lze sledovat a doložit přínosy konkrétních projektů díky realizovanému a dostupnému monitoringu (např. zvýšení populace pijavky lékařské v NPP Pastvisko, nebo zvýšení populace vodních ptáků v ptačí rezervaci

Slavíkovský ptačník) či na základě subjektivního dojmu zástupců příjemců podpory, kteří mají znalost území a v území se dlouhodobě pohybují (např. projekt na podporu páchníka hnědého).

Projekty s cílem posílení přirozených funkcí krajiny

- zvýšení retence vody v krajině, zlepšení hydrologických poměrů v dotčených lokalitách, v některých případech vč. protipovodňové funkce (např. projekt Mokřadní prvky v lokalitě Hrubé Kusy)
- podpora biodiverzity v dotčených lokalitách (např. projekt Revitalizace Zádolského potoka - oživení populace obojživelníků)

Projekty s cílem zlepšení kvality prostředí v sídlech

- zlepšení kvality sídelní zeleně v dotčených lokalitách

Tabulka 48: Udržitelnost efektů projektů PO 4. Zdroj dat: Případové studie

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekty s cílem zajištění příznivého stavu předmětu ochrany významných chráněných území a projekty posílení biodiverzity	ano	kontrola, monitoring
Projekty s cílem posílení přirozených funkcí krajiny	ano	kontrola, dílčí terénní zásahy v případě potřeby
Projekty s cílem zlepšení kvality prostředí v sídlech	spíše ano/částečně	pravidelná údržba vegetace

Zkušenosti příjemců podpory

- Monitoring dotčených lokalit v případě příjemců - AOPK, správ národních parků či vybraných spolků

- Problematické zajištění udržitelnosti v případě výsadby zeleně (dlouhá doba udržitelnosti, vysoké náklady), problémy řady realizátorů projektů s uchycením nové výsadby vegetace (i v souvislosti se

suchem), ceník dřevin neodpovídající situaci na trhu, nevyhovující nastavení výše nákladů obvyklých opatření

- Pro některé žadatele – osoby podnikající v zemědělství se načasování realizace projektů dostává do souběhu s jejich hlavní činností (a nikoliv do zimních měsíců, kdy je více času)

Mrtvá váha

Přibližně tři čtvrtiny příjemců podpory/realizátorů projektů by projekt bez poskytnuté podpory z OPŽP nerealizovaly. Zbývající respondenti by své projektové záměry realizovali, ale buď pouze částečně (v omezeném rozsahu) nebo později v dlouhodobějším horizontu.

Vzešlá doporučení

- Zvážit upřesnění požadavků týkajících se dokládání biologických posouzení a realizaci ex-post biologických posouzení na vybraném vzorku podpořených projektů

Biologická posouzení

U celkem šesti projektů bylo navíc realizováno posouzení dopadů projektů i prostřednictvím biologického posouzení. Biologická posouzení byla provedena u následujících podpořených projektů:

- Revitalizace Starého potoka a přilehlých mokřadů ve Vltavském luhu, příjemce: Správa Národního parku Šumava
- Zlepšení druhové a prostorové skladby lesa na LHC Litoměřice, příjemce: Arcibiskupství pražské
- Josefovské louky: Slavíkovský ptáčník, příjemce: Česká společnost ornitologická
- Mokřadní prvky v lokalitě Hrubé Kusy, příjemce: Město Rousínov
- Obnova krajinné zeleně v k.ú. Kostelec u Holešova, příjemce: obec Kostelec u Holešova
- Obecní park u cukrovaru, příjemce: obec Čelechovice na Hané

Výsledky těchto posouzení jsou uvedeny v příloze.

3.4.5 Hodnocení účinnosti

V tabulce níže jsou uvedeny indikátory, které byly do hodnocení zařazeny. V dalších sloupcích jsou pak uvedeny další informace vycházející ze srovnání mezi projekty podpořenými (tj. ve stavu PP30 a výše) a projekty nepodpořenými (konkrétně vybrané žádosti ve stavech PN20,21,22,23a,24,27,28,29).

Tabulka 49: Srovnání jednotkové ceny u vybraných indikátorů projektů PO 4. Zdroj: MS2014+

Zvolený indikátor	Jednotková cena u PODPOŘENÝCH	Jednotková cena u NEPODPOŘENÝCH	Rozdíl v jednotkové ceně (v %)	Poznámka
Celkový počet opatření (včetně mapování či monitoringu) pro podporu druhů a stanovišť (SC 4.1, SC 4.2) – počet	6 558 449 Kč	3 910 822 Kč	68%	Rozsah hodnot od 0 do 8 opatření.
Počet lokalit se zvýšenou biodiverzitou (SC 4.2) – počet	1 016 530 Kč	1 205 387 Kč	-16%	Rozsah hodnot od 0 do 6 lokalit.
Celkový počet vysázených stromů (SC 4.4) – počet	26 025 Kč	36 089 Kč	-28%	Rozsah hodnot od 0 do 225 stromů.

V případě PO 4 bylo poměrně komplikované nalézt vhodný indikátor, na které efektivitu měřit. Jako nevhodné se ukázaly indikátory měřící podpořené plochy (např. 45510 „Celková plocha dotčená opatřeními na podporu zvláště chráněných území a soustavy Natura 2000“). Důvodem bylo, že za dotčenou plochu se v naprosté většině případů počítala celá plocha chráněného území, i když se v projektu např. budovalo jen zázemí pro návštěvníky jednoho objektu. Hodnoty podpořené plochy se tak de facto odlišovaly spíše podle celkové velikosti daného chráněného území, které bylo podpořeno (Šumava vs. stanoviště Natura 2000). Z toho důvodu byly vybrány výše uvedené indikátory.

U indikátoru 45201 „Celkový počet opatření pro podporu druhů a stanovišť“ se efektivita podpořených projektů neprojevila, u dalších ale již ano. V průměru jedna lokalita se zvýšenou diverzitou (nezávisle na velikosti) stála 1 mil. Kč, u nepodpořených by tato cena byla 1,2 mil. Kč. Je nutné ale přiznat, že oba uvedené indikátory mají nevýhodu v tom, že jak pojem opatření, tak lokalita, mají poměrně širokou definici, spadat pod ně může celá řada vzájemně dost odlišných jevů. Na druhou stranu, poslední uvedený indikátor pro SC 4.4, počet vysázených stromů, je naopak snadno uchopitelný. Vyplývá z něj, že v rámci podpořených projektů byly stromy sázeny levněji, než by byly v případě nepodpořených projektů.

3.4.6 Expertní panely

Závěry expertního panelu jsou zpracovány v následujících odstavcích:

1. Míra naplňování cílů OPŽP

- PO 4 přispívá k naplňování cílů OPŽP. Na úrovni specifických cílů ale experti pozorují rozdíly. Pozitivněji hodnotí naplňování cílů v oblasti posilování biodiverzity (zejm. SC 4.1 a 4.2). V případě posílení přirozených funkcí krajiny experti konstatují, že program má spíše jen

omezenou kapacitu tento cíl bezprostředně naplňovat – program efektivně řeší konkrétní, lokalizované problémy, nicméně má velmi omezenou schopnost implementovat komplexní a především velkoplošná řešení.

- Ve vztahu k SC 4.3 je rovněž poukazováno na skutečnost, že výraznější pozornost by měla být i nadále věnována opatřením na podporu zadržování vody přímo v krajině.
- Ve věcném plnění SC pozorují experti panelu určitou nerovnováhu: například v kontrastu plnění cílů vztažených k návštěvnické infrastruktuře na jedné straně a cílů formulovaných na podporu biodiverzity v chráněných územích na druhé straně. V jistém smyslu se mohou oba cíle vylučovat.

2. Efektivita intervencí OPŽP

- Stejně jako v případě naplňování cílů je bezprostřední zpětná vazba expertů ve vztahu k zaměření programu na cíle a potřeby pozitivní. Experti uvádějí, že především v SC 4.1 a 4.2 lze program využít pro všechny relevantní opatření, které jsou vytyčené v plánech péče (v ZCHÚ) nebo mají (v ostatních oblastech) vztah k posilování biodiverzity.
- Určitým omezením je, dle zapojených expertů, obecná formulace pravidel programu / výzev, které mohou vést k realizaci projektů, které mají nižší užitek (jako příklad zmiňovány projekty v SC 4.4, u nichž v rámci revitalizace / zvýšení kvality prostředí v sídlech dojde ke kácení vzrostlých stromů ve větší měřítku).
- Klíčovým „úzkým hrdlem“ implementace projektů v PO 4 je, dle expertů v panelu, administrativní náročnost spojená se zpracováním žádosti o podporu a především s vlastní implementací projektů (a to především co se týče pravidel pro výběr dodavatelů, zmiňována je rovněž nekonzistence kontrol, která představuje výraznou hrozbu) – zatímco v případě orgánů ochrany přírody (správy NP a CHKO) toto nepředstavuje zásadní problém, v případě dalších subjektů, především obcí, jde o výrazný limit pro realizaci projektů.
- Dalším limitem pro realizaci projektů jsou požadavky na udržitelnost. To se projevuje především u projektů na výsadbu stromů – náklady na následnou péči a případně i obnovu části stromů, které se neuchytily jsou vysoké a odrážejí od realizace projektů. Obdobně může představovat požadavek na dlouhou udržitelnost bariéru pro projekty zaměřené na eliminaci invazních druhů – realizátor se, dle výkladu AOPK, zavazuje, že v podpořeném území se invazní druhy nebudou vyskytovat i v období dlouhé udržitelnosti. Fáze následné péče sice je součástí projektů, v případě prodloužení vlastní doby realizace projektu (zpravidla zejména v důsledku průtahů při výběrových řízeních) se období, po které program podporuje následnou péči výrazně zkracuje.
- V neposlední řadě je zmiňován limit problematického získávání souhlasů vlastníků pozemků, na kterých má dojít k zásahům. Dle zkušeností členů expertního panelu se návratnost žádostí o souhlas se zásahem pohybuje pouze na úrovni cca 30 %. V případě snahy o zásahy na větších plochách v krajině (zejm. co se týče právě projektů na posílení přirozených funkcí krajiny) tak stačí pouze jeden nesouhlasící vlastník pozemků a celý projekt nelze realizovat.

- V důsledku výše uvedených limitů pozorují členové panelu, že program je ve vyšší míře využíván pro jednodušší projekty (např. návštěvnická infrastruktura), případně jsou projekty předkládány ad-hoc, dle aktuálně dostupných příležitostí k financování a zpracovaných podkladů, nikoliv systematicky.
 - Výše uvedené platí také kupříkladu pro projekty zaměřené na likvidaci invazních druhů – s ohledem na uvedená omezení (administrativní náročnost, udržitelnost atd.) často tyto projekty nejsou realizovány s podporou OPŽP, ale spíše realizátoři využívají národní a další zdroje financování. Ty jsou administrativně méně složité, výrazně flexibilnější (problém se vyřeší relativně rychle ve srovnání s projektem podpořeným z OPŽP) a navíc bez požadavku na dlouhodobou udržitelnost. Financování z OPŽP je v tomto případě atraktivní až u větších projektů (experti odhadují, že na akce zaměřené na odstranění invazních druhů se vyplatí využít prostředky OPŽP až od cca 5 mil. Kč).
 - Celkově tak v hodnocení experti opakují, že program je vhodně nastaven, ale má schopnost spíše řešit jednotlivé, dílčí problémy, než že by podporoval naplňování cílů, resp. problémů a potřeb v dané oblasti v jejich komplexu. S výjimkou SC 4.1, kde jsou podpořené zásahy realizovány v souladu se schváleným plánem péče, je tak implementace spíše roztržštěná a do určité míry „nahodilá“.
3. Problematika řešení regionálních specifíků hodnocení oblasti PO
- Pravidla programu jsou nastavená obecně. To je na jednu stranu výhodou – výzvy lze využít pro řešení regionálně specifických problémů. Zároveň ale jde také o slabinu programu, spočívající ve spíše roztržštěné implementaci mimo území ZCHÚ. V tomto smyslu chybí, dle názoru expertů, vyšší provázanost implementace programu se strategickými dokumenty nižších územních celků (opět s výjimkou území ZCHÚ, kde je implementace provázaná s plánem péče).
 - Určitým řešením výše uvedeného problému by mohlo být zvýšení důrazu na integrovaný přístup, kdy by byl nejprve schválen komplex zásahů jako celek, včetně alokace prostředků z programu a dílčí projekty by v tomto rámci byly následně implementovány postupně poté, co by byly detailně zpracovány. Tím by se oslabil praxe, kdy do jednotlivých výzev jsou předkládány spíše projekty, které jsou dostatečně nachystané, než ty, které jsou skutečně potřebné.
 - Výrazným limitem pro implementaci SC 4.3 je především absence systematického přístupu k volné krajině jako celku (s výjimkou okolí toků a území ZCHÚ) – tento problém ale leží mimo oblast působnosti OPŽP.
4. Zaměření budoucího OPŽP
- OPŽP by, dle expertů v panelu, mělo věnovat více pozornosti realizaci opatření na zadržení vody ve volné krajině – nad rámec „standardních“ projektů zaměřených na posílení přirozených funkcí krajiny podporovat inovativní přístupy k posilování zadržení vody ve volné krajině. Tyto projekty by měly mít charakter „pilotních“ projektů s důrazem na šíření získané dobré praxe a posilování povědomí.

- Experti dále zdůrazňují výše zmíněný integrovaný přístup k řešení potřeb krajiny a/nebo biodiverzity mimo ZCHÚ tak aby nedocházelo k málo systematickému / komplexnímu předkládání projektů, které jsou v daném okamžiku připraveny, případně projekty, jejichž příprava a realizace je snazší.
- Věcné zaměření programu jako takové je považováno za správné, nicméně je pozorovaná disproporce v jednotlivých typech projektů. Experti přitom za klíčovou příčinu této disproporce označují především velkou administrativní náročnost přípravy, a především realizace projektů (mimo jiné také v důsledku pravidel pro zadávací řízení a nekonzistence kontrol). Pro posílení absorpční kapacity a zároveň vyváženější naplňování dílčích cílů v oblasti ochrany a péče o přírodu a krajinu je tedy nezbytné zjednodušení těchto procesů.
- Jako problematické je také vnímáno nastavení indikátorů, jejichž vykazování není konzistentní a indikátory také někdy poskytují zavádějící informace o intervencích a obecněji nejsou plně harmonizovány s monitoringem, které realizují orgány ochrany přírody (viz např. plocha návštěvnícké infrastruktury).

3.4.7 Odpovědi na evaluační otázky

EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

V případě PO 4 se ukazuje, že plnění finančního ani věcného pokroku jde o něco pomaleji, než se původně předpokládalo. I přesto se velká část indikátorů podařila přes podpořené projekty zavázat. Podařilo se dosud díky podpořeným projektům zajistit např.:

- plocha podpořených stanovišť ve výši 64 tis. ha
- téměř 4 900 lokalit s posílenou ekosystémovou funkcí krajiny
- více než 3 400 ploch podpořené sídelní zeleně

Dotace OPŽP nicméně přispívají k naplnění stanovených cílů a i na základě případových studií a biologických posouzení lze potvrdit, že se cíle daří úspěšně naplňovat.

EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

Z případových studií vyplývá, že se daří naplňovat účel podpořených projektů a především díky pravidelnému monitoringu lze požadované dopady v oblasti ochrany krajiny a biodiverzity jasně doložit. Svědčí o tom např.

výsledky provedených biologických posouzení uvedených v Příloze 5.2 této zprávy. Dochází ke zvyšování biodiverzity na příslušných lokalitách (pijavka lékařská, perlorodka říční), navyšuje se hladina pozemní vody. Pouze v jednom případě byly zaznamenány jen omezené dopady revitalizace toku na populaci pstruha potočního z důvodu dalšího ukládání bahnitého sedimentu. Za vedlejší dopady lze pak považovat např. snížení rizika povodní v okolních sídlech.

Výhodou projektů na zlepšení přirozených funkcí krajiny či posílení ochrany stanovišť je, že pro udržitelnost nejsou projekty náročné, nevyžadují tolik dalších průběžných zásahů. To neplatí pro sídelní zeleň, která je v tomto ohledu naopak náročnější a je třeba se o ni průběžně starat. V této oblasti se také ukázala potřeba dalších úprav v rámci OPŽP, zejména více reflektovat náročnost udržitelnosti (dlouhá doba udržitelnosti, vysoké náklady, problémy v souvislosti se suchem)

Efektivita projektu v oblasti jednotkových nákladů se prokázala jen částečně, a to především z důvodu ne zcela vhodného listu indikátorů, z něhož lze efektivitu posuzovat. Za nevhodné se v tomto směru dají považovat indikátory zaměřené na plochu dotčeného území, které je ale ve velké části projektů uvedeno jako celá plocha chráněného území, což neodpovídá realitě projektů. Pouze u indikátoru 45002 „Celkový počet vysázených stromů“ – pro SC 4.4. se podařilo jasně prokázat, že podpořeny byly efektivnější projekty. Vyplyvá z něj, že v rámci podpořených projektů byly stromy sázeny levněji, než by to bylo v případě nepodpořených projektů, a to v průměru až o 28 %.

EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci PO 4 napříč specifickými cíli různá. Zatímco nejvíce reálné je naplnění hodnot v případě SC 4.4, v případě SC 4.1 je hodnota indikátorů dosud velmi nízká a do roku 2023 již ani výrazně neporoste, v tomto případě je to dáno celkově menším počtem oprávněných žadatelů. V případě SC 4.2 a SC 4.3 lze podle výše závazků u podpořených projektů očekávat, že se větší část indikátorů podaří naplnit, ačkoliv v tuto chvíli jsou hodnoty ještě stále nízké. Závisí to tedy na tom, do jaké míry se realizátorům podaří naplnit své závazky.

Indikátor 46500 „Plocha stanovišť, které jsou podporovány s cílem zlepšit jejich stav zachování“ je naplňován prostřednictvím realizace projektů podpořených v rámci SC 4.3 (podporované aktivity 2-5) a SC 4.4, jejichž cílem je zlepšit stav lokalit z hlediska jednotlivých složek životního prostředí. Vzhledem k závazkům z právních aktů, která je více než dvojnásobná oproti konečnému cíli, bude cílová hodnota na konci období zcela jistě naplněna.

EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifík pro dané oblasti?

Regionální analýza ukázala, že rozdíly v podpoře krajů jsou dány v první řadě velikostí jejich chráněných území, a to přitom nejen těch maloplošných. V tomto smyslu tedy podpora do jisté míry skutečně odpovídá tomu, jak velkou plochou chráněného území disponuje. Neplatí to však u všeho. Významnou podporu získal např. Jihomoravský kraj, kde množství chráněných území není velké, a navíc jde o kraj s poměrně vysokým zastoupením zemědělské půdy. Směřování prostředků však lze odůvodnit opatřeními proti suchu. V mnoha případech ale hodnoty za celý kraj ovlivnil 1-2 velké projekty, resp. jejich zaznamenávání.

Ukazuje se totiž, že u některých projektů žadatelé nastavili extrémně vysoké hodnoty počtu opatření. U jiných projektů, které např. směřují jen do zlepšení návštěvnického zázemí v návštěvnickém centru daného chráněného území, se zase projevuje to, že se do podpořené plochy uvádí plocha celého chráněného území, což působí neadekvátně především u velkých chráněných území.

EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

Skladba podpořených opatření dle našeho názoru nevyžaduje do budoucna zásadní úpravu, zejména opatření 4.1 a 4.2 se i dle názorů odborníků zaměřují na všechny relevantní oblasti. Oslovení experti nicméně definovali několik oblastí, na které je vhodnější se do budoucna více zaměřit. I nadále by měl být kladen co největší důraz zejména na zadržování vody v krajině.

Je také otázkou, zda se v oblasti podpory chráněných území nevtělit integrovaný přístup, kdy by byl nejprve schválen komplex zásahů jako celek, včetně alokace prostředků z programu a dílčí projekty by v tomto rámci byly následně implementovány postupně poté, co by byly detailně zpracovány. Tím by se oslabil praxe, kdy do jednotlivých výzev jsou předkládány spíše projekty, které jsou dostatečně nachystané, než ty, které jsou skutečně potřebné.

Z dalších doporučení jde také o to nalézt vhodnou cestu, jak dosažené výsledky zaznamenávat a interpretovat. Ve věcném plnění SC pozorují experti panelu určitou nerovnováhu: například v kontrastu plnění cílů vztahených k návštěvnické infrastruktuře na jedné straně a cílů formulovaných na podporu biodiverzity v chráněných územích na druhé straně. Soustava indikátorů založená na počtech opatření a podpořené ploše chráněného území se navíc ukazuje jako málo vypovídající a v některých případech i zavádějící – např. při projektech zaměřených pouze na návštěvnickou infrastrukturu nebo při celoplošných projektech typu realizace plánu ÚSES. Toto nastavení navíc vedlo k tomu, že projekty s rozdílnou nákladovostí přispěly k naplnění podobného množství hodnot indikátorů, což mělo nejspíše vliv i na nižší celkovou míru čerpání; příjemci tak preferovali spíše menší projekty.

Z dalších doporučení se jedná spíše o ty administrativního charakteru a jsou uvedena v doporučeních v samostatné kapitole.

3.5 PRIORITNÍ OSA 5: Energetické úspory

3.5.1 Analýza finančního pokroku

Finanční pokrok týkající se čerpání alokace EU lze v rámci prioritní osy 5 hodnotit s významnými výhradami.

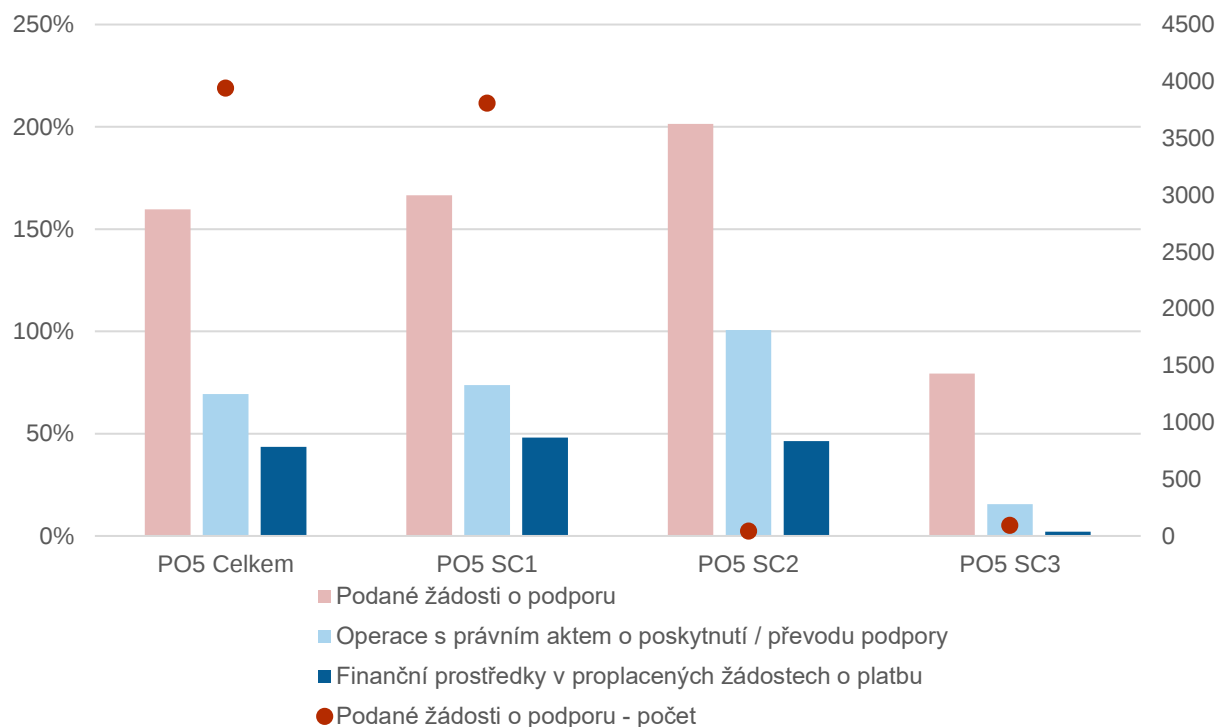
Shrnutí

Celková alokace finančních prostředků pro prioritní osu 5 činí po realokaci 485,7 mil. EUR, což tvoří 17,4 % z alokace pro OPŽP. Finanční prostředky pro prioritní osu 5 jsou financovány přibližně z šesti sedmin z FS (Fond soudržnosti - SC 5.1) a ze zbývajících jedné sedminy z EFRR (Evropský fond pro regionální rozvoj - SC 5.2, 5.3).

V rámci prioritní osy 5 bylo k 31. 12. 2021 zaregistrováno 3 941 žádostí o podporu v celkové výši 775,3 mil. EUR, tedy 159,6 % alokace prioritní osy 5. Závazkovány doposud byly finanční prostředky v objemu 336,9 mil. EUR (69,4 % alokace). Objem finančních prostředků v rámci proplacených žádostí o platbu dosahuje výše 211,3 mil. EUR (43,5 % alokace).

Graf 5: Postup čerpání alokace EU - PO 5 - specifické cíle 1 - 3, stav ke dni 31. 3. 2021. Zdroj: MS2014+

Výše uvedené hodnoty závazkovaných a zejména proplacených prostředků lze považovat za podprůměrné v porovnání s ostatními prioritními osami. Celková hodnota registrovaných projektů sice výrazně přesahuje hodnotu alokace (bez ohledu na provedenou realokaci), nízký podíl závazkovaných a proplacených projektů minimálně indikuje riziko zvýšeného zatížení a potřebné kapacity implementační struktury v rámci proplácení prostředků v posledních letech fungování operačního programu.

Z hlediska jednotlivých specifických cílů lze jako nejméně problémové hodnotit čerpání finančních prostředků v rámci SC 5.2 - *Dosáhnout vysokého energetického standardu nových veřejných budov*. Naopak výrazně nedočerpána pravděpodobně bude alokace EU v rámci SC 5.3 - *Snížit energetickou náročnost a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie v budovách ústředních vládních institucí*. Oba SC ovšem tvoří pouze minoritní část celkové alokace prioritní osy. Finančně dominantní SC 5.1 *Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie* v současnosti vykazuje i přes provedenou realokaci spíše podprůměrné hodnoty v oblasti závazkování a proplácení alokace EU²⁹.

Vzhledem k relativně dlouhé době na vlastní realizaci projektů a množství jiných nástrojů podpory na úspory a obnovitelné zdroje energií v současné době (např. Modernizační fond, Národní plán obnovy apod.) v rámci

²⁹ i při započítání i projektů, které byly v době hodnocení těsně před schválením, se míra závazku ze 74 % (jak je uvedeno v grafu 5) navýší na cca 89 %.

této prioritní osy již nelze očekávat vyhlašování dalších výzev k podávání žádostí a tudíž reálnou možnost ke zlepšení stávající situace v míře dosaženého pokroku.

Lze však předpokládat, že zájem o dotace týkající se aktivit v rámci PO 5 potrvá i v programovém období 2021-2027, a to jak nejen v rámci prostředků z nového OPŽP, ale i v rámci dalších dotačních programů (Modernizační fond, Národní plán obnovy a další).

Srovnání s předchozím vývojem (oproti stavu k 31. 3. 2021)

Ve srovnání s předchozí zprávou (stav k 31.3.2021) došlo jen k minimálnímu posunu v oblasti počtu nově podaných žádostech o dotaci (48 nových žádostí, navýšení o 1,2 %). Je to z toho důvodu, že v posuzovaném období (tj. od 01. 04. do 31. 12. 2021) byly vyhodnocovány pouze žádosti podané do Specifického cíle 5.3, kde bylo podáno 48 nových žádostí (celkový počet žádostí v tomto SC se zvýšil na dvojnásobek z 44 na 92 podaných žádostí).

Současně byla ve sledovaném období snížena alokace celé prioritní osy 5 o 34 mil. EUR (snížení se týkalo alokace SC 5.1). Z tohoto důvodu narostlo procento čerpání alokace více, než by odpovídalo čistě jen navýšení souvisejícímu se schválením nových, resp. proplacení dalších žádostí o podporu. V absolutních číslech došlo k nárůstu závazku o cca 8 mil. EUR, proplaceno bylo nově dalších více než 54 mil. EUR.

Z výše uvedených údajů tak lze konstatovat, že čerpání v PO 5 pokračuje v postupné a očekávatelné akcelaraci (u SC 5.1 navýšení ve sledovaném období o třetinu, u SC 5.2 a 5.3 zhruba zdvojnásobení dosavadní hodnoty proplacených prostředků), nicméně dosažený stav vzhledem k fázi implementačního procesu je s výjimkou SC 5.2 neuspokojivý a současný stav nepovede k vyčerpání alokovaných prostředků zejména v SC 5.1 a pravděpodobně také v SC 5.3.

Identifikovatelným rizikem je také skutečnost, že do konce implementačního procesu bude nutné administrovat platby ve výši zhruba čtvrt miliardy EUR, přičemž za celé dosavadní fungování tohoto programu byly proplaceny prostředky ve výši cca 422 mil. EUR.

Hodnota dosud neproplacených, ale závazkovaných prostředků tak dosahuje extrémně vysoké výše cca 58 % dosud proplacených prostředků a bude znamenat výrazné zatížení administrativních kapacit programu a také s ohledem na obtížnou možnost náprav předpokládatelných korekcí projektů a nemožnosti nahradit takové projekty, či prostředky pod korekcí novými projekty, zvýšenou míru rizika nedočerpání většího objemu prostředků, než by odpovídalo současnému rozdílu mezi alokací a zasmluvněnými projekty.

V porovnání s ostatními prioritními osami je v rámci PO 5 znatelně nejnižší procentuální objem proplacených finančních prostředků, a to i přes provedenou realokaci, resp. snížení celkové alokace PO 5.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 5 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 50: Výkonnostní rámec PO 5. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 3. 2021	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021
Celkové certifikované způsobilé výdaje – FS	EUR	93 638 525	490 079 039	707 531 772 (144 %)	337 167 824	405 366 300 (83 %)
Celkové certifikované způsobilé výdaje – EFRR	EUR	3 714 745	81 336 892	113 732 697 (140 %)	24 165 747	32 819 797 (40,4 %)

Dosažená hodnota celkových certifikovaných způsobilých výdajů byla v případě finančních prostředků z Fondu soudržnosti (SC 5.1) ke konci roku 2021 na úrovni 83 % cílové hodnoty, v případě finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj (SC 5.2, 5.3) pak na úrovni necelých 40,4 % cílové hodnoty. V případě obou ukazatelů lze v roce 2023, vzhledem k finančnímu objemu podpory u projektů v realizaci a projektů schválených s již vydaným právním aktem očekávat naplnění cílové hodnoty min. ve výši 85 %, závazkované hodnoty totiž jak ve FS, tak v EFRR vysoce přesahují cílovou hodnotu (a budou ještě navýšeny o projekty, které byly v době hodnocení těsně před schválením). Proplacení prostředků EU ze strany Evropské komise proto není ohroženo³⁰.

³⁰ Rozdíl mezi tím, že míra čerpání alokace EU je spíše podprůměrná, a tím, že celkové certifikované způsobilé výdaje vysoko přesahují cílovou hodnotu, je způsobeno vysokou mírou spolufinancování ze strany žadatele (50 a více % způsobilých výdajů).

Specifický cíl 5.1 Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 5.1 lze hodnotit s částečnou výhradou, neboť nedojde k úplnému vyčerpání alokace EU.

Celková alokace specifického cíle 5.1 činí po realokaci 34 mil. EUR ve prospěch PO 2 nově 416,6 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci tohoto SC zaregistrováno celkem 3 808 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 693,6 mil. EUR (167,0 % alokace pro specifický cíl 5.1). Z toho tři pětiny podaných projektů (2 292 projektů) již disponují právním aktem o poskytnutí podpory a je tak smluvně závazkováno 73,8 % celkové alokace tohoto SC. Smluvně uzavřeny tak nejsou finanční prostředky ve výši přibližně 109 mil. EUR.

V procesu hodnocení bylo k 31. 12. 2021 ještě více než 60 projektů v celkové hodnotě dotačních prostředků 84 mil. EUR. Při započtení všech projektů v hodnocení jako potenciálně schválených tak chybí k celkovému naplnění alokace SC zhruba 43 mil. EUR (cca jedna desetina celkové alokace). Dalších cca 15 mil. EUR se může dočerpát přes projekty s dílčími právními akty – o tuto částku lze u nich závazek uvedený v PA překonat. Proplaceno v rámci žádostí o platbu je pak 150,7 mil. EUR, tedy třetina alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem k dlouhodobému charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace nebude do konce programového období vyčerpána v plné výši. Relativně vysoký počet projektů v realizaci navíc zvyšuje riziko komplikací při realizaci, a tedy úspěšném dokončení projektů a následně také při kapacitním zajištění administrace projektů ze strany Řídícího orgánu. I přes nízký podíl vyčerpání alokace EU pravděpodobně není ohroženo proplacení celé alokace EU z Evropské komise, neboť množství certifikovaných celkových způsobilých výdajů dosahuje min výše 85 % cílové hodnoty.

Specifický cíl 5.2 Dosáhnout vysokého energetického standardu nových veřejných budov

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 5.2 lze hodnotit pozitivně s dílčími výhradami.

Celková alokace specifického cíle 5.2 činí 22 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 41 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 44,3 mil. EUR (201,4 % alokace pro specifický cíl 5.2).

Z toho necelá polovina podaných projektů (19 projektů) disponuje právním aktem o poskytnutí podpory a je tak smluvně závazkováno 100,7 % celkové alokace tohoto SC.

Proplaceno v rámci žádostí o platbu je pak již 10,2 mil. EUR (tj. 46,3 % alokovaných finančních prostředků).

Vzhledem k charakteru projektů v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace bude do konce programového období vyčerpána v plné výši, nebo v částce limitně se blížící k výši alokace.

Vysoký počet projektů v realizaci ovšem výrazně zvyšuje riziko komplikací jak při vlastní realizaci, a tedy úspěšném dokončení projektů a následně zejména také při kapacitním zajištění administrace projektů ze strany Řídicího orgánu.

Přesto však lze tento SC z hlediska finančního pokroku hodnotit v rámci této prioritní osy jako nejlepší a nejméně rizikový.

Specifický cíl 5.3: Snížit energetickou náročnost a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie v budovách ústředních vládních institucí

Finanční pokrok implementace OPŽP v rámci specifického cíle 5.3 lze hodnotit s významnými výhradami.

Celková alokace specifického cíle 5.3 činí 47,1 mil. EUR. K 31. 12. 2021 bylo v rámci toho SC zaregistrováno celkem 92 žádostí o podporu z Evropské unie s celkovou výší požadované podpory 37,4 mil. EUR (79,4 % alokace pro specifický cíl 5.3). Smluvně závazkováno je 15,5 % celkové alokace tohoto SC. Smluvně uzavřeny tak nejsou prostředky ve výši 39,8 mil. EUR.

V procesu hodnocení je v současné době více než pět desítek projektů v celkové hodnotě dotačních prostředků přesahující 24 mil. EUR.

Při započtení všech projektů v hodnocení jako potenciálně schválených tak chybí k naplnění celkové alokace stále nejméně 30 % celkové alokace.

Proplacen v rámci žádostí o platbu je pouze 1 mil. EUR, tedy 2,1 % alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem k současné situaci v rámci tohoto specifického cíle lze předpokládat, že celková alokace jednoznačně nebude do konce programového období vyčerpána.

I přes nízký podíl vyčerpání alokace EU pravděpodobně není ohroženo proplacení celé alokace EU z Evropské komise, neboť množství certifikovaných celkových způsobilých výdajů SC 5.2 je schopno vykompenzovat případné nedočerpání SC 5.3.

Zatímco oba předchozí SC disponují relativně silnou absorpční kapacitou, která se následně láme až v rámci hodnocení a realizace projektů, v rámci tohoto SC je patrné, že zájem žadatelů o tento SC byl nižší, než bylo v rámci stanovení alokace očekáváno.

Stejně tak je patrný i vysoký podíl neúspěšných projektů, což v konečném důsledku vede k velmi nízkému závazkování a proplacení prostředků, navíc s nikterak pozitivním výhledem na dosud nezávazkované projekty a jejich realizaci.

Lze doporučit zvážit realokaci volných prostředků ve prospěch jiných SC s vyšším zájmem žadatelů, eventuálně disponujících zásobníky rychle realizovatelných projektů.

3.5.2 Analýza věcného pokroku

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci prioritní osy 5 spíše nelze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 u významné řady sledovaných ukazatelů.

Shrnutí

Na základě poskytnutých zdrojových údajů je možné konstatovat, že míra naplnění sledovaných indikátorů je v rámci PO 5 na velmi rozdílné úrovni, a to nejen v porovnání mezi jednotlivými specifickými cíli, ale i v jejich rámci.

S ohledem na skutečnost, že v rámci PO 5 jsou podporovány především projekty s delší dobou realizace (roční či víceletá realizace není výjimkou, ale běžným stavem), je vyhodnocení míry naplnění jednotlivých indikátorů touto skutečností výrazně ovlivněno a je třeba s ní při hodnocení pokroku při dosahování jednotlivých indikátorů počítat.

Zásadním způsobem se do hodnocení dosažených hodnot promítá také nízký finanční pokrok hodnocený v příslušných subkapitolách. Proto je nutné při hodnocení nejen současného, ale i konečného stavu přihlížet výrazně k projektovým hodnotám nejen u dokončených či realizovaných projektů, ale také u projektů

v různých stupních hodnotícího procesu, byť je zřejmé, že ne všechny tyto projekty budou skutečně schváleny a úspěšně dokončeny.

Obecně však lze konstatovat, že u prioritní osy 5 i přes dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, pravděpodobně nedojde u významné části sledovaných indikátorů (zejména výsledkových) k naplnění cílových hodnot. I přesto, že byly hodnoty nastavovány na základě předběžných výsledků programového období 2007-2013, došlo vlivem kombinace nízké míry podpory, nárůstu stavebních prací a zvýšeného důrazu na projekty, které jsou méně efektivní, avšak přínosné ze zdravotního hlediska (např. nucené větrání ve školách apod.) k dosažení menších než očekávaných výsledků.

Vyhodnocení výkonnostního rámce - PO 5 (k 31. 12. 2021)

Tabulka 51: Výkonnostní rámec PO 5. Zdroj: MS2014+

Ukazatel	Měrná jednotka	Milník pro rok 2018	Konečný cíl (2023)	Závazek	Dosažená hodnota
Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (SC 5.1 - FS)	GJ/rok	350 000	1 246 464	1 100 180 (88 %)	353 595 (28 %)
Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (SC 5.3 - EFRR)	GJ/rok	0	40 867	16970 (42 %)	0 (0 %)
Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby (SC 5.2 - EFRR)	počet	6	21	20 (95 %)	18 (86 %)

Indikátor 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (SC 5.1 - FS)“ je naplňován projekty podpořenými v rámci SC 5.1. Vzhledem k současným závazkům z právních aktů, snížení celkové hodnoty závazku v návaznosti na provedenou realokaci a zároveň počtu schválených projektů (projekty doporučené k financování) a jejich výši závazku lze předpokládat naplnění cílové hodnoty v téměř plné výši (přibližně na úrovni 90 %).

Indikátor 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (SC 5.3 - EFRR)“ je naplňován projekty podpořenými v rámci SC 5.3. V rámci tohoto specifického cíle byly výzvy pro podání žádostí o podporu (výzva č. 135 a výzva č. 152) vypsány až později v souvislosti s dodatečným zařazením SC 5.3 v rámci OPŽP. Výrazný vliv na plnění konečného cíle má vliv snížení konečné hodnoty v průběhu roku 2021 o 105,5 tisíce GJ/rok. K 31. 12. 2021 bylo zaregistrováno celkem 92 projektů s žádostí o podporu a závazkováno bylo 33 projektů se závazkem snížení konečné spotřeby ve výši 16 970 GJ/rok. Při započtení všech projektů doporučených k financování bez uzavřeného právního aktu (celkem 51 projektů) by hodnota indikátoru mohla dosáhnout 61 tisíc GJ úspor/rok, tedy přibližně 150 % cílové hodnoty. Rizikem v dosažení závazkové hodnoty je pak přerušení či nezahájení projektů ve větší, než běžné míře, zejména s ohledem na současnou energetickou krizi.

Indikátor 32705 „Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby“ je naplňován samotným počtem podpořených projektů v rámci SC 5.2. Pro projekty tohoto specifického cíle byly vypsány dvě výzvy (výzva č. 20 a výzva č. 61). V rámci výzvy č. 20 nebyl podán žádný projekt se žádostí o podporu. V rámci výzvy č. 61 poté bylo zaregistrováno celkem 41 projektů se žádostí o podporu. K 31. 12. 2021 bylo závazkováno 19 projektů, z nichž 6 již bylo ukončeno. Jeden další projekt se pak nachází ve stavu „Žádost o podporu doporučená k financování“.

Žádná běžící výzva pro SC 5.2 není evidována a v době zpracování evaluace nebyla plánována k vyhlášení. Pokud budou výše uvedené projekty úspěšně realizovány, lze očekávat celkem 20 podpořených projektů. Ke konci programového období tak lze očekávat naplnění cílové hodnoty indikátoru ve výši 95 %.

Srovnání s předchozím vývojem

V případě všech tří sledovaných indikátorů výkonnostního rámce se míra naplnění cílové hodnoty podpořených projektů pohybuje pod úrovní cílové hodnoty pro rok 2023, a to jak v rámci závazku, tak dosažené hodnoty. Přes dosavadní vývoj lze předpokládat, že po ukončení realizace všech podpořených projektů budou cílové hodnoty všech tří sledovaných indikátorů naplněny či téměř naplněny.

Oproti minulému posouzení k 31. 12. 2021 došlo ke snížení hodnoty závazku jak pro indikátor 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ (SC 5.1 - FS), tak pro indikátor 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ (SC 5.3 - EFRR). V prvním případě cílová hodnota klesla o 7,5 % (101,7 tisíc GJ/rok), v druhém případě pak zásadně o 72,1 % (105,5 tisíce GJ/rok).

Hodnota závazku u indikátoru 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ (SC 5.1 - FS) se ve sledovaném období zvýšila o cca 70 tisíc GJ/rok (nárůst o necelých 7 %) a skutečná hodnota naplnění pak o 42,5 tisíce GJ/rok (nárůst zhruba o jednu sedminu). V obou případech jde o posun odpovídající dosaženému finančnímu pokroku.

U indikátoru 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ (SC 5.3 - EFRR) se hodnota závazku zvýšila zhruba o 13,5 tisíce GJ/rok (zhruba 4,5 násobek předchozího stavu), zatímco skutečně naplněná hodnota se nezměnila a zůstala v nulové výši.

U indikátoru 32705 „Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby“ (SC 5.2 - EFRR) se hodnota závazku zvýšila o 2 projekty na 95 % cílové hodnoty a hodnota reálného naplnění o 15 projektů na 86 % cílové hodnoty. Posun v plnění obou sledovaných hodnot je tak u tohoto indikátoru ve sledovaném období velmi razantní.

Kontext

Naplňování výsledkových indikátorů v PO 5 je v některých oblastech závislé na externích vlivech, které ovlivnily stávající stav čerpání i pravděpodobné nenaplnění některých výsledkových indikátorů. Jednotlivá

opatření, která jsou v rámci PO 5 financována, sice navazují na úspěšné čerpání OPŽP 2007–2013, ale původní předpoklad o vyšším úsilí jednotlivých aktérů v oblasti veřejného sektoru realizovat projekty směřující k naplnění stanovených indikátorů, zůstal ne zcela naplněn.

Struktura a počet podaných projektových žádostí signalizují významné snížení zájmu potencionálních žadatelů o realizaci projektů naplňujících předpokládané cíle, což může být způsobeno jednak vyčerpáním zásobníků plánovaných projektů k realizaci (specifický cíl 5.1), ale také citelným snížením celkové podpory ve vztahu k vynaloženým nákladům.

Nenaplnění původně stanovených předpokladů u specifického cíle 5.3 lze přičítat nízké motivaci resp. nízkému zájmu jednotlivých aktérů o realizaci typových projektů v jednotlivých oblastech. Negativní vliv na absorpční kapacitu má rovněž do jisté míry skutečnost, že SC 5.3 cílí svým zaměřením na ústřední vládní instituce, podporováno však není, jako „cílové území“, území hl. města Prahy.

Původní předpoklady MŽP, že veřejný sektor svými investicemi v této oblasti bude prezentovat, že bere své závazky k energetické účinnosti vážně a že bude realizací typových projektů udávat směr a motivovat soukromé subjekty k realizaci obdobných projektů, se ukázal jako optimistický.

Tato stávající situace bude v dalším období pozitivně ovlivněna jednak legislativními předpisy, ale také vyšší medializací celkové problematiky ochrany klimatu v ČR na základě aktuálně diskutovaných opatření a přijímaných závazků v rámci EU.

Neopomenutelným důvodem nižšího zájmu o výše uvedené specifické projekty je také příliš pomalá implementace metodiky BIM (Building Information Modelling) do projektování staveb, i nízké využití principů žluté knihy FIDIC ze strany veřejného sektoru pro přípravu a realizaci jednotlivých stavebních objektů, spojených s komplikovaným přijímáním nového stavebního zákona.

Vlažný zájem žadatelů o předkládání projektů do jednotlivých specifických cílů z počátku programového období se sice podařilo řadou aktivit SFŽP povzbudit, zejména pak počet podaných žádostí ve specifickém cíli 5.2, ale situaci se již z celkového pohledu nepodařilo zvrátit.

Situace okolo pandemie COVID-19 doprovázená v roce 2021 dramatickým nárůstem cen stavebních prací a samotného stavebního materiálu bude mít pravděpodobně negativní vliv na včasné ukončení realizovaných projektů i samotnou realizaci projektů, které po stavební stránce ještě nebyly zahájeny.

Řada žadatelů, zejména z prostředí menších obcí, se tak může dostat do komplikované situace zajištění nezbytného spolufinancování, neboť předpokládané ceny stavebních prací, stanovené rozpočtem při přípravě a podání žádosti, jsou v současné době významně překračovány v rámci realizovaných zadávacích řízení.

Specifický cíl 5.1 Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 5.1 lze očekávat dosažení významné části sledovaných cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 5.1 se sledují celkem 3 hlavní ukazatele výsledku, které sledují změnu za celou ČR nikoli program, a 7 hlavních ukazatelů výstupu, které sledují přínos projektů. Z hlediska celkového vývoje do konce roku 2023 je potřebné správně vnímat nízký podíl ukončených projektů, a tedy také nízkou hodnotu dosaženého věcného pokroku. Vzhledem k obecnému charakteru indikátorů je velmi obtížné předpovídat jejich celkový vývoj.

V případě výsledkového indikátoru 36160 „Množství emisí prekurzorů PM10 z terciárního sektoru“ se dosažená hodnota již přibližuje cílové hodnotě pro rok 2023. Opačný vývoj lze sledovat u výsledkového indikátoru 36170 „Množství emisí prekurzorů PM2,5 z terciárního sektoru“.

Negativní trend lze sledovat v případě výsledkového indikátoru 32710 „Konečná spotřeba energie v terciárním sektoru“, kdy se hodnota spotřeby zvyšuje. Cílová hodnota těchto indikátorů však nebyla nastavena na přínos projektů z OPŽP, ale na předpokládaný trend ČR. Jejich hodnota je vykazována za celou ČR.

U indikátorů výstupu je patrný silný vliv nízkého počtu proplacených, a tedy dokončených projektů, což ovlivňuje dosavadní naplňování hodnot sledovaných indikátorů. U indikátoru 32700 „Snížení roční spotřeby primární energie ve veřejných budovách“ dosahuje současné naplnění 153 mil. kWh za rok, což odpovídá zhruba 25 % cílové hodnoty indikátoru (oproti minulému období se dosažená hodnota nezměnila, ale snížila se cílová hodnota a plnění se tak zvýšilo z 23 na 25 %).

Naopak u indikátoru 32705 „Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby“ je již překročena cílová hodnota o 25 % a indikátor tak bude již jistě naplněn. I zde se hodnota plnění ve sledovaném období nezměnila.

V případě indikátoru 36010 „Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů“ (CO₂ ekv. na obyv.), zatím došlo u SC 5.1 k naplnění cílového stavu pouze z 10 %, což je ale dvojnásobná hodnota oproti minulému sledovanému období, byť částečný vliv na růst této hodnoty mělo i snížení cílové hodnoty zhruba o 7,5 %. K mírnému zlepšení došlo i v rámci závazkované hodnoty, která se zvýšila o 6 procentních bodů na 42 %, nicméně i zde část toho nárůstu způsobilo snížení cílové hodnoty.

U indikátoru 34800 „Výroba tepla z obnovitelných zdrojů“ dosahuje současná hodnota indikátoru necelých 16 tis. GJ, což odpovídá necelým dvěma pětina cílové hodnoty (nárůst ve sledovaném období o 12 procentních bodů), přičemž hodnota závazku se nezměnila a přesahuje cílovou hodnotu.

U indikátoru 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ je současná dosažená hodnota cca 354 tis. GJ/rok, což odpovídá rovněž přibližně jedné čtvrtině cílové hodnoty (28 %, nárůst ve sledovaném období o 5 procentních bodů vlivem růstu absolutní hodnoty plnění i snížení cílové hodnoty). Hodnota závazku se pak ve sledovaném období nezměnila.

Obdobně u indikátoru 36105 „Snížení emisí tuhých znečišťujících látek“ je dosaženo hodnoty 219 t/rok, což je třetina cílové hodnoty (nárůst ve sledovaném období o 14 procentních bodů vlivem růstu absolutní hodnoty plnění i snížení cílové hodnoty). Hodnota závazku pak dosáhla 94 %, což je o 6 procentních bodů více, než v předchozím sledovaném období.

Obecně lze konstatovat, že u indikátorů, jejichž plnění se přímo promítá ve vykazování v rámci projektů je patrný relativně nižší dosažený pokrok, a to navíc pod úrovní dosaženého finančního pokroku. Dosažený finanční pokrok se tak přímo promítá do věcného pokroku, navíc lze identifikovat spíše realizaci projektů, jejichž průměrné vykazované hodnoty jsou menší, než bylo očekáváno při stanovování cílových hodnot sledovaných indikátorů.

I s ohledem na finanční pokrok tak lze u některých výstupových indikátorů očekávat nenaplnění cílových hodnot, a to i s výraznějším rozdílem.

Tabulka 52: Stav naplňování indikátorů PO 5 - specifický cíl 1

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Snížení roční spotřeby primární energie ve veřejných budovách (kWh/rok)	O	0	612 152 432	523 281 573 (85 %)	172 334 575 (28 %)	Ž/P
Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (GJ/rok)	O	0	1 246 464	1 065 50 5,47 (85 %)	350 908 (28 %)	Ž/P, ŘO
Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby	O	0	12	14	14 (116 %)	ŘO
Nová kapacita zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů (MW)	O	0	12,3	12,91 (104 %)	3,67 (30 %)	Ž/P
Výroba tepla z obnovitelných zdrojů (GJ/rok)	O	0	43 335	47 718 (110 %)	15 093 (34 %)	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů (tuny ekvivalentu CO ₂ /rok)	O	0	236 146	96 497 (41 %)	23 172 (10 %)	Ž/P
Snížení emisí tuhých znečišťujících látek (t/rok)	O	0	643	603 (94 %)	215 (34 %)	Ž/P
Konečná spotřeba energie v terciárním sektoru (GJ/rok)	R	126 885 846	125 241 292	-	133 638 636,67	ČSÚ
Množství emisí PM 10 z terciárního sektoru (t/rok)	R	318	127	-	123*	ČHMÚ
Množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 z terciárního sektoru (t/rok)	R	1 573	2 360	-	959*	ČHMÚ

* hodnoty za rok 2020

Specifický cíl 5.2 Dosáhnout vysokého energetického standardu nových veřejných budov

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 5.1 lze očekávat dosažení významné části sledovaných cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020.

Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 5.2 se sledují celkem 4 hlavní ukazatele výsledku a 1 hlavní ukazatel výstupu.

Jak již bylo zmíněno pro stejné výsledkové indikátory výše v případě výsledkového indikátoru 36160 „Množství emisí prekurzorů PM10 z terciárního sektoru“ se dosažená hodnota přibližuje cílové hodnotě pro rok 2023. Naopak opačný vývoj lze sledovat u výsledkového indikátoru 36170 „Množství emisí prekurzorů PM2,5 z terciárního sektoru“. Cílová hodnota těchto indikátorů však nebyla nastavena na přínos projektů z OPŽP, ale na předpokládaný trend ČR. Jejich hodnota je vykazována za celou ČR.

Hodnota výsledkového indikátoru 32715 „Podlahová plocha veřejných budov v pasivním energetickém standardu“ dosáhla ke konci roku 2021 hodnoty více než 71 tisíc čtverečních metrů (oproti minulému sledovanému období se hodnota nezměnila), což činí již 98 % cílové hodnoty.

S postupným dokončováním realizovaných projektů by se hodnota indikátoru měla zvýšit a vzhledem k závazku ve výši 61 650 m² nově vytvořené podlahové plochy v pasivním energetickém standardu lze předpokládat téměř úplné naplnění cílové hodnoty indikátoru.

U indikátoru 32720 „Úspory energie ve veřejných budovách“ bylo dosaženo ke konci roku 2021 hodnoty indikátoru 13 tisíc GJ, což představuje více 99 % cílové hodnoty indikátoru.

U výstupového indikátoru 32705 „Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby“ se stanovenou cílovou hodnotou 21 projektů dosud podařilo dosáhnout alespoň na 90 %.

Celkový věcný pokrok v rámci tohoto specifického cíle tak lze hodnotit jako uspokojivý.

Tabulka 53: Stav naplňování indikátorů PO 5 - specifický cíl 2. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Počet podpořených projektů energeticky efektivní výstavby	O	0	21	19 (90 %)	19 (90 %)	ŘO
Podlahová plocha veřejných budov v pasivním energetickém standardu (m ²)	R	12 209	72 703	-	71 553 (98 %)	Ž/P, Statistika ³¹
Úspory energie ve veřejných budovách (GJ)	R	2 656	14 154	-	13 962 (99 %)	Ž/P, Statistika
Množství emisí PM 10 z terciárního sektoru (t/rok)	R	318	127	-	123*	ČHMÚ
Množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 z terciárního sektoru (t/rok)	R	1 573	2 360	-	959*	ČHMÚ

* hodnoty za rok 2020

Specifický cíl 5.3: Snížit energetickou náročnost a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie v budovách ústředních vládních institucí

Na základě dosaženého věcného pokroku v rámci specifického cíle 5.3 spíše nelze očekávat dosažení cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020 u většiny sledovaných ukazatelů.

³¹ Centrální registr administrativních budov a další databáze.

Při hodnocení pokroku ve specifickém cíli 5.3 se sledují celkem 3 specifické programové ukazatele výsledku (totožné se specifickým cílem 5.1) a 6 společných a specifických programových ukazatelů výstupu. Vzhledem k totožnosti výsledkových indikátorů se specifickým cílem 5.1 zůstává v platnosti hodnocení provedené v příslušné subkapitole věnované tomuto specifickému cíli. Oproti minulému sledovanému období nedošlo v rámci naplnění indikátorů k žádným změnám.

U indikátorů výstupu je patrný silný vliv dosud velmi nízkého počtu závazkovaných i proplacených, a tedy dokončených projektů, což ovlivňuje dosavadní naplňování hodnot sledovaných indikátorů. U indikátoru 32700 „Snížení roční spotřeby primární energie ve veřejných budovách“ dosahuje současný závazek pouze 12 % cílové hodnoty indikátoru.

Obdobná situace je i u indikátoru 34600 „Nová kapacita zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů“, který dosahuje závazku zhruba 0,8 MW, což odpovídá 40 % cílové hodnoty indikátoru (zde se v mezidobí došlo k nárůstu o 36 procentních bodů).

U indikátoru 34800 „Výroba tepla z obnovitelných zdrojů“ je evidován závazek v hodnotě 529 GJ, což odpovídá pouze 6 % cílové hodnoty indikátoru (nárůst ve sledovaném období o 5 procentních bodů).

U indikátoru 32701 „Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách“ je současná dosažená hodnota závazku 17 tis. GJ/rok, což odpovídá 41 % cílové hodnoty. Obdobně u indikátoru 36105 „Snížení emisí tuhých znečišťujících látek“ závazek odpovídá 0,87 t/rok, tedy 1,1 % cílové hodnoty.

Dosažený velmi nízký finanční pokrok se tak přímo promítá do věcného pokroku, i když lze identifikovat spíše realizaci projektů, jejichž průměrné vykazované hodnoty jsou větší, než bylo očekáváno při stanovování cílových hodnot sledovaných indikátorů. I s ohledem na finanční pokrok tak lze v podstatě u všech výstupových indikátorů očekávat spíše nenaplnění cílových hodnot, a to i výraznějším rozdílem.

Tabulka 54: Stav naplňování indikátorů PO 5 - specifický cíl 3. Zdroj: MS2014+

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Snížení roční spotřeby primární energie ve veřejných budovách (kWh/rok)	O	0	70 395 712	8 334 016,08 (12 %)	0	ŘO
Snížení konečné spotřeby energie ve veřejných budovách (GJ/rok)	O	0	40 867	16970 (41 %)	0	ŘO
Nová kapacita zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů (MW)	O	0	2	0,8 (40 %)	0	Ž/P

Název indikátoru	Typ	Výchozí hodnota	Cílová hodnota	Závazek	Dosažená hodnota k 31. 12. 2021	Zdroj dat
Výroba tepla z obnovitelných zdrojů (GJ/rok)	O	0	8 979	529 (6 %)	0	Ž/P
Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů (tuny ekvivalentu CO ₂ /rok)	O	0	27 744	4136 (15 %)	0	Ž/P
Snížení emisí tuhých znečišťujících látek (t/rok)	O	0	75	0,87 (0 %)	0	Ž/P
Konečná spotřeba energie v terciárním sektoru (GJ)	R	126 885 846	125 241 292	-	133 638 636,67*	ČSÚ
Množství emisí PM 10 z terciárního sektoru (t/rok)	R	318	127	-	123*	ČHMÚ
Množství emisí prekurzorů částic PM 2,5 z terciárního sektoru (t/rok)	R	1 573	2 360	-	959*	ČHMÚ

* hodnoty za rok 2020

3.5.3 Regionální analýza

V případě této prioritní osy je regionální analýza realizovaná v jedné tematické oblasti:

- Energetická náročnost veřejných budov

Energetická náročnost veřejných budov

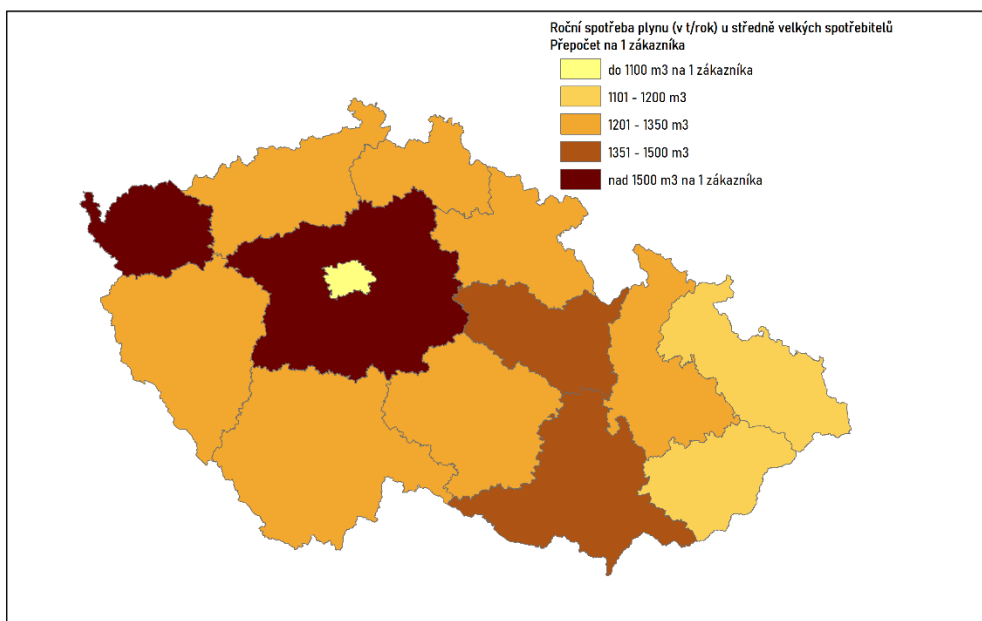
Abychom dokázali vyhodnotit adekvátní distribuci prostředků do jednotlivých regionů v ČR, využijeme srovnání s údaji ČSÚ. prioritní osa se zaměřuje na snížení energetické náročnosti veřejných budov, pracovat budeme proto s údajem o spotřebě plynu pro středně velké spotřebitele. Právě do této kategorie spadá velká část veřejných institucí (úřady, školy apod.). Jak ukazuje obrázek níže, spotřeba plynu u středně velkých spotřebitelů v přepočtu na jednoho zákazníka je nejvyšší ve Středočeském a Ústeckém kraji. Nejnižší je pak v Praze, ve Zlínském, ale i v Moravskoslezském kraji.

Rozdíly ve spotřebě plynu u středně velkých spotřebitelů jsou primárně dány strukturou těchto spotřebitelů v jednotlivých krajích. Zásadní vliv má zastoupení spotřebitelů s vyšší spotřebou plynu na jednotku, které lze sledovat například u vybraných oborů průmyslové činnosti. Dalším podstatným faktorem je pak závislost takových spotřebitelů na spotřebě plynu jako primárního zdroje energie a dostupnosti a využitelnosti jiných, často méně ekologických, zdrojů primární energie.

Z hlediska veřejných budov však nelze předpokládat zásadní rozdíly mezi jednotlivými kraji s výjimkou těch krajů, kde je vyšší zastoupení objektů, u nichž již došlo ke zvýšení energetické účinnosti. Důvody pro tyto rozdíly spočívají především v rozdílném přístupu krajských a místních samospráv k této problematice, existenci či neexistenci systematického přístupu těchto samospráv a prioritizaci veřejných investic právě do oblasti zvyšování energetické účinnosti.

Obrázek 39: Roční spotřeba plynu za rok 2020 u středně velkých spotřebitelů – přepočet na 1 zákazníka. Zdroj: ČSÚ

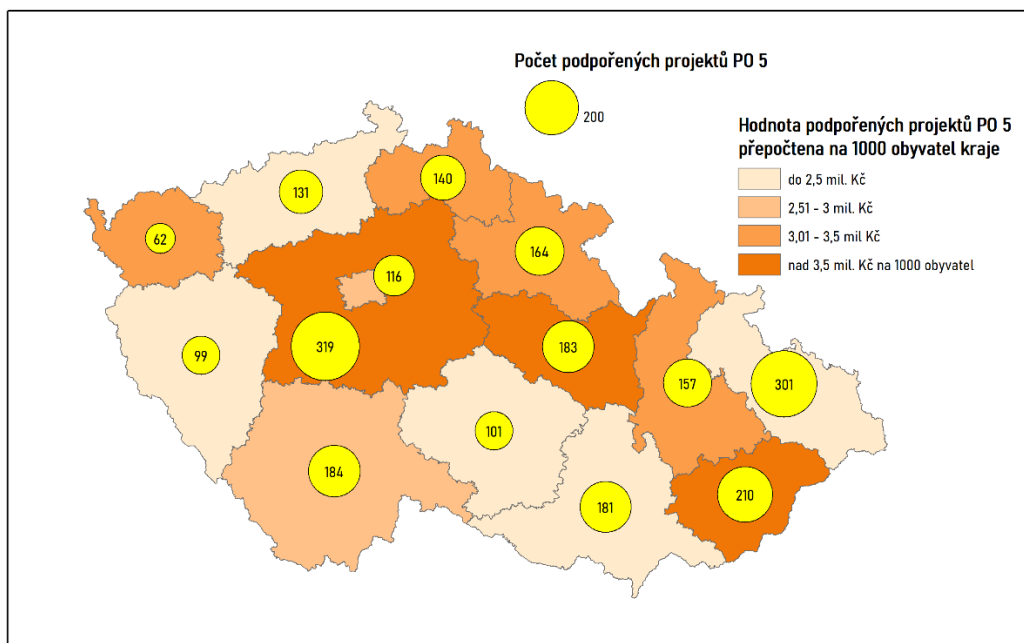

Analýza územního rozložení podpory Specifických cílů 5.1, 5.2, 5.3

V přepočtu na obyvatele se dosud nejvíce investuje v Středočeském, Pardubickém a Zlínském kraji, velký počet projektů (ale s průměrně menší velikostí) má i Moravskoslezský kraj. V přepočtu na obyvatele bylo nejméně investováno v Ústeckém kraji.

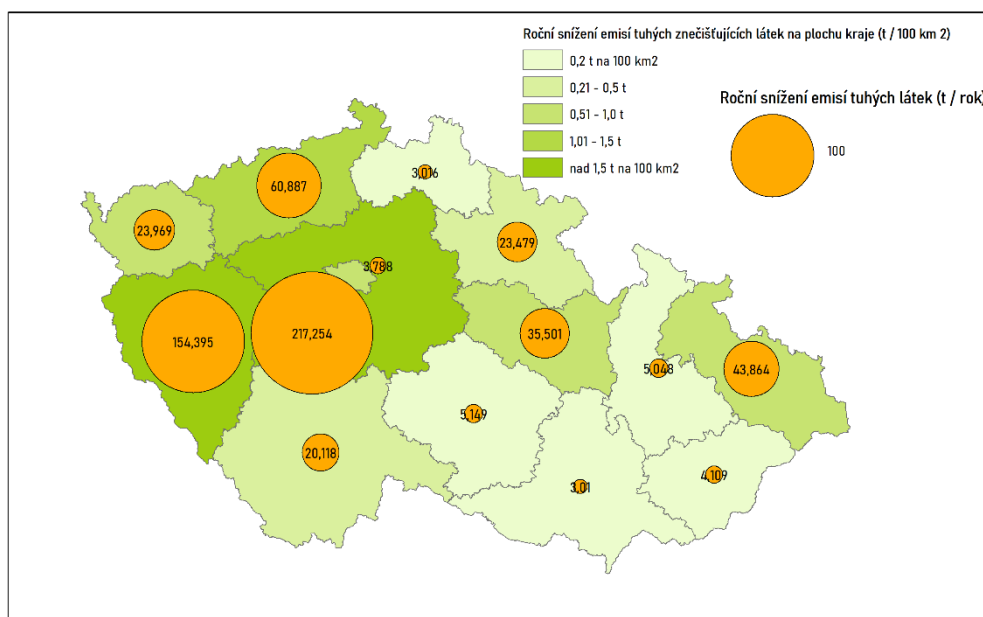

Obrázek 40: Počet a hodnota podpořených projektů PO 5 přepočtena na velikost kraje. Zdroj: MS2014+

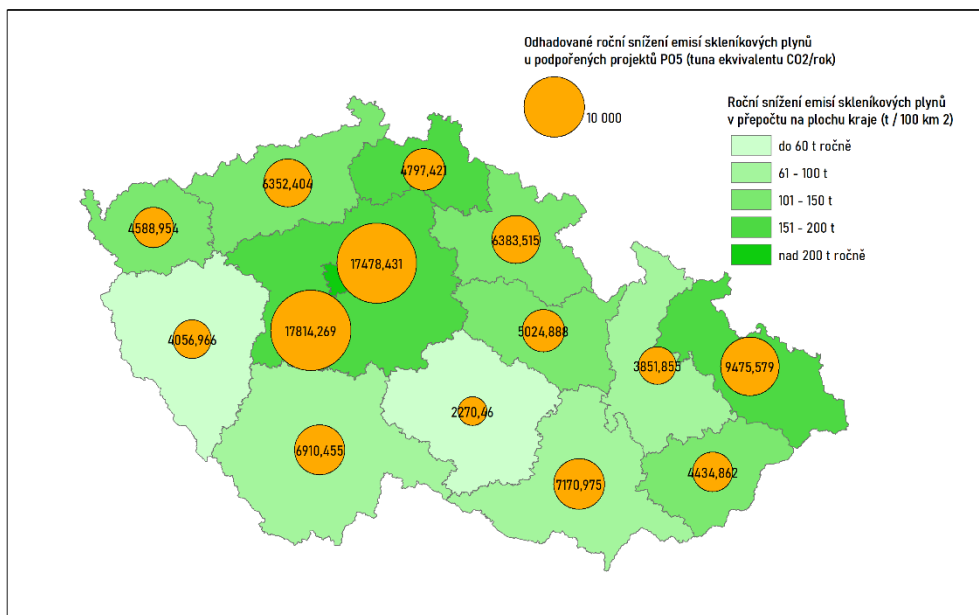
Budeme-li pracovat se závazky indikátorů, vyjde nám, že v absolutní míře se podaří ušetřit emisí tuhých znečišťujících látek v Plzeňském a Středočeském kraji, v přepočtu na plochu pak nejméně v kraji Jihomoravském. Největší množství skleníkových plynů v přepočtu na plochu se podaří snížit v Praze, a to s velkým rozdílem oproti dalším krajům. Následuje Moravskoslezský a Středočeský.

Obrázek 41: Závazná hodnota indikátorů u podpořených projektů PO 5: Roční snížení emisí skleníkových plynů. Zdroj: MS2014+

Obrázek 42: Závazná hodnota indikátorů u podpořených projektů PO 5: Roční snížení skleníkových plynů. Zdroj: MS2014+

Ukazuje se tedy, že míra podpory v této oblasti ani tak nesouvisí s tím, jak velká je reálná je v daném regionu spotřeba. Ke své velikosti byly nejméně podpořené kraje Jihočeský, Olomoucký a Vysočina.

Jak již bylo naznačeno výše, reálná investiční aktivita v této oblasti se odvíjí primárně od přístupu místních a regionálních samospráv, alokaci investičních prostředků do této oblasti a samozřejmě také na rozložení veřejných objektů. Zatímco u objektů místních a krajských samospráv lze předpokládat rovnoměrné rozložení ve vztahu k rozloze a struktuře regionů, budovy centrálních orgánů jsou více koncentrovány kolem či v centrech nadregionálního významu, což má vliv na výsledky zejména v Praze a Středočeském kraji, o něco méně pak v Jihomoravském kraji.

Pokud však budeme vycházet z předpokladu, že obecně je rozložení, resp. zastoupení veřejných budov v regionech obdobné (po zanedbání vybraných centrálních orgánů), pak lze identifikovat rozdíly v přístupu ke zvyšování energetické účinnosti v jednotlivých regionech ve smyslu předchozí analýzy.

Za pozitivní lze také považovat skutečnost, že mezi regiony s vyšším snížením emisí skleníkových plynů patří také regiony, kde jsou emise těchto plynů vzhledem k rozsáhlé průmyslové a energetické činnosti a intenzitě dopravy, spíše vyšší. V tomto případě se jedná zejména o uhelné regiony a také Prahu a Středočeský kraj.

3.5.4 Hodnocení účelnosti

V této části představujeme hlavní výsledky z celkem 10 případových studií, které proběhly pro potřeby PO 5 (po dvou v SC 5.2, 5.3, celkem 6 v SC 5.1).

Tabulka 55: Přehled projektů zařazených do případové studie. Zdroj: evaluace

Název příjemce	Název projektu	Zaměření projektu	Datum realizace
Město Holýšov	Snížení energetické náročnosti objektu MŠ Luční v Holýšově	fotovoltaika, nucené větrání s rekuperací	2017-2019
Město Žamberk	Realizace úspor energií - Městská knihovna Žamberk	nucené větrání s rekuperací	2017-2019
Statutární město Jablonec nad Nisou	Zateplení MŠ Tichá v Jablonci nad Nisou	EPC	2017-2018
Město Český Těšín	Zateplení a výměna oken MŠ Hornická	EPC	2017-2020
Liberecký kraj	Snížení energetické náročnosti budovy Obchodní akademie Česká Lípa	nucené větrání s rekuperací	2017-2020
Tiskárna Ministerstva vnitra	UV955/2016 Snížení energetické náročnosti budovy TMV	fotovoltaika, nucené větrání s rekuperací	2018-2021
OBEC PSÁRY	Stavba základní školy v obci Psáry v pasivním standardu	výstavba pasivní budovy	2018-2020
Obec Písečná	Obecní úřad Písečná a Mateřská školka Písečná - Změna stavby před dokončením	dokončení výstavby budovy v pasivním standardu	2019-2020
Úřad práce České republiky	ÚP ČR - rekonstrukce administrativní budovy v Liberci, tř. Dr.M.Horákové 632	rekonstrukce budovy, rekuperace	2020-2022
Ústav fyziky atmosféry AV ČR, v. v. i.	Výměna tepelného zdroje - Milešovka	výměna otopného systému	2020-2022

Hlavní potřeby příjemců (stav před realizací projektů)

Vyřešení energetické náročnosti a provozu různorodých objektů (školy, státní/obecní úřady atp.).

Realizace projektů (problémy, překážky)

Zkoumané projekty proběhly bez zásadních problémů, v některých případech pouze s dílčími změnami projektu.

Dosažené přínosy projektů

Snížení energetické náročnosti veřejných budov

Díky projektům došlo různým způsobem ke snížení ztrátovosti při vytápění u budov – bylo realizováno zateplení, provedena výměna oken či rekonstrukce střechy. V některých případech byla realizována i rekuperace, díky čemuž není nutné v budově větrat. Někdy byla realizována také fotovoltaika. Budovy jsou tak celkově energeticky efektivnější a šetrnější, v několika případech již mají příjemci tyto výsledky k dispozici (v GJ se protopí méně oproti minulým letům), někde se čeká na delší vyhodnocení, např. 5 let. Očekává se, že by se v budovách min. 20 let nemuselo do energetiky nijak zásadněji investovat.

Z vedlejších dopadů pak můžeme jmenovat lepší prostředí pro děti v případě rekonstruovaných škol, celkově lepší vzhled budovy. Díky rekuperaci je ve škole dle respondentů celkově lepší vzduch, což má dopad i na kvalitu vzdělávání žáků a jejich pozornost (není však nijak změřen skutečný vliv na tuto skutečnost).

V jednom případě bylo zmíněno, že kvůli rekuperaci zatím úspora není tak výrazná, což je dáno tím, že rekuperace je pro malé město příliš sofistikovaný systém, který je navíc pro podmínku obecní knihovny dost složitě nastavitelný.

Dosáhnout vysokého energetického standardu u nových veřejných budov

Dopady projektů jsou podobného ražení jako u předchozího specifického cíle. Kladně je hodnocena architektonická podoba budova, kvalita technologií, nicméně přesné spočítání výše energetické úspory oproti teoretickému stavu bez investic bude v případě nových budov stát na delším časovém horizontu, protože pochopitelně není možné porovnávat s předchozím stavem budovy.

Snížit energetickou náročnost v budovách ústředních vládních institucí

V případě dvou hodnocených projektů šlo opět o podobné dopady jako u dříve zmíněných specifických cílů. V jednom případě šlo o rekonstrukci budovy Úřadu práce v Liberci. Nově rekonstruovaná budova je energeticky efektivní, moderně a bezpečně zařízená, ale také mnohem atraktivnější na pohled. Došlo také k ušetření na nájmu, který se původně platil.

Ve druhém případě bylo nutné rekonstruovat již zastaralou otopnou soustavu pro budovu veřejné výzkumné instituce. Díky úspěšné a dle vyjádření příjemce relativně rychlé výměně otopné soustavy je budova energeticky úsporná, ale došlo také ke zlepšení prostředí zaměstnanců.

Dotazovaní příjemci podpory byly ve velké části případu schopni doložit energetické úspory pouze na základě svých vlastních subjektivních dojmů, znalostí a zkušeností. Exaktní doložení energetických úspor bude možné sledovat na konkrétních údajích dokládaných během období udržitelnosti projektů. Jako náročné se pro velkou řadu příjemců ukázalo nastavení nových systémů (především u projektů s nuceným větráním s rekuperací) a to i vzhledem k tomu, že v řadě krajů se jednalo o pilotní projekty tohoto druhu v oblasti veřejných budov.

Tabulka 56: Udržitelnost efektů projektů v PO 5. Zdroj: Případové studie

Typ projektu	Deklarovaná udržitelnost efektů projektu	Podmínky udržitelnosti dosažených efektů
Projekty snížení energetické náročnosti veřejných budov vč. budov ústředních vládních institucí, projekty výstavby nových veřejných budov ve vysokém energetickém standardu	ano	pravidelný servis

Dotazování respondenti neidentifikovali a nezmiňovali žádné specifické podmínky udržitelnosti ve vztahu k realizovaným projektům.

Zkušenosti příjemců podpory

+

• -

—

- Nízká míra zkušeností s realizací takto zaměřených/innovativních projektů (projekty EPC, nebo projekty s nuceným větráním s rekuperací)
- Náročná příprava projektů, někteří příjemci vnímali negativně značné množství podmínek či nejasností

Mrtvá váha

Pět z dotazovaných příjemců podpory by projekt bez poskytnuté podpory z OPŽP nerealizovalo, dva subjekty by jej realizovaly i bez poskytnuté podpory z OPŽP a zbývající tři subjekty pouze částečně (jen vybrané aktivity/opatření).

3.5.5 Hodnocení účinnosti

V tabulce níže jsou uvedeny indikátory, které byly do hodnocení zařazeny. V dalších sloupcích jsou pak uvedeny další informace vycházející ze srovnání mezi projekty podpořenými (tj. ve stavu PP30 a výše) a projekty nepodpořenými (konkrétně vybrány žádosti ve stavech PN20,21,22,23a,27,28,29).

Tabulka 57: Srovnání jednotkové ceny u vybraných indikátorů projektů PO 5. Zdroj: MS2014+

Zvolený indikátor	Jednotková cena u PODPOŘENÝCH	Jednotková cena u NEPODPOŘENÝCH	Rozdíl v jednotkové ceně (v %)	Poznámka
Množství odstraněných emisí prekurzorů částic PM _{2,5} z terciárního sektoru z podpořených projektů (SC 5.1) – t/rok	505 175 138 Kč	620 530 745 Kč	-19%	Rozsah hodnot od 0 do 0084 t/rok.
Nová kapacita zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů (SC 5.1, SC 5.3) – MW	318 969 688 Kč	375 137 789 Kč	-15%	Rozsah hodnot od 0 do 0,118 MW.
Nově vytvořená podlahová plocha veřejných budov v pasivním energetickém standardu (SC 5.1, SC 5.2) – m ²	43 439 Kč	48 408 Kč	-10%	Rozsah hodnot od 0 do 8 582 m ² .

V případě PO 5 nedaří čerpat v takové míře, jako u ostatních prioritních os, a není tak možné vybírat z tak širokého množství projektů. I přesto ale u všech tří výše uvedených indikátorů vycházejí podpořené projekty jako efektivnější než ty, které podpořené nebyly. Podpořené projekty jsou v průměru o 15 % efektivnější v tom, jakou výši indikátorů jsou schopné naplnit na jednotku prostředků. Lze tedy říci, že i v PO 5 je kritérium účinnosti naplněno.

3.5.6 Expertní panely

V rámci prvního bloku byly diskutovány evaluační otázky 1 až 3 (pracovní otázky k diskusi 1 až 7):

- EO 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?
- EO 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?
- EO 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých PO k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

14. Nakolik celkově přispěla dotace OPŽP k naplňování cílů prioritní osy?
15. V jaké míře to bylo v případě jednotlivých specifických cílů?
16. Jak hodnotíte relevanci programu strategiím a skutečným potřebám?
17. Zaměřil se program na správné problémy a potřeby v této oblasti?
18. Co v programu chybělo? Co v něm bylo naopak navíc?
19. Reagoval program dostatečně na změny vnějších podmínek?
20. Jaká byla efektivita intervencí?

Ve vztahu k otázce č. 1 se účastníci panelu shodli, že finanční prostředky poskytované v rámci prioritní osy 5 OPŽP mají významný přínos k dosažení naplňování definovaných cílů prioritní osy, nicméně nelze pravděpodobně očekávat naplnění stanovených indikátorů.

U otázky č. 2 se účastníci shodli, že situace u jednotlivých prioritních os je rozdílná:

- SC 5.1 – dosažení cíle může být ohroženo externími vlivy posledních měsíců (realizace expertního panelu se konala po zahájení konfliktu na Ukrajině), které se příjemcům velice složitě předvídají a na které reagují se zpožděním v těchto bodech:
 - Nedostatek stavebního materiálu,
 - Dramatické prodloužení dodacích termínů pro technologické celky, faktický nedostatek určitých komponentů řídicích systémů na trhu,
 - Výkyvy cen stavebních prací a jejich dramatický nárůst,
 - Omezení plynoucí z postupu příjemců při realizaci veřejných zakázek, většinou dle ZZVZ,
- SC 5.2 – dosažení cíle bude pravděpodobně dosaženo, pokud příjemci udrží své záměry i přes nepříznivý ekonomický vývoj (rozpočtové příjmy, prioritizace investičních záměrů),
- SC 5.3 – dosažení definovaných cílů bude s ohledem na faktické zpoždění realizace jednotlivých projektů v rámci této prioritní osy zejména záviset na externích vlivech, které koneční příjemci dotace nejsou schopni v řadě případů a situací předvídat, nebo na ně v reálném čase reagovat.

U otázky č. 3 se účastníci shodli, že program byl správně nastaven a zaměřen v dané době, dnešní situace je však dramaticky změněná. Řada potencionálních příjemců, pod tlakem dramatického nárůstu cen primárních vstupů energie a existujících hrozeb nedostatku některých z nich, začíná opětovně přehodnocovat své dlouhodobé cíle v oblasti zajištění vytápění svých objektů a dosahování energetických úspor. Zástupce Národní Rozvojové banky v tomto bodě uvedl, že dosavadní zkušenosti s realizací programu ELENA (European Local ENergy Assistance), který je zaměřen na aplikaci EPC při renovaci stávajících nemovitostí a cílené investici do stavebních a technologických opatření jednoznačně prokazuje, že komplexní a správná příprava celého investičního záměru může přinášet konečným příjemcům rozsáhlé benefity, v podobě kvalitních a ekonomicky vyvážených projektů, které optimalizují energetické hospodářství.

Zástupci společností PORSENNA a SEWACO shodně uvedli, že stále nejsou plně využity možnosti moderního projektování v BIM a současně, celý legislativní proces související s povinným přechodem na projektování v BIM je ve zpoždění, což odrazuje řadu subjektů od jeho efektivního využití.

Ve vztahu k otázce č. 4 se panel shodl, že prioritní osa byla správně nastavena a odpovídá potřebám konečných příjemců. Účastníci panelu však došli k závěru, že program by mohl, resp. měl umožnit vyšší variabilitu kombinace libovolných opatření.

Ve vztahu k otázkám č. 5 a 6 se účastníci panelu shodli, že aktuální situace v plné šíři odhalila vtělená omezení programu OPŽP (resp. všech dotačních titulů), a to jejich nízkou flexibilitu reakce na podstatnou

změnu okolností, resp. vnější vlivy. I přes akcentovanou a vyjádřenou snahu SFŽP reagovat v rámci definovaných mantinelů a vycházet jednotlivým příjemcům vstříc v rámci jejich schválených projektů, je tato reakce příliš pomalá anebo nedostatečná pro úspěšné dokončení řady schválených projektů anebo projektům v realizaci. Účastníci nicméně konstatují, že tato skutečnost je externím vlivem, na který nemá SFŽP ani ŘO přímý vliv a ani je nejsou schopni ovlivnit.

Ve vztahu k otázce č. 7 se účastníci shodli, že efektivita intervencí v prioritní ose 5 (z hlediska indikátorů prioritní osy 5) je spíše nižší, což je způsobena rostoucími investičními nároky na realizaci jednotlivých opatření a také stavem a strukturou objektů, na kterých jsou jednotlivá opatření realizována.

V rámci druhého bloku byla diskutována evaluační otázka 4 (pracovní otázky k diskusi 8 až 9):

- *EO 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifíků pro dané oblasti?*
 21. Byla při řešení respektována specifika daného prostoru?
 22. Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních disparit?

Ve vztahu k otázce č. 8 a 9 bylo v rámci panelu konstatováno, že se ohledem na samotné zaměření prioritní osy 5 a strukturu oprávněných příjemců, je regionální hledisko irelevantní. Potenciál prioritní osy 5 je ovlivněn strukturou a umístěním veřejných institucí v ČR a současně prioritizací investičních aktivit jednotlivých územně samosprávních celků a obcí. Reálná výše dotační podpory je z hlediska poměru k celkovým investičním výdajům nižší, než u jiných dotačních titulů na jiné podporované aktivity, a tedy samotná realizace jednotlivých projektů v rámci plánování a schvalování je ovlivňována možnostmi rozpočtu daného subjektu.

V rámci třetího bloku byla diskutována evaluační otázka 5 (pracovní otázky k diskusi 10 až 13):

- *EO 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?*
 23. Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky?
 24. V jakém rozsahu by měla být podpora aktivit nastavena?
 25. Jakým způsobem by bylo možné v budoucnu zvýšit absorpční kapacity pro jednotlivé aktivity?
 26. Jak je možné v budoucnu zlepšit implementaci programu po procesní stránce?

U otázek 10 až 12 potvrdil zástupce místních samospráv, že z jejich strany existuje vysoká poptávka po podpoře řešení celkového snížení energetické náročnosti a dosahování energetických úspor, nicméně upozornil, že rozpočty zejména menších obcí jsou v návaznosti na uplynulé období napjaté a řada plánovaných investičních záměrů je odsunována v čase z důvodu nedostatku finančních prostředků. Současně tyto obce nemají aparát a kapacitu pro realizaci a přípravu komplexních projektů, v tomto bodě by byla uvítána rozsáhlejší podpora ze strany SFŽP i na principu fungování programu ELENA.

S ohledem na aktuální zkušenosti s naplňováním definovaných cílů prioritní osy 5 doporučuje expertní panel co nejširší variabilitu podporovaných opatření v různých kombinacích (tedy podmíněčnou kombinaci aktivit

ponechat jen u oblastí, kde to má technické opodstatnění) a maximalizaci míry podpory dle možností pravidel veřejné podpory.

U otázky č. 13 se účastníci shodli, že část doporučení se dotýká OPŽP, část jde nad rámec OPŽP, nicméně jsou i zde zmíněny.

Doporučení k OPŽP:

- Zachovat vysokou míru flexibilního a individuálního přístupu k příjemcům ze strany SFŽP,
- Zaměřit se na podporu zejména malých obcí ze strany SFŽP i ve fázi přípravy technické části záměrů,
- Dále zjednodušovat administrativní náročnost procesu předkládání a vlastní realizace předložených projektů, v plné míře využít možnosti eGovernmentu a základních registrů,
- Stanovení automatické indexace jednotkových cen v rámci samotné výzvy, fixaci ceny posunout k datu vydání RoPD,

Doporučení mimo OPŽP:

- Legislativně dořešit stavební zákon,
- Legislativně dořešit problematiku projektování v BIM,

Realizovat příslušné úpravy zákona č. 134/2016 Sb. o zadávání veřejných zakázek, které by umožnily pružnou reakci veřejných zadavatelů na turbulentní změny v posledních měsících,

3.5.7 Odpovědi na evaluační otázky

EQ 1: Nakolik dotace v rámci OPŽP přispěla k naplňování stanovených cílů OPŽP 2014–2020?

Výsledky získané na základě výše uvedených analýz ukazují, že naplnění cílů OPŽP v prioritní ose 5 se nedaří podle původních představ. Nedaří se vyčerpat alokaci, a to i přesto, že v poslední úpravě došlo ke jejímu snížení o 34 mil. EUR. Zároveň se ani z důvodu relativně nízkého zájmu nedaří naplnit původně plánované indikátory.

Na druhou stranu, zaměříme-li se na podobu a efektivitu jednotlivých projektů, ukazuje se, že aktivity jsou smysluplné. Do budoucna bude nutné ve větší míře podpořit motivaci žadatelů k realizaci obdobných projektů a bude-li to možné, tuto motivaci lze podmínit i z atraktivnějším podmínkám dotace.

EQ 2: Jaká je efektivita intervencí v jednotlivých oblastech?

Z případových studií vyplynulo, že již podpořené projekty přispěly k snížení energetické náročnosti budov a k prodloužení životnosti některých budov. Za důležité je nutné považovat to, že většina respondentů dosud nebyla schopna úsporu přímo doložit, a šlo spíše o odhady. Jako náročné se pro velkou řadu příjemců ukázalo nastavení nových systémů (především u projektů s nuceným větráním s rekuperací) a to i vzhledem k tomu, že v řadě krajů se jednalo o pilotní projekty tohoto druhu v oblasti veřejných budov.

Udržitelnost takových projektů je nicméně dlouhodobá, vyžaduje se pouze dodržovat pravidelný servis a kontrolu nových technologií. U těchto typů příjemců bylo nicméně více než v jiných prioritních osách znát nízká míra zkušenosti s takto zaměřenými projekty, což se projevovalo i v negativním hodnocení náročnosti přípravy projektu.

V případě PO 5 sice nedaří čerpat v takové míře jako u ostatních prioritních os, a není tak možné vybírat z tak širokého množství projektů. I přesto ale u všech tří výše uvedených indikátorů vycházejí podpořené projekty jako efektivnější než ty, které podpořené nebyly. Podpořené projekty jsou v průměru o 15 % efektivnější v tom, jakou výši indikátorů jsou schopné naplnit na jednotku prostředků. Lze tedy říci, že i v PO 5 je kritérium účinnosti naplněno.

EQ 3: Směřují dosavadní výstupy v jednotlivých prioritních osách k dosažení stanovených cílových hodnot v rámci programového období 2014–2020?

Obecně však lze konstatovat, že u prioritní osy 5 i přes dokončení všech podpořených projektů, které jsou v současné době v realizaci, pravděpodobně **nedojde u významné části sledovaných indikátorů** (zejména výsledkových) k naplnění cílových hodnot.

Jednotlivá opatření, která jsou v rámci PO 5 financována, sice navazují na úspěšné čerpání OPŽP 2007–2013, ale původní předpoklad o vyšším úsilí jednotlivých aktérů v oblasti veřejného sektoru realizovat projekty směřující k naplnění stanovených indikátorů, zůstal ne zcela naplněn.

Struktura a počet podaných projektových žádostí signalizují významné snížení zájmu potencionálních žadatelů o realizaci projektů naplňujících předpokládané cíle, což může být způsobeno jednak vyčerpáním zásobníků plánovaných projektů k realizaci (specifický cíl 5.1), ale také citelným snížením celkové podpory ve vztahu k vynaloženým nákladům (které od roku 2014 stále rostou).

Nenaplnění předpokladů u specifického cíle 5.3 lze přičítat nízké motivaci, resp. nízkému zájmu jednotlivých aktérů o realizaci typových projektů v jednotlivých oblastech. Negativní vliv na absorpční kapacitu má rovněž

do jisté míry skutečnost, že SC 5.3 cílí svým zaměřením na ústřední vládní instituce, podporováno však není, jako „cílové území“, území hl. města Prahy.

Původní předpoklady MŽP, že veřejný sektor svými investicemi v této oblasti bude prezentovat, že bere své závazky k energetické účinnosti vážně a že bude realizací typových projektů udávat směr a motivovat soukromé subjekty k realizaci obdobných projektů, se ukázal jako optimistický.

EQ 4: Nakolik přispěly vynaložené prostředky k řešení regionálních specifík pro dané oblasti?

Z regionální analýzy v případě PO 5 vyplývá, že aktuálně je podpora rozložena do jednotlivých krajů bez zásadní souvislosti se spotřebou plynu na úrovni středně velkých spotřebitelů. U všech ukazatelů se ukazuje nejvíce podpořený Středočeský kraj, což souvisí s v podstatě se neustále rozvíjející soustavou malých obcí, u nichž je zvýšená potřeba zajistit, aby úřady, a především školy, fungovaly efektivně a docházelo u nich k úsporám energie.

V přepočtu na obyvatelstvo bylo relativně více investováno též do krajů Zlínského nebo Pardubického, jde především o menší projekty na úrovni obcí. K relativně vysokým závazkům úspory emisí se zavázali (v přepočtu na plochu kraje) žadatelé v Moravskoslezském kraji či v Praze. Naopak nejméně se vlivem OPŽP změnila situace v kraji Vysočina.

EQ 5: Do jakých oblastí by bylo vhodné zacílit finanční prostředky do budoucna?

Ukazuje se, že pro naplňování cílů prioritní osy 5 není ani tak problémem zaměření programu, ale spíše dynamicky se měnící externí prostředí a s tím spojená jen omezená schopnost programu na tyto změny reagovat. Principiálně jde o dva klíčové problémy: tím prvním je prudce se zvyšující finanční náročnost aktivit způsobena situací na stavebním trhu a jeho reakcí na přicházející krize (inflace, ale nyní např. i válka na Ukrajině). Druhým důvodem je pak to, že aktuální situace v plné šíři odhalila vtělená omezení programu OPŽP (resp. všech dotačních titulů), a to jejich nízkou flexibilitu reakce na podstatnou změnu okolností, resp. vnější vlivy. I přes akcentovanou a vyjádřenou snahu SFŽP reagovat v rámci definovaných mantinelů a vycházet jednotlivým příjemcům vstříc v rámci jejich schválených projektů, je tato reakce pomalá anebo nedostatečná pro úspěšné dokončení řady schválených projektů anebo projektům v realizaci.

V tomto smyslu se proto do budoucna doporučuje umožnit vyšší flexibilitu výběru řešení pro jednotlivé žadatele, čímž se také zvýší flexibilita při reakci na externí změny/krize. Vedle toho se pak více zaměřit na přípravnou fázi zejména u malých obcí, tedy navýšit podporu ze strany SFŽP i ve fázi přípravy technické části záměrů, a to např. na principu fungování programu ELENA.

Celkově tedy jde o to zvýšit motivaci žadatelů k samotné realizaci projektů. Vedle výše uvedených návrhů to lze také učinit i prostřednictvím navýšení podílu financování z dosavadních reálných 20 a 35 % (z celkových nákladů na realizaci takové aktivity, tj. včetně nezpůsobilých výdajů) a včasným spuštěním výzev s dostatečným prostorem na přípravu projektů. Je nicméně pravdou, že v současné situaci ve znamení energetické krize v roce 2022 již nejspíše není nutné dalším způsobem příjemce motivovat a v následujících měsících a letech se předpokládá enormní zájem o podobné typy aktivit nezávisle na stanovených podmínkách..

Pro další směřování podpory jsou směrodatné i výsledky dotazníkového šetření realizované v létě 2022, na základě kterých lze uvést celou řadu směrodatných skutečností:

- jen 5 % respondentů, kteří v minulosti žádali o dotaci v oblasti energetických úspor a OZE při OPŽP 2014–2020, neplánuje v další období žádat na podobné aktivity – znamená to, že možností OPŽP 2021–2027 plánuje využít naprostá většina relevantních subjektů.
- 83 % respondentů, kteří plánují předložit své projekty i v novém programovém období, se hodlá znovu zaměřit především na snižování energetické náročnosti veřejných budov a veřejné infrastruktury, téměř polovina respondentů dále přímo zmiňuje instalaci fotovoltaické elektrárny.
- Většina respondentů uvádí, že by své projekty rádi zahájili v období 2023 – 2024.
- Více než čtyři pětiny respondentů uvádějí, že plánují žádat o podporu komplexních projektů.
- Většina respondentů, kteří možnosti předkládat komplexní projekty plánují využít, předpokládají, že součástí takového projektu bude především snížení energetické náročnosti veřejné budovy a využívání fotovoltaických panelů. Nadpoloviční většina respondentů mezi aktivitami plánovaných komplexních projektů uvádí také instalaci tepelného čerpadla a zlepšení vnitřního prostředí budovy.
- V neposlední řadě byli respondenti požádáni, aby odhadli celkovou výši plánovaných komplexních projektů (kumulativně všech, pokud respondent plánuje více než jeden komplexní projekt). V průměru činily předpokládané náklady plánovaných komplexních projektů cca 91 mil. Kč. Mezi jednotlivými typy organizací se ale průměrná výše nákladů významně odlišuje.
- Využití metody EPC (Energy Performance Contracting) zvažuje více než čtvrtina respondentů, metodu Performance Design & Build pak asi 21 % respondentů. Výrazně častěji s aplikací metody počítají veřejné výzkumné organizace a VŠ, zatímco velmi omezit se k využití metod staví státní podniky a organizace.
- Pouze cca 16,5 % respondentů uvedlo, že si dovede představit podporu pro tento typ aktivit ve formě finančního nástroje.

Podrobněji lze klíčové výsledky šetření prohlédnout v následující kapitole.

3.5.8 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření: Aktuální potřeby potenciálních žadatelů v oblasti energetických úspor a OZE pro Operační program Životní prostředí 2021–2027

Dotazníkové šetření probíhalo formou CAWI s využitím webového formuláře pro sběr dat v období 19. 7. – 10. 8. 2022. Vzorek respondentů v dotazníkovém šetření činí 526 respondentů, návratnost dosahuje cca 20 % (osloveno bylo 2959 unikátních respondentů).

S ohledem na způsob sběru dat je zřejmé, že někteří příjemci v šetření mohli reprezentovat více než 1 podpořený projekt a/nebo projektovou žádost. To se týká především případů, kdy kontaktní osobou projektů byl nikoliv zástupce příjemce, ale zástupce subjektu, který žadatele / příjemce v tomto procesu zastupoval, tedy např. poradenské společnosti, která se zpracování a řízení projektových žádostí do OPŽP profesně věnuje. Zástupci těchto subjektů činí na celém vzorku respondentů cca 15,5 %, zatímco 84,5 % respondentů jsou přímo zástupci žadatele / příjemce podpory (i ti ale nezdědka žádali o a/nebo implementovali více než jeden projekt). Respondenti byli proto instruováni, aby v takovém případě vybrali jeden ze svých projektů a za tento projekt poskytli odpovědi.

V této kapitole představujeme hlavní zjištění za jednotlivé kapitoly.

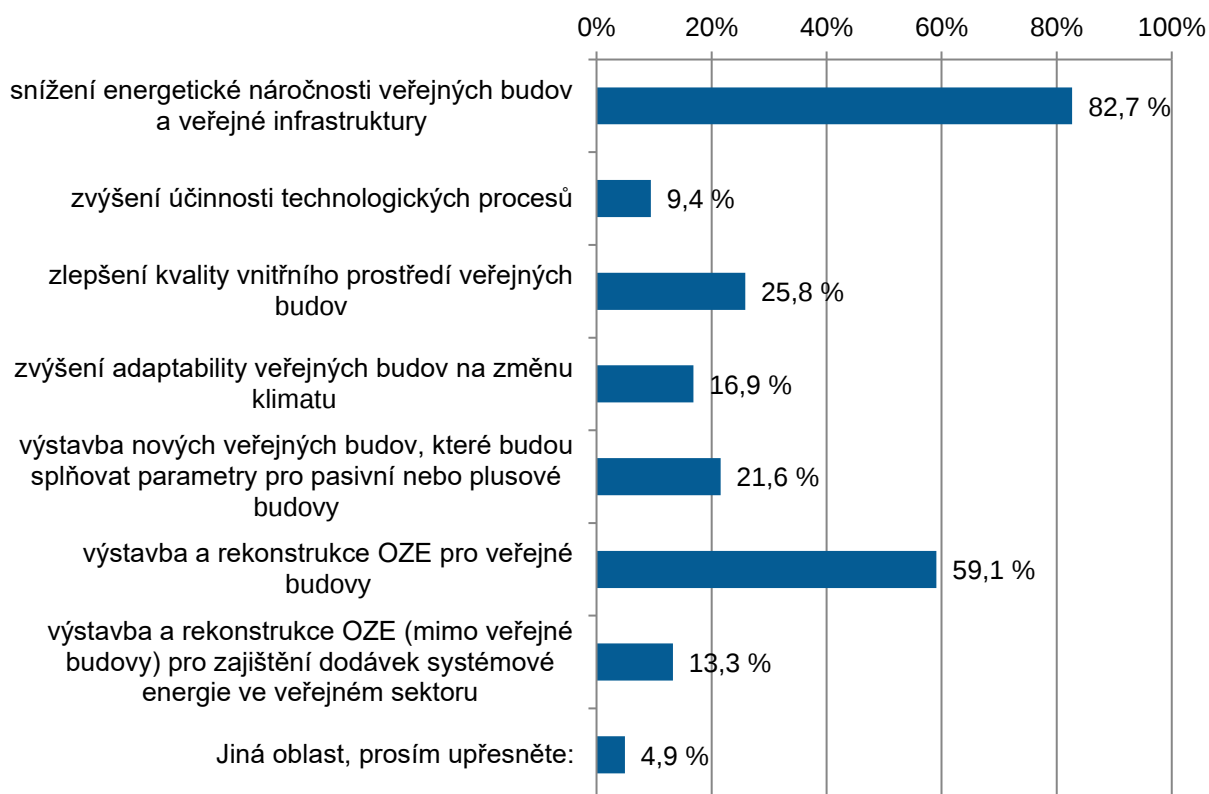
Plány ve vztahu k budoucímu období

Drtivá většina respondentů plánuje v budoucím OPŽP 2021-2027 podat projektovou žádost v oblasti energetických úspor / OZE. **Téměř 61 % respondentů toto plánuje „určitě“ a dalších cca 24 % „spíše“.** **Opak deklaruje méně než 5 % respondentů**, zbytek tuto otázku prozatím neumí posoudit. Není překvapivé, že podíl pozitivních odpovědí je vyšší u respondentů, kteří uvedli, že realizace jejich projektů proběhla bez obtíží nebo pouze s drobnými obtížemi, zatímco u projektů, ve kterých bylo nutné implementovat zásadní změny, si až třetina respondentů není jistá, zda projekt v budoucnu znovu podá (zároveň je ale nutné vzít v úvahu, že šlo pouze o jednotky respondentů). Výrazně vyšší podíl negativních odpovědí (16 %) lze také pozorovat mezi respondenty, jejichž projekty nebyly podpořeny.

Většina respondentů, kteří plánují předložit své projekty i v novém programovém období, se hodlá znovu zaměřit především na snižování energetické náročnosti veřejných budov a veřejné infrastruktury (téměř 83 % respondentů). Nadpoloviční většina respondentů rovněž uvádí, že se hodlá zaměřit na využívání OZE pro veřejné budovy.

Graf 6: Zaměření projektů plánovaných pro OPŽP 2021-2027. N = 445

Co se týče kategorie „Jiná oblast“, respondenti zpravidla odkazují na projektové záměry mimo téma energetických úspor a OZE (např. zelené střechy, ČOV, atd.).

Respondenti byli dále požádáni, aby vyjádřili předpokládanou hodnotu jejich zvažovaného projektu nebo projektů v tematických oblastech, které vymezili. Výsledky jsou zpracovány v tabulce níže:

Tabulka 58: Shrnutí dat o předpokládaných nákladech v mil. Kč za zvažované projekty

	Počet záměrů	Průměr (mil. Kč)	Maximum (mil. Kč)	Minimum (mil. Kč)	Medián (mil. Kč)
snížení energetické náročnosti veřejných budov a veřejné infrastruktury	302	52	1 001	0,5	20
zvýšení účinnosti technologických procesů	28	33,9	200	1	15
zlepšení kvality vnitřního prostředí veřejných budov	94	17,4	100	0,5	10

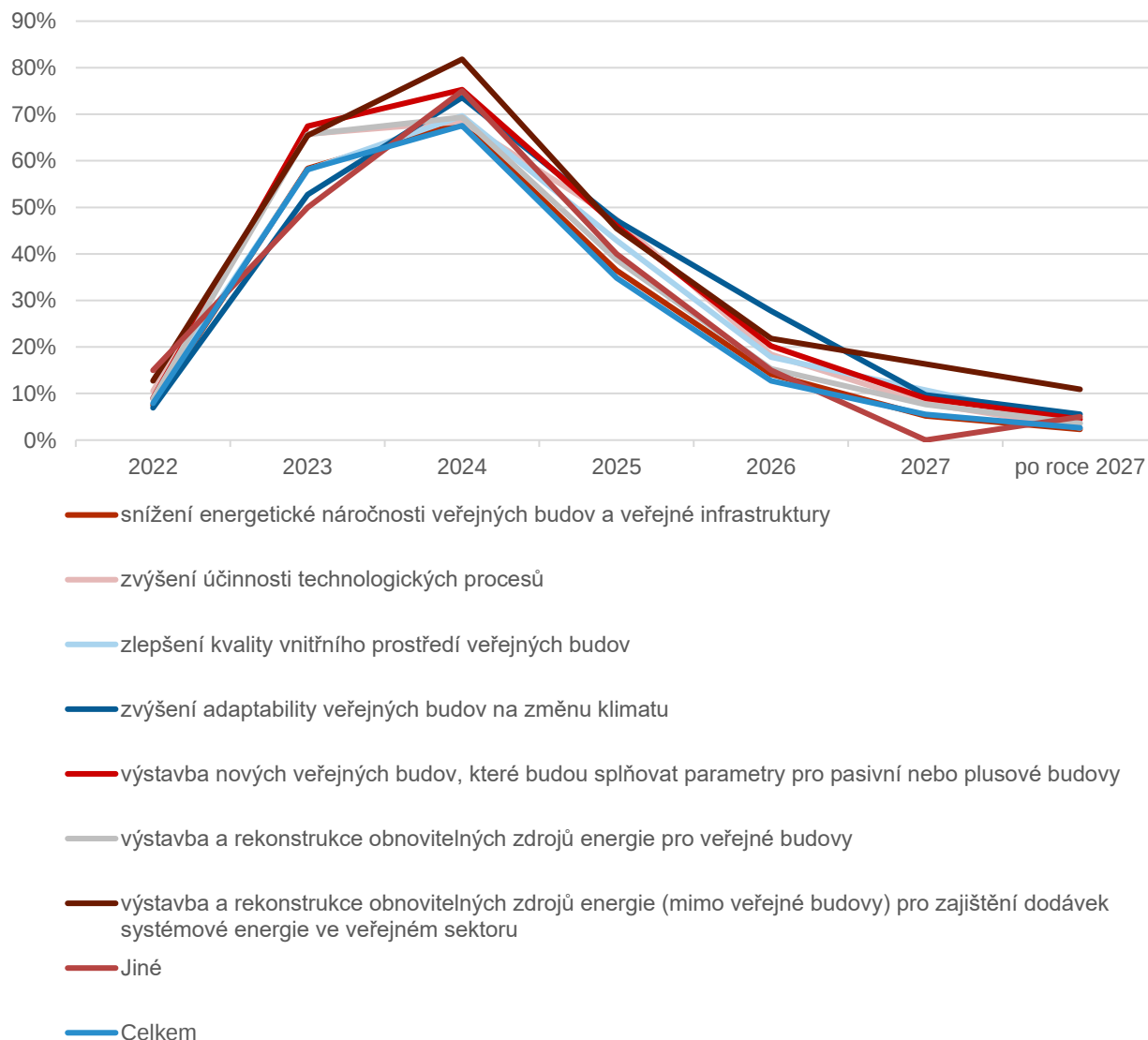
zvýšení adaptability veřejných budov na změnu klimatu	58	24,2	200	1	11
výstavba nových veřejných budov, které budou splňovat parametry pro pasivní nebo plusové budovy	77	216,6	1 500	4	100
výstavba a rekonstrukce obnovitelných zdrojů energie pro veřejné budovy	208	31,5	800	1	10
výstavba a rekonstrukce obnovitelných zdrojů energie (mimo veřejné budovy) pro zajištění dodávek systémové energie ve veřejném sektoru	47	30,1	270	0,5	10
Jiné	16	88	479	1	35
Celkem	830	55	1 500	0,5	13

Téměř polovina respondentů (88 respondentů, 46 %) ve své otevřené odpovědi **přímo zmiňuje instalaci fotovoltaické elektrárny**. Další 8 respondentů potom explicitně zmiňuje instalaci / rekonstrukci jiných OZE. Dalším významným tématem jsou investice do snížení energetické náročnosti, konkrétně do zateplení budov. Toto téma ve své otevřené odpovědi explicitně zmiňuje více než 74 respondentů. Velmi často přitom ve svých odpovědích obě témata (tj. zateplení a instalace OZE, především potom fotovoltaických panelů) kombinují. Častým předmětem odpovědí je také obecněji výměna zdrojů vytápění.

Většina respondentů uvádí, že by své projekty rádi zahájili v období 2023 – 2024. Napříč jednotlivými projektovými záměry jsou odpovědi ohledně předpokládaného zahájení projektů velmi podobné. Jediné téma, které se mírně odlišuje (ve smyslu pozdějšího předpokládaného zahájení), jsou projekty zaměřené na výstavbu a rekonstrukci OZE mimo veřejné budovy pro zajištění dodávek energie pro veřejný sektor – a to pravděpodobně s ohledem na náročnější přípravu projektu, do kterého musí být zapojeno více subjektů. Viz následující graf (pozn.: respondenti mohli uvést víc než 1 rok).

Graf 7: Předpokládaný rok zahájení plánovaného projektu (% respondentů). N = 416

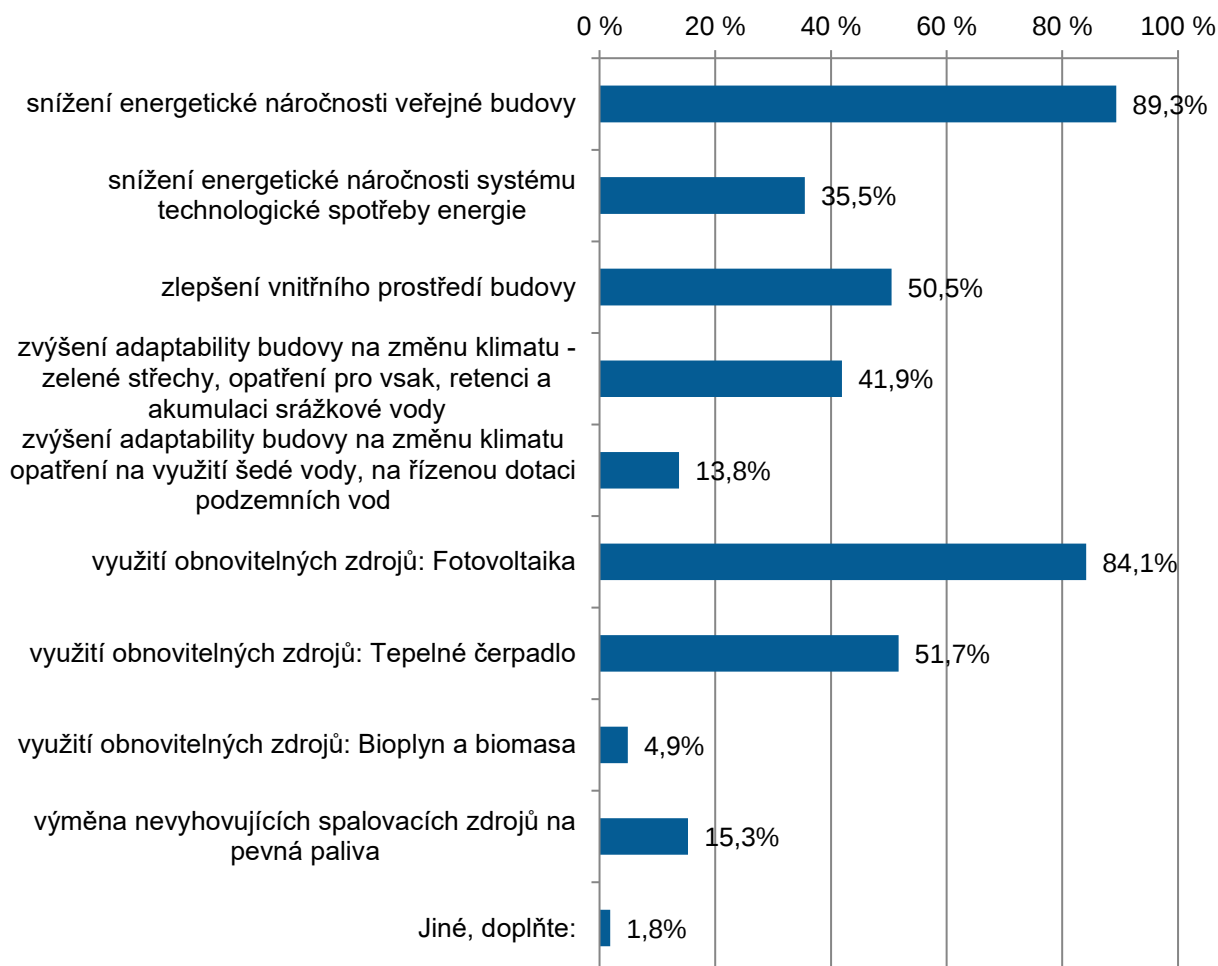
Podpora formou komplexních projektů

Více než čtyři pětiny respondentů uvádějí, že projekty tohoto typu plánují předkládat. Většina respondentů, kteří možnosti předkládat komplexní projekty plánují využít, předpokládají, že součástí takového projektu bude především snížení energetické náročnosti veřejné budovy a využívání fotovoltaických panelů. Nadpoloviční většina respondentů mezi aktivitami plánovaných komplexních projektů uvádí také instalaci tepelného čerpadla a zlepšení vnitřního prostředí budovy. Spíše nízký podíl respondentů plánuje investovat

do opatření na snížení spotřeby vody (využívání šedé vody, atd.) nebo instalaci / obnovu systémů OZE spočívajících ve využívání bioplynu a biomasy.

Graf 8: Aktivita, které mají být součástí plánovaných komplexních projektů. N = 327

V kategorii „jiné“ bylo uvedeno kupříkladu využití malé vodní elektrárny, instalace předokenních žaluzií pro zvýšení adaptability budovy na změnu klimatu, výměna osvětlení za energeticky účinnější (LED zdroje) a výměny specifických zdrojů vytápění (je ale zahrnuto také v odpovídajících kategoriích).

V neposlední řadě byli respondenti požádáni, aby odhadli celkovou výši plánovaných komplexních projektů (kumulativně všech, pokud respondent plánuje více než jeden komplexní projekt). V průměru činily předpokládané náklady plánovaných komplexních projektů cca 91 mil. Kč. Mezi jednotlivými typy organizací se ale průměrná výše nákladů významně odlišuje – viz následující tabulka (uvedeni respondenti s více než 10 odpověďmi ve vzorku).

Tabulka 59: Průměrné náklady kumulativních projektů na respondenta.

Typ respondenta	Průměrné náklady kumulativních projektů na jednoho respondenta (mil. Kč)
Obec	61,6
Příspěvková organizace	124,8
Státní podnik nebo státní organizace	324,9
Veřejná výzkumná instituce, VŠ nebo jiné školské zařízení	94,4
Jiný subjekt	238,74
CELKEM za všechny subjekty	90,7

Další zvažované podmínky a formy podpory

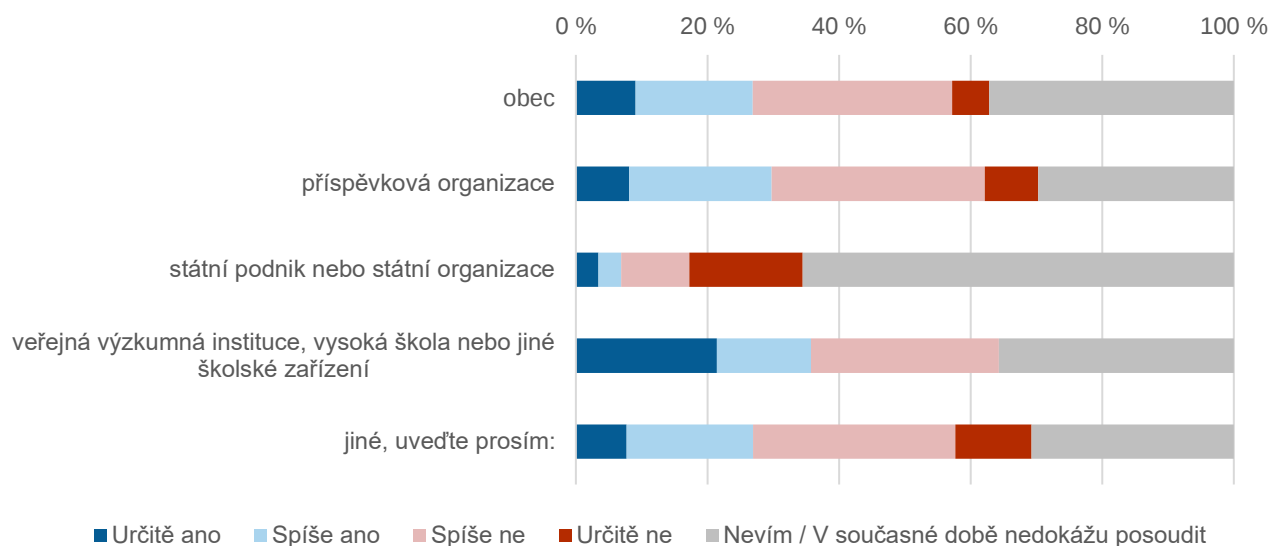
Respondenti dotazníku odpovídali na dotazy ohledně toho, zda plánují využít specifických metod, se kterými nový OPŽP počítá, a také ohledně formy podpory.

V první řadě byli dotázáni, zda uvažují o využití metody EPC (Energy Performance Contracting) v některých z plánovaných projektových záměrů. Využití této metody ve svých projektových záměrech předpokládá více než čtvrtina respondentů. Opačnou odpověď poskytlo přes 36 % respondentů a podobný podíl respondentů prozatím neví.

Podíly těchto odpovědí se v závislosti na typu organizace značně odlišují. Zatímco ve výrazně vyšší míře o využití tohoto nástroje uvažují vysoké školy a veřejné výzkumné instituce (a to především s nadprůměrně vysokým podílem odpovědí „určitě ano“), spíše ojediněle této metodě pro implementaci svých projektů uvažují zástupci státních podniků nebo státních organizací (pouze cca 7 %).

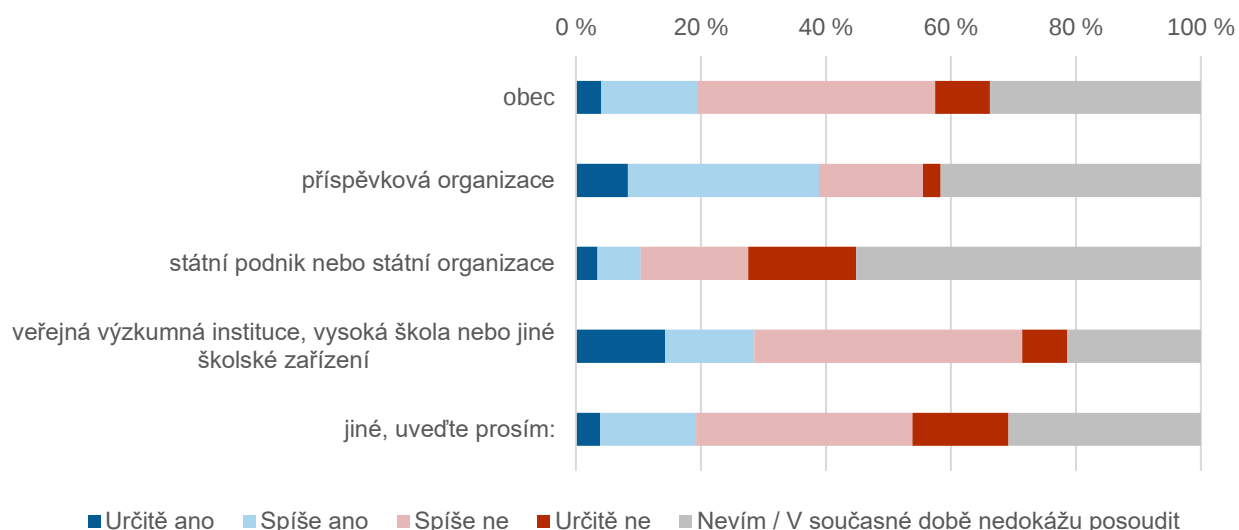
Graf 9: Předpokládané využití metody EPC dle typu respondenta. N = 426

Obdobně byli respondenti dotazováni, zda plánují využít metodu Performance Design & Build pro některý ze svých projektových záměrů. Využití této metody ve svých projektových záměrech předpokládá o něco nižší podíl respondentů než v případě EPC, konkrétně cca 21 %. Opačnou odpověď poskytlo přes 43 % respondentů, zatímco cca 35 % doposud neví.

Rozdíly dle typů respondentů jsou velmi podobné jako v případě EPC. Výrazně častěji s aplikací metody počítají veřejné výzkumné organizace a VŠ, zatímco velmi obezřetně se k využití metody staví státní podniky a organizace.

Graf 10: Předpokládané využití metody PD&B dle typu respondenta. N = 425

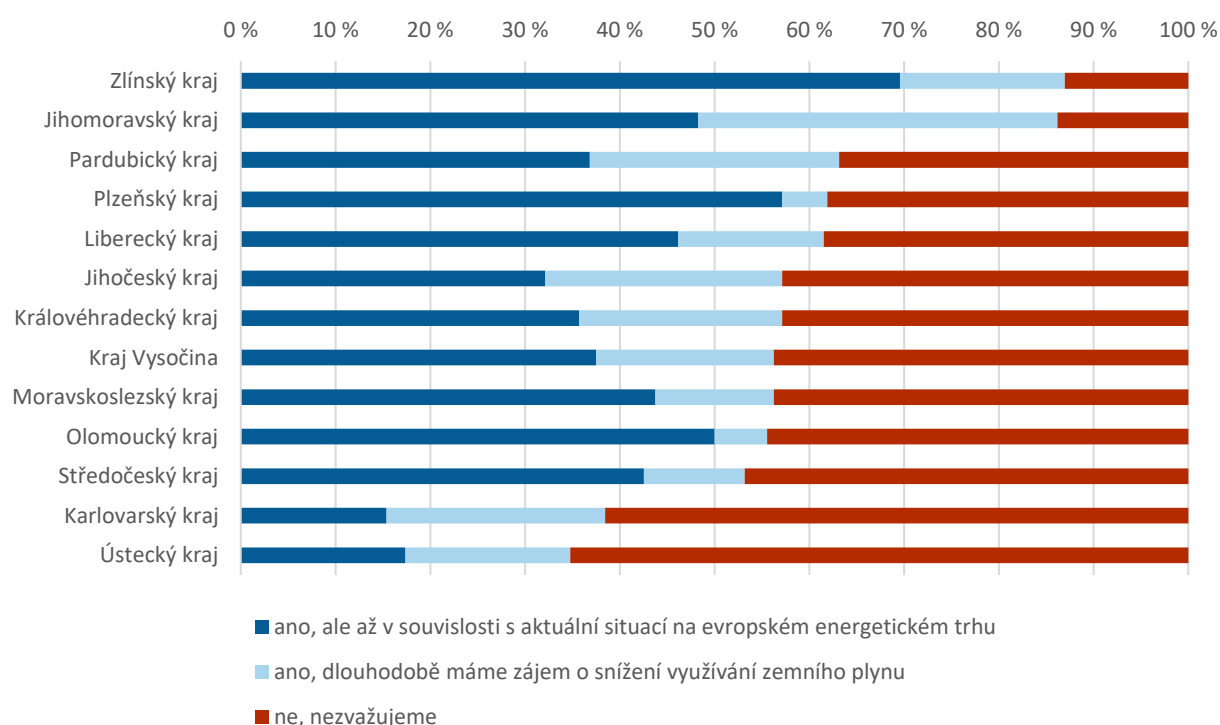

Závěrečné otázky

V závěru byli respondenti dotazováni specificky, zda zvažují, že by v následujících 5 letech investovali směrem ke snížení využívání zemního plynu. Tento záměr potvrzují více než tři pětiny respondentů. Zatímco u pětiny jde o dlouhodobý záměr, dvě pětiny uvádějí, že se finálně rozhodnou až v souvislosti s aktuální situací na evropském energetickém trhu. Naopak, necelá pětina respondentů takové investice (aktuálně) nezvažuje.

Z regionálního pohledu (omezeného opět pouze na obce) lze pozorovat výrazně vyšší zájem o investice vedoucí ke snížení využívání zemního plynu především ve Zlínském a Jihomoravském kraji. Naopak výrazně nižší je tento zájem v případě (rovněž sousedních) krajů Karlovarského a Ústeckého. U ostatních krajů uvažují o investicích tohoto typu představitelé přibližně tří pětín obcí, kteří odpovíděli na dotazník.

Graf 11: Zvažování investic vedoucích ke snížení využívání zemního plynu dle krajů. N = 315

V závěru dotazníku měli respondenti příležitost formulovat konkrétní doporučení ve vztahu k plánování příštích výzev v rámci OPŽP 2021 – 2027. Celkem bylo získáno 145 validních odpovědí, část z nich spíše

poskytovala obecnou (pozitivní nebo negativní) zpětnou vazbu k působení programu bez detailnějšího rozpracování. Není překvapivé, že se řada respondentů v této otázce zaměřila především na otázku snižování byrokratické zátěže a administrativy spojené s podáváním i implementací projektů a se zlepšením komunikace s žadateli a příjemci. Toto téma zmiňuje v nějaké formě přibližně polovina respondentů, většina ovšem spíše obecněji. Mezi konkrétnějšími odpověďmi směřujícími na otázku administrativní zátěže a byrokracie jsou návrhy k úpravám konkrétních podmínek některých výzev nebo také relativně častý požadavek na realizace komplexních projektů. Tematicky příbuzné jsou odpovědi, které se zaměřují především na otázku harmonogramů a načasování (15 respondentů) – a to jak co se týče samotného procesu (prodloužení lhůt nebo naopak zrychlení administrace), tak i obecněji k plánu výzev, tj. požadavky na včasné zveřejňování očekávaného harmonogramu výzev. Řada respondentů (cca pětina) se věnuje otázce výše spolufinancování – tedy požaduje její navýšení. Obdobně se potom část respondentů (14) v odpovědích zaměřuje na uznatelnost výdajů, která má dvě roviny. První jsou požadavky na rozšíření okruhu uznatelných nákladů (např. DPH nebo náklady spojené s přípravou investice a projektu), druhou potom limity na jednotlivé typy nákladů – tedy především pružnější zohledňování vývoje cen na trhu. Spíše ojediněle se připomínky zabývají rozšiřováním okruhu aktivit, které by v tomto kontextu měly být podporovány (často ale tyto komentáře vycházejí spíše z toho, že respondent nemusí být dostatečně seznámen s celým programem a/nebo s dalšími programy podpory v této oblasti – viz např. připomínky ve vztahu k podpoře FVE pro rodinné domy, tato podpora je ale řešena v jiném programu). Část respondentů formuluje konkrétní připomínky k nastavení, procesům a podmínkám výzev, do kterých předkládali své projekty – např. nastavení „vzorců“ pro výpočet výše dotace, který v konkrétním případě nezohledňuje specifika investice nebo podpora netypických projektů, resp. individuálních a specifických řešení. Několik respondentů zmiňuje, že by bylo přínosné, kdyby byla publikována vzorová technická řešení nebo metodiky jak postupovat v památkově chráněných budovách.

4 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Závěry evaluace zahrnují sumarizaci zjištění uvedených již v odpovědích na evaluační otázky pro jednotlivé prioritní osy z kapitoly 3. Nově obsahují také konkrétní doporučení pro další kroky a opatření Řídícího orgánu OPŽP v oblasti nastavení dalších aktivit pro ukončované i plánované další programové období. Zjištění a doporučení jsou barevně označena podle své významnosti, kdy **zelená barva** značí doporučení nižší významnosti, **oranžová barva** doporučení střední významnosti a **červená barva** doporučení vysoké významnosti.

Tabulka 60: Doporučení identifikovaná v rámci evaluačních prací na základě dopadové evaluace

Prioritní osa	Doporučení	Č.	Závěr, ze kterého doporučení vychází
Všechny PO	Možnost využití inflační doložky jak ve smlouvách o dílo, tak i případně ve smlouvách o poskytnutí dotace s ohledem na nepředvídatelný vývoj cen stavebních prací a stavebních materiálů	1	Prudký nárůst cen stavebních prací a materiálů je jedním ze základních zjištění evaluace, které s velkou pravděpodobností bude mít významný vliv na ochotu žadatelů připravit a dokončit investiční projekty. Zhotovitelé stavebních prací vyjadřují obavy související s přípravou nabídek do veřejných soutěží a následně podpisu smluv o dílo. Ty vycházejí z toho, že žadatel musí předložit k žádosti i uzavřenou smlouvu o dílo, ale současně nemá potvrzen termín schválení dotace, bez něž nemůže dát zhotoviteli pokyn k zahájení stavebních prací. Během této doby (od podání nabídky do veřejné soutěže až po zahájení stavby) se mohou ceny na trhu významně změnit. Zhotovitelé by tak mohli častěji odstupovat od smlouvy, což by v konečném důsledku vedlo k zastavení celého projektu. I z tohoto důvodu by OPŽP mohl zvážit možnost akceptace inflační doložky ve smlouvách o dílo se zhotovitelem a adekvátně se pokusit najít možné podmínky, za jakých by tuto doložku bylo možné aplikovat přímo do textu RoPD.
Všechny PO	Zachovat, resp. zjednodušovat osvědčené a zažité postupy administrace z OPŽP 2014–2020	2	Potenciální příjemci dotace z OPŽP 2021–2027 jsou zvyklí na postupy administrace dotace z předchozích let OPŽP. Stále ještě existuje prostor na zjednodušení stávajících procesů, ale v zásadě platí zjištění z evaluace, že by nebylo vhodné, aby do celého procesu vstupovaly nové prvky a/nebo docházelo k zásadnějším změnám stávajících procesů. Pozitivně lze hodnotit zavádění Zjednodušených metod vykazování.
PO 1	Průběžně aktualizovat případně stanovené limitní ceny (jak materiálů, tak i jednotkových cen – Kč/obyt., m² apod.) s ohledem na situaci na trhu	3	V OPŽP byla stanovena maximální výše způsobilých výdajů, ze kterých byla následně kalkulována částka dotace. Stanovení těchto limitů je (obecně) na základě evaluačních zjištění v pořádku, je ale třeba tyto limity i s ohledem na vývoj cen průběžně aktualizovat. Příjemci dotace vyjadřují obavu, že právě s ohledem na velice volatilní trh cen nemusí MŽP, případně SFŽP být schopno na tyto změny včas reagovat. Doporučujeme, aby Řídící orgán v průběhu realizace OPŽP 2021–2027 tyto cenové limity průběžně aktualizoval, a to

			minimálně ve čtvrtletních intervalech (např. na základě aktualizace cenových soustav). Potenciální žadatelé o dotaci na výstavbu nebo rozšiřování kanalizačních systému v rámci evaluace rovněž často poukazovali na následující skutečnost: pro připravovanou výzvu v OPŽP 2021-2027 ve specifickém cíli 1.4 byla stanovena maximální nákladovost na kanalizaci pro připravovanou průběžnou výzvu na 150.000 Kč/EO. Stanovení limitu je obecně v pořádku, doporučujeme ale, aby MŽP a SFŽP při vyhlášení jednotlivých výzev brali v úvahu aktuální cenové hladiny stavebních prací a materiálů. Výše uvedený limit stanovený v říjnu 2021 neodpovídá aktuálním cenám stavebních prací a materiálů. Vlastní stavby budou zahajovány nejdříve na podzim 2022, tedy takřka rok po stanovení úrovně tohoto limitu.
PO 1	Umožnit souběžnou podporu projektů zaměřených na úpravu toků v sídlech i posílení přirozených funkcí v krajině	4	V případě opatření zaměřených na vodní toky příjemci v některých případech poukazovali na možné překryvy mezi podobnými opatřeními OPŽP v SC 1.3 a v PO 4 při přípravě komplexních opatření zaměřených jak na revitalizaci vodních toků (PO 4), tak i protipovodňová opatření (SC 1.3.). Především v případě větších projektů je poměrně běžné, že zahrnují opatření na vodních tocích jak v intravilánu, tak i v extravilánech. Z tohoto důvodu nebylo vždy možné zařadit opatření do jednoho či druhého specifického cíle, aniž by současně došlo k poklesu míry podpory pod úroveň, která je ještě pro potenciální žadatele na tento typ opatření akceptovatelná. I z tohoto důvodu pak žadatelé preferovali jiné zdroje spolufinancování, případně záměr zcela odložili. Toto byla příčina pro to, že žadatelé více preferovali záměry na posilování přerozené funkce krajiny před záměry zaměřené primárně na protipovodňová opatření v sídlech (a to i s ohledem na výši dotace). Z toho důvodu doporučujeme nastavit pravidla tak, aby bylo možné podávat rovněž žádosti o dotaci na komplexní projekty zahrnující jak úpravu toků v sídlech, tak i posílení přirozené funkce krajiny bez toho, aby se tyto přístupy vzájemně omezovaly.
PO 2	Při navrhování cílových hodnot indikátorů pro intervence v oblasti náhrady lokálního vytápění pevnými palivy zohlednit vysoký podíl zastoupení tepelných čerpadel ve skladbě nově instalovaných zdrojů vytápění	5	Z hodnocení dosažení cílových hodnot prioritní osy 2 vyplynulo, že při přípravě programu byl podceněn podíl tepelných čerpadel na skladbě nově instalovaných zdrojů. Očekávaná skladba zdrojů, s největší pravděpodobností, vycházela z tehdejších informací o fungování dotačních programů a relativně nízkém zájmu obyvatelstva o dotace na tepelná čerpadla. Vlivem velmi slušného motivačního charakteru podpory došlo ale k tomu, že tepelná čerpadla v řadě výzev a krajů dominují, což se negativně i pozitivně promítalo do hodnot indikátorů. S ohledem na tuto novou zkušenost a stávající situaci na trhu s energiemi lze očekávat, že zájem o plynové kotle bude nižší (jejich podpora byla od jara 2022 navíc zásadně omezena), zájem o kotle na biomasu poroste (což není zcela optimální jak z hlediska dopadů na ovzduší, tak

			dostupnost biomasy) a zájem o tepelná čerpadla by mohl zůstat či mírně narůst.
PO 2	Při nastavení podporovaných aktivit a detailních pravidel pro žadatele a příjemce v oblasti průmyslových zdrojů (a především složitějších průmyslových provozů) pokračovat v podpoře komplexních projektů	6	V rámci diskuse na expertním panelu k prioritní ose 2 opakovaně ze strany zástupců průmyslových svazů zazněly pozitivní komentáře na dosavadní přístup resortu životního prostředí k podpoře ekologizačních projektů. Tyto projekty mohly přinášet nejen pozitivní dopady na snížení emisí znečišťujících látek, potažmo zlepšení kvality ovzduší, ale v řadě případů vedly rovněž ke snížení emisí CO ₂ ať již přímo či nepřímo přes dosažené úspory energie. Neopomenutelným faktorem byla rovněž úspora získaná optimalizací výrobních procesů a postupů. Právě tyto úspory mohou hrát zásadní roli při rozhodování žadatelů o realizaci ekologizačních investic.
PO 2	Při plánování výzev zohlednit mimořádně dlouhý čas na přípravu a realizaci složitějších projektů v oblasti průmyslových zdrojů (a především složitějších průmyslových provozů) a výzvu pro tento typ projektů vypsát bez prodloužení po schválení operačního programu	7	Z hodnocení podaných projektů a změn projektů (zmenšování jejich technického i finančního rozsahu) lze jednoznačně dovodit, že rozsáhlejší projekty, které byly podány v pozdějších výzvách (a následně byly některé z nich dlouhou dobu v zásobníku projektů prioritní osy 2), se jen málokdy realizovaly v původně plánovaném rozsahu. S ohledem na blížící se termín ukončení realizace programu a délku přípravné a realizační fáze těchto projektů došlo u podstatné části projektů k jejich významnému zmenšování, což před koncem programového období přináší komplikace pro řídicí orgán. Stejnou situaci lze očekávat i v novém programovém období, patrně ještě horší s ohledem na problémy s dodávkami technologií.
PO 3	Komplexní podpora využívání odpadů	8	Podpora „izolovaného“ třídění či recyklace bez zřejmého koncového využití vzniklého materiálu postrádá smysl. Tedy směřovat k cílům oběhového hospodářství, nepodporovat pouze dílčí – prvotní – stupně v rámci potenciálního využití odpadů. Konkrétně, nestačí pouze podporovat budování třídících či dotřídovacích linek, ale musí se nastavit systémový odbyt recyklovaných materiálů/výrobků, podpořit poptávku po produktech recyklace.
PO 3	Zvážit uplatnění bodového zvýhodnění (bonifikace) projektů v oblasti prevence vzniku odpadů v regionech s vyšší mírou intenzity produkce komunálního odpadu	9	Z analýzy územního rozložení podpory SC 3.1 (Prevence vzniku odpadů) vyplynula částečná neadekvátnost územního rozložení podpory projektů prevence vzniku komunálního odpadu. Regiony ČR se vzájemně odlišují v tom, jaké množství komunálního odpadu jejich obyvatelstvo produkuje. Při posouzení, které se zaměřilo na vyhodnocení vztahu mezi regionálním rozložením podpory z OPŽP 2014–2020 a vybranými regionálními specifiky krajů ČR přímo v sektoru odpadového hospodářství, se ukázalo, že celkové zdroje, finanční podpora ani velikost nově vybudovaných kapacit na prevenci vzniku komunálního odpadu neodpovídají postavení krajů z hlediska intenzity produkce komunálního odpadu.
PO 3	Z dotačních prostředků hradit přípravu finančně náročných projektů	10	Z dotačních prostředků hradit přípravu projektů v případech, kdy je žádoucí motivovat žadatele k přípravě projektů a předkládání žádostí o financování. Zařazení přípravných prací do způsobilých nákladů a jejich předfinancování by atraktivněji nabídlo dotační nabídku pro všechny typy žadatelů,

				zároveň oddělit zakázky na přípravu projektu a samotnou realizaci.
PO 4	Důsledněji oddělovat plošné indikátory na základě specifických činností, indikátory na počet opatření konkretizovat	11		Při analýze dat se vícekrát ukazovalo, že hodnocení výstupů a výsledků projektů založené primárně na hodnotách typu počet / plocha není zcela vhodné a v některých případech dokonce zavádějící. Doporučujeme proto zavést speciální indikátory pro projekty, které např. realizují plány ÚSES nebo na projekty zaměřené na návštěvnickou infrastrukturu a důsledně tak oddělit tyto výstupy od výstupů zaměřených přímo na ochranu krajiny. U projektů, kde jsou realizována konkrétní opatření, doporučujeme vytvořit takovou sestavu opatření, podle nichž by bylo možné jednotlivá opatření lépe zaznamenat a oddělit od sebe různé typy opatření.
PO 4	Zvážit integrovaný přístup pro podporu chráněných území	12		Je otázkou, zda se v oblasti podpory chráněných území nevtělil integrovaný přístup, kdy by byl nejprve schválen komplex zásahů jako celek, včetně alokace prostředků z programu a dílčí projekty by v tomto rámci byly následně implementovány postupně poté, co by byly detailně zpracovány, nicméně příjemce již by měl prostředky předem zajištěny. Tím by se oslabil praxe, kdy do jednotlivých výzev jsou předkládány spíše projekty, které jsou dostatečně nachystané, než ty, které jsou skutečně potřebné.
PO 4	Zajistit, aby se fáze následné péče nezkracovala v souvislosti s prodloužením vlastním doby realizace projektů	13		Limitem pro realizaci projektů jsou požadavky na udržitelnost. To se projevuje především u projektů na výsadbu stromů – náklady na následnou péči a případně i obnovu části stromů, které se neuchytily jsou vysoké a odrazují od realizace projektů. Obdobně může představovat požadavek na dlouhou udržitelnost bariéru pro projekty zaměřené na eliminaci invazivních druhů – realizátor se, dle výkladu AOPK, zavazuje že v podpořeném území se invazivní druhy nebudou vyskytovat i v období dlouhé udržitelnosti. Fáze následné péče sice je součástí projektů, v případě prodloužení vlastní doby realizace projektu (zpravidla zejména v důsledku průtahů při výběrových řízeních) se období, po které program podporuje následnou péči, výrazně zkracuje. Doporučujeme proto hledat cestu, jak zajistit, že následnou péči bude možné podpořit i přesto, že je aktuálně tato podpora navázaná na konec daného operačního programu..
PO 5	Při plánování výzev zohlednit mimořádně dlouhý čas na přípravu a realizaci složitějších projektů a výzvy pro tento typ projektů vypsat bez prodloužení po schválení operačního programu	14		Podobně jako u PO 2, i v tomto případě se projevilo, že rozsáhlejší projekty, které byly podány v pozdějších výzvách, se ne vždy realizovaly v původně plánovaném rozsahu. V případě PO 5 navíc dominoval jeden typ žadatelů, tj. obce, pro něž je zpracování žádosti a dalších podkladů poměrně náročná záležitost vyžadující mnoho dostupných personálních kapacit. S ohledem na blížící se termín ukončení realizace programu a délku přípravné a realizační fáze těchto projektů došlo u nikoliv nevýznamné části projektů k jejich zmenšování, což před koncem programového období přináší komplikace pro řídicí orgán. Stejnou situaci lze očekávat i v novém programovém období, patrně ještě horší.
PO 5	Zvýšit atraktivitu podporovaných aktivit	15		Aktuální situace v plné šíři odhalila vtělená omezení programu OPŽP (resp. všech dotačních titulů), a to jejich nízkou flexibilitu

	větším rozsahem akceptovatelných opatření		reakce na podstatnou změnu okolností, resp. vnější vlivy. I přes akcentovanou a vyjádřenou snahu SFŽP reagovat v rámci definovaných mantinelů a vycházet jednotlivým příjemcům vstříc v rámci jejich schválených projektů, je tato reakce příliš pomalá a nebo nedostatečná pro úspěšné dokončení řady schválených projektů a nebo projektům v realizaci. S ohledem na aktuální zkušenosti doporučujeme co nejširší variabilitu podporovaných opatření v různých kombinacích (tedy podmíněnou kombinaci aktivit ponechat jen u oblastí, kde to má technické opodstatnění), případné výčty podporovaných opatření ponechat v režimu příkladů (nikoliv tedy konečného výčtu) a maximalizaci míry podpory dle možností pravidel veřejné podpory. Zvýšit zájem ze strany obcí je pak možné tím, že se podpora zaměří ze strany SFŽP i na fázi přípravy technické části záměrů, např. podobně jako je to u programu ELENA.
--	--	--	---

5 PŘÍLOHY

- Příloha 5.1: Přehled zdrojů literatury
- Příloha 5.2: Biologická posouzení
- Příloha 5.3: Případové studie – rámcový scénář rozhovoru s příjemcem podpory
- Příloha 5.4: Výsledky dotazníkového šetření: Aktuální potřeby potenciálních žadatelů v oblasti energetických úspor a OZE pro Operační program Životní prostředí 2021–2027
- Příloha 5.5: Podrobné výsledky hodnocení kritérií závažností kontaminace (externí příloha)

Přílohy jsou k dispozici v elektronické verzi na příslušném nosiči CD/DVD.